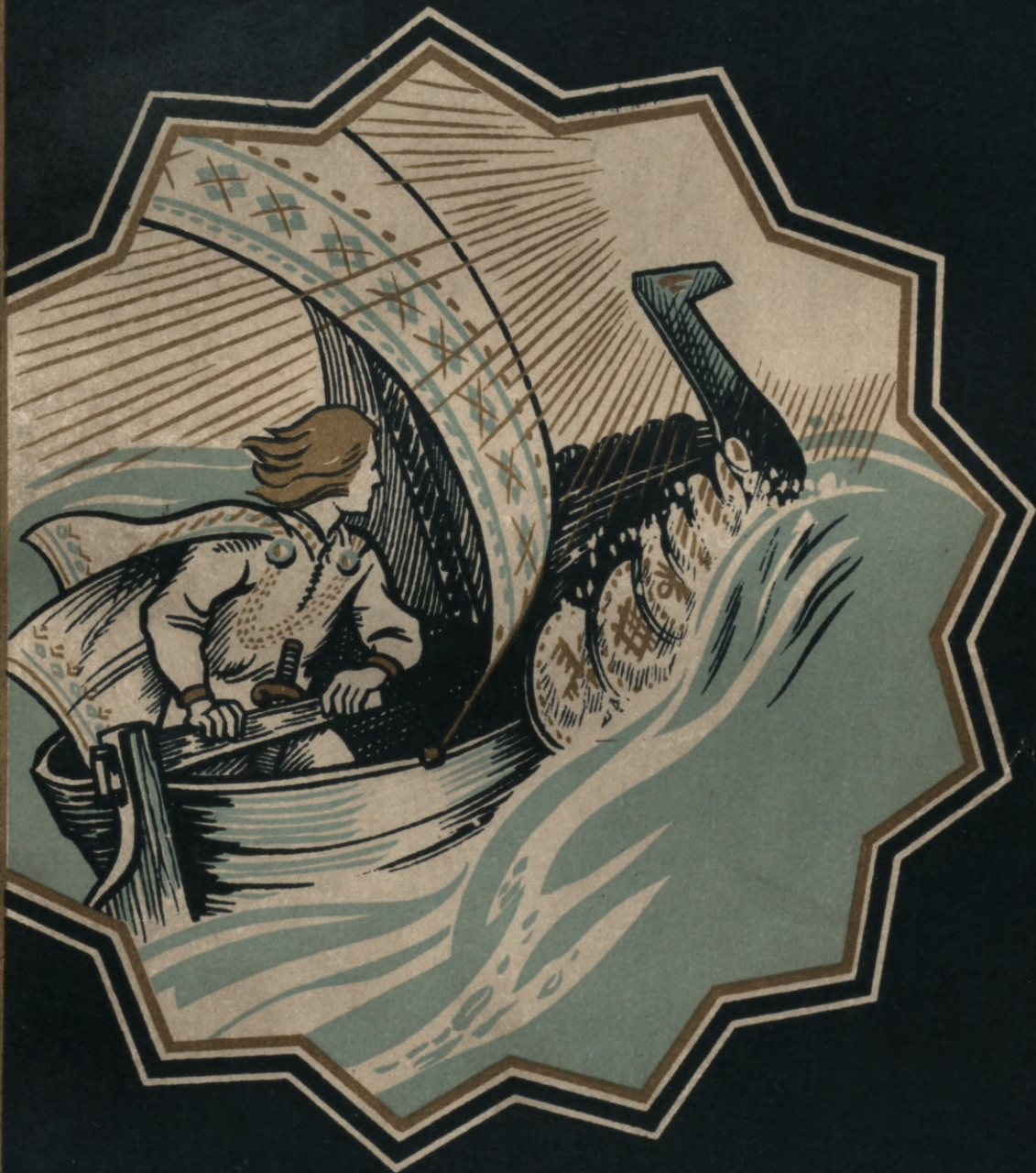
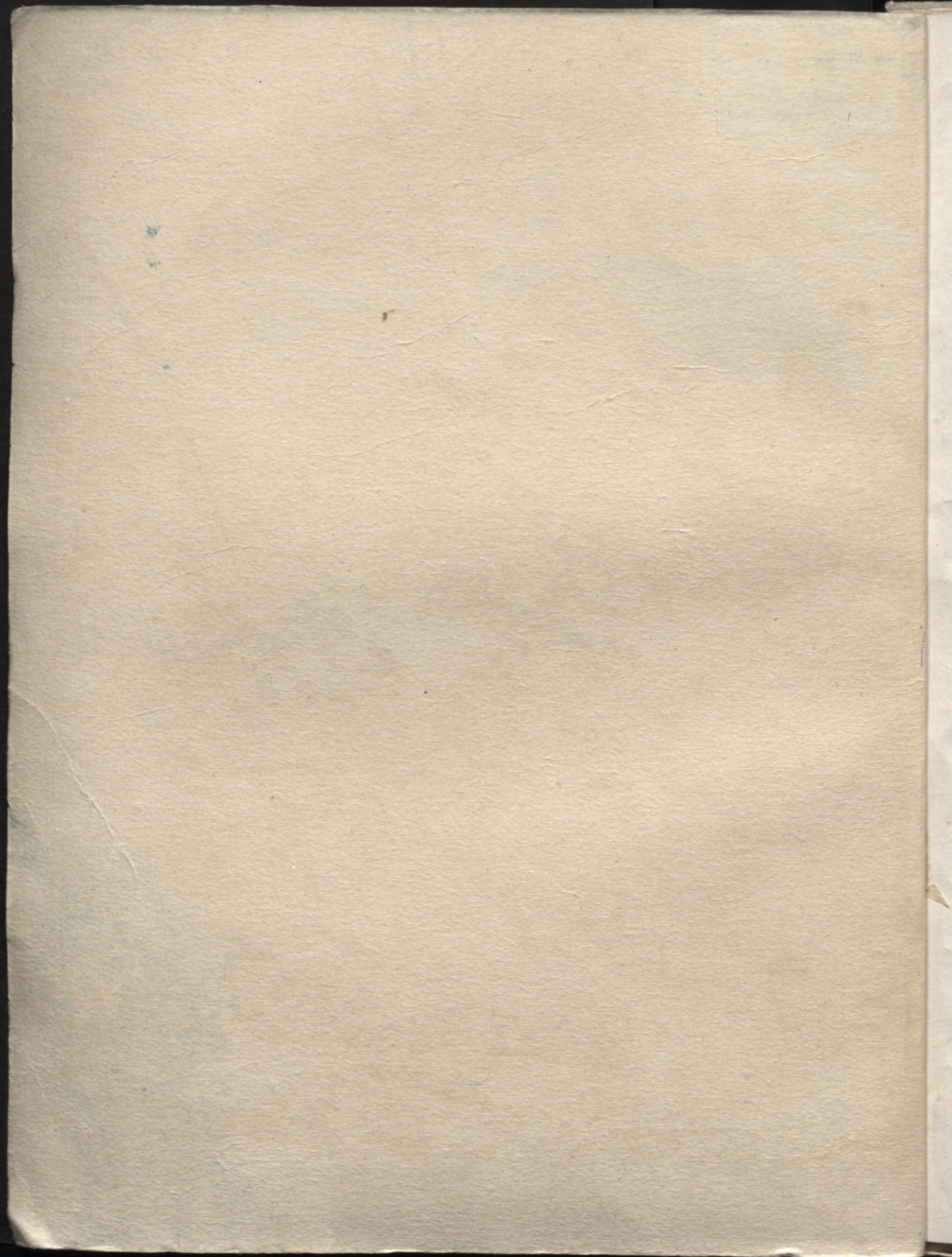

90-4
L 45

m/f

LĀTVIJAS ATDZIMŠANA

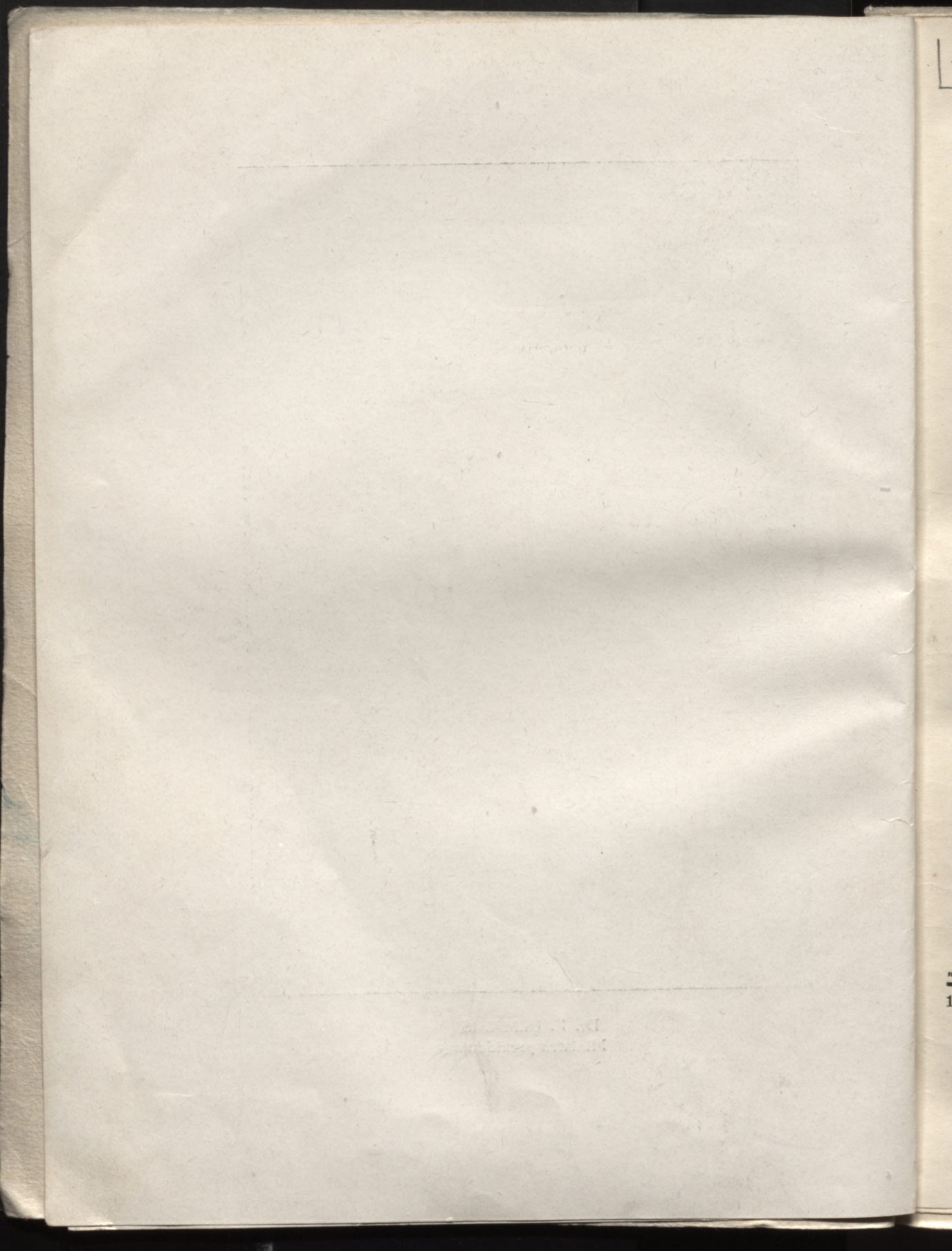
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

A. KVIESIS
Valsts prezidents

Dr. K. ULMANIS
Ministru prezidents

90-4
45 / m/f

902 L
9 (N)

LATVIJAS ATDZIMŠANA

ROBERTA KRODERA

REDIĢĒTS

RAKSTU KRĀJUMS

„ATDZIMŠANAS DZIESMAS” RĪCĪBAS KOMITEJAS IZDEVUMS

1 9 3 5

ADMINISTRĀCIJAS KĀRTUMA PĀRBAUDĪŠANA

~~5125.866~~ ✓ (П) (P)

L. P. A.
~~304214~~ ✓
0302027897

„Latvju Kultūras” spiestuve, Rīgā, Tērbatas ielā 15/17

ADMINISTRĀCIJAS KĀRTUMA PĀRBAUDĪŠANA

Dr. K. Ulmanis
Ministru prezidents

VISI PAR TAUTU UN VALSTI

I*)

Mana tauta, tautieši, tautietes! Jau šodien mēs varam teikt, ka 15. maijs ievada svarīgu posmu Latvijas neatkarības vēsturē. Šī diena apzīmē lielāko lūzumu latvju tautas gaitās kopš 1918. gada 18. novembra, kad tauta ieguva savu valsti. Šoreiz tauta ieguva pati sevi. Mēs atkal esam vienoti vienas zemes dēli un meitas.

15. maijs liek pamatu jaunai nākotnei, par kuņas iespējamību daudzi šaubījās, bet kuņas nepieciešamību visi atzina.

15. maijs liecina, ka ticība un ilgas bija stiprākas par šaubām un svārstīšanos, bet 15. maijs ir tikai diena, ir tikai ārējā pazīme, ka ir lauzts vecais naida un nesaticības gars, kas draudēja iznīcināt latvju tautas veselīgās attīstības pamatus un pazudināt viņas neatkarības cīņu sasniegumus.

Viena diena tomēr nevar grozīt to, kas attīstījies 16 gados, nevar iznīcināt to ēku, kas būvēta uz 18. novembra pamatiem, jebšu ēkas celšanas gaita nevar mūs vairs apmierināt. Vai 15. maijā noticis kāds brīnumš? Vai reālā dzīve pazīst brīnumus? Katrā ziņā šī diena ir nesusi vislielāko un viskrāšņāko — atausis jauns gars, modies atkal tas gars, kas savā laikā palīdzēja likt mūsu valsts pamatus un kas palīdzēs tagad celt mūsu valsts ēku tā, kā tas atbilst šī jaunā un tomēr vecā gara gribai. Latvju tautas gars ir atmodies. Latvju tautas griba ir izpaudusies, latvju tautas gribai turpmāk jānotiek.

Lai stipra paliek tautas griba, tautas ticība un pašlīdība Latvijas nākotnei, to mēs novēlējām tautai liktenīgajā stundā, kad izšķirāties par vecās kārtības pārtraukšanu, ķeroties pie ārkārtējiem līdzekļiem, lai novērstu postu un jukas. Tai brīdī mēs ticējām,

*) Ministru prezidenta runa radiofonā pēc 15. maija.

ka mēs izpildām tautas gribu, bet šodien mēs zinām, ka mūsu ticība bija pareiza. Lai šī ticība un savstarpēja uzticība starp mums visiem ne tikai neizzustu, bet jo tālāk jo vairāk augtu un nostiprinātos, — tas lai būtu mūsu pirmais kopējais un savstarpējais novēlējums.

Pilsoņi un pilsones, latvju dēli un meitas! Tūkstošiem, desmit- un simtstūkstošiem jūs ar darbiem un vārdiem esat apliecinājuši, ka jūs piekrītat valdības rīcībai vēsturiskajā 15. maijā. Par to jums visiem paldies! Bet arī tiem, kas bez vārdiem klusībā savā sirdī ir lolojuši tautas mīlestību un dedzīgi vēlējušies savu ilgu piepildīšanos, arī tiem vislielākais paldies! No šīm klusām, bet karstām ilgām izaugusi mūsu kopējā stiprā griba, kas vienīgā spēja mums iedvest drosmi un pašlīdību, lai pārvērstu darbos mūsu ticību.

Bet tūlīn, sākot no pirmās dienas, atgādināsim katrs sevīm un viens otram, ka šī griba nedrīkst pagurt, ka arī šai gribai nav jābūt vienas dienas gribai, bet tāpat kā 1918. un 1919. gadā tai jābūt ilgstošai, augošai, nesvārstīgai un nelaužamai gribai, jo tikai tā mums palīdzēs iet tālāk pa to ceļu, uz kuŗa esam nostājušies.

Tāpat kā ticība nav bez gribas, tā arī nav gribas bez pastāvības un pašlīdības uz nākotni.

15. maijs bija tautas diena. Kad pēc liktenīgās nakts agrā rītā jauna saule atkal atspīdēja pār Latviju, tauta bija atmodusēs kā no smaga sapņa un, aptvērusi notikušo, tā uzgavilēja, uzgavilēja sev, savai jaunradītai brīvībai. Bez satricinājumiem, bez traucējumiem viss bija noritējis un ikdienišķā dzīve turpinājās. Un tomēr visos bija jauns noskaņojums, jauna sajūta, svētku sajūta un prieks, kas auga un pieņēmas stiprumā un plašumā. Karogota bija visa Latvija. Spārnoti bija visi, līgsmīgas bija sirdis un tautas dēli mirdzošām acīm un lepnumu sirdīs sargāja atgūto, sargāja mieru un kārtību.

Tā bija tautas diena, svētku diena. Šodien ir jau darba diena, jo jaunā valdība vakar ir stājusēs darbā un viņa sajūt un zin, ka tauta tagad prasa darbu; darbu, kādam tic, kādu grib tauta, uz ko pašaujas tauta; darbu, kādam pati tauta tagad radījusi jaunus, labvēlīgākus apstākļus.

Valdība nevēlas neka cita kā strādāt šo darbu un vadīt valsts lietas tā, kā to prasa tautas intereses.

Mūsu priekšā grūts darbs, — tā mēs teicām liktenīgajā stundā; darbs, kas sakrājies netikvien pēdējās nedēļās vai mēnešos, bet darbs, kas gaida darītājus jau gadiem: mums jāceļ Latvijas valsts! Mēs izcīnījām Latviju, mēs dzīvojam Latvijā, mēs strādājām savu darbu, bet mēs maz spējām strādāt tā, lai patiesi celtu un uzceltu savu valsti. Un taču šī valsts ir tas pamats, uz kuŗa mēs dzīvojam, bez valsts mēs neesam nekas. Savā latvju valstī mēs augsim un iesim pretim pilnībai. Tādēļ valdībai jānostāda pirmā vietā rūpes par tautu un valsti, par valsts saimniecību, par valsts drošību un par kārtību valstī. Tautas un valsts lietas līdz šim izšķīra partijas, izšķīra savās egoistiskās interesēs, dažkārt negausīgās interesēs. Maz bija to, kam pirmā vietā stāvēja visa tauta un valsts.

Tagad tas būs citādi. Valdības locekļi nav vairs partiju vīri. Tie visi ir savu arodu lietpratēji un visi bez izņēmuma pierādījuši savu prasmi, savus piedzīvojumus ilggadīgā darbā. Visi pieredzējuši mūsu brīvības cīņās. Lielākā daļa kā tieši kauju dalībnieki un Lāčplēša ordenis grezno daudzu valdības locekļu krūtīs. Tie zin, par kādu cenu Latvijas patstāvība ir iekarota un tie apzinas, ka tautas ieguvums jāsargā visiem spēkiem un pašizliedzību. Bet valdībai vien būs grūti sekmīgi veikt smagos, atbildības pilnos uzdevumus. Tādēļ pirmā dienā mēs atkārtojām savu aicinājumu visiem, kam Latvija patiesi dārga, pielikt savu palīdzīgu roku, bet sevišķi mūsu nākotnes nesējai, jaunatnei; jaunatnei — mūsu nākotnes ķīlai un drošumam. Katrs savā darbā, bet visi valsts darbā! Visi palīgā valdībai! Tāds ir mūsu aicinājums. Ne neauglīgu noliegšanu, bet padomu; ne uzbrukumus, bet apzinīgu līdzdarbību; ne ārēju skaļumu, bet neatlaidību; ne savstarpēju apkarošanos, bet vienotu domu! Ja tā mēs rīkosimies, tad 15. maija lēmums nesīs svētītus augļus, tad drīz vien mēs visi sajūtīsim, ka darbs veicas; tad arī valdība jutīs nepieciešamo atbalsi un atbalstu savai rīcībai. Lai neviens tomēr nenododas sapnim, ka ar burvja zižļa mājienu izzudīs uzreiz visas grūtības un raizes. Tādu būs bezgala daudz. Visi neatrisinātie jautājumi, kas krājās pēdējos mēnešos un gadus, ir vēl tādā stāvoklī, kādā tie bija pirms dažām dienām, un viņiem pievienosies daudzi jauni, par kuŗiem partiju sastādītām valdībām nebija daudz rūpju, bet kuŗus nedrīkst atstāt novārtā tautas valdība.

Nav mūsu dienās brīnumdarītāji, bet vienu gan es visas valdī-

bas vārdā varu apliecināt, — ka mēs pieliksim darbā visus spēkus, lai ātri un taisnīgi izšķirtu mums uzliktos uzdevumus un ka mēs tos veiksīm taisni tādēļ, ka neskatoties uz veciem uzdevumiem, mēs pieejam pie viņiem ar jaunu garu, ar to garu, ko radījis 15. maijs, — ar tautas garu.

Pirmās dienās daudzi vēl uzdursies uz neērtībām, uz šķēršļiem un šķietamām pretešķībām, jo valsts dzīvē un pilsoņu sadzīvē 16 gados radītās formas un attiecības nav noslaukamas dažās dienās. Bet atkal es atgādinu: ticību, gribu, paļāvību un drosmi.

Un tad vēl viena lieta: mums nav jāaizmirst, ka katra liela pārmaiņa valsts un tautas dzīvē nes sev līdz bez maziem neizbēgamiem asumiem, ko atkal viegli var izlīdzināt, arī pārmaiņas to cilvēku stāvoklī, kas pretojas notikumu gaitai, jo kur tauta ir lēmusi, tur nedrīkst būt pretestības. Bet līdz ar to rodas neapmierinātie, kas centīsies — gan veltīgi! — kaitēt jaunai kārtībai, visiem viņu spēkos esošiem līdzekļiem. To valdība apzinas un to apzinādamās ir sagatavofa šo pretestību salauzt!

Bet katra apzinīga pilsoņa pienākums ir ar vislielāko modrību sekojot visām parādībām, kas var kaitēt valsts interesēm un apdraudēt valsts drošību, un pēc labākās sirdsapziņas censties novērst šādas parādības. Bet ja viņu spēkos tas nestāvētu, tad valdība nāks palīgā. Tāpat valdība griežas pie visas sabiedrības un preses ar aicinājumu uzturēt modru to garu, kas padarīja iespējamu 15. maiju un radīja 15. un 16. maija darbus. Varu apliecināt, ka valdība ir tālu no jebkādiem izrēķināšanās nodomiem un ka par politisku pārliecību vai piederību pagātnei, nevienam nebūs jācieš, ja vien viņa darbi nav bijuši un nebūs kaitīgi tautai un valsts interesēm.

*

Visu šo darbu veikt valdība uzskata kā savu svētu pienākumu un to darīs ar visu rūpību un tālredzību, lai valsts iekārta un izbūve viņas jaunās vadošās līnijās būtu nospraustas nosvērtākā garā nekā tas notika neatkarības pirmo gadu steidzībā. To darīsim arī

ar pilnu drosmi un neatlaidību. Mēs neesam nekādi reakcionāri vai atpakaļgājēji. Tādi apzīmējumi, kādus esam par nožēlošanu dzirdējuši jau pašās pirmās dienās, tagad skan smieklīgi, jo tie tikai pierāda, ka veca sveša domāšana sēž vēl dažās galvās, — galvās, kas pie jaunās iekārtas radišanas mums neder, kas pieder galīgi mirušai pagātnei. Mēs esam tie, kas iet uz priekšu, kuŗu ceļš ved tikai uz priekšu.

Mūsu skats ir vērsts nākotnē, uz nākotnes darbiem, uz darbiem, kas tiks strādāti jaunā garā. Lai mēs visi prastu pārveidot savu domu gaitu, lai mēs visi pārbaudam sevi uz katra soļa, vai mūsu domās un rīcībā nav vēl atliekas no vakardienas. Un jo ātrāk tās izzudīs, jo ātrāk mēs tiksīm pie sava mērķa — nodrošināt vienotu latvju tautu.

Ja mēs turpmāk piedzīvosim grūtības un mums ne vienmēr būs viegli tās pārvarēt, tad atbildība būs visa pie mums pašiem. Mūsu ir visa atbildība.

Mēs esam kungi paši savā dzimtajā zemē un nesam arī visu atbildību paši, t. i., ne mēs — valdība, ne mēs — atsevišķi darbinieki, bet mēs — visa tauta.

Jūs, aizsargi, kaŗavīri un kārtības sargi, kas droši stāvējuši savās vietās liktenīgajā brīdī, jūs, jaunie un vecie, kas nodevušies valdības rīcībā, jūs visi pilsoņi un pilsones, kas savās domās esiet ar mums, jūs visi, kas savu mierīgo darbu strādādami ceļat tautu un valsti, kas savus pienākumus dzīvē pildīdami, esiet viena liela saime savā dzimtajā zemē izaugusi, ar dzimto zemi sieti un saistīti uz dzīvību un nāvi.

Zemnieki un pilsētnieki, strādnieki un ierēdņi! Bez jūsu palīdzības darbos un domās un visos soļos nevar būt tautas atmodas, nevar būt gaišas nākotnes.

15. maijs lai ir mūsu simbols — vienībai. Vienībai un spēkam. Visi par tautu un valsti! Dievs, svētī Latviju, mūsu Latviju!

Šai klusā un svinīgā brīdī es gribu runāt par spēkiem, uz kuņiem balstās un no kuņiem dzīvinošu iedvesmi smeļas mūsu darbs, kuņi vieglo mūsu rūpes, kuņi gaišākus padara mūsu panākumus. Jo runāšana šai vietā par pašu darbu, rūpēm un arī panākumiem — lai cik pilnas būtu mūsu sirdis un prāti aizņemtī ar šādām domām — nespētu nozīmē pacelt, nespētu pilnīgāku un svinīgāku padarīt mūsu šī vakara sapulcēšanos, šī vakara vārdus un dziesmas, kuņas dzirdēsīm mēs, kuņas dzirdēs visā mūsu zemē un ārzemēs.

Šis vakars taisni lai mums būtu par zīmi tam, ka darbs, rūpes un panākumi vien nevar piepildīt un nedrīkst piepildīt ne cilvēka, ne arī tautas dzīvi. Šis vakars lai mums atgādina, ka ir lietas, kas ir tikpat nepieciešamas kā darbs, rūpes un panākumi, kas piešķir šim darbam svētību, liek šais rūpēs iespīdēt cerības stariem un panākumiem sola mirdzošas neaizmirstības vaiņagu.

Ja kāds no mums dara savu darbu, tad taču arvien viņš sev jautās — kas ir mana darba mērķis? Kurp mani ved šis darbs? Tā arī šodien mēs sev jautāsim un ļausim atbildēt tiem, kas uz mums runās no šīs skatuves — kas ir mūsu darba mērķis? Bet arī — kas mudina mūs uz darbu, kas skubina mūs darināt, radīt, veidot un veikt?

Un rūpes, ko mēs it visi tik labi pazīstam, lielas un mazas, un jo tuvāk tās skaņ mūs pašus, jo lielākas tās mums šķiet — ko mēs sev jautājam, jūtot šīs rūpes? Vai nejutājam sev — no kurienes nāk šīs rūpes, kādēļ Jums un man par kaut ko jā rūpējas, vai nevarētu iztikt bez rūpēm, vai citiem arī ir tādas rūpes un kā viņi tās pārcieš!

Centīsimies saskatīt un uzminēt šī vakara likteņu spēlē — kā tā ir no viņas darinājājiem saukta — atbildi uz šiem jautājumiem. Un panākumi? Ko piedomājām gadījumā, kad mums šķiet panākumi sasniegti esam? Mēs vērtējam tos, mēs tos novietojam mūsu dzīves svarīgo acumirkļu rindā, mēs cenšamies tos salīdzināt ar agrākiem panākumiem, mēs smeļamies spēkus jaunam darbam, spēku pārvarēt neveiksmes, sparū gūt jaunus panākumus. Ja darbs ir tikai

*) Ministru prezidenta runa Atdzimšanas svētkus atklājot 21. jūlijā.

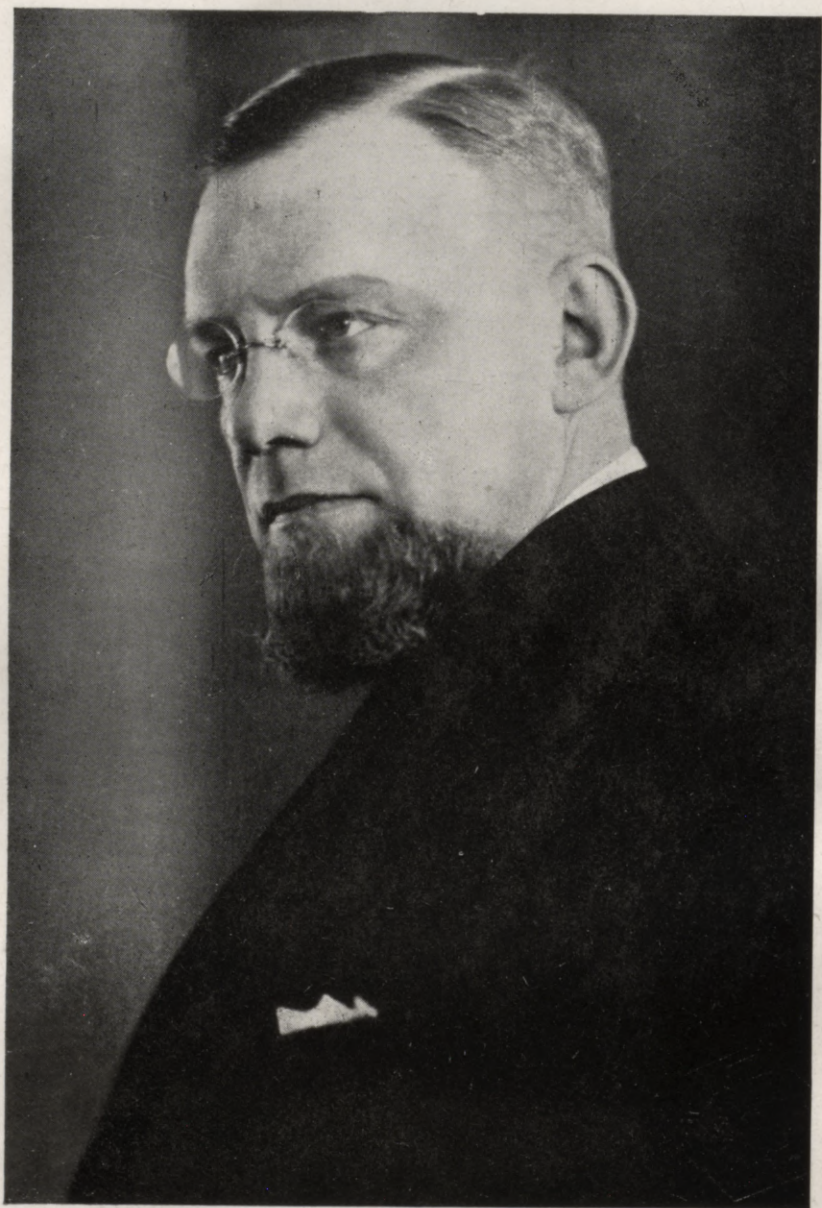
uz
os,
is.
m
m
it
as

in
a,
s,
e-
m

ev
ā
as
—
ot

n
es
es
e-
hi

ā
n.
hi
es
m
r-
ai

M. SKUJENIEKS
Ministru prezidenta biedrs

Ģenerālis J. BALODIS
Brīvības cīņu virspavēlnieks, tagadējais kara ministrs

t
s
r
t
c
t
l
k
s
c
v
u
t
v
a
n
p
k
n
d
d
p
te
m

darbs, rūpes tikai rūpes, panākumi tikai panākumi, tad tomēr vēl ir par maz — to iegaumēsim, noskatoties šī vakara uzvedumu, un tādēļ es vēl reiz jūs aicinu viņa risinājumā meklēt to, kas vēl tikai piešķir darbam, rūpēm un panākumiem iekšējo saturu, piešķir to katram dzīves cīņas izpaudumam, piešķir cēlumu mūsu domām un darbiem, kas pacilatībā liek pukstēt mūsu sirdīm; atrast šai uzvedumā to, kas uztur mūsos dievišķo garu, nekad nedziestošo un mūžīgo, ja arī viņa nesēji ir mirstīgi.

Un jo spēcīgāks paliek šis gars, ja viņš var dzīvot daudzos cilvēkos vienā reizē un sasaistīt viņus kopā, viņus nest uz priekšu un uz augšu.

Tādēļ visos laikos cilvēki ir meklējuši pēc gara apvienošanas līdzekļiem, pēc idejām, ap kurām varētu pulcināt daudz domu biedru un kopējā saskaņotā sajūtā ļaut izpausties ar visu savu spēcīgumu šim vienotam, dzīvam, mūžīgam garam.

Daudzas cēlas un diženas idejas ir savīļņojušas un aizrāvušas cilvēku jūtas un prātus. Es še gribu vārdā saukt idejas, kas visos vēstures laikos ir bijušas spējīgas apvienot cilvēkus kopējā izjūtā un kopējos centienos. Un kas būdamas universālas idejas, ir tomēr tādas, ko katrs savā ikdienišķā dzīvē sajūt un saprot.

Tā ir ideja par tautu un ideja par valsti.

Nevienam no mums šie vārdi nav tukšas skaņas — katrs šais vārds ieliek pilnīgi konkrētu saturu, un kas tas brīnišķīgākais — arī tie, kas pieder pie dažādām tautībām, tomēr saprot šo ideju nozīmi.

Tauta — tā ir ideja par kopējām asinīm, par kopēju zemi, pār kopējām parašām, par kopēju vēsturi, par kopēju godu.

Un valsts — valsts ideja ir tautas pilngadības zīme un liecība, kad sajūta par kopējām saitēm ir palikusi jau tik stipra, ka viņa noved pie nojaustas un vēlāk arī pie apzinātas gribas uzturēt, nodrošināt, aizsargāt tautas kopsajūtu, padarīt to mūžīgu.

Šīs abas idejas meklēsim šī vakara izrādē. Šīs idejas mums dos arī atbildi uz jautājumiem par mūsu darbu, mūsu rūpēm, mūsu panākumiem. Ja tie norisināsies tautas un valsts idejas apgaroti, tad viņi nebūs veltīgi, tad viņiem piemītīs saturs, tad viņos izpaudīsies mīlestība, kas tos padara par nozīmīgiem un paliekošiem.

Bet idejas ir savādi jēdzieni, viņas viegli var aizplīvuroties, pāriet no tiešamības pasaules tikai domās un iedomās. Idejas var zaudēt dzīvību, palikt par tukšiem vārdiem.

Tādēļ mums arvien jābūt modriem un gataviem sevi pārbaudīt, vai patiesi mūsu darbus un rūpes iedvesmo idejas un panākumus apstaro idejas, vai mēs katrā brīdī varam apzināties, ka tautas un valsts ideja mūs vada. Tas jāmācās, neatlaidīgi jāmācās. Un labākais skolotājs še ir vēsture. Jūs visi, kas te esat sanākuši, klausāties skolotājas-vēstures balsī, cieniet, augstu cieniet savas tautas un valsts vēsturi, bet lai labāk saprastu savu vēsturi, cieniet arī citu tautu un valstu vēsturi un cenšaties atrast visur apvienojošo tēvu zemes mīlestību, kas ir augstākā mīlestība virs zemes, kas izaug no karstas, allaž dzīvas un neatslābstošas apziņas par tautas un valsts ideju.

Tad lai nu runā uz mums visiem vēstures tēli, vēstures notikumi, vēstures simboli, kuŗos iemiesota ticība un uzticība idejām par tautu un valsti.

Redziet un mācaities, cik viņas ir spēcīgas! Tūkstošiem gadu tautas ideja saturēja kopā latviešus, deva tiem spēku, veda tos uz priekšu, līdz kamēr mums bija lemts pārkāpt sliksni no tautas kopdzīves uz patstāvīgas, neatkarīgas valsts dzīvi.

Šai apziņā var smelties nesatricināmu pārliecību par mūsu valsts drošo nākotni, kas tūkstoš gadu kārstās ilgās un ciešanās dzima un dzīvos tūkstoš gadu un mūžīgi.

Ar šo apskaidroto apziņu aiziesim šovakar visi, kas te esam sanākuši, un nesīsim šo apziņu savas tautas brāļiem un māsām. Jūs citu, bet draudzīgo tautu un valstu pārstāvji, saņemiet mūsu sveicienus, brīvās latvju tautas sveicienus, un aiznesiet tos saviem brāļiem un māsām.

Esiet visi liecinieki tam, ka arī šis vakars par jaunu vēl jo vairāk mūsu tautā nostiprinās apņēmību un gatavību ziedot visu savai valstij. Savai valstij, kas dod iespēju likt tautas spēkam un garam uzliesmot visā spožumā, dod mums iespēju vest mūsu tautu uz pilnību, to pilnību, kuŗu tautas sasniedz tikai patstāvīgā dzīvē, dod mums iespēju iet pa mūsu tautas misijas piepildīšanas

ceļu. Jo zināsim un atminēsim — ja mūsu tautai ir bijuši uzdevumi pagātnē, tad tādi un vēl lielāki būs mums nākotnē.

Lai krāšņa un svētīta ir šī nākotne — tautas un valsts idejas apgārotā nākotne.

Dievs svētī Latviju!

III*)

Šodien kļūst skaidrs un gaišs, ka tas, kas varbūt nav varējis piepildīties un pilnīgi parādīties nodzīvotajos gados, tagad varēs izpausties. Kad jūs pārbrauksiet mājās, jūs varēsiet to pateikt tiem, kam pašiem nezināms, kam tas vēl svešs, lai visur tur, kur tas vajadzīgs, jaunais gars atrastu sev brīvu ceļu un visas lietas varētu ņemt citādu, labāku virzienu. Un tagad es gribu visus skubināt piegriezt lielāku vērību izteicienam: „Klausāties vēstures soļos“.

Kad nu es jums saku „klausāties vēstures soļos“, tad to sacīdams, es gribētu jums teikt un izcelt un pasvītrot: „Klausāties mūsu vēstures soļos“. Tas nozīmētu: „Klausāties latviešu tautas vēstures soļos“. Diemžēl, līdz šim mums vēl maz ir bijis izdevības un iespējas klausīties mūsu pašu vēstures soļos, strādāt mūsu pašu latviešu tautas vēstures laukā. Galu galā taču šī zeme ir bijusi mūsu un tagad ir mūsu. Un vēsturei vajaga no šīs zemes izaugt, vajaga ar pašu zemi saistīties, vajaga saistīties ar to tautu, kuŗa uz šīs zemes dzīvo un kuŗa patiesi ir saistīta tūkstoš sajtēm ar šo zemi. Nevar būt viens lauks, viena zemes vēsture, kuŗa galvenā kārtā vērību piegriež tiem, kas ir nākuši un gājuši. Vēsturei vajaga būt tās tautas vēsturei, kas ar šo zemi ir bijusi saistīta pagātnē, kas ar to saistās tagadnē, un kas mūžu mūžos nākotnē saistīsies, netiks sarauta, arī uz priekšu vaļīgāk neraisīsies.

Vēsture ir spēka, stipruma un ticības avots, lai mēs beidzot paļautos paši uz sevi, lai mēs lepnāki paliktu paši uz sevi. Cik reizes jūs nodzīvotos gados — ne tikai pēdējos 15 gados, bet var teikt jau 30 vai 35 gados, neesat to no manis dzirdējuši, vienmēr

*) Ministru prezidenta runa vēstures skolotāju kursu noslēgumā.

es esmu teicis: celsim savas galvas uz augšu, skatīsimies visai pasaulei droši acīs un lieksim savas muguras taisnas. Dažādos laikos bija gan drusku citādā veidā šie vārdi izteikti.

Un tagad, kad es aizbraukšu uz kādu sapulci laukos, es ieešu arī kādā skolā iekšā un tad redzēsim. Jums nevajadzēs neko man teikt, es paskatīšos jūsu bērniem acīs un paklausīšos, kādas dziesmiņas skaitīs un kā nāks pretim — tad būs skaidri redzams, vai viņiem ir šī jaunā ticība un stiprā ticība, vai ir muguras atliektas, vai tās ir taisnas palikušas.

„Atdzimšanas dziesmas“ izrādēs daudziem pirmo reizi pavē-rās vēstures lapas puses. Tagadnes darbs un mūsu plāni dabūs savu īsto saturu, ja tur būs daļa vēstures. Ir taču tā, ka nekas nevar uzdīgt, sazelt, uzziēdēt, ne augļus nest, ja pa priekšu nav sēkla kai-sīta. Pēdējos gados mūsu valsts dzīvē esam pārmērīgi viegli garām gājuši daudzām parādībām un svarīgiem pamatnoteikumiem. Par daudz maz mēs esam pakavējušies pie jautājuma par idejām, par tautu, par valsti. Es jau kādreiz teicu, ka tauta ir ideja par kopē-jām asinīm, par kopējiem tikumiem, par kopēju zemi, par kopēju vēsturi un kopēju tautas godu. Še klāt nāk ideja par valsti.

Jums, skolotājiem, tagad jācenšas, lai jūs kaut brītiņu varētu apstāties un papētīt, cik dziļas saknes jūs esat laiduši mūsu zemē, lai jūs varētu prasīt, vai jaunajiem stādiņiem būs pietiekoši dziļi iesakņoties mūsu zemē, lai nekādas vētras, nekādi negaisi neva-rētu tos no šīs zemes izkustināt, un lai viņi mūžīgi paliktu ar šo zemi saistīti.

Mēs savā valstī vēl esam par maz pilsoņi. Ja varēsīm šai ziņā kaut ko vēl klāt piestrādāt, tad arī šai ziņā gūsīm panākumus. Mums ir vēl pārāk maz zināšanu taisni par mūsu vēsturi, jo mēs domājam, ka mūsu dzīve ir sākusies vakar vai aizvakar. Ja viena tauta vai radniecīgi cilvēki visi kopā grib kļūt tauta, tad nepie-ciešama viena lieta: viņām vajaga gribēt par tautu tapt un palikt. Tā tauta, kas nevēlas tauta būt un tauta palikt, būs mūžīgi padota citu iespaidam un smaks zem citu tautu varas. To izmantos citi un šie ļaudis paliks citu tautu kāju pamesli. Šo atziņu mums vaja-dzētu sev pašiem biežāk atgādināt un pie tās atgriezties, — tad mēs arī drīzāk atrastu visu kopsaderību un labāk izprastu tās saites, kas vieno mūsu vēstures pagātņi, tagadņi un nākotņi, tāpat

daudz labāk saprastu tās lietas, kas patlaban notiek mūsu apkārtņē un notiks arī vēl turpmāk.

Daži cilvēki saka, ka mūsu valsts nodibināta bez mūsu pašu piedalīšanās, bez mūsu pašu nodoma un prasīšanas, tas it kā esot bijis likteņa rata pagrieziens — un valsts esot bijusi gatava.

Tā tas nebūt nebija. Nemaz nav tādu lietu, kas top pašas no sevis. Vai nu vienādā vai otrādā veidā, tās ir kaut kā sagatavotas — mazākais, ceļš tām ir sagatavots. Tāpat tas bija ar mūsu valsts nodibināšanos. To, ka mūsu valsts būtu nodibinājusies pati no sevis, līdz šim ir teikuši tie, kam mūsu valsts nepatīk, kas pie mūsu vēstures, mūsu tautas un valsts dzīves jautājumiem ir piegājuši vai nu ar lielu atturību, vai ar lielu vienaldzību. Bet tie, kas šiem jautājumiem ir piegājuši savas karstās sirds skubināti, to nesaka un nefeiks arī turpmāk.

Nepareizi ir teikt, ka pasaules karš bijis vienīgais, kas devis Latvijas valstij rasties un nodibināties. Toreiz bija atjaunotas domas par pašnoteikšanos, par to, ka būtu dodama iespēja tautām pašām savas lietas lemt. Bet 1919.—20. gadā daudz pūļu prasīja noskaidrot pasaulei, ka mēs kā tauta pastāvam.

Man te jāpakavējas pie 1919.—20. gada, kad man bija vislielākās pūles vīriem, kuŗu pienākums bija kaut ko zināt vēsturē, iestāstīt — kur, kas un kā. Toreiz galvenais bija griba tapt par valsti, ticība mūsu spēkam, ka mēs pastāvēsim uz tā ceļa, uz kuŗa bijām nostājušies.

Otrs liels jautājums bija, kad bija jāizvēlas, ar ko kopā iet, uz kuŗiem balstīties. Un kopējs ceļš mums nav bijis ar mūsu tuvākajiem kaimiņiem, bet gan ar citiem, kas no mums atradušies tālu, bet kas savos uzskatos, darbos un centienos bijuši mums tuvi, proti, ar sabiedrotām lielvalstīm. Un šī sadarbība mums nekad nav bijusi jānožēlo un tā visus gadus ir tikai nesusi augļus.

Kad 1918. g. 18. novembrī proklamēja Latvijas valsti, bija grūtības, kuŗas bija jāpārvar. Stāvoklis bija neskaidrs un nenoteikts. No jaunajām valstīm Latvija bija vienīgā, no kuŗas uz svešām zemēm bija aizgājuši gandrīz visi jaunie ļaudis, kas bija spējīgi nest ieročus. Tiem, kas domājuši par jauno valsti, nebija iespējams sazināties ar pārējo Latviju, jo zeme bija sveša kuŗaspēka varā. Iedzī-

votājos nebija vienotas domas, nebija vienprātības, vai Latvijas valstij būt vai nē. Ideja par valsti nebija jauna, tā bija cēlusies jau pirms divām paaudzēm, bet tikai tad, kad šī doma bija nobriedusi plašākās aprindās, varēja ko cerēt un ķerties pie šīs domas izvešanas. Tomēr blakus šai lielai pozitīvai atziņai bija lietas, kuŗas nesolīja neko labu, bet mēģināja tomēr stipri iespaidot lietu gaitu. Tās bija domas par to, ka latviešiem nemaz neesot jāinteresējas par politiku, jādoma par savu lietu kārtošanu, to lai atstājot krieviem vai vāciešiem. Tomēr, izņemot Rīgu, pārējie Latvijas iedzīvotāji bija noteikti pret tiem, kuŗi Latvijas valsti negribēja dibināt. Latvi nevarēja gaidīt palīdzības no citu tautību pārstāvjiem. Citi ļaudis jau 9. novembrī pasludināja citu Latvijas valsti un latviem bez ieročiem, bez līdzekļiem bija jāuzņemas cīņa par savu 18. novembrī proklāmēto latvju valsti.

Kad vācu okupācijas karaspēks nepanāca saviem plāniem Latvijas valdības piekrišanu, tad ar 16. aprīļa puču vajadzēja panākt stāvokli, lai, nodibinoties jaunai valdībai, agrākās valdības locekļi būtu pazuduši un jaunā valdība bez šķēršļiem būtu varējusi paziņot uz Berlīni, Parīzi un Londonu, ka Latvijā ir jauna valdība, kas nolēmusi iet roku rokā ar fon der Golca valdību uz savstarpēju norunu pamata. Tomēr vācu lietas izvedējiem misējās. 16. aprīļa pučam pa priekšu gāja muižnieku komitejas 14 punktos ietvertās prasības. Tur bija prasīta pilnīga kapitulācija un atsacīšanās no visa iesāktā darba. Valdība prasības noraidīja un tāpēc izcēlās 16. aprīļa pučs. Sabiedroto misijas parādīja labvēlību un draudzību latvju valdībai, kad tās bija sīkāk iepazīstinātas ar lietu pārtiesiem apstākļiem. Tās ieteica latviešiem būt atturīgiem, jo Vakarēiropā vēl maz zināja par Latviju un latviešiem, bet tūkstošiem ienaidnieku izplatīja par tiem nelabvēlīgas ziņas, tāpēc katra pārsteidzība būtu bijusi liktenīga. Tāpēc mums vajadzēja lietas vesti un kārtot citādi, nekā to darijuši mūsu kaīmiņi.

Par Strazdumuižas pamieru ir izteiktas domas, ka mums toreiz nevajadzējis apstāties, ka tas bijis nepareizs solis, ka mums vajadzējis iet uz priekšu un uzreiz visu to lietu nobeigt. Man jāsaka, ka vēlākie notikumi pierādīja, ka ar citādu taktiku būtu panākts taisni pretējais. Spēki mums toreiz bija mazi un mēs nevarējām arī galvot par to, cik tālu sabiedrotie nāks mums līdz. Tāpat armijas

apgādība bija visai neapmierinoša. Tie, kas 1919. gadā bija Rīgā, atcerēsies, kāda bija armijas apgādība. Taisnība, kaņavīriem bija sajūsma, patriotisms, bet ar to vēl nepietika. Saprotams, tās ir lielas lietas, bet jā rūpējas vēl par ikdienišķām vajadzībām. Labākais pierādījums, ka mēs esam rīkojušies pareizi, ir tas, ka ar oktobri, kad sākās jauna kara darbība, tad mēs varējām gūt uzvaru, ka mūsu armija bija labāk apgādāta un apmācīta.

Kad nu beidzot ienaidnieks bija laukā no mūsu zemes, tad viņam radās aizstāvji. Ja jau tad mums bija grūti atspēkot dažādus priekšlikumus, ko mēs būtu darījuši, ja līdzīgā stāvoklī būtu nākuši jau pusgadu ātrāk?

Tagad mēs skaidri varam teikt: ja mūsu nodoms atkal bija radīt vienotu tautu, radīt tādus apstākļus, lai mūsu tauta pati lemtu par sevi un valdītu savā valstī, tad to mēs esam panākuši. Galīgi nepareizs ir uzskats, it kā visus pagājušos 15 gadus mēs savā valstī būtu veltīgi dzīvojuši. Mēs šais 15 gados esam gājuši uz priekšu un daudz ko mācījušies. Mums nav iemesla bažīties par to, ka mēs savus ideālus neesam sasnieguši, bet reiz mēs tos būsīm sasnieguši! Lai to varētu panākt, mums bija jāmaina vecā iekārta, mēs nedrīkstējām stāvēt uz vietas. Mēs esam gribējuši radīt lielāku brīvību, ne tikai savām rokām, bet arī garam un rast tam piemērotus ceļus. Tādu labāku ceļu mēs esam atraduši, pa to esam gājuši un iesam arī turpmāk uz priekšu.

Mums jādara viss, lai latvju tauta sasniegtu visaugstāko kultūru, jo garīgais pamats, garīgie spēki, mērķi un uzdevumi ir tie, kas izšķir visu un cilvēku ved uz priekšu. Pašķirtām vēstures lapas pusēm jāstiprina mūsu pašapziņa, pašlūgība mūsu spēkiem, ticība sev un saviem spēkiem. Būsīm pašapzinīgi, lepni uz to, ko tagad darām, bet skatīsimies atpakaļ arī uz to, kas pagātnē darīts, jo tikai tā mēs krāsīm spēkus nākotnei un liksim pamatus mūsu darbam!

Ja tā rīkosimies, tad katra nākošā paaudze būs bagātāka par iepriekšējo un visas šīs paaudzes ies arvien drošāk uz priekšu un kāps nemītīgi uz augšu. Viņām neradīsies ne bailes no smagiem uzdevumiem, ne pūlēm, ne grūtībām. Visciešāk viņām būs iespiedusies pienākuma apziņa un tās sapratīs, ka ir tikai viens mērķis un ka to vajaga sasniegt, lai uzvarētu un varētu gāvilēt. Tikai šo ceļu ejot mūsu tauta un mūsu valsts pastāvēs tagad un visā mūžībā.

Lai kādas svešas varas pie mums bijušas, tomēr tas, kas zemei bijis latvisks, tas arī paliks latvisks. Ja arī šai zemei pāri gājušas svešas varas, — vāci, poļi, zviedri, krievi, tad tomēr latviskā sakne palikusi dzīva. Mēs tagad varam būt liecinieki, ka beidzot labklājība un gods var pacelties no drupām. Ja mēs tagad dzīvojam jaunajos laikos, atjaunojotā Latvijā, esam strādājuši un dzīvojuši pie jaunās iekārtas jau ilgāku laiku, tad mums nav vajadzīgs pašvaldības darbiniekus drošināt un mudināt, kā tas bija pirmās dienās pēc 15. maija. Tagad mēs jau varam teikt, ka pašvaldību darbinieki pareizi izpratuši savus uzdevumus un pienākumus. Darbu, kāds viņiem uzticēts, tie centušies godam veikt un arī godam veikuši. Liels atvieglojums tagad pašvaldību darbiniekiem un tāpat valsts darbiniekiem ir tas, ka no viņiem noņemts vecais slogs, kuŗa izteiksme uz ārieni bija neskaitāmas partijas un šo partiju kungi. Daudz kungiem nav viegli kalpot, bet tagad jums, pašvaldību darbiniekiem, nav vajārs jāizdabā tik neskaitāmiem apmeklētājiem, kas sevi par draugiem sauca, bet aiziedami dažu labu reizi atvadījās citiem vārdiem, ja viņu prasības netika tūlīt uz vietas izpildītas. Ja pārļaižam skatu pār mūsu zemi, tad ar gandarījumu varam teikt, ka pašvaldību darbības laukā bijuši panākumi. Atbildība tagad lielāka un smagāka. Tagad pašam jāstrādā un pašam jāatbild. Un bieži dzīvē atgadās, ka, ja atbildība smagāka, nāk klāt jauni spēki. Tagad nav vajārs jāpierāda, ka nav taisnība tiem, kas saka, ka mēs vēl nemācēsīm paši savas lietas kārtot bez citu palīdzības un palidoma. Mēs esam pierādījuši, ka protam savas lietas kārtot un kārtot ar panākumiem. Brīnišķīgā veidā daudzas lietas, kas agrāk likās neiespējamās, tagad izliekas vienkāršas, tā piem., sociālie jautājumi, tāpat skolu lietas tagad kārtojas labāk.

Lai jūs visus apstarotu doma un pārliecība, ka mēs nedzīvojam paši sev, bet ka mēs nolikti katrs savā vietā, lai kalpotu tautai, lai kalpotu valstij. Tā strādādami mēs varam būt droši, ka panākumi būs labi, šī valdība apzinās un arī es, kā valdības galva, apzinos savu pienākumu. Ja mēs esam saņēmuši uzticību no visas tautas, no

*) Ministru prezidenta runa Valmieras zemnieku dienā.

Ministru prezidenta Kurzemes brauciens

visa
māc
tam.
tie
mūs
mes
pier
noti
zem

vald
mēs
laiki
liek
es a

darb
nos
nekā
var
zem
ram
tiem
tušie
mīb
ir p
nebi
sīt.
tams
lūzu
faut
kāda
Tā
žam
neda

kopa

visas zemes, tad to nelauzīsim. Tagad nav vietas vairs nekādām mācībām, kas teiks, ka vēl kas grozāms un ka jānāk vēl kam citam. Visi tie, kas nevarēs samierināties ar to, kas tagad ir — tie paši par to atbildēs un paši par to cietīs. Tas zīmējas uz visu mūsu zemi. Bet ar prieku jāsaka, ka līdz šim nav bijis nekāda iemesla par kaut ko žēloties. Katrs nodzīvotais mēnesis no jauna pierāda, ka patiesi — tagad varu jau lietot šo vārdu — brīnumā notika pagājušā pavasarī. Patiesi visa tauta atradusi jaunu pamatu zem kājām, jaunu ceļu un pa to vienprātībā grib uz priekšu iet.

Kas ir tas jaunais svarīgākais mūsu darbā — manā un visas valdības rīcībā, visā mūsu tautā un zemē? — Kas ir tas, pie kā mēs labprāt atgriezīsimies un sakām, ka Latvijā ir nākuši jaunie laiki, ir iestājies jauns laikmets? Kas ir tas jaunais, kas ļauj un liek mums runāt par atjaunoto Latviju? — Atbildi uz šo jautājumu es arī šodien šai vietā gribu jums dot dažos vārdos.

Pirmā vietā, jautājumā, kas ir šis jaunais, svētīgais valdības darbā, tas ir, runājot svešvārdiem, radikālisms. Latviski to varētu nosaukt par pilnīgi pabeigtu darbu, par tādu, kas neprasa vairs nekādus izlabojumus. Tas ir līdz galam nostaiģāts ceļš, kuŗa galā var atskatīties atpakaļ un pieminēt, ka tas ir labi noiets. Latviešu zemniecībai un latviešu valodai, latviešu uzņēmībai un latviešu garam ar valdības izdotajiem likumiem ir ierādīta tāda vieta, kāda tiem jau sen pienākas, pēc kā mēs visu laiku esam ilģojušies un celtušies. Tomēr jāsaka, ka Latvijā latviešu valodai un latviešu uzņēmībai nekad vēl līdz šim nav prasītas tādas tiesības, kādas tagad ir piešķirtas ar valdības likumiem. Tas vēl nenozīmē, ka tādas nebūtu bijušas vajadzīģas, bet līdz šim nebija drosmes tādas prasīt. Tagad tas ir nācis klusu, bez trokšņa, kā pats par sevi saprotams, un tas dos svētību mūsu nacionālai dzīvei. Tas ir milzīģs lūzums uz labo pusi. Veselu latviešu paaudžu un mūsu labāko tautas dēlu ilģu piepildījums! Lēni, bet noteiktī mēs tuvojamies kādai tālai, līdz galam izdomātai domai, kādam pilnīģam ideālam. Tā ir doma par jauno Latviju. Lielā ticībā, mīlestībā un nesalauģzamā enerģijā veidojas un atdzimst vecais, latviskais gars un sakūst nedalāmā vienībā — nākotnes Latvijā.

Mīļie draugi! Atcerēsīmies to, kad mēs pirms ģada šeit bijām kopā. Raudzīsīm atcerēties un atģriezties pie maniem toreizēģiem

vārdiem. Ko toreiz es jums teicu? Atceraties, kā jūs jūsmojāt, kad es jums no šīs katedras teicu, ka mums vajag cīnīties un darīt visu iespējamo, lai būtu atjaunota Latvija un latviska Latvija.

Tagad, stāvot atkal šeit jūsu priekšā, es gribu ar jums dalīties šai lielajā priekā. Es vēlētos, lai mūsu sirdis sakustu, lai sirds sirdij tuvotos, un mēs visi kopā izjustu, ka, lūk, tas jau ir piepildījies, ko mēs pirms gada viens vairāk, otrs mazāk, viens varbūt gaišāk, otrs neskaidrāk, jutām, domājām un cerējām, ka tas piepildīsies. Un tas nu ir piepildījies.

*

Tagad ir pavisam citādi pēc 15. maija. Tagadējā nacionālā, neatkarīgā Latvijas valdība... neatkarīgā latviešu valdība! Lūdzu šo vārdu neaizmirst, iedomāties un izjust, ko šis vārds visā pilnībā nozīmē! Tagadējā nacionālā, neatkarīgā latviešu valdība jau ar to vien stiprina latviešu tautu un arvien vairāk atrisina nacionālo jautājumu Latvijā, ka tā agrāk saskaldīto un tāpēc novājināto latviešu tautu vieno, novēršot un likvidējot tos daudzos spēkus un šķēršļus, kas strādāja pretim latviešu tautas vienībai, darīja latviešu tautu nespējīgu un līdz ar to stiprināja Latvijā visus citus. Agrāk bez gala tika rakstīts, debatēts un runāts par visādu nepieciešamu soļu speršanu nacionālā prestiža un latviešu tautas spēka celšanai, likumu izdošanai, bet rezultātā no visa tā gandrīz nekas neiznāca, jo politiskā iekārta nacionālai politikai nebija piemērota. Tagad valdība mierīgi, ātri un viegli veic visdažādākos darbus par labu latviešu tautas saimnieciskai un kultūrālai stiprināšanai. Mums tagad ir pilnīgi noteikta nacionālās rūpniecības politika, nacionāla sociālā politika, nacionāla lauksaimniecības politika, nacionāla skolu un kultūras politika.

Es lūdzu vēl reiz, mīlie draugi, šos vārdus neaizmirst! Man šodien nav iespējams par visu to runāt sīki un plaši, un tas arī nemaz nav vajadzīgs.

Es vēl reiz uzsvēršu: nacionāla rūpniecības politika, nacionāla tirdzniecības politika, nacionāla sociālpolitika. Varbūt šie vārdi ir tā grūtāk aptverami, varbūt nav tik viegli izprotams, ko tie sevī satur, ko viņi mums nes, bet patiesi šie vārdi ir. Jo ko nozīmē nacionālā politika? Nacionālā politika pie mums ir tā, kas stiprina

latviešu tautu, kas stiprina to visos viņas slāņos, visās viņas kārtās, katrā vietā, katrā solī, katrā zemes stūrī. Tā ir nacionālā politika.

Ar lielu lepnumu varam teikt, ka valdības darbs rāda mums īstu nacionālismu, pretēju to grupu un aprindu runām, kuŗām nacionālisms bija tikai politiska reklāma. Dzīve iet savu ceļu, un latvju tauta ir uz pareizā ceļa.

Latvju tauta ir uz pareizā ceļa. Es gribētu teikt: beidzot uz pareizā ceļa, un šo ceļu, šo pareizo ceļu tagad ir ar mieru atzīt tāds mūsu tautas vairākums, kāds nekad nav ap vienu domu vienojies; es gribētu teikt, tāds visu mūsu valsts iedzīvotāju vairākums, kāds nekad nebija piedabūjams piekrist vienai domai. Šis ceļš ir atzīts, ir pareizs, un šo ceļu, šo pareizo ceļu, to iesāka, to mums ierādīja 15. maijs, un nostiprināja visi tie darbi, kas sekoja 15 maijam, kuŗiem 15. maijs radīja iespēju parādīties un tikt izvestiem. Citiem vārdiem, es gribu teikt, tā ir jaunā iekārta valstī un tautas dzīvē, ko radījis un atnesis 15. maijs, kas deva iespēju apvienoties un radīt vienotu latviešu tautu, iznīcināt plaisas un pretešķības, atdeva dzimtai zemei un tēvijai visus viņas dēlus, un mūsu dēliem un brāļiem atdeva viņu tēviju atkal atpakaļ; kas deva mums atjaunoto Latviju, kur tagad garīgā un saimnieciskā atmodā brīnumplaši raisās mūsu tautas saimnieciskie kultūrālie un sabiedriskie spēki; atjaunoto Latviju, kur nu beidzot tauta rod un ir radusi iespēju augt un attīstīties.

Mīlie draugi, es gribētu, lai arī šie vārdi jums neaizmirstas un lai par šiem vārdiem mēs padomātu atkal, kad būsīm katrs savās mājās aizgājuši pie sava darba, jo šie vārdi ir ļoti zīmīgi un svarīgi.

Mūsu tautai būs augt un attīstīties tagad uz jaunā pamata, kas radījis iespēju augt un attīstīties. Jau agrāk pie citas izdevības es jau teicu, ka tas, kas mums bija līdz 15. maijam, ka tas viss nav nosodāms un atmetams, tur ir arī daudz laba. Ir daudz spožu un skaistu brīžu valsts pirmajos pastāvēšanas gados, kā jau par to runājām pirms viena gada, bet tagad šis laiks ir devis iespēju, lai mūsu tauta, dzīvodama mūsu valstī, varētu vēl pilnīgāk augt un attīstīties. Ir radusies mūsu tautai iespēja sasniegt savus ideālus, ejot savai pilnībai pretī, lai pildītu savu cilvēces un savu vēsturisko misiju, lai piepildītu šo augstāko uzdevumu, kuŗu tikai patstāvīgām tautām neatkarīgā valstī iespējams pildīt un veikt.

Par to, kādus ceļus mēs esam nosprauduši ārējā politikā, minēšu tikai divi trīs vārdus. Mēs strādājam, mēs cenšamies stiprināt draudzīgu sadarbību ar kaimiņiem, stiprinot miera un drošības idejas. Jūs visi klātesošie zināt, ka šogad Lietavas valsts svētkos pie visiem namiem gan Cēsīs, gan Valmierā un visās pilsētās plīvinās Lietavas karogi, mūsu dienvidus kaimiņtautas karogi.

Lietava mums ir brāļu tauta. Šis mūsu kaimiņtautas karogs pie mums tiek izkārtis taisni tagad — 1935. gadā, lai gan jau pašā pirmajā sākumā vienmēr ir prasīts, lai ar šīm valstīm mums valdītu saprašanās un sadarbība. Šis gads ir tas vienīgais gads, kas ir devis iespēju vienoties un sākt iet kopīgus ceļus. Ir veicināta un stiprināta miera un drošības ideja, mūsu dzīve ir dabūjusi jaunus spēkus, jaunu sparū un jaunu saturu, ko ir devuši 15. maija notikumi mūsu dzīvē.

Piegrīzīsimies mūsu valsts iekšējai politikai, kurā mēs apdomīgi, bet neatlaidīgi līdzinām ceļu un liekam pamatus jaunai, par agrāko labākai, piemērotākai un stabilākai valsts dzīvei un mūsu valsts likumdošanas iekārtai. Āpdomīgi, bet neatlaidīgi mēs līdzinām ceļu tam brīdim, kurš ar mūsu pašu teikšanu un lemšanu varēs dot mums stabilāku, labāku un piemērotāku valsts iekārtu nekā bija tā, kurā nodzīvojām pirmos 15 gadus. Šo darbu dara valdība, un to darām mēs visi kopā ar savu tuvāko mērķu pildīšanu un uzdevumu veikšanu. Celt tautas garīgās un saimnieciskās dzīves līmeni, celt tautas uz priekšu iešanu un labklājību. Tas ir mūsu nolūks un to mēs veicam, jo redziet, — tagad nav vairs jāstrādā un jāpūlas vienai partijai, vienai kārtai vai vienai šķīrai, bet tagad mēs strādājam visai tautai, par tautu saprotot visus mūsu pilsoņus, — vienalga, kādu darbu viņš strādātu un kas viņš būtu. Vispirmā kārtā mums jācenšas uzlabot stāvokli tiem, kam tas ir bijis visgrūtākais. Ir slāņi, kas līdz šim ir bijuši ļoti grūtā stāvoklī. Uz tiem mūsu skati jāvērs vispirms, jā rūpējas par to, lai viņu stāvokli atvieglotu, lai viņiem tiktu vairāk saules nekā ir bijis līdz šim. Valdības darbība attiecas uz visiem, vienalga, vai tas būtu zemnieks, strādnieks, rūpnieks, tirgotājs, namsaimnieks, ierēdnis vai citi skoloti ļaudis laukos un pilsētās.

Tagad es gribu teikt: kur ir šī nepiekāpīgā, neatlaidīgā darba sekas un panākumi? Vai tie ir pārskatāmi, vai tie ir saredzami?

Man jāatbild: nevienam nav noslēpums, visiem, kas grib to zināt un saprast, tas ir zināms un saprotams. Darīts ir viss iespējamais, kas ir atzīts par labāku.

Kur tad ir mūsu darba panākumi atjaunotajā Latvijā, ko mums devis 15. maijs? Paskatīsimies uz mūsu pašvaldībām pilsētās un laukos. Paskatīsimies uz viņu jauno sastāvu, uz viņu darbību, budžetiem un to izpildīšanos. Paskatīsimies uz skolām visā mūsu valstī. Paskatīsimies uz mūsu jauno skolu likumu, uz jauno virzienu mūsu skolās. Mēs rūpējamies par mūsu skolām, un redziet, arī mūsu skolās ir sācies jauns noskaņojums un jauna dzīve.

Tālāk paskatīsimies mūsu spēku koncentrēšanā, uz mūsu biedrību dzīvi. Biedrību koncentrēšana un apvienošana ir ļoti vajadzīga un laba lieta, jo vai tad nav jāpatērē daudz vairāk enerģijas, noturot 16 un pat 18 valdes sēdes un gada sapulces tai laikā, kad var iztikt ar 3—4?! Pie tam padarīts būs daudz vairāk. Man jāsaka, ka es ļoti priecājos, ka tagad esam nākuši pie atziņas, ka mūsu spēki un enerģija — kuŗu mums nekad par daudz nav bijis — jāizlieto apdomīgi un taupīgi, ka tie jākoncentrē, jāglabā, jātaupa, lai nekas nebūtu darīts par velti.

Mūsu kultūrālā dzīvē ir iepriecinošas parādības; tas pats sakāms par rūpniecību un tirdzniecību, — viss atdzīvojas. Paskatīsimies uz pārgrozībām mūsu rūpniecībā un tirdzniecībā. Paskatīsimies uz pieaugušo eksportu, tirdzniecības bilances uzlabošanos un valsts budžeta labāku izpildīšanos. Paskatīsimies uz darbinieku nodarbinātību. Paskatīsimies arī uz labāko satiecību darba devēju un ņēmēju starpā. Kā par brīnumu Rīgā pag. gada 15. maijā bijuši 27 streiki, bet 17. maijā nav bijis neviena. Un visu šo laiku nevienam nav bijusi nodarīta nekāda pārestība, nav darīts pāri nevienam strādniekam, nevienam darba ņēmējam. Tas ir viens mūsu darba panākums, kuŗu grūti par augstu novērtēt un kuŗam grūti piešķirt par daudz lielu nozīmi.

Tālāk paskatīsimies uz strādnieku labāk nodrošināto stāvokli, uz izpeļņas un algas saņemšanu. Ļoti bieži var dzirdēt, ka cilvēki, kas strādā fabrikās un citur, brīnās un saka, ka nevarot saprast, kā agrāk pieņēmuši rezolūcijas, prasījuši un prasījuši, bet tomēr viss palicis pa vecam; turpretim tagad nepieņemot nekādas rezo-

lūcijas, bet darba inspektori paši dabūjot zināt, kur kas notiekot, un tiklīdz kas esot noticis vai draudot notikt, viņi esot klāt un lietas nokārtojot.

Par mūsu lauksaimniecību runājot, padomāsim tikai par plašo darbu — par parādu pārjaunošanu, par ūtrupju skaita samazināšanu, lauksaimniecības ražojumu cenu rēgulēšanu, jaunu tirgu atrašānu lauksaimniecības ražojumiem iekšzemē un ārzemēs.

Ātzīmēsim arī to, ka mums stiprā mērā bija pieaugušas naudas iestādes, kas pārāk plaši rīkojās ar līdzekļiem, kam blakus gāja negātīva parādība — parādu taisīšana. Tagad cilvēkiem vairs nav tās karstās dziņas taisīt parādus un rakstīt vekselus. Tagad cilvēki ir kļuvuši apdomīgāki un apzinīgāki. Viņi apzinās, ko nozīmē ietaisīt parādu. Dzīve ir ievirzījies normālākās sliedēs. Latvietis jūt, ka viņam jārikojas tā, lai viņš uz savu darbu varētu būt lepns, lai viņa darbs būtu tāds, kas viņu skubina galvu celīt augstu. Latvietim ir ierādīta tā vieta, kas viņam jau sen pienākās. Latvietis šo vietu ir iekaņojis un to arī paturēs.

Lauksaimnieks, zemturis ar jaunām vērtībām, ko viņš no zemes izceļ, ir pirmais īstais visas saimnieciskās dzīves rosības motora iededzinātājs. Zemnieks, kuņa ieņēmumi un tūliņ un uz karstām pēdām sekojošie izdevumi rada tirgu un peļņu rūpniekam un tirgotājam, nodrošina darbu un algu strādniekam, dod iespēju valstij un iedzīvotājiem tik daudz nepieciešamo līdzekļu, lai valsts aparāts varētu tikt uzturēts kārtībā un segti visi maksājumi personām par viņu darbu un par piegādātām lietām.

Kāpēc tad mums sevišķi jārunā par lauksaimniecību atjaunotā Latvijā? Te vēl reiz jāpasvītro, ka mēs runājam tāpēc, ka ir liela starpība starp to, kas bija agrāk un kas ir tagad. Arī agrāk mēs teicām, ka lauksaimniecība ir mūsu saimnieciskās dzīves pamats un tāpēc visas mūsu kultūras un arī politiskās dzīves ķīla un nodrošinājums. Mēs daudz ko prasījām, kas nepieciešams zemniekam, bet bieži vien mēs palikām pie šo prasību uzstādīšanas un daudz kas palika nepiepildīts. Tagad valdība, neatkarīga būdama, var ieņemt vienīgi pareizo stāvokli un pateikt: jā, patiesi, lauksaimniecība ir

mūsu pamats un stiprums, un ja tas tā ir, tad viņai pienākas pirmā vēriba un valdībai ir jābūt nomodā par zemniecību. Valdībai jāiet zemniekam palīgā, cik tālu mums atļauj mūsu stāvoklis un vispārējā drošība. Pāris vārdu vēl gribu pateikt par to, kas jums visiem vēl atmiņā. 26. jūnijā izdots ūtrupju apturēšanas likums, kas kopā ar jauno parādu pārkārtošanas likumu ir tagad un visos turpmākos laikos tikpat kā pilnīgi novērsis zemes izūtrupēšanu. Protams, ir nedaudz gadījumi, kur īpašumi iet pārdošanā, bet tur ir sevišķi apstākļi. Senāk par šādu ūtrupju apturēšanas likumu būtu strīdējušies pus gadu un pa šo laiku kāds tūkstots māju būtu pārdots. Tagad likumu izsprieda vienā dienā un otrā tas jau bija stājies spēkā. Līdz rudenim cilvēki varēja kaut kā iekārtoties. Tas tikai pierāda, ka valdība ir nomodā. Vēl jauns notikums ir tas, ka sviesta eksporta centralizēšanu ņēmusi savās rokās Centrālā sviesta eksporta sabiedrība. Šis jautājums jau sen bija pacelts un bija pienācis laiks to izvest. Tādēļ vēlreiz es varu teikt ar pilnu pārliecību, ka valdība var būt nomodā un viņa būs nomodā. Un gribu vēl pskaidrot, ka tagad ir iespējams visas tās lietas darīt, kas agrāk nebija iespējams. Agrāko laiku politiķu kļūda attiecībā uz lauksaimniecību bija tā, ka tiem nebija vienotas lauksaimniecības politikas, toreiz pie mums valdīja tāda lēkāšana. Tā tas bija agrāko valdību likumdošanā, bet vienā otrā gadījumā šāda aizraušanās un vienpusība bija pārņēmusi arī pašus lauksaimniekus. Tas bija galvenais iemesls, kāpēc mēs gribējām ko citu. Mums nebija iespējams neko viengabalainu radīt.

Jūs labi atceraties, kā tas bija tais vienpusības laikos. Ilgus gadus mēs negribējām ne dzirdēt par to, kas tagad ir noticis. Domāja, ka, kamēr vien mēs dzīvosim, un arī mūsu bērnu bērnu laikā nevar būt tā, ka sviests nemaksās 5 latus. Šai zālē es kādreiz teicu, ka tie laiki pāries, bet jūs kratījāt galvu un teicāt: „Ko viņš mūs baida, ka sviests paliks lētāks. Tas nevar būt.“ Es neesmu aizmirsis to, kad es gāju lauksaimniecības skolā un mācījos. Ko toreiz mācīja un ko māca tagad? Man ir liels prieks dzirdēt to, ko tagad agronomi runā un pamāca. Es lūgtin lūdzu jūs viņiem klausīt, ticēt un sekot. No agrākās vienpusības vairs nav ne vēsts. Tagad lietas apsver pašos pamatos, pārdomā un izstudē, gādā par to, lai darbs tiešām dotu labus augļus.

Mēs aizrāvāmies un arī vēl tagad daudzkārt aizraujamies, bet šī aizraušanās ir nevietā. Tā ir aizraušanās ar tām saldām cukurbietēm. Cukurbiešu šogad ir saražots vairāk nekā varam patērēt. Lieciet tagad divas kaņotītes cukura vienas vietā, tad to lietu varbūt varēs labot. Tad vienas bietes vietā varēs audzēt divas.

Mēs esam atzinuši, ka visas nozares ir saistītas ar lauksaimniecību, visas tās ir savā starpā atkarīgas, tās visas daudz maz vienalīdzīgi jāizkopj. Mēs esam nonākuši pie apziņas, ka lauksaimniecība visciešākā mērā saistīta ar visu tautsaimniecību. Lauksaimniecība nevar iet vienu ceļu, ja tautsaimniecība iet citu ceļu. Visas šīs lietas jāapsver un jāvada saskaņā. Šī atkarība iet vēl tālāk, proti, ka tā jāatzīst ne tikai iekšzemē, bet jāņem vērā arī ārzemju lauksaimniecības un vispārējais saimnieciskais stāvoklis. Kāds Latvijas agronoms pilnīgi precīzi rakstīja, ka mūsu lauksaimnieciskā ražošanas jāpieskaņo mūsu zemē valdošiem apstākļiem. Es gribu vēl aizrādīt, ka tas ir vēl par maz: mums jārēķinās ar visas pasaules lauksaimniecību. Mums jārēķinās ar to, kas tur notiek. Visā mūsu saimniecībā tam ir liela nozīme, jo mēs savā ražošanā esam kļuvuši atkarīgi no ārzemju tirgus cenām. To atkarību nevar neatzīt.

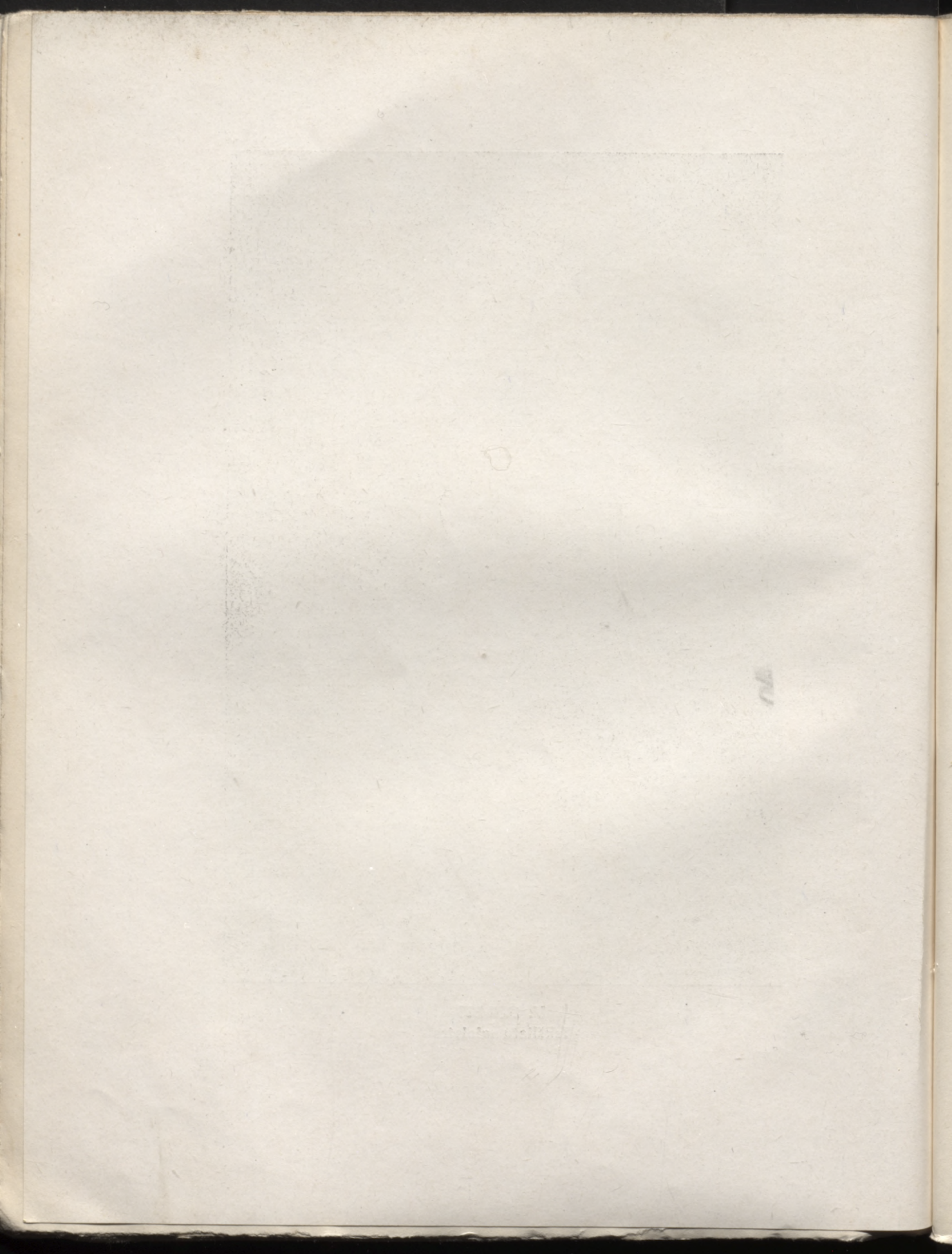
Mūsu pašu zemē mums jāpiegriež liela vērība, lai līdzsvarotu dažādās nozares. Tas ir grūts darbs. Gādāt par to, lai lauksaimniecības ražojumu cenu līmenis būtu pienācīgā augstumā, nav nekas viegls; tas nav izdarāms vienā dienā, ne arī vienā mēnesī.

Mums jāievēro vēl viena lieta — strādnieku jautājums. Mums ir fabrikas, kurās mēs ražojam visu. Cilvēki tur saplūst, tā ka rodas pat darba roku trūkums. Šogad, lai gan mēs priecājamies, ka mums iet samērā labi, jau februārī būs jāieved laukstrādnieki no ārzemēm. Te mums jājautā, vai mums ir līdzsvars vai nav. Līdzsvara nav! Tas nozīmē, ka mums jācenšas strādāt pēc noteikta plāna. Ja es runāju par plānu, tad aizmirsīsim jēdzienu, ko mēs sapratām zem plāna vecos laikos. Plāns nav vēl rezolūcija un skaitļu uzrakstīšana uz papīra. Man jāsaka, ka mūsu darba plāns jau ir sastādīts un mēs pēc tā rīkojamies.

Mēs nedrīkstam arī aizmirst nacionālo jautājumu. Visās līdzsvarošanās un pārgrupēšanās mums tas jāpatur prātā. Mums jāmeklē tirgus iekšzemē un ārzemēs. Tas ir valdības uzdevums. Mums ir tirdzniecības un rūpniecības kamera. Tirdzniecības un rūpnie-

V. GULBIS
Iekšlietu ministrs

cības departaments paplašināts. Pie ārlietu ministrijas dibinās jaunu nodaļu tirgu meklēšanai, atrašanai un nodrošināšanai. Zemkopības ministrija uzstāda jaunu darbu plānu šai virzienā.

Tālāk man un valdībai ir vēl viens pienākums, proti, vērot un skatīties, lai mēs neapmierinātos tikai ar acumirkliņas palīdzības sniegšanu, lai mēs neapstātos pie tādiem paņēmieniem, kas palīdz tikai šodien vai dažus mēnešus. Mums jādomā par nākotni. Mans un arī valdības uzdevums ir, sastādot plānu, domāt par to, kā būs tad, kad saimniekos jaunā paaudze — jūsu dēli. Jūs nedrīkstat saimniekot tikai vienai dienai, vadīdamies no tā, lai acumirkli gūtu kādus 5 latus vairāk ienākumu, bet lai pēc tam nākošā paaudze dzīvo kā grib. Lai visi cilvēki jaunai paaudzei sniedz palīdzīgu roku, jo mums jā rūpējas un jābūt nomodā par to, lai turpmāk agrākās ļaunās parādības novērstu ar iepriekšēju paredzēšanu, spērot attiecīgus soļus. Kā piemērs te būtu minams parādu jautājums, vekseļu rakstīšana. Nekad mūsu dzīvē nedrīkst atkārtoties, kas pastāvēja mūsu zemē līdz šim — taisīt parādus, ņemt mantas uz parāda, vai tās vajadzīgas vai nē, un rakstīt vekseļus. Tas nedrīkst pie mums vairs atkārtoties. Zemes banka ir jau gādājusi par likumu, kas šai ziņā drusku piepalīdzēs, aizšaujot priekšā aizbīdāmo, lai pie vekseļiem netiktu klāt. Visa mūsu ražošana jāievada un jāiekārto tā, lai nākotnē ļaunās parādības neatkārtotos.

Mēs esam nostaigājuši lielu ceļu gabalu lauksaimniecības tehnikā un lauksaimniecības uzlabošanā, bet saimniecības plāna un apstākļu izlietošana arī sīko darbu nokārtošanai un darba spēka taupīšanai mums vēl ir sveša lieta; cerēsim, ka tā lieta labosies. Ja sakām — katrs savā darbā un visi valsts darbā, — tad tas attiecas taisni uz šo lietu. Padarīsim katrs savu uzdevumu tik labi, cik vien spēsim, un gādāsim par sava ražojuma kvalitātes pacelšanu, par ražojuma salētināšanu, par ražīgākām šķirnēm u. t. t. Par saviem ražojumiem mēs varam teikt to, ka tie sadalās vairākās šķirās. Vispirms, zemturi ražo tādas lietas, kuņas iekšzemes tirgus uzņem. Tādu mantu nav daudz, kuņas iekšzemes tirgus visas uzņemt un patērētu. Tās savā ziņā ir nenozīmīgas, afskaitot cukurbietes, kuņas ražo vienīgi iekšzemes tirgum un kuņu vērtība ir 7—8 miljoni latu gadā pie līdzšinējām cenām, bet jūs jau zināsit, ka cukurbiešu cenas krīt ar katru gadu. Mums nav daudz tādu mantu, kuņas va-

rētu ražot plašumā simttūkstots vai divsimttūskots saimniecību, un tās atrastu noņēmējus vietējā tirgū. Otrā kategorija ražojumu ir tie, kurus mēs pārdodam iekšējā tirgū un dodam arī eksportam, piemēram sviests. Sviestu patiešām mēs varam pārdot un cerams, ka apstākļi nepalikš ļaunāki uz priekšu. Sviestu mums iespējams eksportēt, cik vien varam. To darām mēs, to dara arī citas zemes, jo tā ir tāda manta, kas vienmēr noiet. Sviesta cena ir atkarīga no daudzuma, ko sūtām tirgū. Eksportējamiem ražojumiem vēl varam pieskaitīt rudzus, kurus arī var ar zināmām grūtībām mērenos daudzumos pārdot. Arī mieži un zirņi ir tāda manta, kurus mēs galvenā kārtā eksportējam un mazāk patērējam mājā. Ja mēs tos dodam par savu cenu, tad varam pārdot visu, cik būs. Arī ābolīņa sēkla pieder pie šādiem eksportējamiem ražojumiem. Visas šīs mantas ar sevišķu valdības palīdzību var tikt pārdotas ārzemju tirgū. Bez tam ir tādas mantas, piemēram, cukurbietes, kurās ražojam iekšējam tirgum, cik vajadzīgs, un kurus mērs jau ir sasniegts un pat pārkāpts. Jauns nekas klāt nevar nākt. Tā ir manta, kam ārzemēs tirgus nemaz nav. Varētu varbūt atrast, bet man jāsaka, ka mūsu cukurs izmaksā 40 santimi kilogramā mūsu fabrikās, bet ārzemēs tas izmaksā 9 santimi kilogramā. Ja cukura saražos par daudz, mēs eksportēt to nevaram, jo nespējam samaksāt šo starpību — 30 sant. kg, — tas būtu ap 15 miljoniem latu, jo gadā mēs patērējam 50 miljoni kilogramu. To nevar! Uz katru tūkstoši saimniecību mēs nevaram piemaksāt vienu miljonu latu. To nevarētu darīt pat tad, ja nauda būtu; bet šīs naudas nav.

Ir vēl viena manta, kurai tirgus nav. Mūsu tirgus, pat eksportu ieskaitot, uzņem knapi caurmērā vienu nobažotu cūku no katras saimniecības. Mums skaitās 250.000 saimniecības, bet mēs varam teikt, ka mums ir tikai 200.000 saimniecību, jo pārējās ir pārāk mazas un daudz kustoņu netur. Gaļas patēriņš nav tik liels, lai tirgū uzņemtu visu 250.000 saimniecību audzinātos kustoņus. Bija tādi laiki, kad ar 50 bekoniem visus parādus kasei varēja nomaksāt vienā gadā, bet tagad tā lieta ir kļuvusi citādāka un tas vairs neiet. Iekšzemes tirgū tik daudz patērēt nevar. Uz ārzemēm pārdot nevar: bekonu nav kur likt, ja arī to par velti atdotu.

Cukurs, kā jau minēju, nav pārdodams. Labība — runājot par kviešiem — jāsaka, ka ārzemēs tirgus kviešiem ir lētāks kā rudziem,

ārzemju tirgū visu laiku un patiesībā arī vēl tagad kviešus nemaz nevar pārdot. Tāds stāvoklis ir šogad pasaules tirgū. Ar laiku, protams, var grozīties apstākļi, var mainīties uz labo pusi, bet varbūt arī uz ļauno.

Es vēl gribu pateikt, ka maz tiktū līdzēts, ja mēs saimniecisko apstākļu piespiesti, izdotu likumu par ražošanas rēgulēšanu, normēšanu, ierobežošanu. Vispirms tādi likumi būtu grūti izvedami; otrkārt — būtu grūti sameklēt taisnību tādu likumu realizēšanā. Viss atkarājas no tā, ko un kā mēs paši darīsim. Mēs nevaram uzturēt augstas lauksaimniecības ražojumu cenas. Tas nav iespējams. Man jāaizrāda, ka arī kaimiņvalstīs — Igaunijā, Lietuvā un Polijā — cenas nevienai labībai nepārsniedz 10 latas par kvintālu. Tās ir 6—9 lati, rudziem 6—7 lati un kviešiem 9 lati. Pasaules tirgū cenas rudziem ir 6 lati kvintālā un kviešiem 5 lati. Tagad steigšus labību nodot valdībai, kaut gan pašiem nepaliek ne miežu, ne auzu sēklu, un pavasarī tā būs atkal jāpērk. Sēt grib tikai kviešus. Man jāpasaka skaidri un gaiši, ka par šīm lietām nav nekur ne ko iet, ne ko sūdzēties, ne meklēties.

Kas attiecas uz atsevišķiem ražojumiem, tad jāsaka, ka piensaimniecības nozīme arī pie zemām cenām paliks. Te nebūtu jārunā par sašaurināšanu, bet par ražošanas palētināšanu. Mēs jau tagad cenšamies lētāk ražot un redzam, ka tā lieta iet. Valdība darīs visu iespējamo, lai cenas uzturētu pienācīgā augstumā un lai būtu tirgus. Jaunais sviesta pārdošanas kantoris arī darīs visu iespējamo. Varbūt piensaimniecība vēl paplašināsies. Iekšzemē pacelsies sviesta patēriņš, ražošana palētināsies un tas viss nāks par labu. Salētināsim sviesta ražošanu un pienotavas apvienosim. Jaunas biedrības nevarēsīm dibināt. Bet lietai tas nāks par labu. Pienotavu apvienošana ir nepieciešama un svarīga lieta — miljonus izdod Zemes banka un dzēš parādus, lai tikai pienotavas apvienotu. Mēs atradīsim izdevību un iespēju piegriezt pienotavām tās saimniecības, kas tagad ir aizbēgušas.

Kas zīmējas uz gaļu un bekonu, tad jāsaka, ka te būs pārgrozības uzpirkšanas un piegādāšanas kārtībā. Vēl reiz atkārtosū: jūs varat piegādāt ārzemēm gaļu par velti, bet nav, kas ņem pretim. Ja arī ir, kas ņem pretim, tad valdības neļauj ievest. Tagad iekšzemes tirgus ir pārpildīts, bet uz ārzemēm neko nevar dabūt ārā.

Tālāk — par kartupeļiem. No kartupeļiem ražo spirtu. Liels labums ir tas, ka spirtu jauc klāt benzīnam. Benzīna patēriņš pieaug. Tagad sāk vairāk lietot arī automobiļus, tāpēc spirta patēriņš vairosies, un tam nolūkam varēs izlietot kartupeļus. Cenas spirtam izlietojamiem kartupeļiem nekāps. Tas mums jāzina — cenas nekāps, bet slīdēs vēl uz leju. Augstas tās nevar noturēt. Tagad spirtu sāk dedzināt arī no labības. Bez vajadzības tas nebija. Labību no 1930. gada, ko pārdeva uz Ameriku, tur ieguva spirta dedzināšanai. Tad mēs aprēķinājām: dedzināsim labāk paši spirtu. Varētu pacelties jautājums par spirta eksportu. Mums spirts maksā 7 līdz 8 santimi par gradu, bet ārzemēs dod pusotra līdz 2 santimi par gradu. Viņiem spirta netrūkst!

Tālāk jautājums par liniem. Tagad domā — nu tikai sēt linus! Pat Zemgalē — kviešu zemē — grib sēt linus. Iedomājaties — linus grib sēt tur, kur nav neviena cilvēka, kas varētu linus noplūkt, kas vispār mācētu linus apstrādāt, kas gribētu linus apstrādāt. Pie tam es pats esmu zemgalielis. Tālāk — par āboliņšēklu. Tā ir jau gandrīz fabrikas prece. Cenas svārstās; te ir, kas noņem, te nav. Šogad cenas bija labas, bet agrāk nebija. Tad par labību. Par to jārunā plašāk. Līdz š. g. 14. februārim, pēc tam, kad jūs bijāt sākuši baidīties, vai valdība labību pirks, valdība šoruden nopirkusi 156.000 tonnu labības. No šīs labības brīnišķīgā kārtā iekšzemes tirgū pārdots 19.000 tonnu; spirtā izdedzināts 3.000 t., eksportēts 78.000 tonnu. Tālāk — mēs saņēmām augusta mēnesī krājumā 100.000 tonnas — apaļos skaitļos — no vecās labības, no 1930. gada sākot. Šogad vēl, paredzams, būs jānopērk ap 50.000 tonnu. Tā tad pavisam kopā būs 300.000 tonnu, 19.000 tonnu būtu apēsts, 3.000 tonnu izdedzināts spirtā un 78.000 tonnu līdz 79.000 eksportēts. Tas ir apaļos skaitļos — 100.000 tonnu.

Kā tad nu rīkosimies tālāk? — Stāvoklis ir tāds, ka rudzus var pārdot, bet ar kviešiem ir grūti. Kas būs turpmāk? — Es gribētu pateikt, labības ražošanai un eksportēšanai ir lielas priekšrocības, kuŗas citiem mūsu ražojumiem nav. Pagājušo rudeni, pēc visu lietu apsvēršanas, valdība nolēma labību eksportēt, jo, ja piemaksājam liniem, sviestam, bekonam, tad arī labībai var atļaut piemaksu līdz zināmai robežai. Sākām labību eksportēt, bet tikai ciešā sakarībā ar mūsu apstākļiem. Zemturiem visās vietās — Zem-

galē, Vidzemē, Kurzemē un Latgalē — jāpasaka, ka stāvoklis ir tāds, ka rudzus vēl ir iespējams pārdot, bet kviešiem tirgus nav un nav arī izredžu to iegūt. Varētu pārdot vēl nelielā daudzumā miežus. Mums jāatzīmē, ka šogad jau pie laika noskaidros un paziņos, ka rudzu eksportam ir izredzes, tāpat varbūt arī miežu eksportam, bet kviešu eksportam nē.

Kā būs pavasarī? Par to vajadzētu nopietni padomāt. Varbūt teiks tā: Es līdz šim no 7 laukiem 6 esmu apsējis ar kviešiem un tāpat darīšu arī turpmāk? Tā nu nedrīkstētu rīkoties. Mums tomēr jā-rēķinās ar cenām. Likums gan vēl nav pieņemts, bet jāsaka, ka jau pie laika paziņos, ka lieta ir šāda: visām trim labībām — kviešiem, miežiem un rudziem turpmāk cena būs vienāda. Zīmējoties uz piemaksām vispārīgi, man jāsaka, ka piemaksas tiks uzturētas, piemaksas paliks arī uz priekšu. Ievērojot to, ka pienāks vēl klāt labība, kas aptver vai visu zemi, kas kopā ar sviestu aptver un skar visas saimniecības, piemaksas un garantētās cenas tiks, varbūt, uz priekšu pārkārtotas. Bet mēs darīsim visu, kas tik iespējams, lai lauksaimnieku ienākumi pēc iespējas paliktu neaizskārti.

Es jau minēju par garantētām cenām. Tas jums jāzina visiem zemturkiem, ka Latvijas ražojumu cenas ir augstākas nekā jebkuŗā mūsu kaimiņu zemē.

Bet mums jārikojas budžeta robežās un jāievēro budžeta iespējamības. Mūsu tagadējais budžets ir pilnīgi pārgrozīts, viņš nav tas, kas bija. Lauksaimniecības uzturēšanai un ražošanas veicināšanai budžetā ir paredzēts viss iespējamais. Jums jāzina, ka tiks darīts viss, ko budžets atļaus, varbūt pat drusku vairāk, varbūt pat ņemot palīgā divus trīs nākošos gadus. Bet arī ikviens budžets novelk savas robežas. Rezerves fonds ir tikpat kā izsīcis. No rezerves fonda ir izdotas lielas summas, būvējot „eizenbāni“ uz Limbažiem. Par Limbažu līniju bija balsots tāpēc, lai sazvejotu balsis nākošām vēlēšanām. Bet braucēju nav un arī mantas nesūta. Mums ir vairāki tādi dzelzceļi. Pusceļā tomēr arī nevar atstāt, iesāktais darbs jānobeidz.

Latvijā tagad ir viens jauns iestādījums — tirdzniecības un rūpniecības kamera, par kuŗu izdots arī likums. Ar lauksaimniecības kameru būs izbeigts parallēlisms agronomiskā palīdzī-

bā, kuŗu nacionālīzēs, nostādīs uz labākiem, drošākiem pamatiem. Tagadējās centrālbiedrības un citas biedrības, kas ieiet jaunajā kamerā, ir agronomiskās palīdzības centrs visiem agronomiskās palīdzības veidiem. Šis likums nokārto arī to, lai lauksaimniekiem dotu pienācīgās tiesības un lai nešķiestu velti valsts līdzekļus, lai agronomiskā palīdzība būtu saskaņota un visi ietu vienu ceļu. Šādas kameras Latvijā ir jauna lieta. Citās zemēs gan ir kaut kas līdzīgs, bet tādā veidā kā pie mums, tās nav nekur. Es negribētu, ka jūs sāktu domāt, ka ar šo kameru nodibināšanu mēs esam droši, ka 100 proc. no visiem lieliem, svarīgākiem jautājumiem tās atrisinās. Mēs meklējam labāko ceļu, mēs domājam par savu lietu kārtošanu un atzīstam, ka vislabāk tas veicams, nodibinot tirdzniecības un rūpniecības kameru, lauksaimniecības un arī amatniecības kameru, lai amatniekus sagatavotu darbam kā uz laukiem, tā pilsētās. Pēdējā, laikam, būs kultūras kamera, vai brīvo profesiju kamera.

Gribu vēl pateikt to, ka valdība ir strādājusi lielā saskaņā, un satiecībā; iedzīvotāji ir bijuši apmierināti ar valdības rīcību, viņas izdotiem likumiem un soļiem, un paši tos ir sekmējuši, patiesi atzīdami tos par labiem. Lai tas mums izdotos arī turpmāk, nepieciešama laba sadarbība starp valdību un visiem iedzīvotājiem. Ja valdība prasa no iedzīvotājiem palīdzību un atbalstu, tad to lai viņi dod no sirds. Par valdību var teikt, ka viņa jūtas droša savā stāvoklī, savā politikā, jo viņa visur vadās atkarībā no tā, vai tas nāks par labu visai tautai un valstij. Valdība var droši teikt, ka mūsu vienīgais mērķis ir kalpot tautai un valstij. Mēs savu darbu strādājo, nesam par to atbildību un tāpat arī strādāsim un atbildību nesīsim turpmāk. Savu mērķi mēs varēsīm sasniegt tikai tad, ja strādāsim vienoti, ja savus spēkus izlietosīm mūsu viena, kopējā mērķa sasniegšanai. Mēs paliksīm stipri ticībā ne tikai šeit vien Latvijā, bet iesim arī pāri uz saviem kaimiņiem. Ja tā strādāsim un rīkosimies arī turpmāk, tad varam būt droši, ka mūsu tautas un valsts ideāls piepildīsies un mēs mērķi sasniegsim.

Atcerēsīmes galveno, ko mums devis 15. maijs. Tas mums ir devis atjaunotu darbu nākotnei un atjaunotu ticību atjaunotai tautai. Katra nodzīvotā diena pierāda, ka mums ir ieguvumi un mūsu uz-

sāktais ceļš ir pareizs. Stipri liels atbalsts valdībai viņas darbā ir mūsu jaunā paaudze, kuŗa ir sajūsmināta par jauniem laikiem un degtin deg, lai šo lietu veicinātu un valdībai palīdzētu, kur vien var, lai darītu visu, ko prasa mūsu nākotne. Šo savu ticību, paļāvību un pārliecību, ka mēs esam uz pareiza ceļa un gala mērķi sasniegsim, glabāsim. Glabādami to, iesim darbā ar visu savu spēku, saprašānu un sirdi. Mēs augsim tēvu zemes mīlestībā, un ja šo ceļu iesim līdz galam, tad savu mērķi sasniegsim. Tas nāks par labu visai mūsu tautai un valstij ne tikai tagad, bet visos laiku laikos.

V*)

Mūsu valstī, mūsu zemē tagad ir daudz kas jauns. Pavisam jauna ir arī šāda veida sanāksme, kuŗas dalībnieki mēs visi esam. Jauna tā ir nevien savos pamatos un uzdevumos, bet arī sava neparastā sastāva dēļ. Ja kādreiz agrākos gados bijušas sapulcinātas kopā mūsu pašvaldību amatpersonas, tad nekad nav bijis klāt tik daudz valdības locekļu, kā tagad. Tas rāda, cik lielu vērību valdība piegriezusi šādai sanāksmei. Tas rāda arī to lielo sastrādāšanās, sadarbības gribu, kāda pastāv arī valdības pusē.

Mēs vēlamies un gribētu panākt, ka nodibinātos arī dzīvāka un sirsnīgāka sadarbība pašu pašvaldības amatpersonu starpā, starp viņām un starp ministrijām un visu valdību. Mēs gribam, lai iepazīstas pašvaldību amatpersonas savstarpēji. Vispirms par katru apriņķi, tad vēlāk būs vieglāk iepazīties par visu zemi kopā. Un lai šīs amatpersonas iepazīstas arī ar valsts pārvaldības iestāžu amatpersonām. Arī otrādi — lai šīs valsts pārvaldības amatpersonas iepazīstas arī ar pašvaldību amata personām, jo mēs nevaram tā pavisam droši apgalvot, ka šī savstarpējā pazīšanās, kas taču ir nepieciešama, un ka šī sadarbība būtu laidusi līdz šim vai varējusi agrāk laist diezcik dziļas saknes.

*) Ministru prezidenta runa paģastu pašvaldību darbinieku sanāksmē Rīgā, 1935. gada martā.

Mēs gribam tikt pie lielākas skaidrības, pie labākas saprašanās. Man jāsaka, ka vienā otrā gadījumā šī savstarpējā pazīšanās un pārskats par to, kas pagastos ir un kas notiek, trūka arī pagastu vadošiem darbiniekiem, kas stāv apriņķu priekšgalā. Tamdēļ vēl jo vairāk vajadzīgs šādas sanāksmes rīkot, šādas nedēļas noturēt, lai šī pazīšanās un ieskatīšanās dzīvē ietu tomēr uz priekšu.

Ja mēs sakam, ka esam vienoti, apvienoti un kopā iesim, tad lai no Dieva puses neiznāk, ka vārdi vien bijuši. Bet nepieciešami, lai tas darbos parādas un pierādas.

Bez šādas pamatīgas mūsu pašvaldību dzīves pazīšanas un bez šādas sirsnības un patiesības un dzīves sadarbības nemaz nav iespējams veikt pašvaldības uzdevumus tā, kā mēs to tagad vēlamies, kā mēs to tagad esam iecerējuši, un domājams, ka mēs to izdarīsim. Kad mūs raustīja uz visām pusēm, kad mēs redzējām, ka darba augļu nebija tik daudz, kā mēs to vēlējamies, un kā varēja būt.

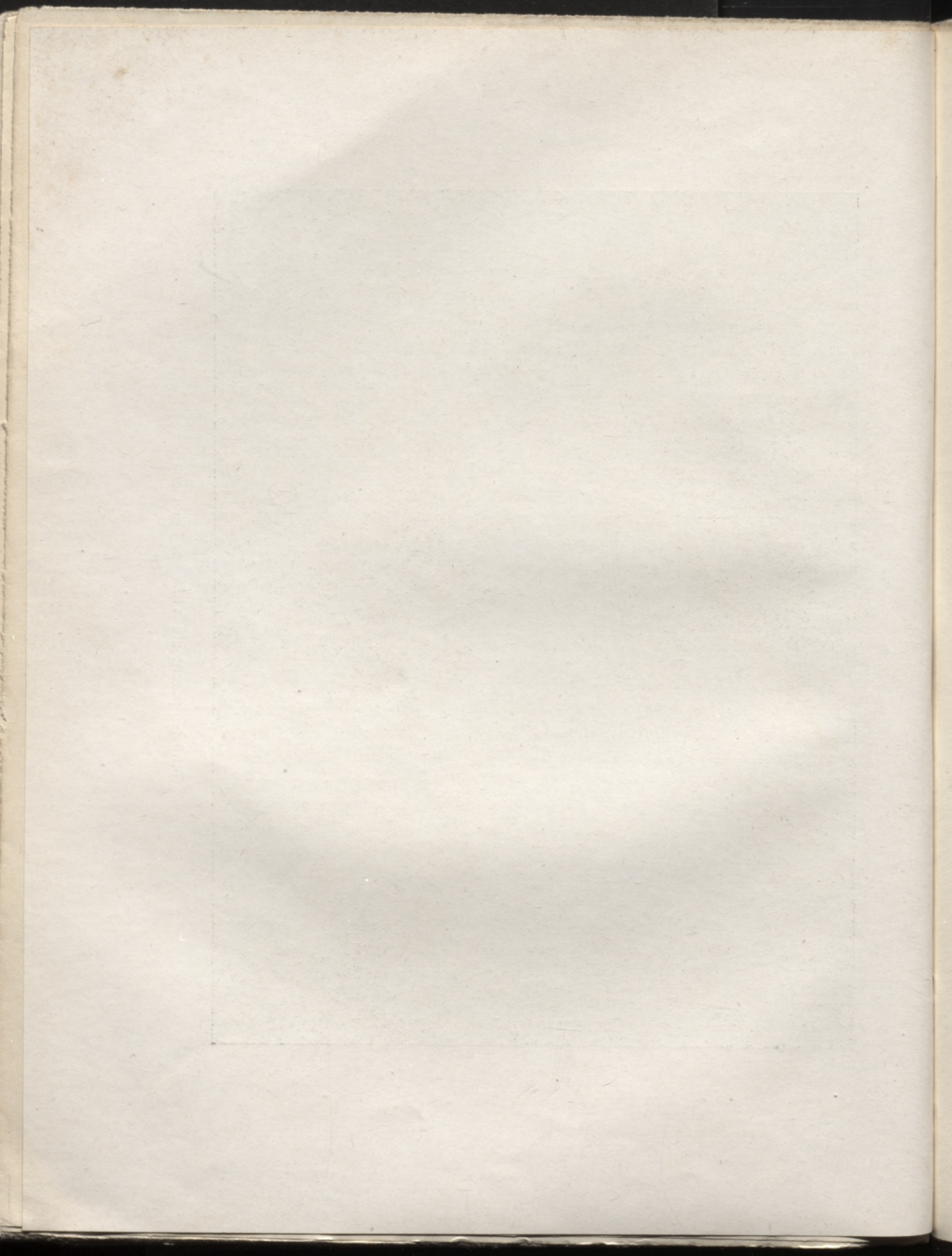
Un šiem darba augļiem jābūt. Tiem jābūt bagātīgākiem, jābūt skaistākiem, jābūt dižākiem! Mērķis mums visiem viens: mūsu tautas un valsts labklājība. Tas nozīmē, ka izdarams tas tomēr būs, lai gan nebūs viegls darbs. Bet izdarams tas būs tikai tad, ja mēs patiesi apzināsimies, ka pati pirmā lieta ir šī mūsu uzdevuma jaunā, paplašinātā, padziļinātā uzdevuma diženums un cēlums. Jo līdz tam brīdim, kamēr kaut kuŗa darba darītājs šaubīsies, ka tas, ko viņš dara, ko viņš uzņēmis, ir tas lielākais un svarīgākais viņa dzīvē, tikmēr panākumi būs neapmierinoši, — arī pašam darītājam neapmierinoši; bet droši vien neapmierinoši arī attiecībā pret citiem, kuŗi uz viņu savas cerības likuši un gaidījuši, ka viņš, vietā nostādīts, savu pienākumu pildīs tā, kā vajadzīgs.

Ja mēs bieži runāsim gandrīz vai vienu un to pašu, tad nedomājat, ka mums nav ko teikt, bet taisāt vienīgi to pareizo slēdzienu, proti, par to lielo, brīnišķo saskaņu, saskaņotību mūsu atziņās, domās, darbos un visā rīcībā. To tad arī paturiet prātā savam darbam, paši savai rīcībai, jo jūs jau arī vieni paši nestāvat, ne pagastī, ne apriņķī, bet ir daudzas iestādes, daudzas amata personas, ar kuŗiem jums jāaskāņojas, ar kuŗiem kopā jārikojas.

Visām amata personām tiešais pienākums un uzdevums ir tas, ka viņām jāpazīst un jāzina visi tie likumi un noteikumi, kas sai-

Ministru prezidenta Vidzemes brauciens

stas ar viņu tiešiem uzdevumiem pašvaldībās, un ar visu to rīcību, kas no šiem uzdevumiem ceļas un sākas. Bet ar to vēl nav diezgan un nebūs diezgan, ja pašvaldību amata personas zinās diezgan labi visus likumus un noteikumus, — ir vajadzīgas vēl citas lietas, kuŗas būs tik pat svarīgas un vēl svarīgākas. Un proti, lai visā dar- mēr nebūs stipra diezgan bez tā, ko es iepriekš teicu: bez vese- līgā saprāta, dzīvā gara un karstās sirds. Un visas šīs lietas tad nu pamatos ir un katrā vietā lai izspīd cauri taisnības, patiesības un bezpartejības izjūta un sajūta.

Taisnības, patiesības, bezpartejības izjūta un sajūta, kuŗa to- mēr nebūs stipra diezgan bez tā, ko es iepriekš teicu: bez vese- līgā saprāta, dzīvā gara un karstās sirds. Un visas šīs lietas tad nu lai kopā parādas visos, visur un visās vietās un lietās. Tad un ti- kai tad mēs visi kopā, mēs un pašvaldību amata personas, pārva- rēsim agrāko laiku, agrākās darbības trūkumus, kuŗi mūs agrākos gados visus nospieda un kuŗi mums, diemžēl vēl sveši nemaz nav. Tagad mēs taču esam apņēmušies kalpot nevis partijām, nevis gru- pām, nevis radam un draugam, — un tas man jau sen ir jāpašvītro, kad es padomāju par lauku dzīves apstākļiem. Nu, bet jāskaidro taču tas man jums nav!

Mēs esam apsolijušies, ka kalposim un pakalposim visiem tiem, par kuŗiem mums jā rūpējas, par kuŗiem arī jums jā rūpējas, — kuŗu labklājība uzticēta jums, pašvaldību amata personām. Jo mazāks ir tas, kas jūsu gādībā nodots un jo šaurāka dzīve un šaurāki uz- skati, un jo mazāka tā turība, — jo lielākas viņa slāpes pēc taisnības, pēc bezpartejības, pēc draudzīguma, pēc taisnīguma. Jo mazāks viņš ir, jo vairāk viņam vajadzīgs siltuma no tiem, kuŗu gādībā viņš nodots, un kuŗi, — tā tas nu reiz dzīvē ir, — stāv augstāk par viņiem.

Mēs bieži runājam, ka esot grūti paklausīt: bet lai tad mēs atminamies, ka ir vēl cits teikums, — un tas ir, ka tik pat grūti un vēl grūtāki ir pavēlēt. Grūti ir būt apakšniekam, bet vēl grūtāk priekšniekam. To, lūk, paturiet prātā un to arī neaizmirstiet. Kalpot un pakalpot visiem tiem, par kuŗiem uzdots rūpēties un gādāt, par kuŗiem amata personas ir paceltas ne tikai kā sabiedrības, bet arī kā valdības uzticības personas.

Būs gadījumi, kur nebūs viegli to izdarīt, kā es teicu, jo vecais mantojums un vecās saistības un agrāko gadu valgi nav tik viegli

vēl ir baznīca. Baznīcas jautājumi, baznīcas lietas dažkārt bija nobīdītas pie malas, bija aizmirstas, bet nu ar prieku var liecināt un teikt, ka ir nākušas jaunas atziņas un baznīca atkal ieņēmusi savu vietu mūsu dzīvē. Tāpat ar lielu prieku varam teikt, ka skola un kas ar to saistas, nāk atkal ļaužu sirdīs un arī prātā. Jūs esat lasījuši laikrakstos, kāds vilnis sakustējies mūsu zemē un mēs tagad pēc ilgiem gadiem atceramies, ka mēs arī esam pagastskolās gājuši, un ka mums tās pagastskolas ir tuvas. Tas tīri labi, ka tie, kas no pagastiem aizgājuši, vispirms tos atminas. Bet pamazām rādās zīmes, ka tie, kas paši vēl pagastos dzīvo un tās skolas katru dienu redz, ka arī tiem ienācis prātā, ka tās ir viņu pašu skolas. Man nav jāsaka jums, bet svētdienās jums to pateiks, ka vismazākais nieciņš te tikpat svarīgs, kā tas, kas vagoniem jāved. Tālāk man vēl jums jāmin kāda vieta, kas bieži baznīcas tuvumā, vai arī nav tik tuvu baznīcai, un tā ir kapsēta, tā ir vieta, kuŗu lielajā dzīves steigā esam aizmirsuši, jo mums šķiet, ka tad, kad mēs nebūsim, nekas nebūs. Bet gādāsim, lai tā vieta, kur taču reiz mums visiem būs jāaiziet, lai tā būtu tāda, kas izpelnījusies ievērību, pieminēšanu un arī gādību.

Redziet, te ir pagasta vecākais, pirmā valdības uzticības persona un arī no sabiedrības puses pirmā uzticības persona pagastā, te ir tiesas priekšsēdētājs un padomes priekšsēdētājs — lai tad viņi roku rokā ar pārējiem darbiniekiem organizējas kopējā sadarbībā un draudzībā, lai visas vecās nesaskaņas aizmirst un lai aprok veco naidu.

Ja otra puse ir ar mieru līdzī iet, lai roku rokā vienā sadarbībā iet ar skolotāju, darbvedi, ārstu, mācītāju, agronomu un citiem sabiedriskiem darbiniekiem pagastā. Tagad mums ir lielāka izvēle, kā vecos laikos, tagad jauni palīgi un darbinieki ir klāt nākuši. Ja es nenosaucu mežkungu vārdā, tad tāpēc, ka viņa māja atrodas vairāk kokos, nevar saredzēt, bet tas mežkungs arī ir tur klāt, arī viņu vajaga klāt vilkt pie šī darba. Viņš pavasarī nāks palīdzēt stādīt liepas, bērzus, kļavas un ozolus pie pagasta nama, lai to daļāku padarītu un tāpat pie skolas nama un biedrības nama, pie baznīcas, kapsētā un visur citur. To mēs darīsim arī ceļa malās, par praktisko nozīmi šai gadījumā nemaz nerunājot.

Un kā papildinājums pie divi lielām šīs darbības lietām nāk

trešais, proti, ka ir plašāka, lielāka politika, jautājumi, kas saistas ar mūsu nacionālo, tautisko, valstisko politiku un ar visām tām lietām, kas te piederas. Tie ir jauni uzdevumi, jaunāki par citiem. Ar šiem uzdevumiem agrāk mēs esam nodarbojušies mazāk. Nāk klāt mūsu jaunās dzīves iekārtas pamatnoteikumi, mūsu uzskati par šīm lietām, mūsu ideoloģija, kas visu to paskaidro, novelk vajadzīgās līnijas un pasaka, kas katrā lietā darāms un kā tas darāms. Te vispirms būs vajadzīgs, lai pašvaldību darbinieki būtu aktīvi līdzstrādātāji tautas apvienošanas un sadarbības uzturēšanā. Blakus saviem citiem uzdevumiem jums vajadzēs cītīgi iepazīties ar visiem šiem jautājumiem un tūlīt stāties pie tā, lai palīdzētu ar tiem iepazīstināt arī citus, lai palīdzētu panākt to, ka šīs idejas un atziņas, mūsu pamatuzskati un ideoloģija izplatītos un iesakņotos visu sirdīs un prātos. Man jāsaprot, ka zīmējoties uz šo pēdējo nodalījumu, bet arī abiem iepriekšējiem, es ar prieku varu teikt, ka viss tas, ko prasa jaunā dzīve, kādus pienākumus tā mums uzliek, pareizi izprot. Gribu jums no sirds pateikt, ka man ir prieks un liels gandarījums par to, ka bez kādas gaŗas spriedēlēšanas, bez lielas, gaŗas runāšanas mūsu cilvēki saprot, kas tagad jā dara, ko jaunais laiks prasa, kādus pienākumus tas uzliek.

Varēja domāt, ka būs vajadzīgas lielas, gaŗas pamācības, lielas izskaidrošanas, bet tagad izrādas, ka viss ir bijis jau nobriedis un sagatavojies, un tagad, kad paveŗas jaunas nākotnes izredzes, jauns skats pie mūsu apvārkšņa, visi to saprot, ķeras pie darba, cenšas palīdzēt mūsu lietu izkopt un izdaļot. Mums vajadzīga sabiedrība, saticība, saderība, audzināšana, kas pieskaņota mūsu mērķiem un uzdevumiem. Šī audzināšana nepieciešama jau ģimenē. Ģimene ir stūrakmens visā mūsu valsts dzīvē, un pēc tam nāk skola, kas turpina ģimenē iesākto jaunās paaudzes audzināšanu.

Kopā savilkdams, gribētu vēl aizrādīt sekošo. Kad jūs, pagastu amatu personas, iesat savā darbā, apzinādamies un domādami, ka jūsu uzdevumi ir plaši un lieli — es lūgtin lūdzu jūs tā domāt, jo tad, kad jums būs apziņa, ka pildat svarīgus pienākumus un uzdevumus, to pildīšana jums klūs vieglāka — tad savā tiešajā darbā un citādi jums jācenšas pilsoņus, savu pagastu iedzīvotājus bez vajadzības neapgrūtināt un nelikt šķēršļus viņu darbā un pienākumu pildīšanā, lai viņos uzturētu labas domas un labus uzskatus

par pašvaldību un par valsti pašu, lai viņi top valsts un jaunās dzīves piekritēji ne tik vien aiz prāta aprēķiniem, bet sirds un dvēseles dziļumos, lai viņiem rodas prieks par valsti, par atjaunoto Latviju, lai viņi ir gatavi to arī apliecināt, kur tas vajadzīgs, un to neslēpj citiem.

Lielie, svarīgie pienākumi ir ne tikai amata personām pašvaldībās vai valdībā, bet ikvienam pilsonim. Lieli un svarīgi pienākumi jāpilda visiem pilsoņiem, visiem mūsu valsts iedzīvotājiem. Ikvienam jāatminas, ka viņa uzdevums un pienākums ir pagastos amata personām palīdzēt viņu darbu veikt, nevis apgrūtināt ar to, ka nepilda savu pienākumu labprātīgi, bet tikai ar piespiešanu. Šai virzienā jāiet vēl tālāk un pagastu amata personas, kur tas iespējams, jāatbalsta viņu pienākumu pildīšanā šaurākā un plašākā šī vārda nozīmē.

Es jau teicu skarbus vārdus par to, kas mums tagad jāatmet kā veco laiku mantojums, no kā amata personām jātiek vaļā. Tas zīmējās uz jums visiem. Tas zīmējas arī uz mani, uz visiem, kas patlaban atrodas zālē, un uz visiem pilsoņiem mūsu zemē. Jaunā dzīve, pareizi izprasta, prasa, lai neceļ ķildas, lai nenodarbojas ar intrigām savā starpā, bet no visa tā raisās vaļā, atbrīvojas, iesāk saticīgu sadarbību un šo ceļu iet arī turpmāk. Ķildas, kādas bija agrākos laikos, intrigas, tas, ka viens otram strādā pretim, un viens otra darbu traucē, nekad nekādus labus augļus nevar dot. Ne valdība, ne pašvaldības šos ļaunumus uz reizi nevar izskaust, bet vienu gan es varu pateikt: Valdība ies šo ceļu neatlaidīgi, nesaudzīgi! Ja pašvaldības valdībai sekos, tad mēs panāksim to, ka ķildas un intrigas samazināsies un izbeigsies viss tas, kas no tām ķildām un intrigām rodas un kas ar to ir sakarā. Ja viss cits paliktu pa vecam, kā tad no amata personām varētu prasīt, lai tās izdarītu vēl nebijušo, neredzēto, nepiedzīvoto? Tas nebūtu iespējams. Jāmainas uz augšu, uz labu visiem, kas attiecas uz šo darbību, un kas tanī ietverts. Kas to nevar aiz veca paraduma, vai aiz tiem daudziem gadiem, kas ir jau uz muguras, lai tomēr piespiežas to panākt. Man ir tas labums, ka es pazīstu no katra pagasta vismaz vienu saujiņu darbinieku un zīnu par viņiem vairāk, nekā viņiem dažkārt zināms. Nav tā, ka mēs te Rīgā nespētu apsvērt un pār-

redzēt, kas notiek, un nespētu uzminēt, kāpēc tas notiek. Es gribu pateikt: Tas vecais, kas ir bijis, kas dzīvi neuzbūvē, viss ļaunais, viss tas ir noslaucīts, tas nekad vairs nenāks atpakaļ, tas vairs ne- atgriezīsies!

Tas nedrīkst vairs atgriezties, ja uz jaunā ceļa gribam palikt un to iet turpmāk. Bet to taču mēs visi esam apņēmušies un solījušies. Tas, ko es šeit saku, zīmējas uz visiem: uz pašvaldību amatpersonām, uz visiem, kas še ir klāt, uz jūsu darba biedriem, valsts pārvaldības iestādēs un citur, tas zīmējas uz ikvienu mūsu pilsoni. Lai jūs vada un stiprina darba prieks un atbildības apziņa. Vēl vairāk — ne tikai darba prieks, bet arī atbildības prieks. Jūs tagad darbojaties kā amata personas, kas atbrīvotas no daudz un dažādiem šķēršļiem un kavekļiem. Tagad jums ir iespēja strādāt un savus pienākumus pildīt pēc savas labākās saprašanas un sirdsapziņas. Jūs tagad, izjūtot daudz lielāku atbildības prieku, ar to bruņoti, varat ķerties pie darba, iet uz priekšu un savus uzdevumus veikt. Tagad jums radusies iespēja strādāt pēc sirdsapziņas, pie darba būt klāt ar visu savu sirdi un dvēseli. Ja darbu tā strādās, tad radīsies arī pienākuma prieks un gandarījums. Tad jūs, pašvadību amata personas savā šaurākā un plašākā darbības laukā varēsāt būt par piemēru, par priekšzīmi, par paraugu visiem citiem savas tautas pienākumu pildīšanā, sabiedriskās dzīves veidošanā, tautas un valsts vajadzību izpratnes, ideoloģijas stiprināšanā un izplatīšanā. Tad arī jūs paši būsāt stipri un augsāt arvien stiprāki savā ticībā un uzticībā tautai, valstij un mūsu tautas un valsts nākotnei! Jums arvien jāpatur prātā jūsu augstie uzdevumi un mērķi. Jums pašiem jābūt stipriem un arvien sev jāatgādina, ka vispirms jūs paši saviem uzdevumiem ticat, ticat, ka tie ir augsti un svēti.

Otrkārt, jums jābūt tādiem, ka jūs varētu pateikt: es gribu savu uzdevumu pildīt un to pildīšu ticībā — ticībā, kurai lai pievienojas tie, ar kuriem man jāstaigā kopā, kas ir mani darba biedri, par kuriem man jābūt nomodā. Ja jums būtu šāda ticība, un ja pie sava uzdevumu pildīšanas ķersaties ar stingru gribu, strādājot no sirds, nevis pēc pavēles, tad piepildīsies tas, ka amata personas un visi šādi darbinieki beidzot varēs teikt: Mēs esam centušies savu

pienākumu pildīt labi, varbūt arī izpildījuši, mēs esam darījuši visu, kas no mums ir atkarājies un kas ir bijis mūsu spēkos; mēs esam to darījuši tik labi, cik labi esam pratuši to darīt!

Neka vairāk arī nevar prasīt. Ja cilvēks ir to darījis, tad pietiek, tad par panākumiem lai lemj citi!

VI*)

Ļoti godātie klātesošie! Jūs visi, kas klausīsaties manus vārdus šeit, šai telpā un tāpat arī visi tie, kas dzirdēsāt to, kas te tiks runāts, kas dzirdēsāt to ārpus šīs telpas atrazdamies — jums visiem, visiem, kas ir šīs lielās „Zemnieku nedēļas“, jaunās zemnieku nedēļas — kā savā atklāšanas runā teica centrālbiedrības priekšnieks Blumberga kungs, lai jums visiem miļš un sirsnīgs sveiciens! Miļš un sirsnīgs sveiciens še visiem un tāpat arī tiem, kas jūs sūtīja, un tiem, kurus jūs mājās atstājāt un kas šais divās dienās, kamēr jūs būsāt Rīgā, dos atbildību par to, lai mājās viss iet savā kārtīgā gaitā. Sveiciens šis no manis. Sveiciens arī jums visiem no valdības, — no valdības, kurās uzdevumā es šodien šeit jūsu priekšā stāvu. Nezdams valdības sirsnīgos sveicienus un novēlējumus, gribu arī dažus vārdus teikt par to, kas tagad ir svarīgs, par to, kas mums būs jādara un kas nodarbinās mūsu prātus arī nākotnē. Es gribētu novēlēt, lai šīs dienas patiešām nestu labumu, ko mēs no tām gaidam. Lai tās būtu svētītas un lai tas, ko viņas nesīs un dos, būtu vēl labāks par to, ko nesušas mūsu sanāksmes iepriekšējos gados — jo laimīgā kārtā latvju zemnieki nepulcējas savā galvas pilsētā pirmo reizi, bet tas ir jau atkārtojies gadu no gada.

Mēs tagad pulcējamies jaunus apstākļos, pie jauniem noteikumiem, un es varu teikt, ka aiznesīšu no šīs vietas ziņojumu valdībai: ka šogad šī zāle ir tik pilna, kā viņa jebkad agrākos gados ir bijusi. Lai tas būtu jauns pierādījums arī mums, kas savās vietās stāvēdami cenšamies savu uzdevumu pildīt pēc labākās apziņas; lai tas būtu jauns pierādījums, ka jūs esat ar mums.

Sapulcējušies lauku ļaudis, laucinieku saime, vienotā saime! Jūs

*) Ministru prezidenta runa „Lauksaimniecības nedēļā“.

visi, kas nākat no laukiem, kas nākat no vienotiem laukiem, kas nākat no māju vietām, kur šķelšanās un naidis ir zudis; no vietām, kur agrāko ķildu, šķelšanās un greizsirdības vietā tagad stājies vienprātības gars, kur atradusi vietu saprašanās, kur ir sadarbība un satiecība, kur tagad ir kopīgi mērķi, kopīgi uzdevumi un viena vienīga apņemšanās — strādāt tā, lai panākumi un iznākumi būtu vislabākie; — lai šie vislabākie panākumi un iznākumi nestu svētību ne tikai pašam darba darītājam, — bet lai šī svētība tiktu nestā visai tautai un valstij; un jūs, kas esat nākuši še no laukiem, jūs, kas esat nākuši no savām māju vietām, kur visur un visās vietās, arī cilvēkos pašos valda atjaunota ticība, atjaunota ticība sev, savam spēkam, vienotam spēkam, visas tautas spēkam, — ticība tautas nākotnei, ticība valsts drošībai, stiprumam un varenībai!

Ir jau agrāk vienu, otru reizi gadījies tā, ka sanāksmēs un sapulcēs izteiktie vārdi netiek tūlīn aizmirsti, bet atskan arī vēlāk no tiem, kas klāt bijuši un dzirdējuši. Acīmredzot, tapēc, ka viņiem tie vārdi patikuši un iespiēdušies prātā un sirdī. Un tā tas notiekas arī šogad, arī mūsu laikos. Man sevišķi liels prieks par to, ka mēs dikti ātri apķērāties, ka spēks un varenība nav atkarīgi no skaitļiem un no skaita vien, jo skaits var augt un tas aug arī tagad, kā to rāda tautas skaitīšana. Tas augs arī uz priekšu, arvien vairāk attīstīsies. Ista spēks un pamats augšanai un attīstībai meklējams cilvēkos pašos, cilvēka uzskatos, cilvēku dvēselēs, sirdīs, ticībā un pārliecībā. Tā ir Dieva svētība, Dieva svētība, ka mēs to apzināties, un pie tās saprašanas esam nākuši. Šai vietā būs bijušas runas par vētrām, par negaisiem. Mēs esam jutuši, ka tie pār mūsu galvām gājuši, bet tas nav mūs salauzis. Nekas mūs nesalauzīs, kamēr mēs būsim savās vietās!

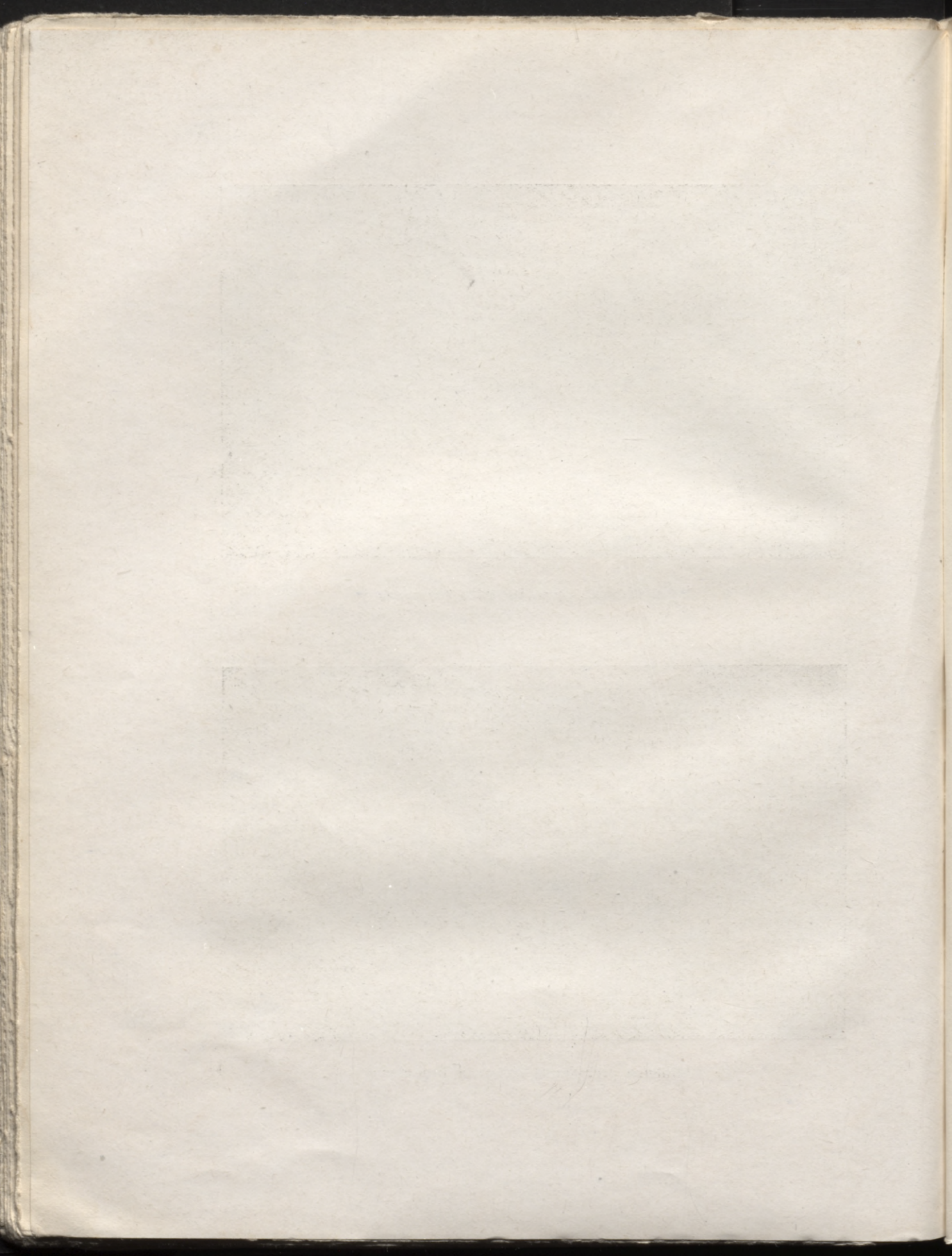
Kas jūs esat nākuši no laukiem, no lauku māju vietām, kur jaunā apziņa un jaunā priekā un lepnumā par atjaunotās dzīves plašākiem, spožākiem, krāšņākiem uzdevumiem cilvēki staigā augstāki paceltām galvām: ja jūs esat nākuši no vienotiem laukiem, no vienotām māju vietām, tad es gribu pateikt, ka arī še šodien mēs esam patiesi vienoti! Esam vienoti visi, kas esam pulcējušies kopā — zemturi, valdības pārstāvji, valsts un pašvaldību darbinieki, jaunākie un vecākie, — jūs visi mīļi sveicināti! Bet sevišķi sveicināti

Ministru prezidents Latgales braucienā

Ministru prezidents Vidzemes braucienā

tie jaunākie. Tāpēc, ka viņiem vēl būs gaŗāka vaŗa jādzen. Tāpēc lai viņiem mūsu sveiciens un mūsu sirsnīgie novēlējumi. Mēs esam te kopā laucinieki un pilsētnieki, pilsētnieki un laucinieki. Mēs esam agrāk arī pulcējuŗies saticībā, bet tādā sirsnībā un vienprātībā, iekŗējā un ārējā, tādā dziļā patiesībā, kā ŗodien, mēs vēl nekad neesam kopā bijuŗi. Prieks un gandarījums mums visiem, ka tagad atveras un atdaras jauns avots, no kuŗa izverd jauns spēks, jauna drosme, jauna apņēmība, jauna uzņēmība, un mums iespējams iepazīties ar uzdevumiem, ko nākotnes lauksaimniecība mums visiem uzstādīs. Kādus uzdevumus mums uzdos nākoŗais gads? Nākoŗais gads lielā mērā atŗķirsies no iepriekŗējiem gadiem. Visa mūsu dzīve ir pilna lielām pārmaiņām, lielām pārgrozībām, un tāpēc arī lauksaimniecības dzīvē rodas pārmaiņas, pārgrozības. Tās lielās pārmaiņas, ko mums atnesis pag. gada 15. maijs ar saviem notikumiem un visu to, ko tas mums devis un dāvinājis, — lai paliek mums visiem jo dziļi sirdī un karŗi atmiņā un piemiņā. ŗo dienu un viņas notikumus lai mēs nekad neaizmirstam!

Lielākā pārmaiņa, par ko te varētu runāt, ir tā, ka tagad mēs esam ieguvuŗi kaut ko tādu, kā mums agrāk nebija, un kas agrāk mums nebija arī sasniedzams: profiet, es gribu uzsvērt, ka tagad mēs esam tikuŗi pie noteiktas polītikas lauksaimniecībā. Mēs esam tikuŗi — es varu to droŗi teikt — pie noteiktas polītikas vispār, bet jo seviŗķi lauksaimniecībā, jo saskaldītās un saplosītās partiju saimniekoŗanas, kas agrāk mūs traucēja un kavēja, tagad vairs nav; tāpēc tagad mums var būt noteikta polītika arī lauksaimniecībā. Valdība, kuŗai tagad ir iespējams ŗo polītiķu nodibināt un izvest, saprot savu uzdevumu un pienākumu pret lauksaimniecību, jo ŗī valdība aptver darbiniekus, kuŗi jums nav nekādi sveŗnieki. Jūs redzat, ka ŗī valdība aptver darbiniekus, kuŗi zin, ka lauksaimniecība ir mūsu saimnieciskais pamats, — pamats un sākums visai mūsu saimnieciskai attīstībai un uzplaukŗšanai. Mēs esam mācījuŗies un centuŗies to atzīt un saprast, ka lauksaimniecība, kā mūsu zemnieki, mūsu zemturi un tie, kas stāv aiz tiem kā mūsu saimniecisko pamatu nostiprinātāji, ir patiesais pamats un patiesais avots arī citiem spēkiem, proti, tiem spēkiem, kas mums dod tiesību runāt par to, ka mums tagad ir sava Latvija — latviska Latvija, un tāda tā arī paliks.

Arī agrāk mēs esam cīnījušies par daudzām un dažādām lietām, par lauksaimniecības jautājumiem. Mēs labi atminēsimies, ka agrāk tomēr ne katru reizi mums izdevās sasniegt to, ko atzinām par nepieciešamu sasniegt, jo politika bija svaidīga, nenoteikta. Mums vēl nav aizmirsušies tie laiki — būtu gan labi, ja tie sāktu aizmirsties, vai paliktu tikai rakstīti grāmatās vai kautkur citur, — kad mēs izcīnījāmies dienas un nedēļas, dažkārt pat mēnešus, par kādu svarīgu, neatliekamu jautājumu, bet nobalsošanā ar vienas balss vairākumu visu apgāza, visu atmeta, lai sāktu no jauna atkal nākošajā gadā. Bet pa to laiku lauksaimnieki palika tukšā vai arī turpināja nest tās nepanesamās nastas, kādas toreiz viņiem bija jānes.

Ja es saku, ka valdība ir sapratusi savu uzdevumu un to, kas tagad vajadzīgs un kas darāms, tad es gribu uzsvērt, ka valdība savos vārdos un darbos ir pierādījusi, kādu ceļu viņa grib iet. Piemēram minēšu pašas pirmās nedēļas darbus lauku māju pārdošanas — ūtrupju lietā, lauksaimnieku parādu pārjaunošanas likuma paplašināšanā, labības eksporta uzsākšanā u. t. t. Kad par to rakstīs un dos atskatu un pārskatu, tad jūs varēsāt pabrīnīties par to, kas ir veikts. Es zinu, nevienam no jums nav varējuši sabaidīt skaitļi, un arī turpmāk nesabaidīs, bet man gan jāsaaka, ka man kļuva bail no šiem skaitļiem, kad man priekš divi nedēļām Valmierā runājot tie bija jāmin. Kad nosaucu skaitļus, kuri man uz lapas bija savilkti, es apstājos: man vajadzēja dziļi ievilkt elpu, lai par šiem skaitļiem varētu runāt tālāk. Bet nekas — mēs esam uzvarējuši daudz grūtību un tiksim pāri arī šīm grūtībām. Šī cīņa gan nebūs viegla. Šī valdība, neatkarīgā latviešu valdība, var pateikt, ka vieglumā vien nebūs: cīņa ir bijusi un būs. Bet mums tagad būs labāka izdevība lietot attiecīgus cīņas ieročus un ātrāk iegūt uzvaru. Ka būs grūti jācīnās, ka nebūs viegli, — to paši labi zināt. Atļaujiet man vēl pāris vārdos šim jautājumam pieskārties.

Galū galā, ja viss saražots, viss gatavs, tad taču jālaiž tirgū mantas, jātiek pie naudas, lai varētu segt nepieciešamos izdevumus. Mēs ļoti labi zinām, ka mūsu pilsētu tirgus spējas uzņemt lauksaimniecības ražojumus ir jau gandrīz tuvu savai robežai. Turpmāk šīs spējas gan celsies, bet viss tas nenāks pats no sevis un ne tik ātri. Tirgu paplašināt ir grūti, bet ārzemju tirgi draud arvien vairāk

noslēgties, jo tāpat kā mēs, arī citas valstis cenšas iztikt ar saviem ražojumiem. Visas valstis grib ievērot lozungu, ar ko arī mēs gribam būt lepmi: iztiksim paši ar saviem ražojumiem un no citiem, no ārienes, ja iespējams, nepirksim nekā; katrā ziņā pirksim tik maz, cik vien iespējams. Man jāsaka, ka valdība nebaidas. Un arī jums nevajaga baidīties. Vācijas tirgus mūsu lauksaimniecības ražojumiem dažādu apstākļu dēļ gan arvien vairāk sašaurinas. Kas zīmējas uz Angliju, mūsu drošāko un plašāko tirgu, tad jāatver acis un tās jāpatur vaļā visu laiku, jo 1936. gads Anglijai ar tirdzniecības līgumiem un norunām ar dominijām un kolonijām dos jaunus līgumus, jaunas vienošanās. Anglijas valdībai ir tādas pašas rūpes, kādas ir mums, tādi paši sirdsēsti, jo tai no visām pusēm spiežas virsū, lai Anglija iztiek pati ar saviem ražojumiem, lai nekā neielaiž. Tagad Anglija runā par to, ka tā var iztikt pati ar savu gaļu, sviestu un labību, jo vecās kļūdas vajagot labot un pašiem ražot tik daudz, vai gandrīz tik daudz, lai pietiktu patēriņam. Ja pieņem klāt dominijas un kolonijas — ceturtdaļu visas pasaules — tad gandrīz arī tā ir, ka tur var iztikt ar saviem ražojumiem vien. Mēs arī turpmāk vēršīsim savus skatus uz šīm tirgus lietām. Un neesat pārsteigti, ja valdībai šiem jautājumiem būs jāpieiet citādi un jāasina un jālieto jauni cīņas ieroči. Man jums jāsaka daži vārdi par vienu nozari. Anglija taisas ar liniem apsēt tik daudz ha, lai lini vairs nebūtu jāieved. Vācija to uzsākusi pirms vairāk gadiem un to ir gandrīz jau sasniegusi. Tagad nāk jaunas ziņas: Dānija nolēmusi pāriet uz linkopību! Dāņi nolēmuši savus laukus apsēt liniem. Protams, šogad viņi visus savus laukus liniem vēl neapsēs: dāņi ir drusku konservatīvāki par mūsu zemniekiem, par kuriem zemkopības ministris savā runā aizrādīja, ka tie, izdzirduši, ka par kviešiem maksā labas cenas, grib visus savus laukus apsēt ar kviešiem. Šai ziņā lauksaimniekiem vajadzētu vairāk sazināties ar saviem padomdevējiem, agronomiskiem darbiniekiem. Lai rodas arvien lielāka saprašanās starp tiem, kas lauksaimniekiem padomus dod, un tiem, kam šie padomi jāizpilda. Iepriecinoša parādība ir tā, ka mūsu agronomiskie darbinieki tagad ir tuvāk piegājuši visām mūsu vajadzībām, pašai zemei, viņu padomi ar katru nedēļu, mēnesi un gadu kļūst piemērotāki, tos arvien drošāki var izpildīt un var tiem klausīt.

Kas attiecas uz mūsu eksportprecēm, tad jāsaprot, ka galai, ko mēs varētu saražot un pārdot, pasaulē vietas nav. Mēs paši esam ļoti ierobežoti galas ēdēji. Labību ir grūti pārdot. Kviešus tikpat kā nemaz nevar pārdot. Es gribu uzsvērt to pašu, ko teica zemkopības ministris Kauliņa kungs, ka kviešus tikpat kā nemaz nevar pārdot. Jūs zināt, kādi laiki ir tagad: pats dari, pats atbildi! Tas attiecas ne tikai uz mani un valdību, bet uz ikvienu no jums. Katram jāatbild par saviem darbiem, un katrs saņem augļus, ko viņš pelnījis. Mūsu cukurs iznāk tik dārgs, ka to eksportēt lielākā daudzumā nav izredzes. Paliek vienīgā izeja — divi karotiņas vienas vietā.

Valdība zina un saprot, ka lauksaimniekiem jānodrošina viņu stāvoklis. Jāgādā par viņu drošību un par to, lai viņu ienākumi tiktu uzturēti zināmā līmenī un lai viņi būtu arī pirkšanas spējīgi. Tas ir nepieciešams, lai zemturi varētu dzīvot, strādāt, pastāvēt, uzkopt savas mājas un pacelt savu saimniecību. Bet tas vēl nav viss. Arī šai vietā man jāsaprot, ka no zemturu, no mūsu lauksaimnieku labklājības, no iespējas mūsu lauksaimniecības ražojumus pārvērst naudā atkarajas visa mūsu saimnieciskās dzīves rosība. Valdība zina un saprot, ka mūsu pienākums ir izlīdzināt mūsu zemē ražošanas cenas. Mūsu ražojumu pašizmaksa ir augstāka, nekā daudzās citās zemēs. Jūs zināt, kāpēc tas tā ir. Mēs nekad nevarēsim tikt pie tik zemas pašizmaksas, kāda dažās citās zemēs ir sasniegta bez kādām pūlēm un piespīšanās. Mums vajadzēs izlīdzināt pašizmaksas summas, lai mēs ar saviem ražojumiem varētu būt konkurenti pašu mājās un pasaules tirgos. Še, īsi sakot, vispirmā kārtā mums būs jāiet divi ceļi: nokārtot pašizmaksu, nodrošinot pietiekošu darba spēku, uzturot piemērotu kreditpolitiku, normējot fabrikas ražojumu cenas, ieturot pareizu tirgus politiku, paplašinot iespēju iespīsties pasaules tirgū, pārdodot ražojumus un nodrošinot viņu cenas, vai arī, sūtot savus ražojumus uz ārzemēm, budžeta kārtībā ar mums jau pazīstamām piemaksām palīdzot mūsu lauksaimniekiem, veicinot eksportu, radot iespēju viņiem ar saviem ražojumiem sacensties, būt konkurentiem. Tas mums būs jā dara ar vispārības līdzekļiem, tāpat kā līdz šim, budžeta kārtībā. Še gan jāsaprot, ka, diemžēl, tam ir novilkta robeža — dažkārt ļoti stingra, nepārkāpjama robeža, at-

karībā no tā, cik mūsu budžetā šīm vajadzībām ir līdzekļu. Jāsaka, ka šai ziņā mūsu budžetā ir notikušas milzīgas pārmaiņas. Mēs vēl atminamies gadus, kad mūsu budžetā bija uzņemts pāri par 200 milj. latu vienā gadā.

Mūsu ienākumi ir slīdējuši uz leju, un nodokļu izgudrošanā arī mēs neesam bijuši kūtri. Iznāk apmēram 130 milj. ls. Mums vajaga iemācīties saimniekot un būt taupīgiem. Mums vajaga pierast būt taupīgiem un tādiem palikt. Šis vārds par taupību man šeit ir pasvītrots. Tomēr izeja vienmēr ir atrasta, un to atradīsim arī turpmāk. Lauksaimniekiem viņu taisnīgā, piemērotā daļa nezudīs, to viņi saņems un tā viņiem paliks. Tas ir nepieciešams mūsu tālākai pastāvēšanai un visas mūsu saimnieciskās dzīves nostiprināšanai un uzplaukšanai. Tagad mūsu lēmumus ar vienas balss vairākumu vairs negrozīs un neatcels. Tālāk es gribu teikt: dažreiz mums vajadzēs mācīties arī no mūsu kaimiņiem, ja tur kāda lieta ir nokārtota labāk, nekā pie mums. Jūs zināt, ka mēs ar saviem tuvākiem kaimiņiem — Igauniju un Lietuvu strādājam uz sevišķas vienošanās pamata. Mēs esam kopā ne tikai darbā, bet arī svētkos. Arī gada svētkus šogad svinēja visas trīs valstis kopā, sajūtot patiesu draudzību un prieku par to. Tā tas būs arī turpmāk. Latvija, Igaunija un Lietuva ir vienas un paliks vienas. Kad jūs lasāt avīzēs ziņas no ārzemēm par mūsu un mūsu kaimiņu valdību iesniegumiem Ženēvā, vai arī citas atsauksmes, tad jūs tur redzat, ka par mums ir teikts daudz labu vārdu. Beidzot arī mēs esam atrasti un ieraudzīti. Senāk mūs saskatīt bija grūti, bet tagad, kad trīs valstis ir vienojušās, tās jau var ieraudzīt!

Zemturi un visi citi, kas še esat sanākuši, kā arī tie, kas ir palikuši mājās un ārpus šīs zāles klausās, ko še runā — jūs visi esat pierādījuši, ka esat atzinuši valdības līdzšinējo politiku par pareizu un to pieņēmuši par savējo. To jūs apliecināt arī šeit šodien. Tas nozīmē, ka jūs esat bijuši, esat un arī būsat valdībai viņas rīcībā atbalsts visos viņas soļos, kas izrādīsies nepieciešami. Jūs varat būt droši un iet šo ceļu droši, jo jūs šo lietu esat pārdomājuši, svēruši un apsvēruši; jūs redzat, kādas ir valdības domas, nolūki un arī darbi. Šeit es vēl atkārtojot pateikšu, ka valdības nodoms un uzdevums ir vispirmā kārtā strādāt un gādāt par to, lai patiesi labi ietu mūsu tautai un mūsu valstij! Kalpot

tautai, kalpot valstij ir valdības uzdevums, un katra valdība var priecāties par to, ka viņai ir radusies iespēja šo savu pienākumu pildīt pēc savas sirdsapziņas un labākās saprašanās.

Valdība liek lielu svaru uz to, ka jūs to darbā atbalstāt. Šis atbalsts pirmā kārtā nāk ar to, ka jūs cenšaties palētināt ražošanu, tai pašā laikā ražojot tikai vērtīgus ražojumus, piegriežot vērību tikai tādiem ražojumiem, kuŗi patiesi atrod pircējus un patērētājus. Protams, tas nav viegli. Es ļoti labi zinu, kādas grūtības ir lauksaimniekiem, kad katru pavasari priekš Jurgiem jāskaifta nauda visādām vajadzībām, kad daudz dažādu izmaksu. Šie apstākļi viegli nav. Rodas daudz kārdināšanu. Bet mums, kā jau zemkopības ministrs Kauliņa kungs teica, vajaga pierādīt drusku lielāku apdomību, stingrību, lielāku patstāvību saimniekošanā. Kādi ražojumi būs jāražo, to, cik iespējams, centīsies jums pateikt un arī laikā pateiks. Par to šē runās šodien un arī rīt. To jūs varēsiet ievērot, jo tie, kas to neievēros, vispirms ar to būs kaitējuši saviem kaimiņiem un visiem zemturiem kopā. Protams, ja saražo tādus mantas kalnus, ka vairs nezina, kur to likt, tad ir tāpat, kā nebūtu ražots nemaz, jo naudā pārvērst to nevar. Valdība gan atradīs līdzekļus, kā pret to drusku pacīnīties, bet es gribu jums atgādināt, ka arī jums pašiem, kaimiņiem savā starpā, jāaprunājas un jāsakarojas. Nedrīkst notikt tas, ka ja viens cenšas kautko vislabāk padarīt, otrs savā neapdomībā visu to izārda un sagrauj. Latviešu zemturiem būs jāskatās uz to, lai ražošanu saskaņotu un ietu noteiktā virzienā. Mums jācenšas panākt to, lai noteikts virziens būtu visai mūsu saimniecībai, jo ir arī robežas novilkta, noteikta robežas, ko nedrīkst pārkāpt ne visi kopā, ne arī katrs atsevišķs zemturis par sevi. Latviešu tautai, latviešu zemturiem ir tāda slava, ka viņi mīl darbu un ir taupīgi. Gādāsim, lai šī labā slava mūsu zemturiem paliek arī nākotnē, lai viņi arī turpmāk būtu turami godā un cienā, lai viņu darbs kļūtu vēl apzinīgāks, plānveidīgāks un disciplinētāks; disciplinētāks — tas attiecas uz to, par ko nupat runāju. Ja tas tā būs, tad nākotnē tas vēl vairoš mūsu labo slavu, tas nāks par labu un svētību ne tikai zemturiem vien, bet visai tautai, visai valstij! Tas pirmā kārtā palīdzēs mums panākt to, ko nesam pirms dažām dienām tīrumu ļaudis Bārbelē izteica savā apsveikumā valdībai, kur bija šāds tei-

kums: „Mēs apsalamies strādāt un neatlaidīgi sekot visiem jūsu norādījumiem, dziļā pašlūgumā, ka tā darot, Latvija ar katru dienu kļūs daiļāka un varenāka.“

Latvija ar katru dienu kļūst daiļāka un varenāka! Es teikšu vēl klāt: Ja darbu, ko strādā nākošais saimnieks, dēls ar savu vāco tēvu, un tēvs ar nākošo saimnieku, savu dēlu, tāpat nākošā saimniece, meita, ar māti un māte ar savu meitu — nākošo saimniece, ja to strādās saticībā, ja būs saprašanās arī starp pilsētām un laukiem, ja tie, kas tura rokās arkla balstu, un tie, kas ir gājuši augstākās skolās un darbu atraduši citur, strādās saticībā un vienprātībā, — tad tiešām Latvija kļūs daiļāka un varenāka! Es likšu vēl klāt — mūsu Latvija kļūs arī latviskāka, nacionālāka! Jo daiļāka, jo latviskāka, jo nacionālāka mūsu Latvija kļūs, jo mīlāka, svētāka, dārgāka un tai pašā laikā mūžīgāka tā kļūst! Tāda lai top, lai ir un lai paliek Latvija — mūsu Latvija, mūsu pašu Latvija!

VII*)

Valdība cieši pārliecināta un vienprātīga tai uzskatā, ka jaunais budžets ir pilnīgi reāls un tāds viņš arī izrādīsies visā budžeta gada laikā. Par pašu budžetu mēs varam teikt, ka viņš ir labs daudz un dažādu iemeslu dēļ. Sevišķi tadēļ, ka izdevās panākt tādu budžetu, kas izlīdzināts un ir bez iztrūkuma. Šis budžets sastādīts bez iztrūkumiem un arī bez t. s. kredīta operācijām. Ko tas īsti nozīmē, to mēs visi labi zinām, jo pagājušā gadā paredzēto kredīta operāciju apmērs sasniedza 16 miljonus ls. Vēlāk budžetu samazināja, viņš izpildījās diezgan labi un varam jau paredzēt, ka pagājušā gada budžets noslēgsies gandrīz vai bez deficīta. Daudzi jautā, kādēļ jaunais budžets nav mazāks par iepriekšējo. Bet mēs zinām, ka budžetam vajadzēja augt, jo, ja atzīstam, redzam un liecinām, ka mūsu saimnieciskā dzīve aug, tad arī apgrozībai valsts kasē vajaga pieaugt un pacelties. Bez tam jāatzīst, ka pag. gada

*) Ministru prezidenta runa atbildīgiem valsts un preses darbiniekiem.

budžets bija saspīests uz beidzamo. Kad nu redzējām, ka ienākumu puse budžetā aug, tad tīri dabīgi, ka radās prasības un tās varam arī izpildīt. Jo sevišķi apmierinātas mūsu kultūras prasības. Nemaz nebūtu par ļaunu, ja mūsu saimnieciskā dzīve dotu mums reiz atkal iespēju sasniegt tos pašus 225 miljonus ls izdevumu un ienākumu pusē, kādi mums kādreiz bija, bet tas vēl nenotiks ne šogad, ne nākošo gadu. Cerēsim, ka tas reiz nāks.

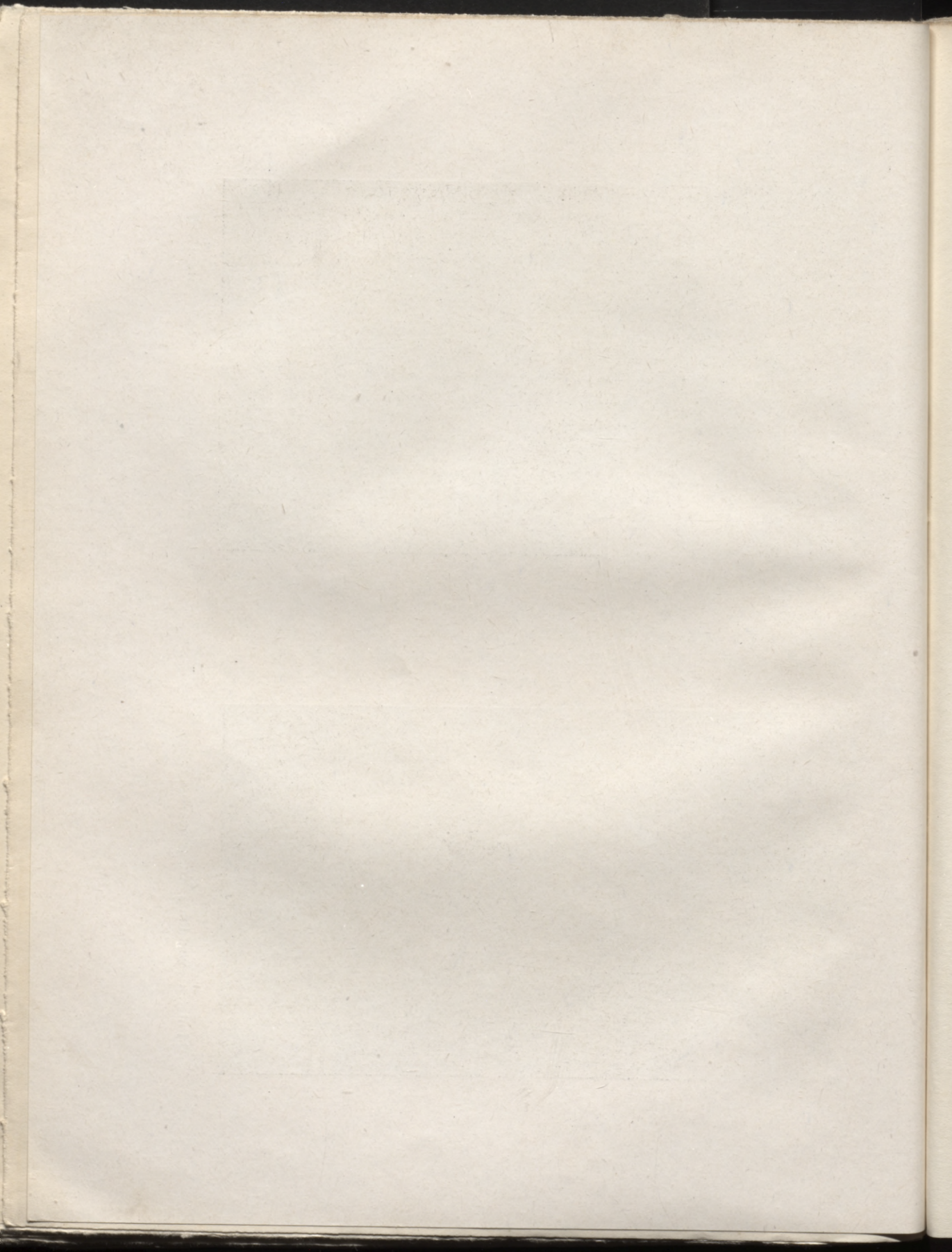
Budžetu pārmērīgi saspīest mūsu apstākļos nav ieteicams, ne labi pildāms. Galvenais ir tas, ka mums tagad ir budžets bez iztrūkuma, bez kredīta operācijām, un taupīgi rīkojoties, mēs varam cerēt — un es domāju, ka tas arī piepildīsies, — tikt atkal pie rezerves fonda. Mūsu budžeta dzīvē noslēdzies otrais posms. Pirmo posmu jūs visi zināt. Tas mums deva naudu itin visiem. Tad bija tā, ka budžeta gada beigās saeimā nezināja, kā budžeta atlikumu sadalīt, un daudz neklausīja tiem, kas teica, lai atlikumu uztaupa vēlākam laikam. Tad sākās otrais posms — mūsu budžets gāja uz leju, nāca deficīts pēc deficīta. Tagad sākas trešais posms — budžets sāk atkal augt. Bet tagad mums gan visiem būs jāņem vērā finansu ministra vārds, ka ne tikai viņš vien būšot valsts kases sargātājs, bet ikkatrs pilsonis. Šos ministra vārdus es gribētu attiecināt arī uz citām parādībām: mums jābūt ne tikai mūsu budžeta un saimnieciskās dzīves glabātājiem, bet mums vajaga būt, mēs esam bijuši un es ceru, ka arī paliksim glabātāji un sargātāji visiem mūsu ieguvumiem, visam tam, ko mēs no jauna esam ieguvuši politiskā ziņā mūsu dzīvē un valstī. Būsim dedzīgi, cītīgi un uzticami, tāpat pastāvīgi un negrozīgi, sargātāji un glabātāji, vairotāji un veicinātāji 15. maija ieguvumiem, jo viss, kas ir labs un dārgs, prasa sargāšanu un arī vairošanu. Lai to mēs darām ar visu dedzību, ar sajūsmu un aizrautību. Gādāsim par to, lai jaunais laiks beidzot pārņem visu zemi un lai tas pārņem un iekaro visu mūsu valsts pilsoņu sirdis un prātus. Lai viņi visi iedzīvojas šais jaunajās atziņās un jaunajās idejās. Gādāsim par to, lai viņi visi top par izpildītājiem; it visi, negaidot rīkojumus, negaidot aizrādījumus, bet lai viss jaunais mūs tādā mērā pārņemtu un mēs ar visu jauno tad taptu piepildīti, ka mēs paši izjustu, kas ir sakāms un kas darāms un kas saskan ar jaunā mūsu tagadējā laika un nākamā gadu prasībām un vajadzībām. Es teicu: sakāms un darāms.

Ministru prezidents Kurzemes braucienā

Ministru prezidents Latgales braucienā

Darbi, protams, ir svarīgāki par to, ko saka, bet dažkārt arī vārdi atstāj iespaidu tur, kur mēs to nemaz tā neiedomājamies. Tāpēc arī taisni šai sakarībā mums jābūt uzmanīgiem; arī tai ziņā, ko mēs sakām. Tā un tādā kārtā rīkojoties un izturoties, mēs visi labāk uzturēsim mūžam dzīvas jaunās idejas un jaunās atziņas un dosim viņām arī jaunu, arvien vērtīgāku saturu. Mums nāksies arī uz priekšu vēl strādāt ar tādu pašu dedzību un ar to pašu neatlaidību, kā tas bija pirms 15. maija.

Lai toreizējā cīņas dedzība nekad nezustu un lai šī cīņas dedzība, kas bija līdz 15. maijam, visa un vēl ar uzviju tiktu pārvērsta no cīņas dedzības par celtniecības dedzību. Lai cīņas dedzības vietā stātos tikpat liela un spīgtā un, ja iespējams, vēl spīgtāka dedzība uz celšanu. Lai mēs visās vietās un uz katra soļa, savā darbā un gaitās iedami, atminētos, ka jau celtniecība sākas. Ja arī mēs tieši ar savu darbu neko neveļam, tad būsim par piemēru citiem. Ar savas pārlicības dziļumu, aizrautību un darba mīlestību un savu godīgumu centīsimies būt par piemēru un paraugu visiem. Tad arī mēs būsim šo dedzību vairojuši sevī un visos citos. Un te nu gribu jums pateikt: lai kas arī būtu, remdeni nepalīksim! Tā saucas godalgots raksts „Latvijas Kareivī“, kas man lielu prieku sagādāja, kad es to lasīju pirmo reizi, un tāpat atkal tagad. Raksta virsraksts ir „Bet neesi remdens“. Šai rakstā mēs lasām:

„Stiprināties ticībā! Tas ir viens no visbiežāk sastopamiem atgādinājumiem kristietiskajā sludināšanā pat tai laikmetā, kad cilvēku ticība savam Pestītājam bija tik tieša un liela, ka tā patiešām varēja „kalnus pārstātīt“. Bet senie gudrie un arī ticīgie vīri labi pazina savu un citu dvēseli, kurā vispostošākais un visgurdinošākais ir nevis neticība vien, bet arī skepse un mazticība. Tas ticības pagurums, kad cilvēks top vairs ne karsts, ne auksts, bet remdens. Šī skepse, šī remdeno cilvēku radītāja inde ir visbiežāk iemīlējusi ņemt savu vietu taisni intelliģences sirdī un smadzenēs. Protams, mēs te nedomājam mazticību tīri reliģiskās lietās vien, bet visās tais dzīves parādībās, kur vajadzīga sajūsma un ticība, šī „stīprā paļaušanās uz lietām, kas cerējamas, un neredzamo lietu skaidrā pierādīšanā“, kā to tik dziļi tveroši un skaidri ir formulējis viens no kristīgās mācības pamatu lielajiem nodibinātājiem.

Jaunais laikmets, kas ir nācis pār mums, prasa nevien sa-
jūsmas un ticības apliecinājumu, bet arī stiprināšanos šai ticībā
un tās stiprināšanu citos. Un tiešām mēs redzam, ka šis laiks ir
nesis sev līdzīgu lielu tautas sajūsmu un ticības atjaunošanos. Arī
intelligences tukšās sirdis ir kļuvušas savā lielajā vairumā atkal
pilnas. Bet vecā kaife, kā kāds alā paslēpies grauzējs, vēl aizvienam
te izlien šur tur klusākās stundās, un tad nu top atkal jūtama
šīs skepses paslepā urbšana. „Jā, tas jau nu tiesa. Tā vairs ne-
varēja iet. Bet redzēs, kā nu būs tālāk,“ — šo frazi jūs varat
dzirdēt diezgan bieži no to mutēm, kas paradušas vienmēr uz visu
skatīties stipri „individuāli“, un kas ir tik „smalkas“, ka nekad
nevar jūsmot par to, par ko visi jūsmo. Par šiem cilvēkiem ne-
būtu ko runāt, jo, patiešām, viņi pieder pagājušam gadsimtenim,
un jaunais laiks nav viņu laiks. Un ne viņiem to arī novērst
vai apturēt. Ikvienā dzīvot spējīgā tautā tas ir atradis vai vēl
atradīs savu izpausmi. Bet arī šis jaunais laiks nav nekāda „Deus
ex machina“, kāds brīnums, kas varētu notikt gluži pats no sevis.
„Tas nenāks, ja to nevedīs“, par to gluži pareizi ir teicis Rainis.
Jo būs, varbūt, tautas, kas aizies bojā tāpēc, ka nebūs pratušas
jauno laiku pareizi saskatīt, vai pareizāk — tām nebūs bijis per-
sonu, kas to saskatītu un atvestu. Pie mums tas nu ir atvests.
Tāpēc arī šī tautas sajūsma par to. Jo tauta it nebūt nav trula,
un tai ir pareizs instinkts, tāpat kā pareizs instinkts ir katrai dzīvai
dabiskai būtnei. Diemžēl, šis dabiskais instinkts ir visbiežāk zudis
taisni daļā intelligences. Ar savām nevarīgajām — redzēs, kā nu
būs — tā top par grauzēju pati savam sparam, un, kas vēl ļaunāk,
bieži arī citiem. Tikai tāpēc mēs par to šē runājam.

Un vai tad kādu personīgu saldinājumu dēļ ir nācis un nāk
jaunais laiks, kam jāatved mūsu valsts un tautas vienotība un
tās plānveidīgā uz priekšu kustība visā savā spēka pilnībā. Ne
kāda „sociāla pasūtījuma“ dēļ no kādas iestādes, bet galvenā
kārtā sociāla pienākuma dēļ ir rakstniekam un citam garīga darba
darītājam tagad jātop par jaunā laika pravietī. Ja viņa gars tagad
nav kļuvis atsaucīgs, tad tas vispār nav nemaz uz to vairs spējīgs.
Jeb tā ir atkal kāda „polītika“, kas traucē tam atmosties un liek la-
bāk nogaidīt — redzēs, kas nu būs tālāk? — Kas būs tālāk — tas
nav vairs grūti pasakāms. Dzīve un jaunais laiks ies tālāk pāri

pretrunai, pretim runāšanai un pretim darīšanai. Un ļaujiet man jums pateikt: mēs, latviešu cilvēki, esam ļoti lēnprātīgi, ar mīkstām sirdīm. Kādā vietā te bija rakstīts: „Būsim paši sargi un nomodā stāvēsim par savām mīkstajām sirdīm“. Lēnprātība un piekāpība nav arvienu un visur vietā, sevišķi, ja to ar nodomu pārprot un grib pārprast.

Tad nu ciešā apņēmībā un lielā sirdsskaidrībā un dedzībā iesim uz priekšu un darīsim to, kas ir mūsu pienākums, ko līdz šim ar tik labiem panākumiem jau esam darījuši. Mēs taču esam visi viena saime. Mēs kopā esam turējušies un kopā turēsimies. Mūs visus vieno kopīgais mērķis, kopīgā izpratne par valdības un valsts uzdevumiem, par tautas labklājību, par kalpojumu tautai. Mūsu vidū nedrīkst būt svešnieku, bet nedrīkst arī būt remdenu. Gādāsim par to, lai remdenu mūsu vidū nemaz nav. Būsim visi tikpat dedzīgi savas ticības un pārliecības izpildītāji, cik dedzīgi un karsti mēs bijām pie pirmā šīs ticības apliecinājuma. Mēs visi viena darba darītāji, mēs visi jūtamies kā viens un mēs paliksim visi kopā un viens. Mums jāpaliek kopā, ja arī tas nav rakstīts, jo mēs visi zvērustu devām mūsu tautai, ka ceļš, ko mēs ejam, ir pareizais. Tas mums jāpatur uz priekšu un tauta uz augšu jāved.

L. Ēkis

Finansu ministrs

ATJAUNOTĀS LATVIJAS SAIMNIECĪBA

Valsts budžets katras valsts dzīvē ietekmē nevien valsts saimniecību, valsts finanses, bet arī privāto uzņēmību, privātās uzņēmības rosību un tai pašā sakarībā arī katra atsevišķa iedzīvotāja saimniecību, katra atsevišķa iedzīvotāja intereses.

Lai gan es biju domājis šeit sīkāk apskatīt budžeta uzbūvi, budžeta atsevišķos posteņus, tomēr visā pilnībā pie šā nodoma neesmu palicis, jo Ministru prezidenta kungs pie budžeta izteicis savus ieskatus un atzinumus un devis vadošos norādījumus. Arī man personīgi bijusi izdevība sīkāk izteikties par budžeta uzbūvi, budžeta atsevišķiem skaitļiem gan presē, gan radiofonā, un es negribētu šeit atkārtoties.

Ir tomēr vēl palikušas ļoti daudzas problēmas, kuŗas nav tuvāki apgaismotas, un nav arī mests skats atpakaļ padarītā darbā, kuŗu esam strādājuši pēdējos 11 mēnešos saimniecisko cīņu frontē. Smags un grūts bija tas mantojums un tie uzdevumi, kādus mums pagājušā gada maijā saimnieciskā ziņā atstāja vecais režīms un partiju saimniekošana. Ja politiskie apstākļi, spēku sadrumstalotība, partiju intrigas, korupcija un draudošais pilsoņu karš bija izšķirošais, kas pamudināja mūsu valsts un tautas lielākos vadošos vīrus darīt galu šīm nebūšanām, tad saimnieciskie apstākļi bija ne mazāk svarīgs faktors, kas pavēloši prasīja pārmaiņas, jaunu kārtību, tīrīšanu un ne-

pieciešamo, par labu un derīgu atzīto reformu izvešanu. Vēl visiem būs atmiņā, ka Saeima liedza valdībai pilnvaras rīkoties saimnieciskos jautājumos lietderīgi un tā, kā to prasa saimnieciskie apstākļi. Āsa cīņa bija iedegusies starptautisko tirgu iegūšanā un paturēšanā, asa un grūta bija cīņa saimnieciskās lietās arī iekšzemē.

Vispāri 1934. gads saimnieciskā laukā sākās zem ļoti nelabvēlīgas zvaigznes. Valsts budžets bija gan sastādīts, bet bez izredzēm uz realizēšanos. Augstās konjunktūras laikā uzkrātās rezerves bija gandrīz pilnīgi izsaimniekotas. Atlikumi no rezerves fonda bija izlietoti kapitāliem ieguldījumiem un acīmredzamā un sagaidāmā deficīta segšanai nebija paredzēti līdzekļi. Ārējās tirdzniecības stāvoklis sāka izvērsties par katastrofu. Gada pirmajos 5 mēnešos importa kopvērtība sasniedza 42,3 milj. latu, bet eksports bija sabrucis uz 25,5 milj. latu. Šai samērā īsā laikā pasīvītāte tā tad bija sasniegusi 16,8 milj. latu. Saprotams, ka šī pasīvītāte, kad tai pašā laikā trūka plānveidīgas saimniekošanas, kad trūka padoma, kā šo pasīvītāti vēlāk dzēst un izlīdzināt, uzstādīja ļoti smagas prasības valūtas rezervēm un zelta fondam. Bija jāķeras pie zelta rezervēm, pārdodot zeltu par apm. 3,1 milj. latu. Arī iekšējā tirgū bija iestājies klusums un stagnācija, un blakus vēl visām šīm parādībām krāšņos ziedos bija attīstījusies spekulācija un visādi nekontrolējami un nesaprotami veikali. Lielu lomu mūsu tirdzniecībā bija ieguvuši dažī nesolidi uzņēmumi, kas veikli prata apiet gan valūtas, gan tirdzniecības noteikumus un likumus. Brīžiem likās, ka solidai uzņēmībai visi ceļi aizsprostoti, jo bieži gadījās, ka deputāta vizitkartīņa un deputāta telefona zvans vairāk sasniedza nekā patiesa un objektīva vajadzība. Mūsu eksportam tirgi ārzemēs arvien vairāk noslēdzās un sašaurinājās, un nebija valdībai vai resoriem, kuŗiem pienācās šīs parādības novērst un tirgus paturēt un jaunus iekarot, ne līdzekļu, ne varas, lai stāvokli kaut iespējamā apmērā uzlabotu.

Pārņemot valsts vadību, nacionālai valdībai šie saimnieciskie apstākļi bija jāņem vērā un bija jāpieliek visas pūles jau pirmajās dienās, lai glābtu valsti no saimnieciska sabrukuma un ievirzītu mūsu saimniecisko dzīvi pareizā ceļā. Šie jaunie saimnieciskie uzdevumi uzlika un arī vēl tagad valdībai uzliek ļoti lielus pienākumus un

atbildību. Saimnieciskā dzīve nepadodas tik viegli straujām pārvērtībām un pārgrozībām un saimnieciskā dzīvē reformas un pārgrozības var izvest tikai lēnām, pakāpeniski, apdomīgi, apsverot katru soli un katru rīcību. Tikai tagad ir liela starpība, salīdzinot ar agrākiem laikiem un, proti tā, ka tai gadījumā, ja kādas reformas atzītas par vajadzīgām, tad arī tās var izvest un nav vairs mākslīgu šķēršļu, kas varētu valdību aizkavēt izvest viņas par pareizu atrasto saimniecisko politiku.

Ja es šeit tālāk pieminēšu dažus skaitļus salīdzinājumam, tad tomēr es negribētu visu to atkārtot, kas atrodams statistikā un par ko katrs objektīvs novērotājs var pats spriest par pārmaiņām mūsu saimnieciskā dzīvē pēdējos 11 mēnešos, kamēr noteikšana arī saimnieciskos jautājumos ir nacionālās valdības rokās. Jau pirmajās dienās pēc valdības konstruēšanās bija jāķeras pie grūta un sarežģīta darba. Likās, ka pirmā kārtā jānovērš katastrofiskais stāvoklis ārējās tirdzniecības attīstībā. Bija tiešām pēdējais laiks novērst nēnoteiktību un pretrunīgo rīcību divās ārējo tirdzniecību un valūtas kustību rēgulējošās komisijās. Ministru prezidenta personīgā vadībā, dažas dienas strādājot bez pārtraukuma no rīta līdz vakaram un no vakara līdz rīta gaismai, tika radīts jaunais likums par valūtu un ārējo tirdzniecību. Izšķīrām arī abu šo komisiju apvienošanas jautājumu un izvedām nepieciešamās personālās pārgrozības. Šis divās naktīs radītais likums palika pamatā mūsu ārējās tirdzniecības rēgulēšanai un arī tagad no jauna pārstrādātam un papildinātam valūtas likumam, kur tikai pārgrozīti daži tehniskas dabas noteikumi un ņemti vērā praksē gūtie piedzīvojumi. Un sākot ar jūnija mēnesi mūsu ārējā tirdzniecībā stāvoklis sāka strauji uzlaboties un katrs mēnesis līdz gada beigām, izņemot nelielu pasīvītāti novembrī, noslēdzās ar aktīvu bilanci. Saņemtais mantojums no gada pirmajiem 5 mēnešiem — 16,8 milj. latu pasīvītāte — gada beigās samazinājās uz 9,3 milj. latu, resp. agrāko pasīvītāti uzlabojām par 7,5 milj. latu. Pie tam šī bilances uzlabošanās nav sasniegta ar pārspilētiem importa ierobežojumiem, bet gan valdība bija atradusi pat iespēju apmierināt vietējā tirgus prasības vēl plašākos apmēros nekā agrāk, un izlīdzināšana galvenā kārtā sasniegta ar eksporta stiprināšanu un veicināšanu. Praktiskie soļi, ar kādiem sasniegta tirdzniecības bilances uzlabošanās, ir parādījuši, ka lietas vairs ne-

gāja „savu gaitu“, bet viss noritēja tā, kā tas pie plānveidīgas un pārdomātas rīcības bija paredzēts un nokārtots. Valūtas komisija varēja rīkoties lietderīgi un tai vairs nebija jāuzklausā nekādi blakus padomi un norādījumi. Komisija varēja rīkoties plānveidīgi un sistēmātiski, atmetot agrāko chaotisko vienas dienas saimniekošanu. Nepiemēnēšu šeit atsevišķus piemērus, kā tas panākts, — par to katrs, kas to vēlas, var personīgi pārliecināties oficiālajā statistikā un pārskatos. Ar šo noteikto rīcību arī izskaidrojams, ka valūtas un zelta krājumi pašlaik ir augstākā līmenī, nekā tie bija pat 1931. gadā, kad iesākās restrikcijas un ierobežojumi. 1931. gada 19. oktobrī (pēc valūtas ierobežojumu ieviešanas) Latvijas bankas un valsts zelta un ārzemju valūtas krājumi sastādīja 44,1 milj. latu, 1934. gada 1. janvārī — 48,1 milj. ls, bet uz šāgada 8. aprīli tie sasnieguši jau 52,6 milj. latu. Tā tad pašreiz Latv. bankas un valsts zelta un ārzemju valūtas krājumi ir palielinājušies, salīdzinot ar 1931. gada 19. oktobri, par 8,5 milj. latu. Blakus bilances uzlabošanai bija jācīnās arī par neveselīgo parādību izskaušanu. Tika izbeigtas bēdīgi slavenās apmaiņas operācijas un novērsta spekulācija ar atsevišķām precēm vai preču grupām. Piemēnēšu šeit tikai rīsus, rozīnes un apelsinus, kas agrāko restrikciju laikā bija preces, ko importēja tikai dažas firmas vai citas tikai gadījuma pēc. Ja arī ne galīgi pašreiz izdevies iznīcināt „melno biržu“, tad vismaz ar stingriem soļiem un nenogurstošu sekošanu ir panākts, ka šī „melnā birža“ cik viņa vēl vispārīgi eksistē, ir nobīdīta tumšos kaktos, namu vārtu vai trepju telpās. Ar sodu likuma papildināšanu un kriminālpolīcijas palīdzību mēs ceram arī ar šīs „melnās biržas“ atliekām drīzumā tikt pilnīgi galā.

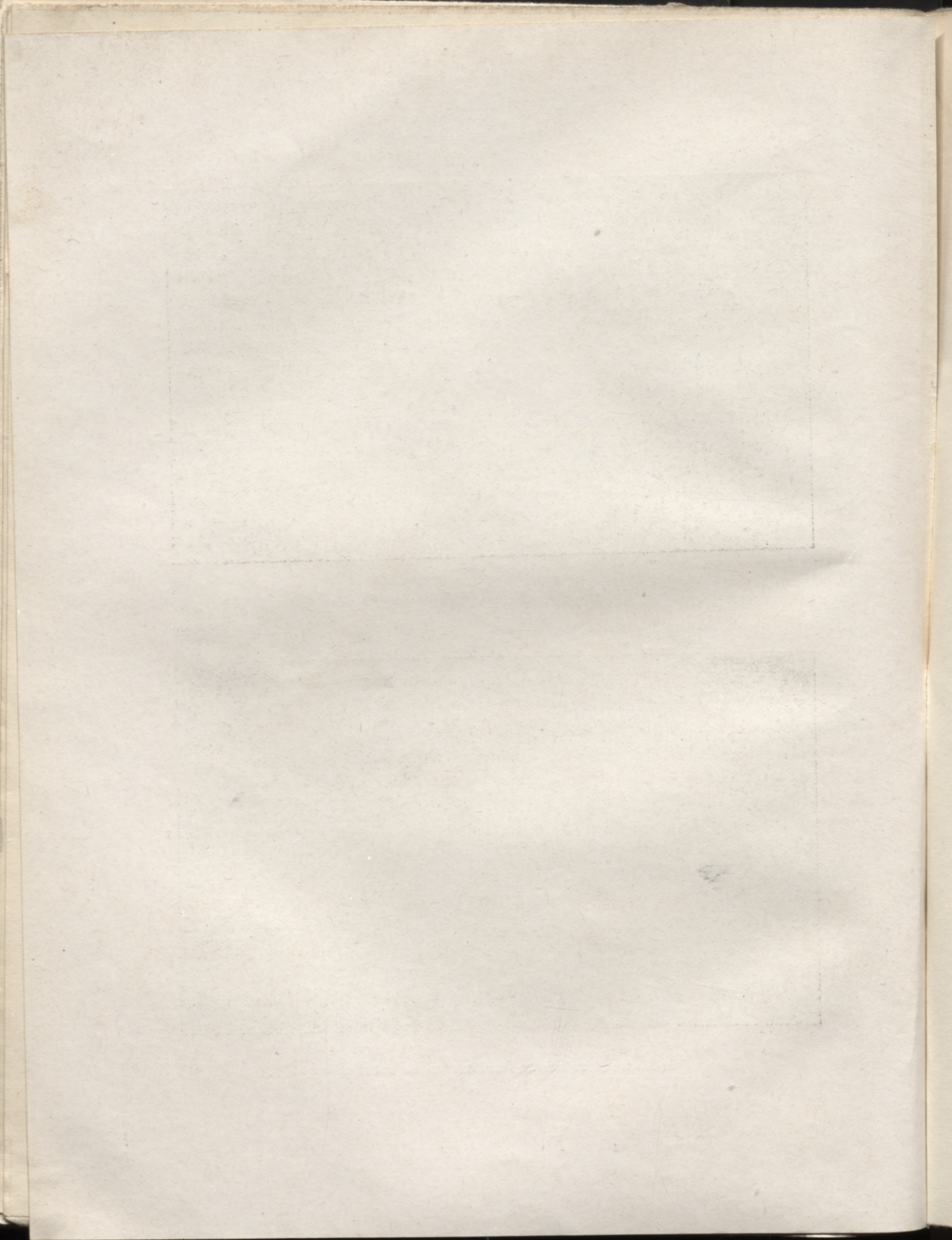
Tekošā gada ārējās tirdzniecības apgrozība jau rāda nesamērīgi labāku ainu kā pagājušā gadā. Mūsu eksports gada pirmajos mēnešos, tonnās rēķinot, ir pieaudzis no 93.739 to 1934. gadā uz 138.250 to 1935. gada janvārī-februārī, vērtībā 9,2 milj. latu pret 15,3 šogad. Imports arī uzrāda pieaugumu no 112.326 to uz 169.028 to 1935. gadā, vērtībā 16,4 milj. latu pagājušā gadā, — 18,1 milj. latu šogad. Lai gan pirmajos mēnešos arī šogad ir pasīvitāte, tad tomēr nesalīdzināmi mazāka nekā iepriekšējos gados, un tā ir tikai 2,8 milj. latu pret 7,2 tai pašā laikā pagājušā gadā. Šāgada pirmo mēnešu pasīvitātei ir arī citāds raksturs, nekā agrāko gadu pasīvitātei.

Ministru prezidenta Latgales brauciens

Ministru prezidents Rankas tautas svētkos

Šogad šo pasīvitāti mēs esam radījuši, varētu teikt, puslīdz apzinīgi, jo bija nepieciešamība iepirkties no kādas ārvalsts vairāk nekā normālie kontingenti to būtu prasījuši. Galvenais tomēr ir, ka arī šai nozarē, kuŗa krīzes laikā ir viena no visgrūtāk kārtojāmām, t. i. ārējā tirdzniecībā, esam tikuši uz augšu, esam tikuši pie lielākas apgrozības, kas dod tirgotājiem un visiem iedzīvotājiem lielākus ienākumus un arī dod iespēju apmierināt pieprasījumus pēc precēm iekšzemē. Visiem jau būs zināms, ka nesen mēs pazeminājām muiņas vienai otrai ārzemju precei un esam radījuši apstākļus, ka arī pie mums var šīs preces iegādāties normālā ceļā par pietamu normālu cenu.

Lai saimniekotu ar reālu un plānveidīgu budžetu, valdībai pagājušā gadā bija jāķeras pie Saeimas pieņemtā budžeta pārkārtošanas. It sevišķi tas bija nepieciešams, kad redzējām, ka agrākās labās konjunktūras laikā uzkrātais rezerves fonds rādīja diezgan bēdīgu ainu. Agrāko gadu augstās konjunktūras laikā rezerves fondā bija ienācis 114,44 milj. latu. No šiem 114 milj. latu bija ņemti līdzekļi sekojošām vajadzībām:

a) budžeta deficīta segšanai 1930., 1931. līdz 1933./34. gadam	39,47 milj. latu
b) uz speciālu likumu pamata dzēstas nenokārtotas valsts saistības, resp. papildus segti budžeta deficīti 1932./33. un 1933./34. gadā	10,78 „ „
c) izmaksāti dažādām vajadzībām (sēklas fondam, labības rezervēm, dzelzceļu jaunbūvēm, pabalstiem valsts darbiniekiem, piemaksām slimo kasēm un tml.)	38,04 „ „
<u>Kopā . . . . .</u>	<u>88,29 milj. latu</u>

Nominālais atlikums tā tad skaitās . . . . . 26,15 „ „

Bet arī no šīs summas 10,26 milj. latu ir ieguldīti ilgtermiņa vērtspapīros, Valsts zemes un Latvijas hipotēku banku ķīlu zīmēs. Likvidu līdzekļu tā tad rezerves fondā ir atlicis nepilni 16 milj. latu.

Saprotams, ka tādos apstākļos saimniekot vairs nevar, it sevišķi tādēļ, ka arī uz šiem nepilniem 16 milj. latu ir prasības, kuŗas

nāksies, varbūt, nokārtot jau visā drīzumā. Šīs prasības no atliktiem rezerves fonda līdzekļiem, piemēram, varētu būt pāri par 5 milj. latu sēklas parāda dzēšana pie Latvijas bankas, iztrūkums sviesta piemaksām apm. 2 milj. latu, 1933. gada linu piemaksām apm. 1 milj. latu un varbūt neliela pagājušā budžeta gada deficīta segšana, kuŗš gan, kā esmu izteicies jau agrāk, būs pavisam minimāls. Jo faktiskais stāvoklis ir tāds, ka uz 1. aprīli valsts kasē bija ienākumu vairāk par izdevumiem pāri par 5 milj. latu. Šiem 5 milj. latu pretim stāv vēl neizmantoti resoru kredīti par apm. 7 milj. latu. Nav teikts, ka šie 7 milj. latu līdz 1. oktōbrim arī visā pilnībā būs izlietojami, un tā tad pagājušais budžeta gads noslēgsies tikpat kā bez deficīta.

Pie mūsu tekošā gada budžeta es varu piezīmēt vēl tikai to, ka tas būvēts pilnīgi uz reāliem pamatiem, viņā ir izmestas visas balansēšanas summas, tā saucamās kreditoperācijas, un ienākumu puse, tāpat arī izdevumu puse ir uzstādīta tā, kas pilnīgi var realizēties, un mēs gādāsim par to, lai tas tiešām arī realizētos. Šis ir pirmais budžets, ko taisījusi neatkarīgā nacionālā valdība, kas šo budžetu uzbūvējusi bez blakus iespaidiem un ir vadījusies no faktiskiem apstākļiem un piegājusi pie tā ar objektīvu mērauklu un arī ar objektīvu paredzējumu nākotnē par to, kāda varētu būt tekošā gadā mūsu saimnieciskās dzīves attīstība. Pēc budžeta pieņemšanas Ministru kabinetā ir apspriesti vairāki darba plāna atzinumi, kuŗi nodērēs kā vadoši norādījumi valsts iestādēm turpmākā darbībā. Nākošais budžets stiprā mērā atšķiras no tagadējā, jo ir grozīts kā pats budžeta likums, tā arī budžeta nomenklatūra un visa uzbūve. Arī senāk Saeimas laikos pie budžeta tika pieņemtas tā saucamās pārejas formulas, kuŗas gan reti izpildīja. Tagad arī šai ziņā ir citādi. Ja ne visu to, ko esam uzskaitījuši šais atzinumos, varēsīm izpildīt tekošā budžetā, resp. viena gada laikā, tad katrā ziņā neviens no ieteiktiem darbiem un reformām netiks atstāts neizpildīts. Ja darbs nebūs veicams vienā gadā, tad tas tiks izdarīts turpmākos. Vadošā doma vienmēr bijusi un paliks, ka visiem mūsu valsts saimnieciskiem resoriem jāuztur par jaunu radītā rosība visā mūsu saimnieciskā dzīvē. Lai minam tikai kā piemēru garantēto lauksaimniecības ražojumu cenu politiku, ar ko lauksaimnieku un zemnieku rokās nonākuši lielāki līdzekļi nekā iepriekšējos pāris

gados. Mēs esam arī redzējuši, ka šie līdzekļi, kas iepludināti laukos, nav palikuši lauku sētās, nav arī noguldīti zemnieku „zeķu bankās“, bet atgriezušies atkal pilsētās un radījuši arī pilsētās jaunu dzīvību, lielākus apgrozījumus un veselīgākus apstākļus. Valdība arī turpmāk neatraus šo pabalstu lauksaimniekam viņa darbā, un tas arī ir nevien lauksaimnieku, bet arī mūsu rūpnieku un tirgotāju interesēs.

Mūsu rūpniecība pēdējā laikā sasniegusi tādus augstumus, par kuriem jāsāk bažīties. Sašaurinoties fabrikātu importam un vispārī importam, rūpniecībai atvēries jo plašs darba lauks vietējā tirgū, kas simtprocentīgi aizsargāts gan ar kontingentiem, gan ar augstām muitām. No otras puses agrākos gados diezgan ievērojamais rūpniecības ražojumu eksports ir krities pa daļai, varbūt nepārvaramu eksporta grūtību dēļ, bet pa daļai arī pašu rūpnieku intereses trūkuma dēļ kautko eksportēt, kad iekšējais tirgus ir to pilnīgā bezkonkurences rīcībā. Mēs esam pagājušā gadā visādi mēģinājuši veicināt nevien lauksaimniecības ražojumu eksportu, bet arī rūpniecības ražojumu eksportu. Es šeit galvenā kārtā domāju pagājušās vasaras beigās izdoto likumu par ievedmuitas atmaksām. Valsts kase šīm piemaksām kopš pagājušā gada rudens līdz šāgada sākumam izdevusi pāri par 1 milj. latu. Tas ir zaudējums muitas ienākumos, lai gan es negribētu teikt — tiešs zaudējums, jo, atkrītot eksporta iespējai, attiecīgās jēlvielas, par kurām muiņa tiek atmaksāta, varbūt arī nebūtu ievestas. Visā visumā eksportējošās rūpniecības stāvoklis arī vēl tagad nav diezin cik apmierinošs, jo eksportējošai rūpniecībai nākās izturēt ļoti asu konkurenci pasaulē tirgos. Turpretī tās rūpniecības stāvoklis, kas strādā iekšējam tirgum, ir ļoti labs. Par to arī liecina nodarbinātības pieaugšana rūpniecībā, kas visu pagājušo gadu konsekventi turpināja pieaugt. Augstās konjunktūras laikā rekorda gads mūsu rūpniecībā ir bijis 1930. gads, kad nodarbinātība sasniedza 72.100 personu. Šis skaitlis 1934. gada beigās bija ievērojami pārsniegts un 1934. gada oktobrī sasniedza 88.616 personas, pie kam vēl jāpastrīpo, ka arī darba intensitāte ievērojami pieaugusi. Rūpniecības brutto produkcijas vērtība gan nav sasniegusi 1930. gada apmērus, t. i. 443,5 milj. latu, bet tas izskaidrojams ar cenu krišanos rūpniecības ražojumiem. Dažas parādības tomēr mūsu rūpniecībā liekās nevēlamas, sevišķi

tais nozarēs, kuŗām radies monopolstāvoklis. Tas dod iespēju nepamatotai cenu celšanai, lai gan cenu inspektors šai parādībai vē-rīgi seko. Tomēr ar dekrētu un sodu palīdzību vien šādas tendences nav apkarojamas un tādēļ nākotnes nodomos ir radīt vairāk ve-selīgas konkurences iespēju, kas dabīgā ceļā nivelēs un regulēs cenas, kā arī spiedīs mūsu rūpniecību nopietnāki pievērsties ra-žoto preču kvalitātes jautājumam. Bez šaubām, tāpat kā līdz šim, arī turpmāk valdība atbalstīs rūpniecību, kuŗai dabīgs pamats mūsu zemē, gan ar muiťām, gan ar kontingentiem, gan ar ārzemju preču importa ierobežojumiem, jo atstājot to pilnīgi brīvā, neaizsargātā stāvoklī, mūsu rūpniecība, kas celta ieguldot tik daudz līdzekļu un pieliekot tik daudz pūļu, tikt iznīcināta no spēcīgākiem ārzemju koncerniem un konkurences. Tomēr nav vēlama rūpniecības tālāka paplašināšanās arī darba roku trūkuma dēļ. Pašlaik stāvoklis ir tāds, ka jāieved no ārzemēm laukstrādnieki vēl lielākos apmēros, nekā to bijām praktizējuši agrākos gados. Straujais rūpniecības strādnieku skaita pieaugums atrauj darba rokas lauksaimniecībai un citām nozarēm, kur ražošana un darbs vairāk nepieciešams, nekā tādos rūpniecības uzņēmumos, kas tautsaimnieciski samērā maz ko dod. Pirmā kārtā mēs raudzīsimies uz to, lai tās rūpnie-cības nozares, kas var patērēt un apstrādāt mūsu pašu zemes izej-vielas, vēl vairāk nostiprinātos un gūtu stiprākus pamatus zem kājām, kā arī rastu iespēju sekmīgāki konkurēt ar saviem ražoju-miem nevien iekšzemē ar ārzemju ievedumiem, bet arī ārzemēs, ceļot mūsu ražojumu slavu un līdz ar to ceļot godā un slavā Lat-vijas vārdu.

Ārējā tirdzniecībā pagājušā gadā bija jāķerās pie vairākām reformām. Vienā no galvenām Latvijas eksporta nozarēm — kok-tirdzniecībā — bijām jau tiktāl nonākuši, ka agrākos gados ieman-totā slava Rīgas tirgotājiem un Rīgas precei jau vārda pēc vien bija noslīdējusi vienā no pēdējām vietām. Finanču ministrijā un Ārlietu ministrijā vēl atrodamas biezas aktis ar sūdzībām par Lat-vijas koku eksportieru nesolido rīcību, par kontraktu nepildīšanu, arbitrāžas neievērošanu, nepareizu paraugu sūtīšanu un sliktas pre-ces piegādāšanu. Tā kā šī nozare ir viena no svarīgākām, tad bijām spiesti izdot likumu, kas noteica, ka visas eksporta firmas jāre-ģistrē un līdz ko ienāks pamatotas sūdzības par reģistrēto firmu

nesolidu rīcību, eksporta tiesības šādām firmām tiks atņemtas. Raksturīga parādība šai branšā ir vēl tāda, ka no visiem agrākiem koku eksportieriem, kas kopskaitā apmēram bija ap 90, tikai 6 firmas piederēja latviešiem, bet pārējās — minoritātēm. Tālāk iedziļinoties mūsu tirdzniecības apstākļos, redzējām, ka arī citās nozarēs, vismaz kas attiecās uz lieltirdzniecību un eksporta-importa tirdzniecību, stāvoklis nebija normāls un tālāk ciešams. Tāpēc pagājušās vasaras beigās nācām pie slēdziena, ka jāizdara importieņu sijāšana. Ievedām importa licenšu sistēmu un, nemaz neizslēdzot solidas minoritātu firmas no importa tiesībām, tomēr esam panākuši ar šo rīcību tādus apstākļus, kas ir atveseļojuši visā visumā gan tirdznieciskos apstākļus iekšzemē, gan arī tieši importa nozari. Tagad dota iespēja arī latviešu uzņēmumiem tikt pie vārda un pieradināties pie solidas uzņēmības tradīcijām un parašām.

Arī turpmākā mūsu darbībā mēs nevarēsim atteikties un neatteiksimies no iejaukšanās privātsaimniecībā. Mēs neiejauksimies tādā nozīmē, ka iznīcinātu privāto ierosmi un darbību veikalnieciskā pasaulē, bet gan tādā nozīmē, ka valdība arī turpmāk paturēs sev pilnīgu tiesību un brīvību norādīt ceļus, pa kuriem ejams, norādīt virzienus, kādos jāstrādā. Visiem jāsaprot, ka valdība stāv pāri par dažādām sabiedriskām grupām un viņu atsevišķām interesēm. Visām šīm grupām un interesēm jāpadodās valdības vadīšanai, jo tikai valdība var bezpartejiski pārredzēt un pārredz arī visu situāciju. Valsts iejaukšanās privātsaimniecībā visās zemēs un arī pēdējos gados pie mums ir gājusi diezgan tālu. Tautsaimnieciskā literatūrā pēdējā laikā par šo iejaukšanos ir sarakstīts ļoti daudz darbu. Vēl 1932. gadā par valsts iejaukšanos saimniecībā ir turētas veselas konferences un pārrunāti jautājumi šai sakarībā. Visur, visos rakstos un arī konferencēs nākuši pie slēdziena, kā valsts iejaukšanās ir modernas saimnieciskas politikas pazīme, kas saskan ar jaunlaiku saimniecības attīstības īpatnējām tendencēm. Tā, piemēram, Milānas konferencē 1932. gadā prof. M. J. Bonn (Handelshochschule, Berlin) ir zīmīgi teicis: „Man šķiet, ir svarīgi atzīmēt, ka debates par valsts iejaukšanos visā saimnieciskā dzīvē sākas tieši vienā no Itālijas pilsētām. Jo vienīgais veids, kāds pastāv, lai novestu šīs debates pie laimīgām beigām, ir ņemt mūsu darbam par paraugu lielā italieša Makiavelli vārdus, kurš teicis,

ka veltīgi ir mēģināt aprakstīt valsti, kādai tai vajadzētu būt, bet jārunā par valsti tādu, kāda viņa ir. Uzsākt šeit filozofisku diskusiju par valsts funkcijām no teorētiskā viedokļa, būtu garš un maz oriģināls darbs. Pēc manām domām, mūsu apspriežu temata norobežošanā ir jāiziet no tās patiesības, ka valsts iejaukšanās loma saimnieciskā dzīvē — grib vai negrib — faktiski ir ievērojami pieaugusi“. Piemēra pēc nosauksim tikai dažus ļoti tālejošus valsts iejaukšanās soļus plānveidīgas, organizētas rūpniecības nodibināšanai dažādās valstīs. Ziemeļamerikas savienotās valstīs izdoti daudzi likumi, kas ievada tā saucamo „new deal“ politiku. Līdzīgi tas ir arī Kanadā. Francijas ministru prezidents Flandēns ierosinājis likumprojektu par rūpniecības ražošanas organizēšanu un šai pēdējā sakarībā šais dienās Francijas parlamentā ir pieņemts likums par rūpniecības organizēšanu ar piespiedu karteļu palīdzību. Beļģijā pastāv projekti par rūpnieku apvienībām. Vācijā visi rūpniecības uzņēmumi sagrupēti nozarēs vienas centrāles uzraudzībā. Japānā tiek dibināti piespiedu un brīvprātīgi karteļi, pēc iespējas visu rūpniecības nozaru organizēšanai. Itālijā attīstās rūpniecības organizēšana korporatīvās iekārtas rāmjos. Rūpniecības reorganizācijai Itālijā nodibināja īpašu „Istituto per la ricostruzione industriale“ un vairākkārt ir uzsvērts, ka šī institūta uzdevums nav gādāt par atsevišķu rūpniecības uzņēmumu interesēm, bet gan par visas rūpnieciskās darba nozares reorganizāciju.

Brīvas konkurences un uzņēmības brīvās iniciatīves principi valsts saimnieciskā politikā tagad jau pieder pagājušiem laikiem un īpatnējiem tirgus apstākļiem. Konkurences brīvības teorija attiecas uz tiem neierobežotus tirgus ekspansijas laikiem, kādos atrodas rūpniecība 19. gadu simtenī tās attīstības sākumā. Katrs jauns uzņēmums toreiz varēja cerēt uz neierobežotu tirgu un fabrikātu pārdošanu, kas bija atkarīga vienīgi no uzņēmēja veiklības un kapitālspējām. Tirgus apstākļi mūsu dienās ir radikāli grozījušies. Tirgus tagad ievērojami sašaurinājies un visās zemēs pat jau iepriekš matēmatiski aprēķināms, diemžēl gan uz neilgu laiku. Tādos apstākļos ražošana bez iepriekšēja un pārbaudīta aprēķina ir neiespējama un tāpēc arī ražošana ir jāpieskaņo matēmatiski aprēķinamam tirgus tilpumam. Otrs apstāklis ir tas, ka tagad valstij ir sevišķa interese, lai rūpniecības produkciju pieskaņotu patēriņam

un patērētāju pirktspējām. Brīvās konkurences laikos, kad tirgus ziņā pastāvēja lielas ekspansijas iespējas, valsts nenesa nekādu atbildību par uzņēmuma sabrukuma ekonomiskām vai sociālām sekām. Tagad katrs atsevišķs uzņēmums ciešām saitēm saistīts ar visas saimnieciskās sabiedrības interesēm un valsts ir līdzatbildīga par normālu ražojošā darba norisi. Tāpēc arī valsts interesēs un viņas pienākums ir iejaukties un prasīt atbildību no ikviena uzņēmuma, kā tas tiek vadīts, kā tas pilda tos pienākumus un prasības, kādas ir valstij pret šo uzņēmumu.

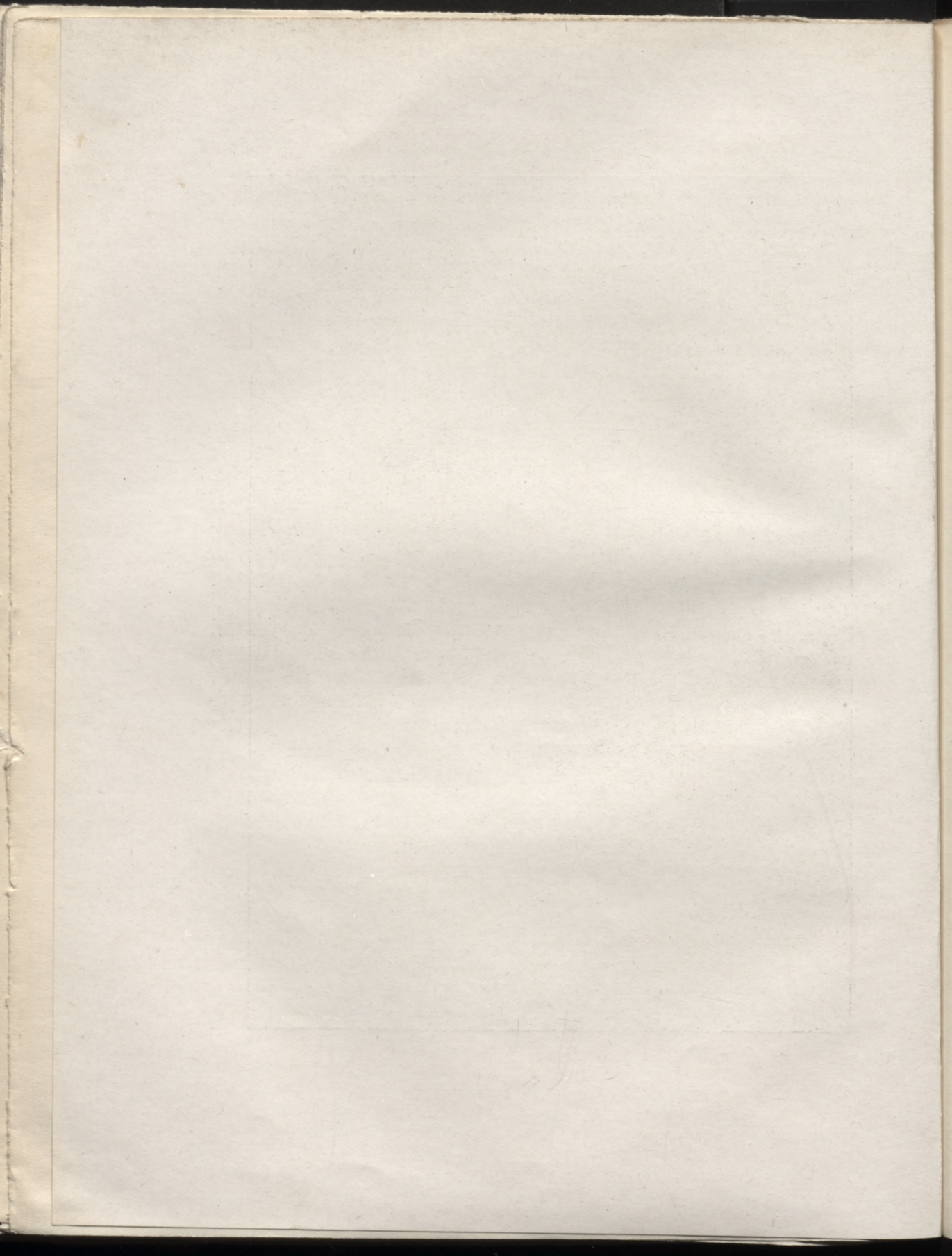
Arī mūsu Tirdzniecības un rūpniecības kameras radīšana un kameras darbības attīstība un ātrā noorganizēšana ir viens no mūsu saimnieciskās dzīves atveseļošanās un spēku koncentrācijas posmiem. Valdības iestādēm līdz šim, un īpaši Finanču ministrijai, nācās veikt daudzus tādus darbus, kas pēc būtības un normālos apstākļos būtu atstājami privātsaimniecības iniciatīvei. Tagad ar TRK radīšanu esam arī radījuši viengabalainu un vienotu pārstāvību mūsu privātai uzņēmībai, tirdzniecībai un rūpniecībai, un kameras darbība tiešām pierādījusi, ka tā izpratusi savus uzdevumus un pratusi ļoti īsā laikā noorganizēt savu darbību. Tā jau nākusi ar svarīgiem ierosinājumiem saimnieciskās dzīves kārtošānā, tā noorganizējusi savu ziņu biroju, ievadījusi sakarus ar līdzīgām iestādēm ārzemēs un devusi jau ļoti vērtīgus padomus un atsauksmes pie Finanču ministrijas izstrādātiem projektiem. Turpmāk kameras darbā būs vēl vairāk uzdevumu un pienākumu, jo mūsu nodoms ir pievilkt kameru aktīvā darbā un uzticēt tai arī vēl tālākus uzdevumus. Katrā ziņā jau tagad var teikt, ka TRK ir panākusi mūsu ekonomisko spēku koncentrēšanu un mūsu tirdzniecības un rūpniecības pārstāvība reiz atradusi vienotu valodu, kas nāks par labu nevien atsevišķiem uzņēmumiem, bet visai mūsu saimnieciskai dzīvei un tautas labklājībai.

Projektā pastāv Amatniecības kameras dibināšana, nesen ir nodibināta Lauksaimniecības kamera un tām varbūt sekos vēl Darba kamera un citas, kas dos iespēju visiem radošu darbu strādājošiem arodiem saskaņoties un tādā veidā koncentrēt visus mūsu saimnieciskos spēkus. Šā darba rezultātā visi mūsu radošie spēki būs apvienoti vienā plašā, spēcīgā, jaunradošā sistēmā.

Mēs pēdējās dienās esam arī tuvāk piegājuši mūsu kredīta saimniecībai, esam uzsākuši jaunu posmu, jaunu atveseļošanas akciju. Kā zināms, ir jau nodibināta Latvijas kredītbanka. Šai sakarībā es gribētu dažus vārdus teikt par mūsu kredītiestādēm. Latvijas valstij nodibinoties, pirmskaņa kredītiestādes bija pa lielāku daļu evakuētas uz Krieviju, ar Krievijas naudas sabrukumu zaudējušas gandrīz visus savus kapitālus un ar nedaudz izņēmumiem pārtraukušas savu darbību. Kredītiestāžu darbību atjaunot nācās ļoti nelabvēlīgos un grūtos apstākļos, naudas kursam joprojām krītot un ar ļoti niecīgiem līdzekļiem. Sekmīgākas attīstības periods mūsu kredītiestādēm sākās 1921. gadā ar mūsu valūtas stabilizāciju. Bez to aizņēmumu kopsomas pieauguma, ko atsevišķas kredītiestādes ieguva no valsts emisijas bankas, spēji auga arī noguldījumi, tādēļ, ka mūsu zemē radās iespēja kautko ietaupīt un pamazām pilsoņi atguva arī uzticību mūsu valūtas stabilitātei un kredītiestādēm. Līdztekus šai sekmīgai darbībai, arī ārzemju līdzekļu ieplūšana pavairoja mūsu privāto kredītiestāžu kapitālus. Vēlākos, tā saucamos krīzes gados, kad cenas sāka krist, arī mūsu kredītiestādēm radās jauni negaidīti zaudējumi. Lai kredītiestāžu procentu pieskaņotu privātās uzņēmības mazākai ienesībai, Ālberinga valdības laikā 1926. gadā normēja procentu likmes. Ja arī līdz 1929. gadam kredītiestāžu darbības skaitļu kopsavilkums vēl rāda zināmu pieaugumu, tad 1930. gadā šī attīstība apstājās un no 1931. gada kredītiestāžu darbībā visā pilnībā izpaužas jau vispasaules saimnieciskā krīze un darbības noslēgumā rāda regresu uz visas līnijas. Īsā laikā izbeidzās ilgā darbā atjaunotā uzticība naudas stabilitātei un arī kredītiestādēm. Krīzes apstākļos iedzīvotājiem arī nācās grūti ko atlicināt un iekrāt. Tad arī bija maz ko noguldīt kredītiestādēs. Arī kredītiestāžu loma saimnieciskā dzīvē itkā sašaurinājusies. Darījumi gan ārējā, gan iekšējā tirdzniecībā notiek pret tūlītēju samaksu, jo krīzes apstākļi ir satricinājuši savstarpējo uzticību veikalnieciskā dzīvē. Arī tagad mūsu kredītiestādes sašaurina savas darbības apjomu un aparātu, lai izvairītos no zaudējumiem. Lielākā daļa no mūsu kredītiestādēm nīkuļo. Saimnieciskās dzīves apstākļi, turpretim, prasa vēl tālāku renšu likmju sašaurināšanu. Saprotams, ka renšu likmju sašaurināšanu arī prasa maksājamo procentu likmju samazinājumu, bet ar to atkal nogul-

Pagastu vecāko sanāksme Rīgā

dītājiem samazinas griba un dzenulis krāt naudu, un rezultātā privātās kredītiestādēs sākās noguldījumu atplūdums. Tā tad privātām kredītiestādēm arī tagad un turpmāk pārredzamā nākotnē būs jāiztiek ar mazāku starpniecības peļņas procentu. Bet iztikt ar mazāku peļņas procentu var tikai tad, ja darbojas plašākos apmēros, un tādēļ arī ir neatvairāma tautsaimnieciska prasība, ka daudzām no mūsu privātām kredītiestādēm būtu vai nu jāapvienojas vai jālikvedējas. Salīdzinot ar privāto kredītiestāžu darbības apmēriem, mūsu kredītiestāžu skaits ir uzkrītoši liels. Tas tālu pārsniedz pirmskaņa skaitli, kurpretim šo iestāžu kopbilance ir daudz mazāka. Vēl tagad mums skaitās 14 akciju bankas, 30 savstarpējās kredītbiedrības un 16 dažāda rakstura bankas un banciņas, bankas kantori un krājkašes. Bez tam vēl ir 633 kredītkooperatīvas bankas un krājkašes. Un nav nekādu izredžu un nevarēs sagaidīt, ka mūsu kredītiestādes pašas par sevi varētu izkļūt no grūtībām, kādās vismaz viena daļa no tām ir nonākusi. Lai gan mūsu kredītiestāžu lielais vairums strādā niecīgos apmēros, tās tomēr neuzrāda ne mazākās tieksmes apvienoties, bet tikai sliktākā gadījumā samazina savus kapitālus vai vienkārši likvidējas. Sevišķi tas sakāms par privātām akciju bankām. Lai gan pēdējā laikā sasniegts zināms uzlabojums, tomēr pēc kredītiestāžu sabrukuma 1931. gada vasarā piedzīvotais noguldījumu atplūdums privātās kredītiestādēs vēl šodien nav izlīdzināts. Tādēļ arī nav lielu šaubu, ka liela daļa ietaupīto summu glabājas seifos un mājās un tādējādi iet tautsaimniecībai zudumā. Ir taisnība, ka šo neuzticību privātām kredītiestādēm veicinājuši arī tādi tīri kriminālas dabas notikumi, kādus piedzīvojam ar Mazsaimnieku, Privātā lombarda un Zelta lats krāj-aizdevu sabiedrībām. Tādēļ valdībai bija jāmeklē ceļi, kā atdzīvināt pilsoņos uzticību un tieksmes krāt un iekrātos ietaupījumus neglabāt vis mājās „zeķē“, bet nodot tos kredītiestādēm.

Jaunā Latvijas kredītbanka arī dos iespēju grūtībās nonākušām privātām kredītiestādēm vieglāk likvidēties, tā varēs būt arī par ierosinājumu kredītiestādēm pašām par sevi apvienoties, un ja tas būs panākts, tad tas būs liels un apsveicams tautsaimniecisks ieguvums, jo banku skaitam samazinoties un darbības laukam un apjomam paplašinoties, pārpalikušās kredītiestādes, kurām tad būs

rokās arī lielāki rīcības kapitāli, varēs sekmīgāk veikt savu lomu visā valsts saimniecībā.

Piedzīvojumi, kādi ir bijuši ar nupat pieminētām Mazsaimnieku, Privātā lombarda un „Zelta lats“ krājkasēm, mūs mācījuši, ka mēs turpmāk nevaram pieļaut grūtībās nonākušo privāto kredītiestāžu likvidāciju līdz šim parastā kārtībā, jo tas noved pie noguldītāju un pārējo kredītoru neciešamas un nepieļaujamas izmantošanas. Lai panāktu kredīta palētināšanu, privāto kredītiestāžu skaita samazināšanu un nenovēršamo likvidāciju veiktu bez spaidiem, bez saimnieciska lūzuma un ar iespējami maziem zaudējumiem, un lai tai pašā laikā nodrošinātu tautsaimniecībai lētu īstermiņa kredītu visas valsts apjomā, valdība atrada par lietderīgu dibināt šo jauno komercbanku ar vienkāršotu privātas akciju komercbankas organizāciju. Jaunās bankas uzdevumi būs: 1) gādāt sadarbībā ar Latvijas banku lētus kredītus lauksaimniekiem, amatniekiem, namsaimniekiem, tirdzniecībai, rūpniekiem un tirgotājiem; 2) atvērt rediskonta un relombarda kredītu privātām kredītiestādēm pilsētās un uz laukiem; 3) uzņemt un likvidēt tās privātās kredītiestādes, kuŗas nonākušas maksāšanas grūtībās un kuŗām tāpat vairs nav iespējams pildīt savu tautsaimniecisko uzdevumu. Pirmie uzdevumi, kas jāveic, ir sekoši: 1) jālikvidē slimās, vājās kredītiestādes ar iespējami maziem tautsaimnieciskiem satricinājumiem un iespējami saudzējot noguldītājus, kuŗiem vajadzības gadījumā pat izpalīdzēs ar valsts līdzekļiem ķīlu zīmju veidā; 2) pie tam atlikušās kredītiestādes jāierindo zināmā tautsaimnieciskā līdzsvarā ar mūsu valsts vēsturisko tautsaimniecisko mantojumu un 3) jārada latviešiem neatkarīgas kredītiestādes, kuŗas savukārt būtu nevien stīpras, veselās un elastīgas, bet arī mūsu nacionālās valsts tautsaimnieciskām vajadzībām atbilstošas.

Slimo un tautsaimnieciski nespējīgo un arī nevajadzīgo kredītiestāžu likvidāciju Latvijas kredītbanka nostāda pavisam savrūp mūsu privāttiesību apjomā. Likvidācija notiks administratīvā gaitā, bet ar tīri tautsaimniecisku pieeju. Kā jau teicu, noguldītājiem valdība grib palīdzēt ar dzīves atjaunošanas fonda līdzekļiem. Pārējiem kredītoriem, likvidējot, izmaksās to, cik substances slimajās kredītiestādēs vēl būs atlicis. Akcionāriem un pajiniekiem viņu

daļas, ja uz tām vēl kas atliktu, šo atlikumu tāpat izmaksās ķīlu zīmēs. Mēs neredzam tautsaimnieciskas vajadzības akcionāru un pajinieku ilgtermiņa investējumus pārvērst īstermiņa investējumos vai pat naudā un tādēļ paredzēts garantēt tikai kreditorus un noguldītājus un arī tikai par kapitāla prasījumiem, nepieskaitot procentus.

Runājot par bankām vispāri, liekās, ka mūsu valstī būtu jāatļauj darboties apmēram 9 akciju bankām, izejot pie šā rēķina no tām bankām, kādas jau patlaban pie mums darbojas. Šai ziņā mums jau ir daži iepriekšēji aprēķini, kādām šīm bankām un kādu iespaidu sfērās tām vajadzētu būt un cik liels akciju kapitāls šīm bankām atbilstu. Visām akciju un komunālām bankām pāri stāvētu emisijas banka, t. i. Latvijas banka kā banku darbības un naudas apgrozības regulētāja. Turpmākā darbā varbūt vēl būs radāma un izveidojama lauku dzīvei nepieciešama īstermiņa akciju banka ar lauku dzīves īpatnībām piemērotiem kredīta termiņiem, nodrošinājumiem un darbības vienkāršību.

Bez šiem jau pieminētiem svarīgākiem likumiem un reformām, kādas esam izveduši mūsu saimnieciskā dzīvē, nepilna gada laikā izdarīti dažādi sīkāki grozījumi, kas arī savu daļu ietekmējuši tagadējo gaitu un apstākļus. Esam arī ar atsevišķiem darbiem un rīcību nokārtojuši vienu otru sasāpējušu jautājumu. Piemēram, jāmin Rīgas parāda nokārtošana ar Lazard Bros. banku Londonā, kas vajadzības gadījumā tagad atvērusi iespējas jauniem kredītiem, ja vispār šādi kredīti starptautiskos tirgos būtu dabūjami. Un lai gan šā jautājuma nokārtošanas nepieciešamība bijusi visur atzīta, ja par šo lietu runāja objektīvi, tad tomēr politiskās demagoģijas dēļ visus gadus šā jautājuma kārtošana tika atlikta. Pagājušā gadā tomēr arī šo jautājumu nokārtojām uz tik izdevīgiem noteikumiem, kādus agrākos gados pat visoptimistiskāki noskaņotie nevarēja cerēt un iedomāties. Tāpat mums izdevies nokārtot ar Zviedru sērkokciņu sabiedrību strīdīgo 200.000 dollaru iemaksu, kas agrākos gados sacēla tik daudz putekļu un tik daudz dibināta nemiera gan tieši ieinteresētos strādniekos, gan visā sabiedrībā.

Protams, arī tagad un arī nākotnē mums atlicis ļoti daudz darba, bet tās draudošās parādības, kas bija vērojamas pie agrākās

kārtības un varēja novest mūsu valsti pie saimnieciska sabrukuma, tagad ir novērstas. Valdība, nekavējoties ķersies vēl pie sekojošiem darbiem un reformām:

1) Tā izstrādās projektu par valsts autonomo uzņēmumu apvienošanu kopējā centrālā pārvaldē, lai dotu iespēju saskaņot šais autonomos uzņēmumos ražošanu, lai novērstu parallelismu un racionalizētu visā visumā šo uzņēmumu ražošanu.

2) Tā izstrādās noteikumus par monumentālo būvju fondu, kam šogad pirmo reizi budžetā paredzēti 100.000 latu, kuŗa summa, cerams, ar Kultūras fonda palīdzību, un cerams, arī ar privātiem ziedojumiem ar laiku pieaugs tādos apmēros, ka varēsīm domāt par monumentālu celtnu būvi galvas pilsētā un varbūt arī citur.

3) Tā ķersies arī pie projekta izstrādāšanas par pašvaldību parādu kārtošanu pret valsti, uzstādot skaidru un pārredzamu bilanci par to, cik pašvaldības ir parādā valstij, un kādā kārtā un kādā veidā tās savus parādus varēs nolīdzināt. Šai sakarībā arī būs noteikta turpmākas rīcības līnija attiecībā uz jaunu aizdevumu vai pabalstu izsniegšanu pašvaldībām. Arī šeit neiesim pa veco ceļu, bet noteiksim tādu kārtību, ka arī pašvaldībām pašām jātaisa konkrēti un realizējami plāņi, bet nevis jānāk pie valdības un jālūdz līdzekļi, kad pašiem nav ne plāna to izlietošanai, ne plāna to vēlākai nokārtošanai.

4) Pārkārtos arī un racionalizēs mūsu spirta dedzinātavu darbību. Pie mums ir tāds stāvoklis, ka nevarām atbrīvoties no vecās kārtības un rezultātā mēs vēl viemēr ļoti daudz pārmaksājam par ražoto spirtu. Šeit ne vienmēr par iemeslu ir tas, ka mēs maksājam augstu cenu par izejvielu — kartupeļiem vai labību, bet arī spirta ražošana vecās dedzinātavās ar neracionāliem paņēmieniem un vispārīgi neracionāla rīcība ir par iemeslu tam, ka pašizmaksa spirtam ir pārāk augsta.

5) Paredzēts izstrādāt valsts uzņēmumu normālstatūtus un paredzēt, ka valsts uzņēmumiem, tāpat kā privātiem, jāmaksā nodokļi, jāmaksā arī attiecīga dividende par ieguldīto kapitālu valsts ienākumos. Pie tiem valsts uzņēmumiem, kas nodarbojas ar eksporta tirdzniecību, nodomāts dibināt eksporta komisijas, kas sastāvēs no Finanču ministrijas, Valsts kontroles un attiecīgā resora pārstāv-

jiem. Tas tāpēc, lai ar šīs komisijas palīdzību varētu sekmīgāki sekot ārējiem tirgiem un cenu kustībai.

6) Sadarbībā ar Tirdzniecības un rūpniecības kameru tekošā gadā valdība nodomājusi izstrādāt valsts rūpniecības plānu, piegriežot sevišķu vērību cenu līdzsvarošanai un izlīdzināšanai, mazinot cenu diferenci starp rūpniecības un lauksaimniecības ražojumiem, resp. izlīdzinot tā saucamo cenu „šķēri“.

7) Pašlaik jau valdība strādā pie noteikumiem par kuģniecības veicināšanu un nodarbinātības uzturēšanu šai mūsu tautsaimniecībai tik svarīgā nozarē. Kā zināms, šogad pirmo reiz budžetā paredzēti līdzekļi šīs nozares atbalstīšanai.

Bez tam vēl Ministru kabinetā paredzēta: 1) kreditlikuma pārstrādāšana; 2) rēķinvedības nolikuma pārstrādāšana; 3) jauna budžeta likuma izstrādāšana un budžeta nomenklatūras modernizēšana un pārkārtošana; 4) ir arī nodoms tekošā gadā radikāli pārstrādāt nodokļu nolikumu, lai novērstu tur novērotos trūkumus, nepilnības un neskaidrības. Paredzēts arī vienkāršot nodokļu aplikšanas un iekasēšanas sistēmu, neapgrūtinot ne maksātājus, ne arī strādājot lieku kancelejas darbu Nodokļu departamentā, kā tas notiek tagad ar daudz un dažādiem blakus un papildu nodokļiem pie pastāvošiem pamata nodokļiem. Bez tam jau ilgāku laiku tiek strādāts pie konkursa likuma pārveidošanas pie likuma par akciju sabiedrībām. Beidzot pie mums vēl līdz šai dienai ir spēkā Krievijas muitas likums, kas izdots un piemērots pavisam citiem apstākļiem, nekā Latvijai, un lai gan tas ir ļoti plašs un komplicēts likums, tad tomēr arī pie tā šogad ķersimies ar visu nopietnību klāt un ceram to iespējami drīzā laikā pārredīgēt un piemērot mūsu vajadzībām un mūsu prasībām.

Mūsu ārējās tirdzniecības bilance ir atveseļota un novērsta bīstamā pasīvitate, un ja arī skaitļos šī pasīvitate vēl pastāvēs, tad katrā ziņā maksāšanas bilance ir izlīdzināta un stabilizēta. Tāpat arī valsts finanču saimniecība nostādīta uz solidiem pamatiem un ar plānveidīgu rīcību nākotnē, ja neceļās neparedzēti sarežģījumi, tiksīm bez pārmērīgām grūtībām uz vēl skaidrāka ceļa, kā līdz šim. Privātā saimniecībā visās nozarēs radusies jauna rosība un uzņēmības pieaugums. Es bez šaubām neskaitu tās firmas, kuņas, varbūt,

nav apmierinātas ar to, ka tām nav vairs tik liela rīcības brīvība un patvaļa, kāda tiem bija pie vecā režīma. Ar mūsu nacionālo spēku koncentrēšanu dota iespēja mūsu uzņēmumiem atbrīvoties no tiem elementiem saimnieciskā dzīvē, kas agrākos laikos dominēja un nospieda godīgos uzņēmumus, kas nelaida nevienu pie vārda un izspieda katru solidu latviešu veikalnieku, ja tas neprata vai negribēja piemēroties agrāko laiku paņēmieniem. Pirmo reiz Latvijas pastāvēšanas laikā tagad var domāt par nacionālas saimniecības vešanu, atbalstīšanu un veicināšanu. Ja līdzšinējos apstākļos, kad nācās un vēl tagad nākās cīnīties ar saņemto smago mantojumu no agrākās iekārtas, esam šo un to sasnieguši, esam radījuši sistēmu un kārtību, esam radījuši tīrību, tad cerot uz vispārējās saimnieciskās konjunktūras uzlabošanu un izmantojot to, mēs esam pārliecināti, — un ne bez pamata — ka mūsu saimnieciskai dzīvei nākošos mēnešos un gados vajaga vēl tālāk attīstīties un nostiprināties, par spīti visiem tiem, kas nevēlē mums labu, par spīti visiem tiem, kam Latvijas spēks un jaunā kārtība ir „dadzis acīs“.

Beidzot es vēl gribu šeit atzīmēt, ka valdības sasniegumos liela daļa nopelnu ir arī tām aprindām, kas darbojušās līdz šai valsts darbā. Balstoties tālāk uz privātsaimniecisko spēku organizētu sadarbību, valdība strādās tālāk pie jaunuzbūves darba, strādās katru dienu un katrā laikā pie nosprausto mērķu sasniegšanas. Un es gribētu teikt, ka jo vairāk un biežāk valdības galva un viņa valdības ministri payadīs bezmiega naktis, jo vairāk visi varēs mierīgi strādāt savu darbu, lai gala rezultātā mūsu kopējā darba sekmes būtu tās, ka mūsu valsts un mūsu tauta kāptu labklājības kalnmalā.

J. Kauliņš
Zemkopības ministrs

M Ē S N E B Ū S I M P Ē D Ē J I E !

Zeme, mūsu lielās cīņās atbrīvotā zeme audzējusi latviešus gadu simteņiem. Latviešiem ir dārgas un mīlas zaļās druvas. Tās dārgas un mīlas ikvienam patiesam latvietim, jo visi, visi latvieši nākuši no šīm druvas. Druvu plašumā no laiku laikiem ir degusi tā uguns, kuŗa beidzot izveidoja patiesi brīvu Latviju. Šai pašā druvu plašumā auga vēlākie Latvijas pilsētu cēlāji. Mūs visus vieno šīs druvas — mūsu tautas šūpulis.

Tagad aizgājis gads no dienas, kad Latvija galīgi nokratīja svešas varas paliekas. Zemnieks jau otru pavasari drošu sirdi sēj pārliecībā, ka rudenī pats būs novācējs un par novākto saņems pienācīgo atlīdzību.

Un šī atlīdzība zemes arājam būs vienmēr, jo valdība un Zemkopības ministrija rūpēsies, lai visas valsts saimnieciskais pamats — lauksaimniecība vienmēr būtu stiprs un viņu pūles pienācīgi atlīdzinātas.

Sākot otru atdzimušās valsts gadu, mans novēlējums turpmākā darbā ir vairāk ticības un pašlūgības pašiem sev, vairāk ticības valdības rīkojumiem un norādījumiem.

Valdības rīkojumiem, turpmāko darbu darot, būs jāklausa daudz

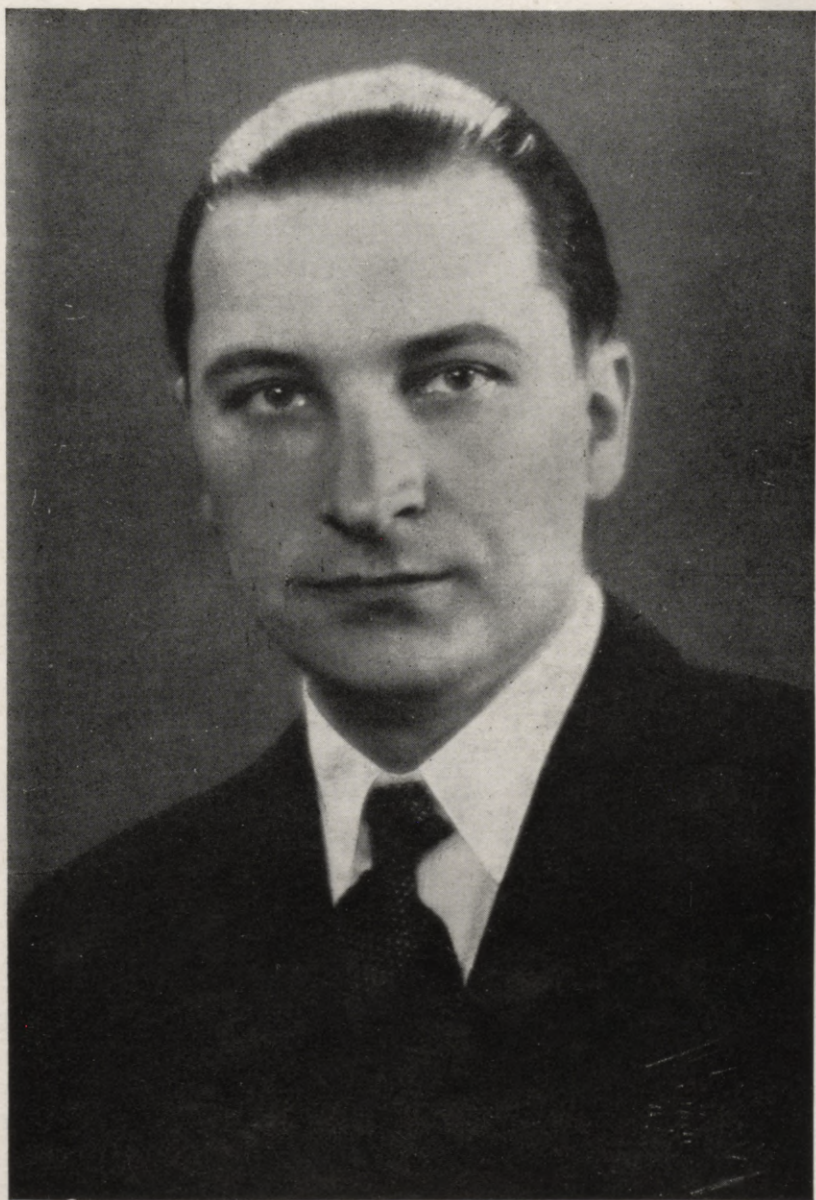

vairāk, jo tagad mūsu saimnieciskā dzīve un visas pasaules — ir jo cieši saistītas. Mēs cenšamies iztikt bez citu zemju ražojumiem, bet pilnīgi tas nav iespējams. Ir tomēr daudzas tādas preces, kuŗas mēs nevaram ražot un atvietot, bet kuŗas ir nepieciešamas. Šīs nepieciešamās preces varam iegūt tikai maksājot par tām valūtu. Valūtu atkal varam iegūt tikai pārdodot savas ražotās preces ārzemēs.

Kas mums dod preces par valūtu — tādu valstu ir daudz, bet kas mūsu ražotās pērk par valūtu — ir maz. Visā pasaulē rit liela saimnieciska cīņa par to zemju tirgu iekārošanu, kuŗas pērk par valūtu. Cīņa ir asa un lai nepaliktu pēdējā vietā, mēs nedrīkstam palikt pēdējā vietā, tad mums jābūt šai ziņā pienācīgi sagatavotiem. Tādi mēs būsīm, ja mūsu ražojumi, kuŗus sūtām uz ārzemēm, būs augstas kvalitātes un zemu pašizmaksu. Bet tā būs tikai tad, ja lauksaimnieki, klausot valdības norādījumiem, ražos preces, kādas ir iespējams eksportēt un darbā izmantos visjaunākos zinātnes sasniegumus, par kuŗiem viņus informēs lauksaimniecības kameras agronomiskie darbinieki.

Tikai tā darbu darot, kļūsīm stipri un neatkarīgi. Valdībai tas rūp, tādēļ valdības rīkojumus vajadzēs arī pildīt.

„Mums latvjiem jātop saimnieciski stipriem, tikai tad mēs būsīm stipri kultūrā un droša būs mūsu valsts. Bet neaizmirsīsīm, ka īstā nacionālā saimnieciskā politika sākas pie lauksaimniecības,“ saka ministru prezidents K. Ulmanis savā grāmatā „Kas jādara un kā“ un turpat tālāk citē angļa Karleila vārdus: „Lai cilvēks nesūdzas par laika grūtībām, jo tas nekādus augļus nenesīs, laiki ir slikti un labi — tad arī tava tiesa ir tos labākus padarīt.“

A. BĒRZIŅŠ
Iekšlietu ministra biedrs

A. Bērziņš

Iekšlietu ministra biedrs

JAUNĀ DZĪVE PRASA JAUNU DOMĀŠANU

Jaunais laiks mums uzlicis jaunus pienākumus darbā un dzīvē. No neatbildīgiem cilvēkiem, kuŗiem bija jāatbild nejaušības priekšā, visi kļuvuši par savas valsts vadības un valsts vadītāja uzticības personām, kuŗām jāatrod atbildes tiešajā darbā. Viena no svarīgākām dzīves nozarēm, bez šaubām, ir mūsu kultūras dzīves, mūsu nacionālās dzīves izveidošana, visas mūsu domāšanas kārtības pārveidošana. Bet ja mēs esam aicināti pārveidot visu kultūrālo, nacionālo dzīvi, pārveidot arī līdzšinējo domāšanu un spriešanas kārtību, tad pirmā kārtā mums pašiem jāpārveido sevi.

Āgrāk mums pastāvēja kārtība, ka visu, kas nāca no valdības, vajadzēja iepriekš apsvērt un kritizēt. Un nevien kritizēt labā nozīmē, bet visu uzņemt pēc iespējas skeptiski. Tagad ir cita kārtība un katram jāpilda tas, ko valsts vadība uzdevusi. Tas nenozīmē, ka ir atņemtas domāšanas un spriešanas tiesības, bet valdība neizdod rīkojumus un likumus, lai sabiedrība tos kritizētu. Šie likumi, ja arī tie uzliek smagākus upurus un pienākumus, kā tas atsevišķam cilvēkam būtu patīkami, tie ir jāpilda.

Ja kāds likums izdots, tad valdība to pārdomājusi ne stundu, ne dienu, bet pārbaudījusi visas iespējamības, un tāpēc likumi, kas nāk no valdības, ir labi likumi. Par viņiem nav vairs kritikas, nav spriešanas, jo par viņiem devuši kritiku un sprieduši tie, kas šiem likumiem dzīvību devuši. Tā vecā kārtība, kas pastāvēja un pie kuŗas pirmajā kārtā bija tā, ka viss jānopeļ, jācenšas novērst. Katrā darbā ir vajadzīga dziļa ticība, aizrautība un paļāvība uz sevi.

Man gribētos uzsvērt, lai jaunā laika kuŗavīros, kādiem jābūt mums visiem, nebūtu tādu, kas netic šim jaunajam laikam! Kas

netic, vai šaubās par jaunā laika pareizību, labāk lai nav jaunā laika kaņotāju pulkos! Labāk lai skaits ir mazāks, bet lai tie, kas iet ar jauno laiku, lai viņi tic, lai tic katram vadoņa vārdam, lai tic aicinājumam, lai tic sev, lai tic jaunajai valstij. Tad citu veidu pieņems dzīve, citu veidu pieņems visas tās darbības norises, kādas notiek ap mums.

Arī kultūras dzīvē nav vairs tie laiki, kad amata personas varēja noskatīties no tālienes. Bez šaubām, katram ir arī sava privātā dzīve, kuŗa jākopj, bet katrs var atlicināt vai nu dažas stundas vai vienu dienu, kaut tā būtu arī septītā diena nedēļā, kuŗā var ņemt dalību kultūras, sabiedriskā un saimnieciskā dzīvē.

Tagad jācenšas celt un nostiprināt nacionālo apziņu. Šai ziņā mums palicis vēl daudz nedzītu vaģu. Mākslas darba darītāji nav atraduši pietiekoši skaistus vārdus, lai pateiktu to, kas mūsu sirdīm tuvs un ko gribam redzēt, lai tas augtu liels. Tas nenozīmē, ka mums nav jāmeklē un jācenšas no tā, kas mums ir, sameklēt labāko un nest sabiedriskajā dzīvē. Patiesi, visu lietu mērs ir cilvēks, kas dzīvo nevien lielos valsts centros, bet katrā atsevišķā lauku sētā. Cilvēks ir mūsu tautiskā spēka mērs un pamats. Jo stiprāku varēsīm darīt viņu savā apziņā, jo stiprāks viņš jutīsies uz savas dzimtās zemes, jo drošāka un stiprāka varēs justies visa tauta un valsts, un mēs būsīm tuvāk vārdiem, ka esam apvienojušies kopējam pienākumu pildīšanas darbam. Tā ikviens, iedams nacionālā darbā, liks pamatu goda apzīmējumam — latvietis. Tas iededzinās lepnumu mūsu sirdīs, mūsu apkārtnē un kā latvieši nejutīsimies vairs mazi ļaudis starp lielām tautām, bet jutīsimies kā lieli cilvēki starp lielajiem.

Nevienas tautas piederīgais, vienalga, vai viņš piederētu pie simts miljonu iedzīvotāju lielas vai pie skaitliski mazas tautas, savai tautai un valstij vairāk par vienu dzīvību atdot nevar. Mēs esam pratuši ar prieku savas dzīvības atdot par savu tautu un valsti, un liela ir kļuvusi mūsu tauta un valsts. Būdami gatavi nest upurus, vienalga, kādus mūsu tauta un valsts prasītu, mēs būsīm tik lieli, cik liela mūsu sirdīs izaugs Latvija!

Ja gribam, lai mūsu jaunā Latvija patiesi kļūtu visiem mīla un patīkama, ne uz īsāku laiku, bet uz ilgiem laikiem, tad visiem

jaunās Latvijas līdzgaitniekiem, līdz darītājiem, līdz nesējiem, jācenšas savu darbu un pienākumu pildīt, cik vien iespējams labi. Tā darīdami, mēs panāksim to, ka jauno Latviju arvien vairāk mīlēs. Kas saņēmis uzticību no savas valdības, lai cenšas šo uzticību attaisnot, panākt, lai viņa darbā izpaustos tas pozitīvais, par ko nevarētu teikt, ka taisnības nav tāpat, kā nebija agrāk. Agrāk nebija taisnības, ko apzīmē par vispārēju taisnību, bet bija politisku partiju taisnība, un tā bija pilna šausirdības. Tagad šīs politisko partiju taisnības vairs nav, bet ir tikai viena taisnība, kas izriet no valsts varas autoritātes. Šī viena taisnība ir taisnība visiem, kas mūsu zemē dzīvo — bagāts vai nabags, pilsētās vai laukos, taisnība tiem, kam taisnība vajadzīga.

Labi savu darbu darīdami, mēs būsīm nevien valsts varas grības izpildītāji, bet viņas stiprinātāji, jo labi darīts darbs ir svarīgākais arguments visiem, kas vēl netic jaunajai Latvijai, kas, vai nu apzinīgi, vai neapzinīgi šaubās par to, kas jaunajā Latvijā padarīts.

Ienesot, cik vien iespējams, labo, patīkamo un skaisto savā dzīvē, mēs to padarīsim savām sirdīm tuvu un savām acīm patīkamu; vedot uz augšu savu tuvāku dzīvi, mēs uz augšu vedīsim visas tautas un valsts dzīvi; darīdami skaistas savas mājas, mēs skaistu darīsim mūsu dzimtās zemes seju. Jo skaistāka un patīkamāka būs lauku sēta un katram sava māja, jo stiprāk tai pieķersies un mēs stiprāki jutīsimies uz mūsu dzimtās zemes. Jo lielāka būs apziņa, ka tas, kas mums ir, ir mūsu pašu roku darināts, ka viss skaistais, kas mums ir, izauklēts mūsu sirdīs, jo stiprāki mēs būsīm uz mūsu dzimtās zemes. Tad nebūs varas, kas mūs satricinās, izpostīs vienprātību un atņems ticību mums pašiem, vienalga, kādi vēji šalks pār mums, vienalga, kādi laiki nāks pār mums — vai prieka pilni, vai lielu pārbaudījumu pilni laiki.

Mēs nedzīvojam tikai tādēļ, lai gaidītu tikai labas dienas. Centīsimies visiem spēkiem iet pretīm labākām dienām, bet vienmēr būsīm gatavi sagaidīt arī triecienus, sagaidīt, uzņemt un atvairīt, lai tie būtu, cik smagi būdami. Tā augdami, mēs augam nevien svētdienām, bet arī pelēkām un grūtām darba dienām cauri, lai sakustu darbā un gatavībā cīnīties uz pirmo aicinājumu, ko mums

sauks mūsu vadonis saimnieciskā, kultūrālā vai citā darbības laukā. Vienprātībā ar prieku pretim katrām grūtībām, pretim katram pārbaudījumam, ko liktenis mums uzliktu!

Ar tādu apziņu darbā iet nav grūti, jo mūsu darba ceļš ir noprausts un skaidrs. Mūsu sirds saka mūsu latviskā darba darīšanas ceļu. Iesim šai darbā visi ne ar prāta aprēķiniem, bet ar visu savu sirdi!

J. Birznieks

Zemkopības viceministrs

Latvieši pasaulē pazīstami kā lauksaimnieku tauta. Ar mūsu valsti pasaules saimnieciskā dzīvē rēķinās kā ar lauksaimniecības zemi. Un tā kā Latvijas saimnieciskais pamats ir patiesi lauksaimniecība, tad kā tādi mēs arī tikai varam dzīvot, nodrošināt saimnieciskos pamatus, augt garīgi un nostiprināt savu starptautisko stāvokli.

Zeme ir ikviena latvieša sapnis. Cīņa pēc zemes, pēc sava kaktiņa un stūriņa zemes iet cauri gadu simteņiem, no paaudzes uz paaudzi. Zeme ir simbols, visgrūtāko cīņu piepildījums.

Latviju izcīnījām lielus upurus nesot, jo cīņa bija par mūsu zemi.

Kad asinīm slacītā zemē latvietis vairs nebija zemes kungs un zemnieka sētā bieži kladzēja ūtrupnieka āmurs, pagājušā gada 15. maija notikumu rezultātā atgūvām atkal zemi patiesi savā īpašumā.

No šīs dienas jau pagājis gads, darba gads. Kas padarīts un sasniegts?

Labi noslēdzās lielā labības uzpirkšanas kampaņa un tagad jau veikti priekšdarbi šī gada ražas uzpirkšanai. Sviesta eksporta lietas pārkārtotas un koncentrētas vienā pasākumā. Vislielākās iespējas

izmantotas, kārtojot bekona tirgu. Daudz pūļu prasīja likums par lauksaimniecības kameru. Te būs vēl jāstrādā, jo viss ir tikai izveidošanas un noorganizēšanas stādijā.

Bet par visu to lai tikai pieminēts! Turpmāk jādara daudz vairāk un padarītais darbs lai runā pats par sevi.

Ārī divi un simtu gadu būs maz, — jo latvieši, kas tagad esam viena saime, ko gribēja gažos verdzības gadus iznīdēt ar uguni un zobenu un kuņģi tomēr cauri gažai naktij sagaidīja patieso Latvijas sauli, nekad neteiksim — nu diezgan, viss padarīts! Strādāts ir maz, jo strādāts ir tikai šim gadam, nākošam un varbūt aiznākošam. Aiznākošais nav tālu. Nemitīgā laika ritējumā šis brīdis ātri pienāks. Bet tas nedrīkst būt un nebūs tāds brīdis, aiz kuņa tālāk dzīvo mēs un mūsu nākošās paaudzes negribam. Skatīsimies pāri šiem nedaudziem gadiem, nekad neteiksim, ka lielu darbu esam padarījuši un darām, jo patiesi liela ir tikai tauta mūžīgā attīstībā.

Jūs redziet Latvijas uzkalnos lielas akmeņu drupas. Vēsture stāsta par kādreiz varenām pilīm, neieņemamām un mūžīgām. Šis pils tagad ir drupas! Pēc gadiem tur līgos druvas un par lielām mūžīgām pilīm paudīs tikai teikas.

Mūsu tauta — mūsu zemnieks dzina vaģu, kad varenas bija šīs pilis un redzēja tikai torņus. Tagad viņš dzen vaģu drupu piekājē. Bet kad drupu vietā līgos lepnas druvas, atkal zemnieks būs vaģu dzinējs un zelta graudu kūlējs.

Tikai zemnieks, tikai tauta ir mūžīgi. Mūsu darbs ir šim mūžīgam un tamdēļ mēs nekad nevaram un nedrīkstam teikt, ka padarām daudz padarām.

Teiksim, ka darbs bija taisnīgs un krietns, sirsnīgi vislabākā apziņā un ticībā darīts, lielā atdzimšanas laika darbs. Vai viņš bija bez kļūdām? Varbūt nē! Nekad nekļūdās tikai tas, kas neko nedara. Mēs esam strādājuši, un ja arī esam kļūdījušies, tad pietiks, ka atzīstam šo varbūtību.

Šai grāmatā, kuņa veltīta mūsu vadoņa Kārļa Ulmaņa radītā 15. maija atcerei, novēlu ikvienam lielā lauksaimniecības darba darītājam un atbalsstītājam pārdomāt padarīto, teikt, ka tas darīts vislabākā ticībā, un sākot otro atdzimšanas gadu, apņemties būt

krietnākam, pašreizējākam, vēl cienīgākam uzlikto pienākumu pildītājam.

Mūsu darbs lai ir tautai un viņas Vadonim — ministru prezidentam, mūsu darbs lai stiprina tautas vienības sajūtu, mūsu darbs lai veido Latviju daiļu un varenu, mūsu darbu lai vērtē tauta un Vadonis.

Hugo Celmiņš
Rīgas pilsētas galva

R Ī G A

Rīga! Šis vārds ir brīnišķīgs un pievilcīgs, visā pasaulē pazīstams un daudzdzināms. Bet latvju tautai tas ir bezgala mīļš un dārgs un vienīgi viņai visā savā lomā un nozīmē aptverams un saprotams.

Ar Rīgu saistas visa mūsu pirmvēsture un lielā daļa vēstures. Rīga pilna gan gadusimteņu sirumu, gan arī šolaiku visjaunāko tautas nostāstu, teiku un leģendu. Ap Rīgu vijas visu, gan jaunu, gan vecu latviešu cilvēku domas un sapņi, atmiņas un nodomi. Daudzi no Latvijas lejām un kalniem, Rīgas augsto torņu viņināti, ir nākuši šurp uz darbu un guvuši gan izglītību, gan mantu un godu un arī to, ko sauc par dzīves laimi. Bet arī daudzi no jaunajiem, kas laikušies no idiliskiem, klusiem laukiem, kā tauriņi, uz Rīgas tālumā mirdzošām ugunīm, ir apsvilinājuši savus spārnus, krituši un tikusi samīdīti uz viņas slideniem trotuāriem. Šos upurus dabīgi prasa drudžainā lielpilsētas dzīve un — statistika. Šie upuri tādēļ lai brīdina un aicina lauku jaunatni un tautu vairāk palikt uz saviem laukiem.

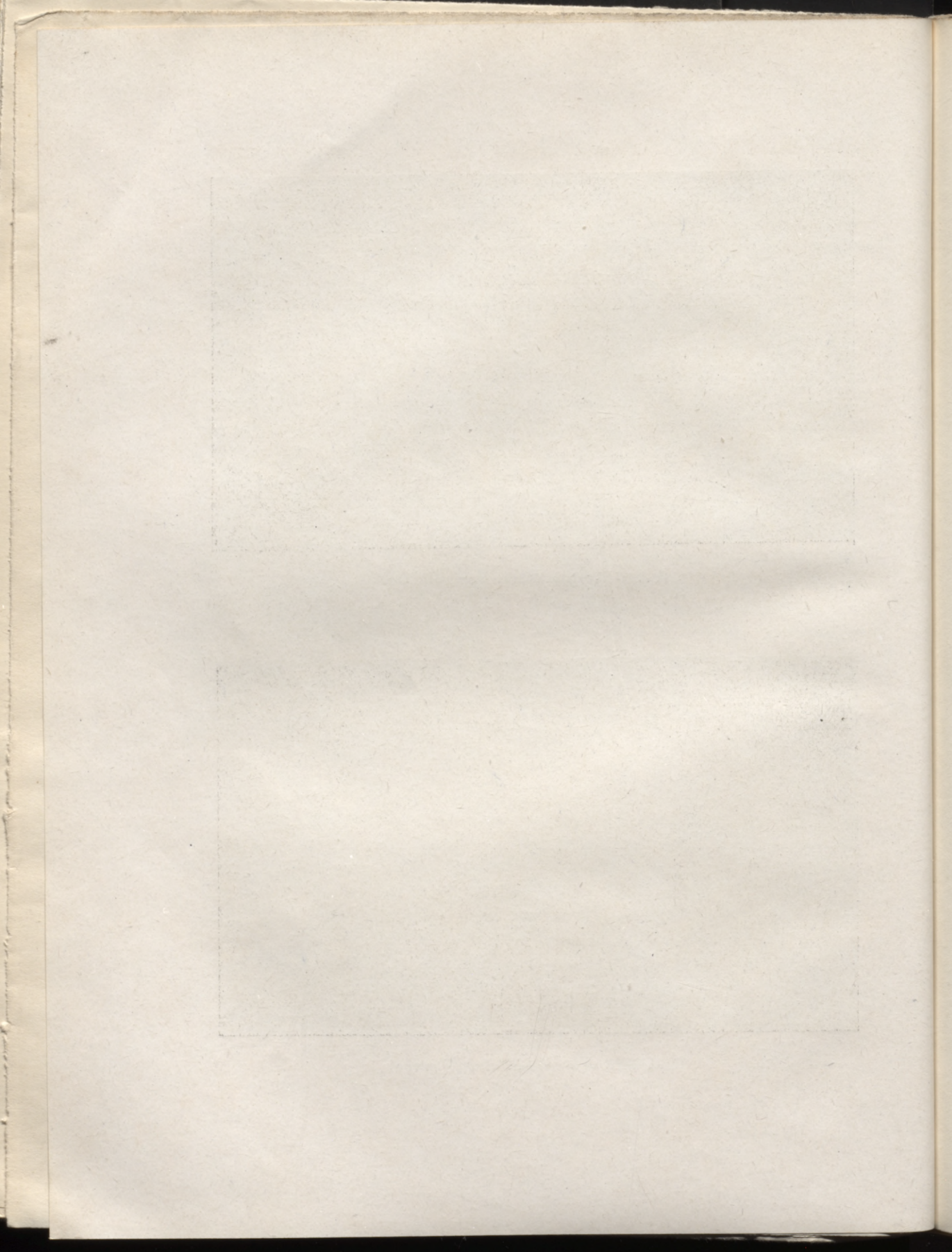
Ar 1918. g. 18. novembri Rīga ir latvju brīvās tautas un brīvās

Lietuvas valsts svētku viesi Rīgā

Tirdzniecības un rūpniecības kamera

zemes skaistā galvas pilsēta. Tā kļuvusi par savas tautas un zemes politisko, saimniecisko, kultūrālo un sabiedrisko centru.

Rīgā mitinas $\frac{1}{5}$ no visiem Latvijas iedzīvotājiem. Šeit Valsts Prezidenta, valdības un centrālo valsts iestāžu sēdeklis. Tāpat visas ārvalstu pārstāvniecības — sūtņi un konsuli.

Rīgā koncentrēta lielā daļa mūsu iekšējās un ārējās tirdzniecības, tāpat rūpniecības. Šeit plašākie saimnieciskie uzņēmumi un lielās valsts un privātās naudas iestādes. Rīga ir arī latvju namicības pamats, — lielā daļa Rīgas namu pieder latviešiem. Rīgā ieņem un izdod un faisa vislielāko naudas apgrozījumu valstī.

Rīgā atrodas Latvijas galvenās kultūras un mākslas iestādes: Nacionālā opera un Nacionālais teātris, daudzi citi teātri un koncertu zāles, vēsturiskais, etnografiskais, vairāki mākslas u. c. muzeji, daudz bibliotēku, lielā Latvijas Īniversitāte, vairākas citas zinātnes un mākslas augstskolas un neskaitāmas citas mācības iestādes.

Rīgā norisinas visspilgtākā sabiedriskā dzīve. Rīgā dzīvo vairums latvju inteliģences. Tā pakāpeniski un neatlaidīgi izkopj latvju pašapziņu, nostiprina stāvokli sabiedrībā un noder paraugam citu pilsētu sabiedrībai un visai tautai.

Rīgai ir daudz dots. Tādēļ tautai ir tiesība arī no viņas daudz prasīt un sagaidīt.

Labā daļa no atbildības tautas priekšā krīt uz Rīgas pašvaldību. Tā to arī apzinas un visumā, no paša Latvijas sākuma, ir pūlējusies savu pienākumu pildīt.

Tācu pirmā Latvijas brīvības periodā, valdot dēmo kratismam un parlamentārisma m, resp. politiskām partijām, nacionālo pilsoņu labākie nodomi bieži nevarēja realizēties un pārvērtās nejaukā karikatūrā. Šarkano partiju un to līdzskrējēju neatbildīgais vairākums vēl nesen turīgo pilsētas saimniecību novadīja tieši purvā. Politiskās partijas šķieda pilsētas līdzekļus ar devīgu roku savu piekritēju vervēšanai un balsu pirkšanai vēlēšanās. Pilsētas rezerves bija izsaimniekotas. Budžets uzrādīja iztrūkumu. Pilsēta sāka maksāt pēc orderiem vairākos termiņos. Pilsētas darbinieki saņēma algu ar lielu nokavēšanu. Par plašākām pilsētas labierīcībām vairs nevarēja domāt. Darbiniekiem, kas stāvēja par lietderību un pil-

sētas labumu, nolaidās rokas, jo visas pūles bija veltas. Tālāk „dēmokratismā“ vairs nevarēja iet.

Tad nāca 1934. gada 15. maijs.

Tagad atjaunotās Latvijas spožajā saulē vecās Rīgas vārds mums atkal rādas savā teiksmainā mirdzumā. Lietuvēns, kas nomāca Rīgas saimniecību un visu galvas pilsētas dzīvi, ar milža spēku ir novelts. Jaunajai galvas pilsētas valdei, kas apdāvināta ar atjaunotās valdības uzticību un bruņota jaunām lielām tiesībām un priekšrocībām, ir viegli uzņemties pienākumus. Tā ar prieku tagad var uzņemties arī atbildību par savu darbu kā Rīgas pilsoņu, tā visas tautas un valsts priekšā.

Pilsētas valdes uzdevums ir vadīt pilsētas saimniecību: pārvaldīt pilsētas īpašumus, kārtot pilsētas finanses un gādāt par pilsētas labierīcībām un pilsoņu ērtībām. Lielās līnijās runājot, pie šīm labierīcībām pieder ielu būve un to uzturēšana un satiksmes nokārtošana, ūdensvads, kanalizācija, gāze un elektrība, tāpat partikas preču piegāde — lopkautuve un tirgi, — vasselības aizsardzība un slimnīcas, aizgādība vai sociālā palīdzība un, beidzot, arī Rīgas pilsoņu izglītība — skolas — un mākslas un kultūras iestādes.

Šīs labierīcības prasa prāvus līdzekļus. Tos pilsēta gūst ar nodokļiem un nodevām, un arī no saviem uzņēmumiem. Bet no pilsoņiem ņemamie tiešie un netiešie nodokļi nevar būt par smagiem. Tādēļ saprotams, ka, atveseļojot un stabilizējot pilsētas finanses, jāievēro vislielākā taupība un lietderība izdevumos. Jāraugas uz to un stingri jāizved, lai mazinātos neauglīgie pārvaldes izdevumi, bet vairotos līdz maksimumam ražīgie kapitāla ieguldījumi, kas vairo pilsētas labierīcības un pilsoņu ērtības.

Un jaunā laika pirmais gads jau rāda, ka tas tiešām panākams. Rīgas ieņēmumu, resp. izdevumu gada budžets ir ap Ls 43 milj. Ar pilsētas galvas jaunām tiesībām tekošā budžeta gadā Rīgas pilsēta ir ietaupījusi uz štātiem un algām Ls 3,4 milj. Algas pag. gadā no visa budžeta summas iztaisīja 50 proc.; tekošā gadā — jau tikai 41 proc. Ražīgiem izdevumiem pag. gadā varēja izdot ap Ls 21,4 milj., šogad — Ls 27,2 milj., t. i. par Ls 5,8 milj. vairāk. Tas ir liels panākums. Tas dod iespēju, vispirms, sākt kārtot parādus un arī ieilgušās saistības, segt agrāko gadu budžeta iztrū-

kumus un ķerties arī pie izsaimniekoto rezerves kapitālu atjaunošanas. Otrkārt, šādi nokārtotas finances dod iespēju izvest labierīcības daudz plašākos apmēros un ātrākā laikā, nekā līdz šim.

Un tiešām, agrākie budžeta iztrūkumi jau segti. Tāpat panākta vienošanās un sākts kārtot arī vecais Rīgas parāds kādai angļu bankai. Šis parāds ir bijis par šķērslī arī pat valsts finanču kārtošanai.

Blakus jaunu ielu izbūvei budžetā paredzēta dzīvāko centra ielu asfaltēšana un betonēšana, uzsākot ar to jaunu posmu satiksmes uzlabošanā un pilsētas izdaiļošanā. Prāvi līdzekļi budžetā paredzēti Brīvības pieminekļa apkārtnes pārveidošanai sakarā ar paredzamo pieminekļa būves darbu nobeigšanu.

Pamatskolu būvēm — 4 jaunām skolām — šogad atvēlēts daudz vairāk, — Ls 450.000,—. Agrākos gados parasti mazāk par Ls 100.000,—.

Budžetā paredzēta un apstiprināta arī lielāka summa — Ls 300.000,— jaunā pilsētas nama būves sākumam. Nama būvi domāts veikt trijos gados. Jauns pilsētas nams Rīgai nepieciešams. Vecais „rātsnams“ sen jau par mazu, un tur novietotas dažas pilsētas iestādes. Pastāvošais pilsētas pārvaldes nams arī kļuvis par šauru, tas nav piemērots ne darbiniekiem, ne publikai. Pilsētas pārvalde izkaisīta daudz vietās, kas rada lielas neērtības. Pilsētas nams arī nepieciešams kā obligātorisks katras galvas pilsētas piederums tās izdaiļošanai. Līdz šim nama celšanai varēja būt un bija viens vienīgs šķērslis: vai svešu varu nenovēlība, vai līdzekļu trūkums. Tagad abi šie šķēršļi atkrituši. Un pilsētas nams stalti celsies, kā galvas pilsētas daiļa rota un kā Rīgas pilsoņu dziļas pateicības un atzinības zīme un krāšņs paliekams piemineklis jaunam nacionālam laikam un tiem vīriem, kas šo laiku iezvanīja, ievadīja un nostiprināja.

Galvas pilsētas valdei ir daudz ideju un nodomu, kas agrāk vai vēlāk realizējami. Tie visi šai vietā nav uzskaitāmi. Piemēram minēsim tikai dažus no tiem.

Tagad iespējama pilsonisko principu izvešana. Senāk lielo daļu pilsētas darbu veica ar ierēdņiem. Darbi iznāca ļoti dārgi. Tagad darbus izved ar privātiem uzņēmējiem, kas darbu padara labāki un lētāki. Pilsēta paturējusi tikai darbu uzraudzību.

Liels uzdevums ir nokārtot satiksmi. Tai jābūt ērtai, visiem Rīgas pilsoņiem pieietamai, un lētai. To domāts panākt, apvienojot vienā vadībā un pilnīgi saskaņojot ielu dzelzceļu, autobusu un kuģišu satiksmi maršrutu un tarifu ziņā. Lai sagādātu modernas satiksmes izkopšanai vajadzīgos līdzekļus, tiek pārbaudīts jautājums par sevišķas sabiedrības dibināšanu.

Veselības kopšana uzlabota ar skolu ārstiem un skolu māsām, kas pieņemti pastāvīgās vietās. Pilsētas 7 slimnīcas tiek uzlabotas un tālāk izveidotas, būvējot I. slimnīcai modernu virtuvi un nervu baraku. Bērnu slimnīcā būvē veļas mazgātavu un dezinfekcijas iekārtas.

Aizgādības valde nodarbojas ar lielas centrālas patversmes projektu, kas dotu iespēju tagadējo vairāku novecojušos iestāžu iemītniekus pārvietot veselīgākos apstākļos ārpus pilsētas. Tāpat atrisina jautājumu par modernas bērnu vasaras kolonijas jaunbūvi vairāk piemērotā vietā. Tagadējo Meža parka kolonijas teritoriju nolemts pakāpeniski nodot zooloģiskā dārza vajadzībām.

Lieli uzdevumi jāatrisina Izglītības valdei. Rīgas pilsētas obligātoriskās pamatskolās mācās pāri par 30.000 bērnu. Skolas bērnu skaits ikgadus pieaug. Jāgādā par jaunām skolu ēkām. Tas prasa jaunus lielus līdzekļus.

Pilsēta uztur arī neobligātoriskas skolas: 8 ģimnazijas ar daudz parallēlklasēm, to skaitu tādēļ pakāpeniski samazinās, pastiprinot arodizglītību. Pilsētas Viļa Olava komercskolas vakara klasu vietā atvērs praktisku tirdzniecības skolu. Pilsēta jau uztur tehnikumu, amatniecības skolu un vairākas zemākas arodskolas. Tagad arī papildu skolu vietā pilnu pamatskolu beigušiem atvērta 4 praktiskas aroda skolas mājsaimniecībai, tirdzniecības darbiniekiem un tehniskiem strādniekiem.

Pilsētas dienestā atrodas ap 2000 skolotāju. Pilsēta pieliek visas pūles, lai skolotāju sastāvs būtu nacionāls aiz pārliecības.

Pilsēta veicina arī mākslu un kultūru, piedaloties Nacionālās operas un Nacionālā teātra uzturēšanā un atbalstot vairākus citus teātrus. Pilsētas mākslas mūzejs ir centrāla iestāde daudzām kā pašu, tā citu zemju mākslas izstādēm.

Pilsēta uztur 8 bibliotēkas. Grāmatas tiek revidētas, vecā laikā stipri ieviesušās nezāles izravētas un grāmatu sastāvs piemērots jaunam laikam.

Ļoti svarīgs jautājums — pilsētas izdaiļošana.

Uz visas līnijas tiek izvesta pilsētas dārzu un apstādījumu plašināšana, izkopšana un arī — „demokratizācija“: lai nesen vēl privileģētās atpūtas vietas, kā Viestura un Ārkādijas dārzi, būtu pieietamas visiem Rīgas pilsoņiem, kā mazturīgiem, tā arī turīgākiem. Dārzos jāatrodas un jādarbojas plašiem restorāniem un kafējnicām, kā eiropiskā galvas pilsētā pienākas. Jauniegūto krāšņo Strēlnieku dārzu nodos publikai līdz ar pavasari. Veco krievu laika žogu noārdīs arī vecajam Vērmaņa parkam. Šovasar apstādījumos darbosies nedaudzās vecās strūklakas. To skaitu pēc iespējas pavairo.

Galvas pilsētai jātop un jābūt pirmā kārtā latviskai. Pilsētas Viļa Olava komercskola tādēļ novietota Vienības laukuma staltākā ēkā. Puķu pārdevējām Rīgas bulvāros jābūt nacionālā tērpā. Mums ziemeļniekiem pierastais pelēkais pilsētas izskats pēc iespējas atdzīvinams un padarāms jautrāks. Tādēļ pilsēta izdaiļojama nacionāliem karogiem, kam lepmi jāplīvo uz visām sabiedriskām ēkām.

Lielā daļa no minētiem un arī neminētiem uzdevumiem un nodomiem, pastāvot vecajai iekārtai, nebija realizējami, bieži nebija pat iedomājami.

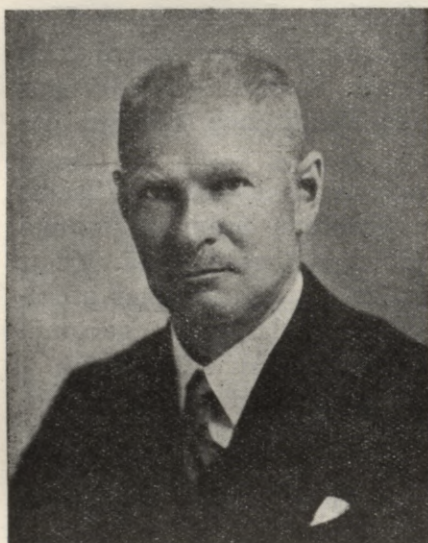
Jaunā laikā — pēdējā gadā — tas kļuvis un bijis jau pavisam citādi.

Ar valdības dāvāto uzticību un tiesībām jaunajai galvas pilsētas valdei un visiem darbiniekiem radīta pienākuma un atbildības apziņa, ticība savam darbam, darba un rīcības prieks un sajūsma.

Mēs jūtam un ticam, ka mūsu darbs ir daļa no tautas un valsts darba. Šis mūsu darbs, pienākums, uzdevums un ciefa griba ir — celt mūsu sirmo skaisto galvas pilsētu nacionālu, staltu un lepmu. Celt līdz ar to un stiprināt mūsu tautu un valsti, paust viņas godu un slavu.

Prof. J. Auškāps
Latvijas Universitātes rektors

ATDZIMSTOŠAIS LATVIETIS

Arī cilvēki, kas labi domā un labu grib, bieži kļūdās, noturēdami līdzekli par mērķi, formu par saturu. Forma kādreiz var būt tik svarīga, līdzeklis spēlēt tik noteicošu un izšķiršu lomu, ka tie tiešām uz laiku var palikt par mērķi, dažreiz sasniedzamu tikai ar lielām pūlēm, cīņām un upuriem. Kad šis tuvākais mērķis sasniegts, rodas pārejošs tukšums, it kā apjukums, it kā lielā mežā būtu pazaudēts ceļš. Dažreiz jāpaietas gabaliņu atpakaļ, lai atkal nospraustu pareizo virzienu tālākai gaitai.

Kaut kas līdzīgs bija mūsu valstī un sabiedrībā pēdējos gados līdz 15. maijam. Ar ārkārtīgu spēku piepūlējumu, ar īstu varoņu laikmeta ideālismu, ar smagiem upuriem bij izkaŗota tautas patstāvība un nodibināta sava valsts, ar aprbrinojamo izturību pašu spēkiem atjaunota izpostītā Latvija. Bet tad uz reizi it kā apsīka ideālisms, šķita aizmirsties, kamdēļ izkaŗotas asiņainās cīņas, kamdēļ nesti upuri, kāpēc vajadzīga sava valsts. Pat tik elementāras lietas, ka neatkarīgā Latvija vajadzīga latviešu lietai, latviešu tautai bij ne tikai aizmirstas, bet latviešu tautas „pārstāvji“ kopā ar nelatviešiem bieži vien cīnījās pret savu tautu, pret tās interesēm.

Pareizi tāpēc sauc 15. maiju par latviešu tautas atdzimšanas

dienu. Gluži tā kā mežā teku pazaudējuši, mēs arī tagad ejam gabaliņu atpakaļ un meklējam mūsu nesenā pagātnē tās vadošās līnijas, tos impulsus, kas bij devuši mums tādu spēku izcīnīt brīvību. Un te nu mēs vispirms ieraugām pārsteidzoši vienkāršo lietu: mūsu spēks ir bijis tas, ka mūs apvienoja vieni centieni, viens mērķis. Bet tā jau veca patiesība: visvienkāršākās atziņas visgrūtāk atrodamas. Lielo garu priekšrocība ir šīs atziņas ne tikai atrast, bet arī padarīt par sava laikmeta atziņām un pārlicību. Tā mums arī bij jāgaida līdz 15./16. maija naktij, kad Latvijas dibinātāju balss atskanēja atkal tikpat stipri, kā Latvijai topošai. No šī sauciena atkāpās visas murgu ēnas, kas kā „vadātājs“ bij licis tautai mīnāties uz vietas, apturēdamas tās attīstības un uzplaukuma gaitu.

Kad cilvēks pamodies no murgiem, viņš pirmajā brīdī arī vēl skaidri neaptver, kas ar viņu ir. Viņu pārņem tikai laimīgā sajūta, ka tas ļaunais, kas viņu mocīja, bijuši tikai murgi, bet ka īstenība ir gaiša, prieka un saules pilna. „Ir atkal ticēt, cerēt, strādāt prieks“.

Bet atkrafīšanās no ļaunā ir tikai negatīvā novēršana. Īstā dzīvība, dzīves saturs var būt tikai pats par sevi pozitīvais. Iznīcinādami šķelšanos, nešķiedzami vairs spēkus savstarpējai apkaļošanai, esam ieguvuši daudz, ļoti daudz. Ar to esam pārvarējuši spēkus, kas tautas šķelšanu bij uzstādījuši par savu mērķi. Bet apvienošanai, lai tā būtu radītspējīga, vajaga kādas to apaugļojošas idejas. Apvienošanās arī nav pašmērķis, bet tikai līdzeklis.

Viens apvienošanās sasniegums pats par sevi skaidrs: tas ir spēks, kas ar to iegūts, drošības sajūta uz ārieni. Bet tas nevar būt izsmeļošs. Tas sargā tautu un valsti, bet valsts jau ir tikai līdzeklis, lai tautai dotu veikt tās vēsturisko misiju. Mēs tā tad nonākam pie atziņas, ka dzīvei saturu var dot tikai ideāli, tikai mērķi, kas dziļāki un pārāki par visu to, ko mēs līdz šim sasnieguši, kas bijis mūsu tuvākais mērķis.

Kādi tad nu būtu šie ideāli? Kam pastāv un dzīvo latviešu tauta? Atbildi uz šo jautājumu nevar dot neviena atsevišķa persona. Atbildi uz to, kas kādas tautas misija, var dabūt tikai tad, kad šī tauta jau ir pāri sava mūža pusdienai. Tad to lasām tautas vēsturē.

Bet ja tautai tikko ausis rīts, tad tās radītājs gars savu vadoņu personā gan nojauš, kurp tai jāiet, lai papildītu savu aicinājumu, bet vārdā var nosaukt tikai tuvāko kāpi, uz kuŗu jāpaceļas, kalngali vēl slēpjas miġlā.

Meklējot šīs tuvākās kāpes un vērā ņemot, ka mums ir tiesība saukt sevi par tautu-jaunekli, atdzimušu no mūžu sastinguma ar patstāvības atgūšanu un atdzimušu no īslaicīga noguruma pēc karstajām brīvības cīņām, mums jāmeklē arī savi tuvākie uzdevumi tur, kur tos meklē jauneklis, kas grib tapt par vīru: mums jāattīsta līdz pilnībai nacionālie spēki, mums jāizveido tautas organisms un jāatrasa tā radītājs gars. Tautas dvēsele pati tad teiks cilvēcei savu spēcīgo vārdu, to vārdu, ko nevar teikt neviena cita tauta.

Divos virzienos jāmeklē mūsu uzdevumi. Viens skaŗ atsevišķo individu, otrs sabiedrību, tautu, valsti. Tiem pievienojas trešais: meklēt pareizas attiecības starp individu un kolektīvu, kas ir neatrisināta problēma. Arī šeit varam meklēt tikai to, kas mums, latviešiem, visvairāk piemērots.

Individuālais uzdevums ir veidot līdz pilnībai savu personību, savus dvēseliskos, garīgos un fiziskos spēkus. Tikko aizgājušais vēstures posms bij prasību laikmets. Impērijas laikā mēs prasījām pilsoniskās brīvības, impērijas sabrukuma laikā prasījām nacionālo brīvību, mūsu valsts pirmajā pastāvēšanas laikā visu citu pārklāja dažādās sociālās prasības, partiju cīņu laikmetā valdīja sīkās atsevišķo grupu prasības. Un visā šai laikmetā nekad netika minēts vārds pienākums.

Jauno laikmetu iezīmē pienākuma apziņas atmošanās, kas bij iemidzināta prasību laikmetā. Pienākuma apziņa ir spilgtākais īstenās patstāvības, suverenitātes izpaudums. Tas, kas ir citiem padots, prot tikai prasīt un klausīt, Tas, kas valda par sevi un citiem, dara un atbild par padarīto. No pienākuma apziņas izriet atbildības sajūta. Bet tā var rasties tikai tad, ja ir skaidrī izjasta vajadzība dzīvot ne tikai sev, bet vispārībai, jo tikai tai var dot atbildi par padarīto.

Atbildības sajūta pret tautu uzliek pienākumu izkopt ētiskās vērtības. Vēsture rāda, ka tikumības pagrīmšana ved tautu pretim izīcībai. Mirušais materiālisms, kas gribēja visu agrāko noārdīt

Lauku pašvaldību amatpersonu sanāksme

Igaunijas valsts svētku viesi Rīgā

un uz drupām celt jauno pasauli, mēģināja satricināt mūžīgās ētikās vērtības. Ģimenes svētums, ģimenes laime bij nonīcināta un apsmieta. Tās sekas — tautas izdzimstība, tautas dzīvā spēka samazināšanās. Ja tautas atdzimšana ir patiesa, ne šķietama, tad tauta nokratīs no sevis šīs maldu mācības sekas.

Ētikas pagrimšana izpaudās arī kauna pilnajās parādībās, kad valsts darbinieki la t v i e š i izrādījās par kukuļu ņēmējiem, par valsts un sabiedrības mantas piesavinātājiem un izšķērdētājiem. To varēja tikai vērgi, kas prot tikai ņemt un prasīt, kam nav paenākuma apziņas. Atdzimušais latvietis — kungs prasīs sev: „ko es varu dot?”

Prasītāja — verga daba manāma arī darba paviršībā. Jaunais laikmets atveŗ neaptveramas iespējamības latvietim visās materiālās, saimnieciskās un garīgās dzīves nozarēs. Tirdzniecībā, rūpniecībā, saimnieciskajā dzīvē latvietim jāstājas vadītāja lomā. Tam vajadzīga pilnīga sava amata prašana un vislielākā atbildības sajūta. Nepietiek vairs dabūt vietu, jāvar dot darbu godam veikt. Atdzimušais latvietis prasīs vispirms sev „vai es to varu veikt” un tad tikai teiks „dod man šo vietu un darbu”.

Nesen augstākais bauslis bij mazāk strādāt un vairāk pelnīt. Tos, kas mudināja strādāt, sauca par izsūcējiem un izmantotājiem. Darbs bij pasludināts par cilvēces lāstu un mocību. Saindēts bij darba prieks. Tam atņemts daiļums un sajūsma. Atdzimušais latvietis tīs darbu puķu smaržā, darinās tam altari un prasīs „kur pielikt manus spēkus?”

Partiju laikmetā latvieti prese baroja ar tenkām, ar citu partiju biedru nomelnošanu, ar samazgām, ko lēja uz pretinieka galvām, ar „varžu” lozungiem. No dabas tīrīgais latvietis sākumā spļāva visu to laukā. Bet kad viņam cita nekā nedeļa, tad pierada arī pie tā. Kad samazgu plūdi apstājās, palika uz laiku tukša vieta. Nezināja, ko likt seklo sensāciju un tenku vietā. Bet tad visi atjēdzās, ka ir tak arī tīrais, radošais, ierosinošais, dzirkstošais, ka ir pozitīvais darbs. Mostas slāpes pēc vērtīgā, paliekošā, izvirzās redzes aplokā problemas, kuŗu atrisināšana var nodarbināt visas mūsu garīgās spējas, dodama dziļu apmierinājumu, bez nelabās piegaršas un gļotainā duļķa dvēselē.

Valsts celtnes virsotnē līdz 15. maijam tauta redzēja ļaudis, kas lemj par viņu likteni, apspriež un it kā atrisina jautājumus, kas

pa spēkam tikai cilvēkiem ar dziļām un plašām zināšanām. Tas iepotēja tautā domas, ka kuŗš katrs pilsonis var ķerties pie jebkuŗa darba. Speciālās zināšanas un lietas praŗana bij novārtā. Tas radīja noŗēlojamu seklumu pieejā ik kuŗam darbam, jautājumam, pat uzņēmumam. No tā radies neskaitāms daudzums aplamību, zaudējumu, sarūgtinājumu un sabojātu pasākumu. Jaunajā Latvijā skaidrojas atziņa, ka ikviens var ķerties tikai pie tā uzdevuma un darba, kas tam pa spēkam un kam tas pienācīgi sagatavots.

Seklums valdīja arī daudzās citās dzīves nozarēs. Ļoti tālu no patiesas mākslas bij tas, ko dažreiz sauca par mākslu. Pliednās operetes un vaļīgi-tukŗās kinofilmas, meŗonīgais dŗezs bij vairākuma „mākslas bauda“. Jaunās Latvijas rīta blāzmā iemirdzas atkal talants un tā darinātais patiesais daiļums. Mostas mūŗīgās patiesības pilnā skaistuma slāpes.

Liēlgabalu dunoŗa un granātu sprādzieni, degoŗās tēva mājas atspīdums, nolauzto ābeļu celmi, dziļās ierakumu brūces kvieŗu lauka miesā, ar nodevību algotā uzticība, ŗķietami neizbēgamā tautas kapa tumsā dziestoŗais cerības stars, sarkanā karoga parādes gājiens ar cietuma atslēgu kā brīvības simbolu un pātagu kā brālības zīmi pa bada vienlīdzības upuŗu līķiem, vēl neredzētā plēsoņu deŗa uz zemes paradīzes cerību drupām par daudz bij plosījuŗas jaunatnes dvēseli, lai tautas augŗamcelŗanas brīnumam notiekot, tā varētu pilnā mērā ticēt, ka ir ideāli, kas neviļ. Vajadzēja notikt otram atdzimŗanas brīnumam, lai tautas sirdī ieplūstu lielais Straumēnu dzīves rituma miers, kas stātos kā bruņas āra savilņojumam pretim un dotu tautas dvēselei vērst skatu savos dziļumos.

Gan savā būtībā brutālais kuŗŗ, gan revolūcijas postītāŗas tieksmes, gan vēl vairāk patvaldnieka tronī celtais dēmokrātisms bij aprakuŗi latvieŗa iedzimto diŗciltīgo smalkjūtību, kas ir dziļu un smalku dvēseles stīgu atskaņa. Atdzimstoŗais latvietis atkal ar īgnumu novērŗas no rupjā, zemā, jēlā, neglītā un ar smeldzoŗām iēgām sirdī skatās nemiera pilnām acīm sev apkārt, jautādam: „vai pakavi un smagie zābaki nominuŗi visus ziedus?“ Un viņa ausis dzird sirmgalvja gudrības pilnos vārdus, acis ierauga jaunsaимniecес puisēnam veltīto smaidu, viņa plecs sajūt tikko manāmo

mātes rokas skārienu un latvietis zin atkal, ka viņa tautas dvēseles smalko stīgu skaņu nedomāks nekāda lielgabalu dunona.

Pārejas laikmeta latvietis, vieglas dzīves solījumu vilināts, viltus vadoņu aicināts, šķietami bagāto dzīvi meklēdams, devās pilsētas mūros, kur pūļa troksnī domāja atrast dzīves saturu. Atdzimstošais latvietis, lēto pilsētas izpriecu tukšuma apnicis, nojauzdams lauku klusuma dziļo saturu, atguvis prieku strādāt un radīt, atgriežas zaļajos laukos un ziedošās pļavās, lai sakausētu savu radošo darbu ar mūžīgā dzīvības avota, zemes neizsmelamo spēku un tā darinātu skaistāko no celtnēm, kāda jebkad bijusi — savu Latviju.

Kā oaze tuksnesī, kā sala bangojošā jūrā, stāvēja 15 gadus Latvijas universitāte, nekad neaizmirdama, ka tai jākalpo latviešu nacionālajai kultūrai. Skaldītāji vēji šad tad pāršalca pār jaunatnes prātiem, bet viengabalainā mācības spēku saime, zinātnes atziņās nobriedusi, dzīves grūtību rūdīta, partiju ķildām nepieejama, stāvēja nacionālās kultūras sargā postenī, neļaudama izdzist tautas vienības idejai un ticībai latviešu vēsturiskai misijai. Bet svētā uguns kvēloja tikai klusumā akadēmiskās dzīves dziļumos. Par liesmu, kas apspīdētu katru Latvijas stūrīti, tā var tapt tikai pēc 15. maija, kad gara kultūra likta par valsts celtnes stūra akmeni un novēlta šķēršļi, aiz kuņģiem no zinātnes gaismas slēpās viltus pravieši. Ar jauniem spēkiem zinātnieku saime ķeras pie sava lielā un atbildīgā darba, redzēdama, ka nav veltas bijušas tās pūles, ceļot latviešu gaismas pili, kurā tā ar vēl lielāku mīlestību audzinās jaunus zinātnes un patiesības bruņiniekus.

Un akadēmiskā jaunatne, kuņģi šad un tad āra vēji bij nogriezuši uz drumstalu un nesaticības ceļa, redz tagad ar pilnu skaidrību, ka nav tai pamata šķiest spēkus savstarpējām cīņām, ka viņu organizācijas, kas katra īpatnēji veido savu locekļu personību, var savstarpējā cieņā sadzīvot vislabākā sadraudzībā, jo visas tās vieno viens neizmērojami liels, apžīlbinoši spožs, visu aptverošs un mūžīgs mērķis — uzlēcošā savas tautas gara kultūra, kam sevi visu atdot ir augstākā svētlaimība.

Atmodusies ticība saviem spēkiem, savas tautas gara mantu vērtības apziņa, latviešu neapturamā dziņa pēc izglītības un zināšanu slāpes, viensētnieka asa skats dabas parādībās un cil-

vēka dvēseles dziļumos, jaunās valsts celšanas darbs un tā prasības un uzdevumi, dusmu sārtums sejā par pseidozinātnieku mūsu vēstures izķēmojumiem un sajūsmas pilnā godbijība pret patiesiem cilvēces ģenija sasniegumiem, ir spēki, kas nodrošina latviešu zinātnei uzplaukumu un tās spožumā pilno gājienu uz kultūras kalngaliem.

Divējāds ir nācijas dzīvības spēka izpaudums. Viens ir tas, kad tauta, vienas gribas vienota, sacēlas un salauž šķēršļus, kas tai ceļā uz sava aicinājuma piepildījumu. Nav tad zemes virsū varas, kas to varētu aizturēt. Šis spēks izraujas no tautas dziļumiem, kad tai draud briesmas vai kad tā nobriedusi jaunam attīstības posmam, jaunam savas dzīves pagriezienam.

Otrs spēka izpaudums ir tautas spējas dzemdēt nacionālos vadonius, kas tai stāv klāt vēsturiskos brīžos. Viņi uzmodina tautas dziļumos snaudošos spēkus, ņem tos savā stiprā rokā, redz ar apskaidroto skatu tālumā spīdam tautas likteņa ceļa stabus un vada to pretim saulei. Tie ir savas tautas vadoni.

Nacionālais ģenijs sasniedz visaugstāko lidojumu, ja tautai spēku uzplūduma laikmetā ir vadonis, kas neļauj šiem spēkiem nomaldīties uz postītāja un iznīcinātāja ceļu, bet vada tos dzīves celšanas darbā. Tas tad ir tautas atdzimšanas brīdis, kad saules staru pilna top tās dzīve kā sasniegumos, tā pārejošos zaudējumos, kā ciešanās, tā laimē, kad nav vairs šaubu un neticības, ķildu un nesaticības, kad tautas ar vadoni saaugušais organisms ar prieku uzņemas un viegli pārvar visas grūtības, kad tā nosviež visū svešo un top pati.

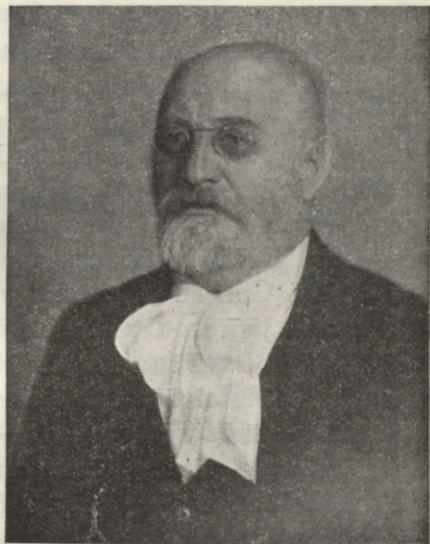
Ar godbijību un cieņu noraugas tad uz to citas tautas, ar pateicību saņemdamas dāvanas no biķeņa, kuŗu pāri malām ar mūžīgām vērtībām pilda atdzimušās tautas gars.

18. novembris un 15. maijs ir divas vēstures zvana skaņas, ar kuŗām iezvanīts latviešu atdzimšanas rīts. Tās ceļ latviešus augšup pretim pusdienai, lai tie savas saules stariem sildītu cilvēci un tai rādītu, kamdēļ viņi ir.

Prof. J. Vitols

Konservātorijas rektors

No pašapmierinājuma līdz miegainībai nav tālš ceļš; spirtuma pavadoņi vienmēr ir trauksme, neapmierinātība. Jo vairāk mūzikā, tai mākslā, kas visā savā būtībā dibināta uz kontrastiem, uz pārsteigumiem; kas savos elastīgajos rītos vispaklausīgāk pakļaujas katrai dvēseles kustībai, to bieži attēlojot vispēkšņākā krāsu maiņā, visasākos kontrastos. Tamdēļ arī skaņumākslas izpauzumos nereti sameklējami arīgu notikumu nepārprotami atspoguļojumi; mākslinieka psihē iedarbinātie zemapziņas spēki — kuŗš gan domājošs, radošs cilvēks nebūtu tiem padots! — pat tekošās dienas notikumi, iespaido dažu mākslas darbu varbūt vairāk, nekā paša darba darinātājam tas zināms kļūst. Bet diena top laikmets, personība — virziens, kas noteic veselu tautas mākslas kurves līnijas — vai uz augšu, vai uz leju. Nav pēc pierādījumiem jau tāļu jāmeklē. Lielā politika līdzīgāzusi Krievijas gadudesmitiem uzturēto mākslas hegemoniju; pierādījums, ka internacionāles ēnā māksla, vismaz radošā, neplaukst: tagadējā Krievija, pārtiek no agrākiem krājumiem. No citas puses — visu jaunāko tautu nacionālās atmodas laikmets pavadīts no ārkārtīgi spēcīgas mākslas attīstības nevien plašumā, bet tikpat arī dziļumā. Liels spēks gan arī slēpjas jau no seniem laikiem klusi

darbojošos, pašu tautu pirmatnējos mākslas avotos, tautu īpatnējā folklorā. Bet iedarbināt šo avotu strūkļas bija galu galā tomēr politiskās kustības apskaužamais uzdevums. Un laimīgas tās tautas, kuŗu senavoti, zem vēsturisko notikumu pārāk smagā spiediena, neizrādījās par jau izžuvušiem. Laimīga ir Latvija, kas tagad, sacensībā ar izsmalcinātiem pasaules kultūras greznumiem, spēj uzrādīt savu senču īpatnējas gaumes daiļumus; kas arī savu skaņumākslu var celt uz viņai, un tikai viņai piederošiem pamatparaugiem; kas neizmērojami tāla no tās „internacionāles“, ar kuŗu saindēta pat lielu kultūrtautu dvēseles dzīve un centieni.

Saka, ka vieglāk no slimības izsargāties, nekā to izārstēt. Jāatzīstas — mēs pārāk tālu vairs nebijām no kritiskā acumirkļa: arī pie mums daži simptomi jau tapa draudoši, organisms sāka zaudēt zināmu daļu svaiguma, pretošanās spējas rijīgam internacionālismam pretim. Ar jo lielu atvieglinājumu nulē jūtam, ka asinis mūsu dzīslās sāk atjaunoti riņķot, smagi draudošā krīze šķiet pārvarēta. Gan šo acumirkli vēl atturamies no galīgiem slēdzieniem; vēl mums jāpieron pie svaigās gaisa strāvas, pārāk īsas pagaidam arī vispārīgi mūsu patstāvīgās dzimtenes gaitas, pārāk dzīva atzīšanās, ka staigājām pa maldu ceļiem. Bet taisni šī apziņa — apziņa, ka mēs vēl topam — mūs iekustina daudz, daudz vairāk, nekā pašapmierināta atskatīšanās uz kautkādu šķietamu gatavību. Taisni beidzamājās dienās jūtam trauksmi, jūtam, ka kustamies; atzīmējam veselu rindu parādību, kas pa daļai diezgan radikāli, pa daļai — arīgi varbūt mazāk uzkrītoši, bet tomēr zīmīgi iespaido mūsu skaņumākslas attīstības jaunāko posmu. Un nebūt nemaldīsimies, meklējot gandrīz visu iepriecinošo beidzamo dienu pārmaiņu cēloni vienā vienīgā izejas punktā: mūsu tagadējās iekšējās politikas stabilitātē; mūsu garīgās atmosfēras, mūsu darba dzīves atsvabinājumā no tā nāvējošā simtu partiju mudžekļa, kas šeit solot, tur draudot, drīzi pārvelkot, drīzi atstumjot, pārvērtā pat visskaidrākos nodomus vienā nevarīgā jucekļī, galu galā paralizējot ne darbu vien, bet pat arī gribu. Valdīja tikai viens vienīgs dogmats: „partijas disciplīna“. Partijas disciplīna diktēja visas rezolūcijas; un tā kā partiju bija gandrīz tikpat daudz, kā galvu, tad — kurp arī nepagriezies — draudēja nomaldīšanās bezcerības labirintā. Vai tam, kas, „diplomātijā“ neveikls, tikai palaižoties uz

savu tīro sirdsapziņu, neprata pie laika nostiprināt savu laizmuguri, izšķīroties par to partiju, kas viņam šķita — vismazāk kaitīga, palika ārpus. Aizstāvot saeimā man padotās iestādes intereses, ikgadus no jauna guvu pārliecību, ka tur lietderības viedoklis — tukšs vārds; pārmetot vienalga kādas krāsas komisijas loceklim balsošanu pret nupat sarunā izteikto labāko pārliecību, stereotipiski dzirdēju lakonisko atbildi: partijas disciplīna. Partijas disciplīna pat neapstājās hereotrotisku rezolūciju priekšā; partijas disciplīnu spēja lauzt tikai — pilsoņu karš pašu partijas locekļu starpā. Bet ar to saprotams iemantojām tikai — vēl vienu jaunu partiju.

Gan esmu, šo ievadu rakstot, devies uz man nepiederīgu cīņu lauku; runāt man uzdots par mūziku un mūziķiem. Bet gandrīz visas jaunparādības arī mūsu mūzikas dzīvē vērtējamas ne kā spon-tānas, bet gan kā mainītas sistēmas sekas. Un tās pa lielai daļai at-veļ mūsu skaņumākslai jaunus horicontus, tai iedveš svaigu, at-dzīvinošu elpu, atļauj izplēst spārnus spēcīgākam, drošākam lido-jumam.

Visplašākais, pateicīgākais uzdevums pieder neapšaubami mūsu Kultūras fondam. Gadiem darbojoties, tas tapa par visādu aicinātu un neaicinātu laimes kārotāju mītisko zelta bedri: ko gan visu necerēja panākt caur kultūras fonda laipni aicinošām rokām, ne-izsmejamo kasi! Un patiesi — tā tērēja samērā vienkāršam cil-vēkam šķietamas astronomiskas summas; bet jo tālāk, jo skaidrāk — no politisko partiju viedokļa. Un tam ar mākslas patiesām vaja-dzībām vairs galu galā bija tikai grūti sameklējami sakari. Mūziķu eprindās jau pierada skatīties uz Kultūras fonda darbību gandrīz noteikti negātīvi, uz izdotām naudas summām — kā uz bezmērķa zaudētām. Fonds — gan tikai uz laiku — pat atrāva konservāto-rijas stipendijām ieskaitītās summas. Kopš pag. gada maija die-nām situācija radikāli mainījusies. Gan kultūras fonda darbībā tika paturētas agrākās vadošās līnijas. Bet līdz tam gandrīz neierobe-žoti piekoptā protekcionisma vietā tagad stājies stingrs lietderī-bas princips; un ceram, ka tas atmaksāsies jo iepriecinošiem pa-nākumiem. Agrāk izglītības ceļojumu nolūkiem izsniegto „grašu“ vietā („do ut des“ — bija taču jālūko, lai visu partiju kandidātiem atkristu vismaz savaniecīgā daļa, un ja ar to arī pietiktu tikai

ceļam līdz Berlīnei un atpakaļ), tagad stājušies pabalsti, kas nodrošina bākalaureātu studijas mazākais uz vienu gadu; apbalvojuma kvantitātes vietā stājies viņu kvalificējums. Ar dziļu gandarījumu apsveicams solis. Tagad gaidam tā nepieciešamo loģisko turpinājumu: Kultūras fonda ceļojuma stipendijas uz brīvas sacensības pamata. Kas gan nepieliks visas pūles, lai konkursā izcīnītu uzmanību! Iepriecinošs tāpat šopavasār par skaņdarbiem godalgoto autoru saraksts: ne vairs par nenozīmīgiem viendienas mazdarbiem, bet par nopietnām partitūrām (opera, simfonijs, koncerts, trio!); apbalvotie skaņraži rāda latvju mūzikai tos ceļus, kas viņu vada saulei pretim. — Ja latvju radošā māksla atradusi iepriecinošu gandarījumu četrus jaunu laureātu personās (par sīkām formām kultūras fonds gādājis, izsniedzot dziesmusvētku biedrībai apaļu summu jaunu koŗa dziesmu godalgošanai), tad ar ne mazāku pateicību reģistrējam „Dzimtenes simfōniskiem koncertiem“ izsniegto pabalstu. Tas šo jauno, mūsu mūzikālam progresam tik nepieciešamo korporāciju — orķestri atpesta no visrupjākām rūpēm vismaz līdz nākamās sezonas sākumam. Pastiprināti kultivējot latvju partitūru, šie koncerti ierosināja un ierosinās dažu jaunu autoru uz darbu, kas, izpildījumu nesaredzot, citādi varbūt būtu palicis neuzrakstīts. Koncertiem jau radusies sava uzticamā draudze; un tā droši vien vēl pieaugs. Bet Dzimtenes simfōnisko koncertu orķestrim nav aiztaupams brīdinājums: tas vēl negādā pietiekoši par savu mākslas reputāciju. Vēl tas dažkārt padots stipri traucējošām nejaušībām, kas izzudīs tikai kad, zem stabilas, autoritāras vadības, ikkatrs mūziķis sajūtīs visa orķestra godu kā savu personīgo. Nedrīkst pielaist to ambulanto apkalpošanas veidu, kas dažkārt izsauc mūzicēšanu „uz labu laimi“, tos traucējumus, kas galu galā varētu autorus atbaidīt no viņu darbu uzticēšanas varbūt nevīžīgam izpildījumam.

Energiskais solis uz priekšu nozīmē kultūras fonda ievadītā un pa daļai jau realizētā „Centrālās mūzikas bibliotēkas“ nodibināšana. Nelaiķa „Rīgas simfōniskam orķestrim“ piederošam, ievērojamam orķestra partitūru un partiju krājumam draudēja, orķestrim likvidējoties, izputināšana. Pie konservātorijas darbojoties, jaunai bibliotēkai turpmāk piešķirama liela jo liela nozīme kā galvenā, tā arī mazo centru bezmaksas apgādāšanā ar simfōniskās un

Senlatviešu jaunava XII g. simteņa bronzas galvas un kakla rotā (atraktas Rīkoples kapu laukā, Latgalē); sal. Atskaņu chronikas: „ir wīb sint wunderlich gestalt und haben selzēne cleit“

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

arī populārās mūzikas materiāliem. Valsts mērogā uzturēta, bibliotēka gan prasīs zināmus līdzekļus; bet sola arī ērtības, par kurām agrāk pat nesapņoja. — Vēl no Kultūras fonda gaidām viena nodoma realizēšanu, kas remdinās daudz sengadiem sakrājušās dibinātas sāpes: Valsts mūzikāliju apgādi. Tamlīdzīgas izdevniecības jau pastāv Igaunijā, Polijā, Lietuvā etc., apgādājot kapitālus darbus — līdz pat operu klavierizvilkumiem. Sevišķi jauno autoru paaudze vērš cerību pilnus skatus uz to pusi, no kurās viņu manuskriptiem aust cerība uz atsvabinājumu no portfeļu tumšiem krātiņiem. — Reģistrējams vēl viens Kultūras fonda nopietns nodoms: galīgi likvidēt vieglā žanra mūzikas piekopišanu mūsu operas namā. Varbūt no pīšļiem izceltos jauna „operešu skatuve“? Bet šai kutelīgā jautājumā lai runā, kam vārds pieder. Par visiem jauninājumiem un ierosinājumiem Kultūras fonda domei visu nopietno mūziķu neliekuļotais paldies!

Paldies valdībai arī par enerģiskiem soļiem, mūsu „mūzikas tirgu“ regulējot. Šur pieder pirmkārt mūzikas privātmācības regulējošais rīkojums, kas lielā mērā saviļņojis visus mūzikas izglītības piedāvātājus — privātskolotājus; bet it sevišķi tos, kas piesavinājušies šādu skolotāju funkcijas un tiesības, devīgām rokām sējot diletantismu tā visnevēlamākā veidā. Ko gan līdz šim sludinājumos visu nesolīja: virtuozitāti uz visiem instrumentiem četrpadsmit dienās; bojātu balsu uzlabošanu uz galvojumu; pilnu klasisko un moderno operu repertuāru, pat vai ar gatavu vietu uz nacionālās skatuves; lasi un brīnies: visu to sākot no Ls 2.— mēnesī par divām veselām stundām nedēļā. Nevaru slēpt: man žēl daža varbūt patiesi derīga spēka mūzikas pārdarītājas laukā, kas ar jauno rīkojumu savā materiālā eksistencē apdraudēts, daža nabadziņa, kas visu savu mūžu tikai labu gribējis un arī ļauna nedarījis, un tagad skumst par iztrūkstošo legitimāciju. Cerams, ka atradīsies ceļi, kā tos glābt. Bet nevietā būtu žēlastība tām nezāļu kultūrām pretim, kas tik ilgi pie mums dižojušās. — Patīkami arī zināt, ka valdība tagad piegriež lielāku uzmanību jautājumam, kas līdz šim tika nokārtots vairāk mājas kārtībā: vasaras dārzu mūzikai kā pašā Rīgā, tā arī mūsu kurortos — Jūrmalā, Ķemeros. Kā darba devēji, tā arī darba ņēmēji — orķestra mūziķi — jutīsies drošāk, zinot, ka viņu rīcībai seko. Un it īpaši pateicīgi

būs konsumenti; līdz šim tie tomēr šad tad pacēla savas balsis, aizrādot uz zināmiem trūkumiem. Jo sevišķi mūsu jūrmalai netrūkst slavenas pagātnes.

Dzīva tapusi mūsu mūzikas propaganda ārzemēs. Koncerti sūtniecībā; koŗu, operas solistu un ansambļu, konservātorijas laureātu apmaiņa. Bet mazs izsalkums tomēr pēc liela stīla virtuoziem.

Prof. J. Kuga

Mākslas akadēmijas rektors

LATVJU MĀKSLAS UZDEVUMI ATJAUNOTĀ LATVIJĀ

Ieejot atjaunotā Latvijā, mākslas stāvoklis bija pavisam drūms. Tauta bija galīgi atsvešinājusies no tās un no tautas pārstāvjiem arvien biežāk atskanēja balsis, kas prasīja visu sakaru pārtraukšanu ar to. Mākslu atzina par lieku greznumu, kas lietojams tikai bagātniekiem. Latvju mākslinieki bija spiesti ierakstīties bezdarbniekos, jo nevarēja rast uzdevumus savas mākslas pielietošanai. Kaut latvju tautai jau sirmā senātnē bijušas augstas daiļuma prasības, kaut tā radījusi augstu tautas mākslu, — devusi lielus atmodas laikmeta māksliniekus, — ar aizrautību sekojusi savai mākslai pirmskaņa laikā, tomēr pēckara laikā tā bija pret savu mākslu vairāk nekā vienaldzīga.

Šo vienaldzību veicināja arī paši mākslinieki. Kā visā pasaulē, tā arī Latvijā mākslinieki aizrāvās no dažādiem internacionāliem virzieniem, kuŗu uzdevumi bija tikai formālu problēmu atrisināšana. Šādi meklējumi gan ir katra radoša mākslinieka iekšēja dziņa un nepieciešamība un šo meklējumu atrisinājumi dod aizvien jaunus tēlošanas līdzekļus, bet minētā pēckara laikmetā šie problē-

mu risinājumi bija tapuši par pašmērķi. Un kad nu šī tīri tehniskā māksla, kurā nebija nekādu cilvēces ideju, palika tautai nesaprotama, tad tauta novērsās no tās. Tā paši mākslinieki aizcirta taku uz tautas sirdi.

Lielos vēsturiskos mākslas laikmetus vērojot, kad māksla sasniedza augstāko attīstības līmeni, mēs redzam, ka šie laikmeti radījuši, uzkrājuši un pēc sevis atstājuši tikai tādus darbus, kuros attēlotas šo laikmetu augstākās idejas. Visi krāsu un formu studējumi un meklējumi palikuši mākslinieku darbnīcās, vai mākslinieka tuvāko draugu rokās. Tauta prasīja un saņēma tikai tādu mākslu, kurā mākslinieks ar saviem krāsu un formu līdzekļiem bija ielicis savas tautas garīgās ilgas. Tautu vadoņi sacentās cits ar citu, populārizējot mākslu, lika greznot dievnamus, sabiedriskas ēkas, laukumus ar gleznām, statujām, pieminekļiem, fontāniem u. t. t. Šīs uzkrātās garīgās vērtības mūžīgi pievilks neskaitāmus apbrīnotājus, kuri, līdzī ievēsdami dārgo valūtu, ievēd arī materiālo labklājību.

Kad nu atjaunotā Latvijā esam atbrīvojušies no visa, kas mums svešs, arī mākslas uzdevumos un mērķos jāradā atdzimšana garīgā spīgtumā, kas nāk kā mantojums no mūsu senčiem un kas bija radies jau uzplaukumu: atmodas un pirmskaņa laikā. Latvija izteikusi gribu dzīvot pati savu dzīvi, domāt savas domas, arī latvju mākslai jātēlo šī latvja dzīve un viņa domas. Latvijas dabas skaistums un varenums ir neizsmeļams uzdevumu avots māksliniekam. Latvju darbam, līduma līdējam himna vēl nav tēlos radīta! Latvju dēla ziedošanās savai tēvu zemei, latvju varoņgars gaida savu izteicēju formās un krāsās. Mūsu dzīvē ir bezgala daudz cēlas vietas mākslas darbiem.

Nevar gaidīt, lai gleznotāji vai tēlnieki lielus idejiskus darbus izpilda paši uz savu iniciatīvi un saviem līdzekļiem. Šādi darbi prasa ilgāku laiku un materiālu līdzekļu ieguldīšanu, kādu māksliniekam gluži vienkārši nemaz nav. Tā kā lielākus darbus ir dērīgi un mērķim atbilstoši novietot sabiedriskās ēkās, kur sanāk tauta, tad valstij, pašvaldībām un sabiedriskām organizācijām jāgriežas pie māksliniekam ar noteiktiem uzdevumiem. Valdība šai

budžeta gadā paredzējusi 50.000 latu skolu un citu sabiedrisku ēku izdaiļošanai, Kultūras fonds mākslai paredzējis 28.000 latu. Atsevišķas personas, sekodamas Vadoņa aicinājumam, dāvina skolām arī gleznas. Pēdējās, lielāko tiesu dabas ainavu gleznas, ierosinās jaunatni jau no bērnu dienām cienīt un mīlēt Latvijas dabas varenumu un skaistumu, un mācīties to izprast. Tāpat vajadzētu arī dažādām organizācijām un uzņēmumiem darīt ar savām ēkām. Piemēram mūsu naudas iestādēm — bankām. Tūkstošiem cilvēku iet un nāk šo iestāžu telpās un skaisti būtu, ja gleznas pie šo lielo telpu sienām apmeklētājiem teiktu, ka lielāko un patiesāko laimi un labklājību nedod visu garīgo dzīvību nomācošais Mamons, bet gan rosīga darba priekšs! Ar lielu gandarījumu minams, ka Latvijas Zemes Banka savas telpas jau sākusi izdaiļot gleznām, kurās attēlots latvju zemkopja darbs.

Tāpat visās ēkās, kur tauta pulcējas, no sienām un no postamentiem vajaļa gleznām un skulptūrām ierosināt uz daiļumu un garīgu cēlumu, vai tas būtu pagasta nams, biedrības māja, teātra vai koncerta zāle.

Vairākkārt cilāts baznīcu izdaiļošanas jautājums. Daudzas draudzes savā dievnamā vēlētos latvisku altāra gleznu, bet lieta vienmēr apstājas pie līdzekļiem. Mākslinieki ar aizrautību rādījuši pretimnākšanu, gleznojuši tikai par šī darba materiāla izdevumu samaksu, bet arī šos izdevumus draudzēm grūti segt. Kultūras Fondā pārrunāts jautājums, kā atbalstīt draudzes, ja tās vēlētos savos dievnamos ievest kaut mazliet no pašu latviešu mākslas.

Bet viens no vissvarīgākiem uzdevumiem latvju māksliniekam ir panākt mūsu tuvākās apkārtnes, mūsu dzīvokļa, dzīvokļa iekārtas, mēbeļu, trauku un visu lietojamo priekšmetu pārveidošanu. Ar šiem priekšmetiem mēs kopā augam, katru dienu ar tiem šatīkamies, kopā strādājam. Ar savu ārējo izskatu tie klusi un nemanāmi veido mūsu garīgo seju. Bet kādi ir šie priekšmeti? Tie ir ārzemju lēta tirgus prece, ko pie mums izplata ar visādiem lozungiem: „taisnā horizontāla līnija“, „gludā līnija, lai putekļiem nav kur pieķerties“ u. t. t. Viss tas jau labi zināms, bet šādā apkārtne dzīvodami, mēs aizliedzam paši sevi un savā dvēselē krājam svešu kultūru putekļus.

Mākslinieka uzdevuma grūtības tā saucamā lietišķā mākslā ir tās, ka viņa idejas var līdz galam piepildīt tikai rūpnieks vai tirgotājs, bet tie negrib ražot neka, pēc ka nav tiešu pieprasījumu.

Tautas gaumi var pacelt, var attīstīt viņā prasības pēc mākslinieciski vērtīgām lietām. Bet tas iespējams, ja pietiekoši pārredzami tās var sniegt slikto lietu vietā. Tādēļ jānodibina iestāde, kurai būtu zināmā mērā regulējoša nozīme, kas rūpētos par to, lai ražotu labas, vērtīgas lietas, un tad tās savāktu savās rokās un raidītu tautā ar izstāžu, reprodukciju, priekšlasījumu, rakstu u. t. t. palīdzību.

Šāda uzdevuma priekšā ir Latvju māksla. Tai jāatdzimst nacionālu ideju un formu garā, kā tas bija latvju senātnē, atmodas un pirmskara laikos.

Tad māksla vairs nebūs tikai greznuma lieta, bet dzīves nepieciešamība un tā mums dos ierosmi uz darba un dzīves prieku.

Prof. Francis Balodis

S E N Ā L A T V I J Ā — ATDZIMUŠĀS LATVIJAS PAMATS!

(Latviešu senatnes pētišanas uzdevumi un sasniegumi)

Politikas un kultūras centienu vēstures svētītiem pamatiem piekrist ļoti liela nozīme ne tikai starptautiskā dzīvē, bet arī tautiskās pašapziņas un pašcieņas izkopšanai. Kā sabiedrība ar neuzticību vai vismaz atturīgi uzņem un novēro katru „homo novus“, tā arī tautu saimē katrai jaunai tautai ir vēl jāpierāda savas pašnoteikšanās tiesības un bieži ar lielu varonību jāizcīna sava patstāvība, sava valsts. Un arī tautai pašai, ja tai nav tradīciju, pieredzes, piedzīvojumu, — bieži gadu simteņiem ilgi ir jāgaida uz „atmodu“, uz krietniem un ģeniāli apdāvinātiem darbiniekiem, kas tautas snaudošā pašapziņā būtu spējīgi izsaukt nacionālu pašcieņu — iededzināt nacionālas sajūsmas dzirksti, kuŗa nebūtu vairs apslāpējama, bet gan var pārvērsties spožā liesmā.

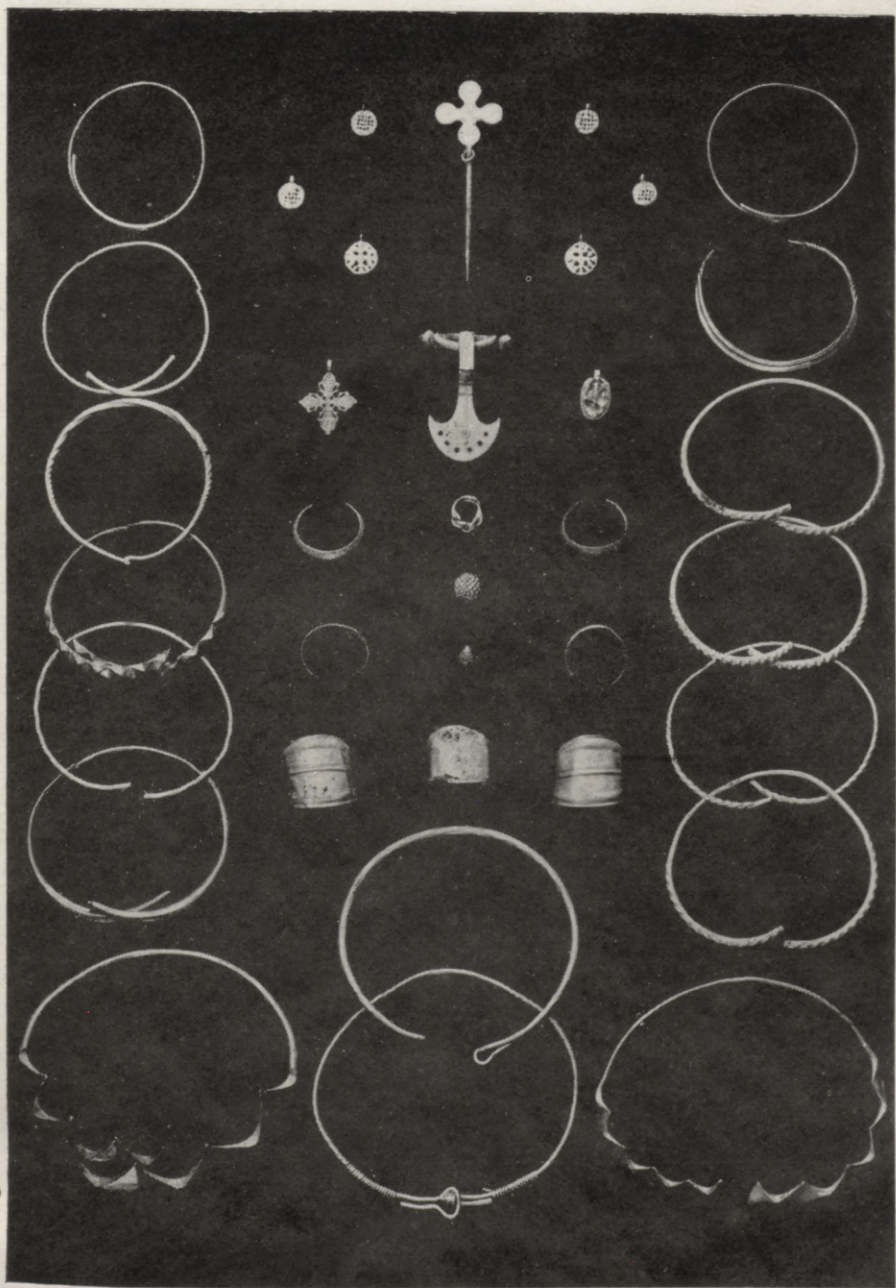

Citāds ir to tautu liktenis, kuŗu pagātne uzrāda diženas un krāšņas vēstures lapas puses. Apziņa, ka daudz kas sasniegts ka radīta spoža un īpatnēja, patstāvīga kultūra, ka tēvu tēvu tradīcijas un piedzīvojumi ir gadu simteņiem svētīts mantojums tagad-

nes darbam, ka tēvu tēvu izkarotā un izveidotā valsts pastāv nevainojama un nesatricināma kā klints, — spēj dot tādas tautas pārstāvim drosmi visur un vienmēr pateikt savu viedokli, aizstāvēt savas tautas intereses: ar drosmi prasīt un nevis kaunīgi, nedroši lūgt. Kas gan iedrošināšies aizkārt tautu, kuņas kultūras slava skan visā pasaulē un valsts pastāvēšana nav apšaubāma: cik maza tāda tauta arī nebūtu, viņu cienīs un viņas balsi uzklausīs.

Lūk, kādēļ arī mums, latviešiem, ir nepieciešams atskatīties atpakaļ pagājušos laikos — meklēt un atrast tur sasniegumus, saskatīt tradīcijas, kas aprāda piedzīvojumus, spēj balstīt pašlīdību uz savām spējām un spēku, dod drosmi stāvēt droši, ja arī naidnieku būtu daudz. Taču arī mūsu vēsturi grezno mirkli, ar kuņiem varam dižoties; arī mūsu senči ir radījuši kultūru, kas satur paliekošas vērtības, — un latviešu tauta, patiesi, ir devusi varoņus, par kuņiem varam jūsmot ne tikai mēs, bet kuņus atzītu arī katrā citā zemē un kuņu darbi un vārdi ir cienīgi, lai skanētu pāri savas dzimtās zemes robežām. Mans aizvēstures pētnieka uzdevums nav šeit nosaukt pēdējo gadu simteņu krietno latviešu vārdus, kuņu pašreizējīgi veiktie darbi ir latviešu tautai nesuši svētību, — un nosaukt laika biedrus arī neietilptu mana raksta tēmātā.

Bet es nevaru atzīt par pareizām tās domas, it ka XIII.—XVIII. gadu simteņi uzrāda tikai tumšas vergu laika pazīmes un kultūras pagrīšanu, ka šai laikā, piem., nebūtu novērojamas personības, ar kuņu varonību mēs varētu lepoties. Ja citu tautu varā latviešu tauta nepameta savu tautību un valodu, bet gan to uzglabāja tīru, nesadulķotu ar svešu, un pie tam vēl nesa sevī brīvības ilgas, — šais gadu simteņos pati latviešu tauta ir bijusi varonis, kuņu lai slavīnam. Un ja kaņi, uguns, sērgas un cīfāds posts neiznīcināja latviešu tautu, ja vāci, poļi, zviedri un krievi, visādi dodami še just savu varu, nesalauza latviešu tautas dzīves prieku un spējas, — mēs varam tikai apbrīnot un cildināt mūsu senču nacionālo spēku un mākslu nepagurt. Un ja par atsevišķiem mūsu varonīgiem senčiem attiecīgos materiālus vākt un pētījumus veikt ir mūsu vēsturnieku, ne aizvēsturnieku pienākums, lai tomēr man būtu atļauts šai rakstīnā izcelt vismaz vienu piemēru, kas vēsta par tādu pat īsti latvisku enerģiju un dzīves spējām, kādu atrodām pašā

Latviešu cilšu V.—XII. g. s. sudraba rotas lietas Valsts vēsturiskā muzejā.

tautā — varonī. J. Straubergs, vācot šī gada sākumā Zviedrijas archīvos materiālus par latviešu skolām un baznīcu XVII. g. simtenī, sameklējis reti interesantas ziņas par kādu latvieti Jāni Reuteru, kas bijis mācītājs Raunā, bet Vidzemes vācu muižnieku padzīts un vajāts, meklējis darbu un maizi Kurzemē, Polijā, Romā pie pāvesta un Krievijā, bijis profesors Krākovā un mācītājs Maskavā. Dzimtenes mīlestības dzīts, Jānis Reuters bijis atgriezies Latvijā un muižnieku nepielaists latviešu draudzēs, ticis iecelts par Kokneses zviedru garnizona mācītāju. Muižnieki norīkojuši apbruņotus vīrus uz visiem ceļiem, kas veda Koknesē, lai baznīcā neiekļūtu zemnieki, centušies pašu mācītāju — latvieti nogādāt pie malas, — bet karstais patriots nav rimies sludināt patiesību par savu zemi un tautu. Vai tā nav latviska izturība un latviska drosme, — un vai no mācītāja Jāņa Reutera nederētu mācīties kuņam katram, kam grūtā dzīves mirklī sirds, prāts un rokas draudētu pagurt darbā.

Talsu Vilku muižas ezera kuršu apbedījumu senlietas Valsts vēsturiskā muzejā.

Beidzot, mūsu tautas dziesmas, pasakas un teikas, mūsu tautas raksti un tērpī, glītā un īpatnējā koka celtniecība — arī tie ir mantojumi no mūsu senčiem, kas pierāda viņu kultūru, viņu nesalaužamo spēku un nepagurušās spējas XIII.—XVIII. gadu simteņu vēstures posmā. Un šādu cildenu nacionālu daili mēs, protams, atradīsim vēl spožāku un greznāku, ja šķirstīsim minētā laik-

meta vēstures pirmā gadu simteņa lapas puses, kad izskanēja seno latviešu pirmās brīvības cīņas, un ja mācēsīm lasīt vēl senāka laika vēstures grāmatas.

Rūsiņš, Tālvaldis, Vēko (Vējkājis) un Roboams XIII. g. s. sākumā ir varoņi šī vārda vispilnīgākā nozīmē, pat priesterā Indriķa atstāstījumā. Rūsiņa kara vadoņa spējas un veiklība, drošsirdība un tēvijas mīlestība gan varēs katram imponēt, arī sveštautietim un ne tikai latviešu patriotam. Un līdz ar to Rūsiņa taisnais prāts un atklātā daba tik diženi izceļas, salīdzinot viņu ar to vācietības varas kalpu, kuŗa raidītā bulta nāvīgi ievainoja Rūsiņa draudzīgam sveicienam atseģto galvu. Varonība un drošsirdība raksturo arī Vēko un Roboama darbību un cīņas, un Vēko cīņa ar 9 krieviem, uzbrucējiem, apliecina arī veiklību un izturību. Tālvaldi īgaunī dedzināja un cepināja, un tomēr viņš nepateica, kur apslēptas Tālavas bagātības; šai atstāstā it kā jau cauri spīd vēlāko laiku latviešu raksturs un spēks: svešas varas mūs gan lauza, bet nesalauza!

Un Vesthards un Nameitis, chroniku apliecinātie Zemgales karaļi: tēvijas mīlestība, krietna kara māksla un drošsirdība, organizātoriskas spējas (gan kārtējot savu valsti, gan rīkojot kara pulkus), — citādu raksturojumu mēs šiem abiem Zemgales varoņiem nevarēsīm izgudrot, ja negribam sagrozīt vēstures patiesību. Jā, Zemgales valsts iekārtas skaidrā un labi izdomātā uzbūve labi var nostāties līdzās kuŗas katras Rietumu-Eiropas mazās valstiņas iekārtai; un ka viņa Zemgalē bijusi jau sen, jau sen šeit valdījusi laba kārtība un krietna vienprātība, to pierāda Zemgales diženās uzvaras kaujas laukos un vispirms 1106. gada zemgalu-polockiešu kauja, kuŗā polockiešus sakāva un 9000 krievu krita.

Lūk, kādēļ labprāt gribas atskatīties atpakaļ vēl senākos laikos, meklēt tur vēl diženākus mūsu senču varonības un sasniegumu piemērus. Un lūk, kādēļ mūsu nedraugi ir visādi centušies aizplīvurot mūsu aizvēstures lapas puses, gan nepareizi mūsu senos pieminekļus tulkodami, gan senos latviešus kā mežoņus tēlodami, kas it kā nepazina kultūru, nemācīja to attīstīt un pat patapināt, bet gan dedzināja un laupīja, mūžīgā iznīcināšanas karē iegrimuši.

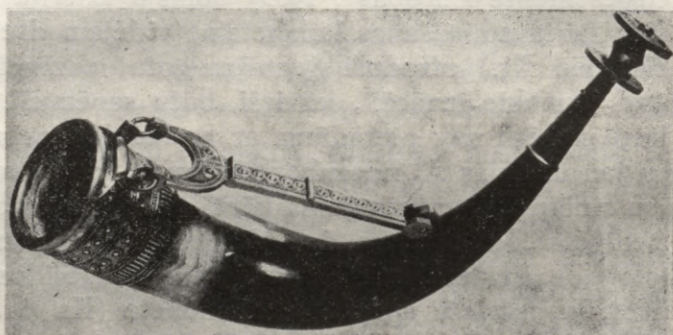
Runās un rakstos mūsu nedraugi labprāt ir vēstījuši par Latvijas „uzzēģelēšanu“ tikai vēl 12. g. s. beigās, it kā līdz šim laikam se-

niem latviešiem nemaz nebūtu bijuši firdzniecības un kultūras sakari ar citām zemēm. Mūsu cenčus tie labprāt ir attēlojuši līdzīgus centrālās Āfrikas vai Dienvid-Amerikas mežoņu un pusmežoņu ciltīm, kas vēl XII. un XIII. g. simtenī būtu tērpušies zvēru ādās un lietojuši akmens ieročus vai koka kuļa vāles. Un kad arhαιoloģiskos izrakumos vienmēr lielākā skaitā sāka izcelt no zemes klēpja arī glītas bronzas un sudraba rotu lietas, pakalpīgie svešas virsvaras apoloģēti tais saskatīja tikai citu tautu kultūru pazīmes un līdz ar to citas svešas tautas kā iemītņiekus senos laikos vai vismaz kā virsslāni, „kungu slāni“, virs latviešu „kalpu slāņa“ mūsu zemē.

Nemaz nerunājot par sīkiem vietējiem garīgiem, kas latviešu kultūru visādi centās nonicināt, — pat tādi ievērojami zinātnieki kā S. Müllers („Urgeschichte Europas“, 1905) domāja Latvijā no Kristus dzimšanas līdz tautu staigāšanas laikmetam (vidējam dzelzs laikmetam, 400—800 pēc Kr.) atraduši ģermāņu-gotu iedzīvotājus: savu kultūru tā tad jaunākie ienācēji, latvieši, būtu saņēmuši no gotiem. Šī teorija, kuļa nekādi nav pierādāma ar arhαιoloģijas materiāliem un pret kuļu jau uzstājās A. Becenbergers un R. Hausmans, divi ievērojami vācu zinātnieki, apbrīnojamā kārtā vēl saglābusies pat prof. M. Eberta rediģētā „Reallexikon der Vorgeschichte“, kur Tallinnas vācu arhαιologs A. Frīdentāls 1928. gadā rakstiņā „Sūdostbaltikum“ cenšas iegalvot, ka latviešu agrā dzelzs laikmeta (Kr. dz. — 400. g. pēc Kr.) kultūru atnesuši ģermaņi, kuļu kolonijas it kā bijušas izkaisītas starp latviešu cilšu apmītņēm; ļoti ticams viņam šķiet „vismaz ģermāņu virsslānis“. Ātzīmēšu, ka gan ne gotus kā virsslāni, bet tomēr dīvainu „kungu“ un „kalpu slāņu“ konstrukciju mēs sastopam arī kāda Latvijas zinātnieka, prof. L. Arbuzova, 1924. gadā publicētā raksta „Lettland in der jüngeren Eisenzeit“; Latviju senatnē esot apdzīvojušas dažādas tautas un ciltis — latvieši, lībieši, vendi, varbūt skandināvieši un, beidzot, varbūt vēl citu tautu paliekas, kuļu piederība vēl neesot noteikta: līdzīgi, kā vēlākos vēstures laikmeta gadu simteņos, Latvijā no akmens laikmeta sākot esot slāņojušās tautības, kas viena pār otru, kā kungs pār kalpu esot valdījušas. Un, beidzot, šīs „kungu“ un „iekaŗotāju“ teorijas daļrunīgāko modifiķējumu mēs atrodam Dr. E. Serafīma 1925. gadā izdotā grāmatiņā „Aus Livlands Vorzeit“, kur — vēstot par Latvijas un Iķaunijas iekāršanu XIII. gadu simtenī, — autors Baltiju raksturo kā zemi,

kuŗu apdzīvojuŗas „meŗonīgas īgauŗu, lībieŗu, kurŗu un latvieŗu ciltis, kas atraduŗas mūŗīgā cīņā viena ar otru“.

Tā jākonstatē, ka vēl mūŗu dienās citu tautu zinātnieki un publicisti ir atraduŗies to viedokļu un teōriju iespaidā, kas tik spilgti izpauŗas Ā. fon Transehe 1896. gada sacerējumā (Baltische Monatschrift): „Die Eingeborenen Alt-Livlands im XIII Jahrhundert“, un viņa polemikā ar Dr. A. Bīlensteinu par latvieŗu pilskalniem. Ja jau patiesi senatnē Latvijā bija tikai kaŗi, visur valdīja un postīja uguns un ieroči, visur līja asinis, — tad latvieŗi arī nevarēja veidot un attīstīt savu kultūru, tad bija skaidra un nepiecieŗama vācu mūku un kaŗa kalpu-bruņinieku „kultūras nesēju“ misija.

VII.—VIII. gadu simteņa latvieŗu dzeramais rags ar sudraba apkalumiem un zila stikla izrotājumiem, atrasts Aizkraukles pag. Lejas-Bītenos (tag. V. vēst. mūzejā).

Tā bija saduļķota latvieŗu tautas kultūras un dzīves senākā vēsture, mūŗu aizvēstures zinātne. Lai tādēļ nezobojamies par „mantračiem“ un nenosodām, bet atzīstam to iestāŗu un darbinieku rīcību, kas, runājot J. Ziemeļa vārdiem (kas teikti 1895. g. 13. jūnijā Rīgas latvieŗu zinības komisijas vasaras sapulcē) — ir centuŗies pierādīt, ka „tieŗām, no arhaioloģijas puses mēs varam sagaidīt, ka tā atklās daŗu labu patiesību: ŗejienas tautiņas apskatīja caur vēsturisko aizspriedumu brilli un noturēja par pēdējiem meŗoniem, kas zvēru ādās ģērbuŗies un ar rungu rokā turējās augstākai kultūrai un tās nesējiem pretim; arhaioloģija pierādīs, ka ŗejienes tautiņām

jau toreiz bijusi sava kultūra, kuŗa tikai caur vācu valdības nodibināšanu savā dabiskā attīstībā pārtraukta..“

Tiešām, arhaioloģijas zinātne, kopš atbrīvojās Latvija un valsts 1923. gadā nodibināja Pieminekļu valdi, bet Latvijas universitāte — arhaioloģijas katedru, — ir veikusi milzu darbu un veikusi to pašu latviešu rokām.

Ir apzināti visi latviešu pilskalni, skaitā vairāk kā 330, un Rankas Tanīsa kalnā un zemgaļu Daugmales pilskalnā, iepretim Doles salai, ir izdarīti lielāki izrakumi, kas noskaidrojuši seno nocietinājumu konstrukciju, pierādījuši, ka pilskalni senatnē neapšaubāmi ir bijuši apdzīvoti, un atklājuši arī seno gulšoku celtnu paliekas, saimniecības un dzīvojamās ēkas, pēdējās pat ar pagrabu un pierādāma salmu jumta atliekām. Vēl vairāk, senlietas ir nepārprotami pierādījušas, ka mūsu pilskalni ir bijuši apdzīvoti jau sākot ar bronzas laikmeta beigām (varbūt pat agrāki), lai gan tie labāki ierīkoti un nocietināti tikai dzelzs laikmetā, it sevišķi sākot ar VIII.—IX. gadu simteni. Un atrastās VIII.—XII. g. s. monētas un importa pieminekļi apliecina tirdzniecību ne tikai ar Gotzemī, Zviedriju un vispāri ar Rietumu-Eiropu, bet arī ar attālākām zemēm austrumos, Bizantiju un arabiešu kultūras pasauli.

Ir reģistrēts un apzināts arī liels seno kapu lauku skaits. Ja senāk samērā labi bija zināma tikai vēlā dzelzs laikmeta (800.—1200. pēc Kr.) kapu lauku izplatība, pēdējo 10 gadu senvietu apzināšanas darbi ir konstatējuši 88 agrā dzelzs laikmeta (Kr. dzimš. — 400. g. pēc Kr.) latgaļu kapu laukus, 7 kuršu kapu laukus un 88 somu-ūgru cilšu akmens krāvumu kapus un vēl papildām ievāktas ziņas par 86 agrā dzelzs laikmeta senlietu atradumu vietām (arī kapu laukiem), kas gan vēl sīkāk apzināmas un kuŗu piederība labāki noskaidrojama. Vēl nesen daži zinātnieki iedrošinājās apgalvot, ka no vidējā dzelzs laikmeta (400.—800. g. pēc Kr.) Latvijā tikpat kā nemaz neesot uzglabājušās senlietas un kapu lauki; centās aprādīt, ka mūsu zeme kādu laiku varbūt pat pilnīgi bijusi pamesta no iedzīvotājiem. Tagad reģistrēti un apzināti 93 kapu lauki ar vidējā dzelzs laikmeta latviešu cilšu apbedījumiem un 35 somu-ugru cilšu akmens krāvumi, un vēl noskaidrojamas 163 vietas, no kuŗām ienākušas ziņas par vidējā dzelzs laikmeta senlietām. Es nepievedu šai

īsā statistikā ziņas par akmens un bronzas laikmeta atradumu vietām, jo šo laikmetu pieminekļi pagaidām vēl vājāk izpētīti un, šķiet, arī mazāk spēj dot materiālus un novērojumus, kas pietiekoši gleznaini raksturotu mūsu senču centienus un senso kultūru.

Un sevišķi bagātus rezultātus pēdējos 10—15 gados ir devuši paši izrakumi Latvijas kapu laukos. Latviešu aizvēsturnieki ir nepārprotami pierādījuši latviešu cilšu (latgaļu, zemgaļu un kuršu) esamību jau sākot no II. gadsimta pēc Kr.; ir noskaidrotas šo cilšu robežas atsevišķos laikmetos (agrā, vidējā un vēlā dzelzs laikmetā) un izpētīta viņu kultūra, kas nekādi nav kvalificējama kā mežoņu vai pusmežoņu kultūra, bet gan savos sasniegumos salīdzināma, piem., ar zviedru un gotzemiešu kultūru un katrā ziņā ir bijusi pārākā par mūsu ziemeļu un austrumu kaimiņu kultūrām. Jā, vēl vairāk, izdarītie izrakumi ir pierādījuši, ka baltu ciltis, ienākdamas vispirms ap 2500.—2000. gadu pr. Kr. tag. Latvijas teritorijā, ir atnesušas šurp jaunu saimniecības veidu — zemkopību, un arī vēlāk vienmēr ietekmējušas kultūras attīstību pat savu kaimiņu — lībiešu, igauņu un kriviču — zemēs. Sākot ar akmens laikmeta beigām viņas soli pēc soļa no dienvidiem nākdamas, vienmēr tālāk ir virzījušās uz ziemeļiem, līdz vēlā dzelzs laikmetā sasniegušas apm. tag. valsts robežas: tas ir latviešu kultūras pārākuma un arī latviešu cilšu neatlaidības, spēka un drošsirdības ievērojams pierādījums. Dzelzs, bronzas un sudraba senlietu depozīti, bet tāpat monētu noguldījumi, kas arī konstatēti, beidzot, labi aprāda, ka mūsu senči ir bijuši ievērojami turīgi un viņu tirdznieciskie sakari sniegušies tālu pāri Austrum-Baltijas zemju robežām.

Mēs zinām tagad, ka Latvijas zeme ir bijusi un ir mūsu, latviešu zeme no senseniem laikiem, ka dārgi ar asinīm un darba sviedriem par to esam samaksājuši, — un tādēļ latviešu Latvijā aizvēsture patiesi ir bijusi, ir un būs „nacionāla zinātne“ (kā arī vācu arhαιoloģijas īstais nodibinātājs Gustavs Kosina nosauca savu grāmatu par „vācu tautas pirmvēsturi“).

Mēs 15. maijā 1934. g. esam izlēmuši, ka Latvijai turpmāk vienmēr ir jābūt latviskai, nacionālai un daļai. Tādēļ gribam šeit jautāt, vai jaunā Latvija, pareizāki atjaunotā sensenā mīļā, gaišā un brīvā Latvija ir aizvēstures pētīšanu sekmējusi? — Jā gan!

Latviešu aizvēsturnieki ir 1934. gadā strādājuši pēc labākās ziņas un apziņas un mūsu darbs nav palicis bez rezultātiem, kas ļāvuši jaunus atzinumus. Izrakumi ir devuši 1538 senlietas un savāktas vēl 977 senlietas, kas daudz pilnīgāki devušas iespēju noskaidrot mūsu senču kultūru, viņas attīstību un izplatības robežas. Galīgi noskaidrota zemgaļu kultūra agrā dzelzs laikmetā, viņas īpatnības un atšķirība no latgaļu un kuršu kultūras arī pārējos dzelzs laikmetos. Noskaidrota lībiešu kultūras izcelšanās un viņas izplatība jau agrā un vēlā dzelzs laikmetā. Noskaidrotas somu-ugru un baltu cilšu etniskās robežas senatnē. Konstatēts arī jauns kuršu apbedīšanas veids, kas senāk nebija ievērots un saprasts: uguns apbedīšanas palieku guldīšana nevis zemes klēpī, bet ūdenī (Talsu Vilkumuižas ezera dūnās atrastas 1050 kuršu senlietas). Un, beidzot, Daugavpils apr. Vīpes pag. Klaukavās (63 monētas) un Līvānu pag. Straumēs (33 monētas) atrasti jauni monētu noguldījumi, kas ievērojami palīdz noskaidrot latviešu tirdznieciskos sakarus X.—XI. g. simtenī: atrastas ne tikai vācu un angļu-sakšu, bet pat ungaru monētas. Tā mūsu atziņas par aizvēstures laikmetu ir ievērojami plašākas kļuvušas, un pārlicība, ka valdība arī turpmāk atbalstīs mūsu diženās senatnes pētīšanu un noskaidrošanu, dod latviešu aizvēsturniekiem vēl lielāku drosmi un prieku strādāt; jo darbu vienmēr ievērojami sekmē apziņa, ka darbs tiek atzīts un ir vajadzīgs.

1934. gada 15. maijā izvirzīto nacionālo ideju iedvesmoti, latviešu aizvēsturnieki apsolās, ka pieliks visas pūles, lai patiesi paceltos latviskais „pilskalns no senseniem laikiem, no simtgadu miega caur dūmiem un tvaikiem“, gaišs un skaists ceļa rādītājs vienotai latviešu tautai un latviskam kultūras darbam.

Roberts Kroders

T E Ā T R A M I S I J Ā

Šai kopā vākšanas un jaunradišanas laikmetā mums jāatrod katram savs uzdevums, sava misija. Kad valdīja pūlis ar savu masu, šīs masas varu, tad cilvēks tur bija nenozīmīgs. Viss bija kļuvis inertis un nedarbīgs, kūtrs un nedzīvs. Visu dzīvi raustīja mehānizējošais acumirkības velns. Pūlis nozaimoja visas mūžīgās vērtības.

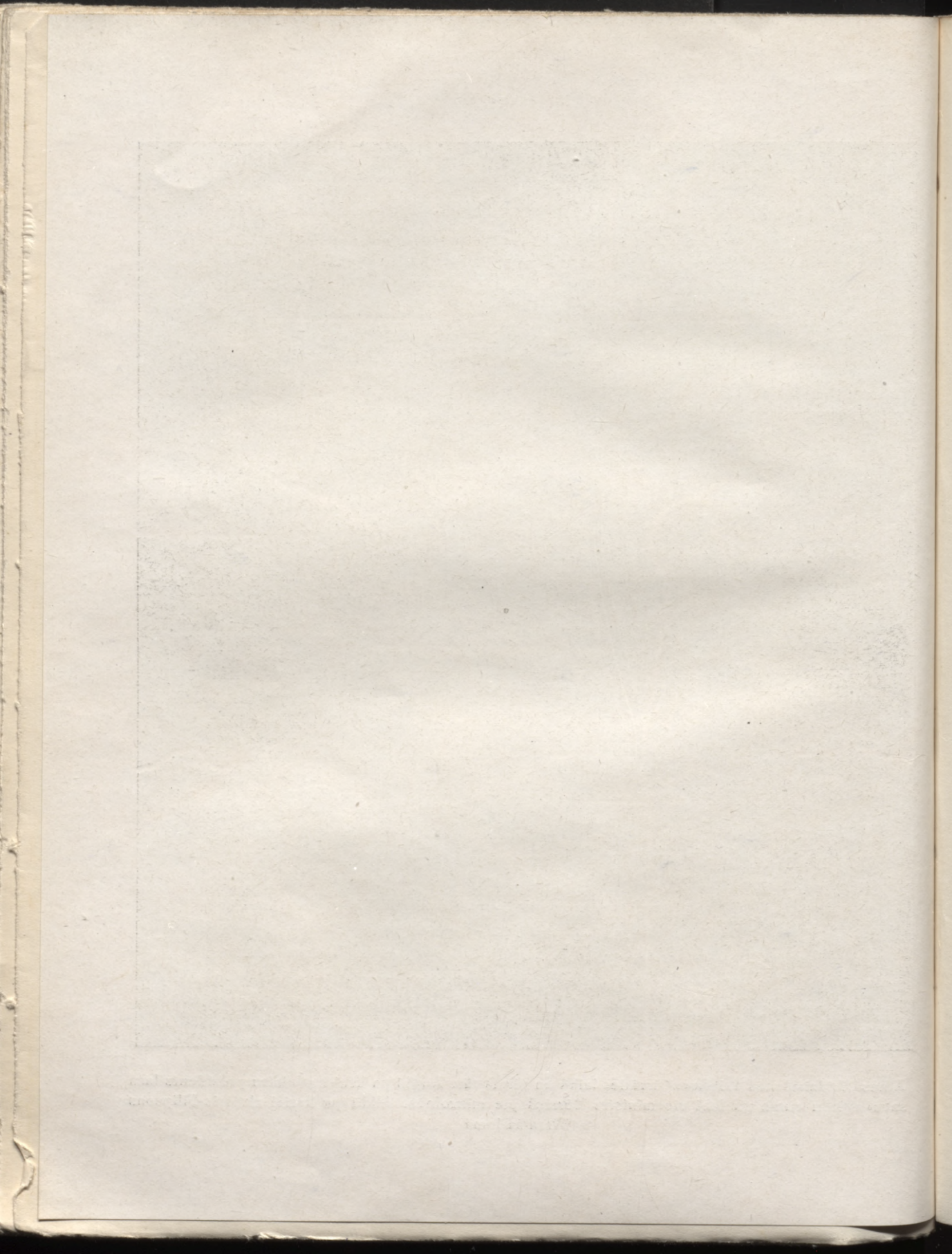
Mēs atkal esam tā laimīgā paaudze, kurai lemts radišanas prieks. Mēs esam atgriezti pie organiskās dzīvības avota, pie dzīvā cilvēka. Mēs sākam atkal redzēt, kā daba zied, mēs aptveram, skatām dabas formu dievišķību, kas mums dod radošu iedvesmi. Mēs neesam vairs tie trakie auļotāji pa pasaules lielceļiem, tie acumirkības trauktie, apmātie joņotāji, kuri drāzās gaŗām visam, neredzēdami nekā. Mēs sākam mīlēt dabu, organisko pasauli, cilvēku. Izjust klusumu pasaulē un cilvēkā. Mēs neskaldām un nejaucām vairs, lai baudītu daļas, kas katra par sevi žilbina, mēs saņemam un glāstam, lai mīlētu visu to ziedošo pasauli, ko radījis Dieva gars un kas staro savā saskaņā.

Tauta mums nav vairs acumirkīgām situācijām izmantojama balsotāju masa, tas ir organisks spēks, mūsu radošās dzīvības avots. Mūsu māte, ko mēs mīlam, kurai mēs kalpojam, pateicīgi par visu, kas mēs esam un kas mums ir.

Viss tagad kļuvis citādi. Un citādam jātop visam, kas atkarīgs no mūsu radošās gribas, kurā mums jāatrasa līdz galam. Mums katram jātop līgsmam devējam, visa atdevējam, tāpat kā māte mums atdevusi visu, mūs radīdama, auklēdama, izaudzinādama. Un tikai tad mēs būsim īsti cilvēki, īsti latvieši, tikai tad mēs būsim kalpojuši Latvijai un gandarījuši tos varoņus, kas atdeva tai visu: savu dzīvību. Tādēļ tur, kur nofiek jaunradošie procesi, nav vietas nevienam, kas domā tikai par savu acumirkīgo

Ainas „Atdzimšanas dziesmas” izrādes laikā un pirms tās. Augšā pa kreisi ministru prezidents lasa savu svētku runu, pa labi viceministrs Bērziņš pie mikrofona. Vidū pa kreisi aktieris Filipsons Virsaiša lomā

labumu. Tur jābūt tiem, kas neņem, bet dod, kas domā tikai par augstāko tautas mērķi. Tur jābūt tīrākiem ideālistiem, jo ideālists ir šī jaunā laika īstenieks.

Vispirms tas attiecas uz mākslu, kurā tautas dvēsele izzied vistiešāk. Un mēs zinām, ka visi laiki vistiešāk runājuši savā teātra mākslā. Tai mums jāatrod šo augstāko mērķu uzdevumi. Teātris mums atkal jāpaceļ tai nozīmībā, kāda tam bijusi visos ideālistiskos laikos. Jo teātris rada un rāda tautas iekšējo un ārējo seju, tautas dzīves stilu un formu. Katram laikam ir sava stila vienība, sava stila vērtība un radīšanas griba. Un teātris šai vērtību radīšanas procesā ir aktīvāks par citām mākslām. Jo tas runā vistiešāk ar tautu.

Mēs zinām, ka vecā itāļu masku komēdija ar saviem tautas tipiēm un dialektiem izglāba itāļu nāciju, kas bija pārvērsta juceklīgā tautu drūzmā. Mēs zinām, ka Raiņa „Uguns un nakts“ izrādes Jaunā Rīgas teātrī pirms kara atraisīja tautas garu, tautas liktenizjūtu vienoja augstākā kāpinājumā. Raiņa lugas dvēsele kļuva par tautas dvēseli un radīja varoņus. Un latvju tautai varoņi drīz bija vajadzīgi. Tā tautai pa priekšu mūžīgi iet viņas ģēnijs, atminēdams un izteikdams viņas likteni, un vezdams to uz jaunu, viņas vēl neizjustu vienību. Un vai tauta aizmirsīs „Atdzimšanas dziesmu“, kurai iedvesmi deva mūsu jaunā laika vadoņības gars, kas tautu ved uz jaunu harmoniju!

Meklēsim un radīsim mēs arī sava laika teātri!

Materiālistiskam laikam līdzī aizgājusi arī šī laika ideoloģija, un viņa māksla, kā šīs ideoloģijas tiešākā izteiksme. Tā bija naturālistiskā māksla. Mums atveras brīnišķais uzdevums radīt jaunu, sava laika mākslu. Radīt savu teātri!

Kas tad ir teātris, kas ir viņa būtība? Katras mākslas, arī teātra, mērķis ir pacelt cilvēku pāri īstenības ikdienai un pasaulei tam atklāt noskaidrotā harmonijā, lai viņš to izjūt un redz kā nebijušu, dievišķu vienību. Teātris rada no visām disharmonijām atraisītas īstenības simbolu, teātrī aktieris ietveras pilnīgu ideāltēlu līdzībā. Un šie tēli mūs paceļ, atraisa un atpestī. Tā mēs redzam, ka teātra izrāde ir svētki. Un ja teātris ir svētki, tad tas ir dzīves augstāks kāpinājums, kas mums dod sevišķu, nekur citur neatrodamu izjūtu spriegumu un atraismī, ko es gribu nosaukt par

orgiāsmu. Tā arī Raiņa „Uguns un nakts“ izrādes Jaunā Rīgas teātrī bija kāda sevišķa sugestija, nacionālu svētku orgiāsmis. Un tādi svētki bija arī „Atzimšanas dziesma“, kad skatuves un publikas orgiāsmis visus pacēla kādā nebijušā ielīgsmē un priekā, kas aizrāva visus. Un kur šīs aizrautības, šī orgiāsma nav, tur nav teātra. Lai teātris rāda augstāko daiļumu vai rupjāko zemumu, viņa aizrautībai jābūt pilnīgai, līdz galam izdzīvotai, jo tad arī viss zemais top dievišķīgs (savā pilnībā). Ikdienība nav savienojama ar teātri.

Kas ir šis teātra orgiāsmis? Tā ir vienotas kustības, pārvērtības kaislība, kurā cilvēks (publika) savu ikdienību ar maskarādi iedezina par ekstāzi.

Skatuve savu mākslas darbu dod sava laika sabiedrībai, lai to paceltu, un sabiedrība pati tiecas pacelties līdzī šim mākslas darbam. Izšķirotais spēks šais attiecībās ir savstarpīgā aizrautība, skatuves un publikas vienotais orgiāsmis, kas var sasniegt fantastisku sajūsmas pakāpi. Šillera „Laupītāju“ pirmizrāde Manheimas teātrī (1870. g.) skatītājus iedezinājusi fanātiskā ticībā, jaunu laiku sākotnes sugestijā (tāpat kā „Uguns un nakts“). Kāds šīs izrādes aculiecinieks saka: „Teātris bija kā neprātā. Sveši cilvēki krita cits citam ap kaklu, sievietes nemanā griļojās uz durvīm. Tā bija vispārīga atraisīme, it kā no chaosa mīgļas būtu tapusi jauna pasaule.“ — Šai gadījumā teātris pilnīgi sasniedzis savu mērķi. Jo teātris vienmēr savu mākslu iestrāvo tautā, sabiedrībā, un tādēļ tai ir īpašas aktuālītātes raksturs. Un šai teātra aktuālītātē sabiedrība (arī atsevišķais cilvēks) izjūt sava laika un pats savus trūkumus. Tādēļ teātra jautājumi ir vienmēr arī pasaules uzskata, laikmeta ideju jautājumi. Jo teātris ir reizē mākslinieciski un sabiedriski radošs organisms.

Daudz var runāt par teātra būtību, nozīmi un uzdevumiem. Bet teātri, kā katru mākslu, var radīt tikai personības, patības spēks, jo teātra māksla ir personas iedarbība uz personu, tā ir kultūras jaunradīšana. Tā tad formu tapšana. Un forma ir organiska. Tādēļ nedabīgs, nemāksliniecisks, nekultūrs ir viss, kas teātrī ir mēchanisks. Un viens no baigākiem, postošākiem mēchanismiem ir tas teātra lietuvens, kas tagad to žņaudz. Tie ir tā sauktie drāmatizējumi, kuri skatītāju acumirkļīgi žilbina ar mē-

chanisku maiņu efektiem, bet iznīcina pašu teātra būtību: personas iedarbību uz personu. Jo šādās pazībošu ainu virknēs, kas nav saistītas radošā organiskā likumā, cilvēks nemaz nespēj atraisīties. Tiklīdz aktieris sācis kādu izjūtu kompleksu, tas ir jau pārtraukts un skatītājs jau redz citu ainu ar citām figūrām. Jo tās ir tikai figūras, un nekad nevar izaugt par organiskiem, dzīviem mākslas tēliem. Nevar tādēļ, ka katru brīdi šo augšanu pārtrauc gaudojošā, izsalkusē acumirkļības hijēna. Tikpat nekultūrāls ir viss pēdējo gadu vieglais repertuārs, kas meta tikai jokus, tikai sensācijas, kairinājumus, tikai acumirkļības, kas izklaidēja pūli. Ar to es negribu noliegt jautrību, komēdijas daiļumu, dievišķo humoru. Bet humoram ir sava organiska kompozīcija, sava likumība, pilnīgi pretēja tiem jokiem un trikiem, ko, diemžēl, vēl kultīvē mūsu teātri.

Ja teātris ir radies kā kulta forma, ko nosaka tautas vienkopība, tad meklēsim atkal šo vienkopību un veidosim jaunu, savu mākslu no tās. Tā pārmērīgā individuālizācija, kas teātri novērta no viņa sabiedriski darbīgās funkcijas, ir zudusi. Mums jāmeklē, jārada jauna koncentrācija, kas dos mums jaunu teātri ar jaunu stilu, jaunu formu.

Un šis jaunais ceļš iet uz jaunas sabiedriskās kultūras radīšanu, jo tikai gatava dzīves kultūra, gatavs dzīves stils rada teātri ar tīru un skaidru māksliniecisko būtību. Bet teātris ir tā māksla, kas, izaugdama no šīs kultūras, pati to līdzī rada. Tādēļ teātrim jāatgūst viņa ideālistiskā būtība, viņa augstie mērķi. Un tie prasa ideālistiski apģarotu vadību un tikpat ideālistiskus mērķa papildītājus.

Teātris atkal jāpaceļ par tautas vienotāju. Tam jāmeklē svešu kultūru krustceļos zaudētās saites ar tautas pirmveidiem, un organiski jārada no tiem uz augstāko, kas mums lemts. Ja teātris atkal būs tautas un sava laika izjūtu un likteņu vienotājs, tad tas būs atguvis savu nozīmību. Bet tāds tas var kļūt tikai tad, ja tas atmet kalpošanu publikas izpriecai, bet atkal top par tautas svētku vietu, šo jēdzienu tverot vārda augstākā, garīgā nozīmē. Tad mēs ieiesim īstā dzīvē, ko dod lielās mākslas pārversta, apskaidrota dzīves īstenība. Jo teātris ir cilvēciska kāpinājuma un pārvērtības svētki, kas tautu vieno, aizrauj, paceļ un skaidro.

Jūlijs Vecozols

LATVJU LITERĀTŪRA LAIKGRIEŽOS

Mēs atrodamies kopš gada aiz jaunas dzīves slieģšņa, kur iesākusies atdzimšana visos virzienos. Vai lai literātūra paliktu aiz vārtiem bez savas renesanses?

Vecā latīņu paruna: „laiki mainās, un mēs maināties viņos“ — ir it sevišķi attiecināma uz literātūru, kuŗa visciešāk saistīta ar sava laika garu. Laikā norisinās dzejas darbs, laikā dzīvo un rada dzejnieks ar sava laika psīchi un viedokli.

Tas tāpēc, ka ikvienas tautas literātūrā atspoguļojas cilvēka būtība un dzīve. Dzejnieki vienmēr centušies atburtot cilvēka būtības režģi: jūtas, domas, fantaziju, idejas, instinktus un gribu, raksturīgo un tipisko. Bet dzīves atgleznā viņi tēlojuši visus sarežģītos cilvēka kustības elementus, kā darbu, cīņu, ģimenes dzīvi, visu vēsturisko vai laikmetisko scēnāriju, garīgās un sociālās pārvērtības. To visu tērpjot mākslas formā.

Vēsture mainījusi ārīškības, cilvēks veidojies līdzī ar vēstures griezi tūkstošās parādībās, kaut arī galvenos elementos palicis tas pats cauri gadu simteņiem. Bet mākslas darbs pārdzīvo savu laiku, ja tas pats sava laika kultūras piepildījums.

Mūžam dzīvs paliek tautas gars un dvēsele, kas veido jaunas kultūras un izpaužas jaunās mākslas formās. Uzskatāmi mēs re-

dzam vislabāk laiku maiņu arhitektoniskos stilos. Bet literatūra vēl subtilāka, ciešāki saistīta ar savu laika garu, jo viņa nereti šo garu un laiku rada.

Par to liecina arī latvju literatūras vēsture, it īpaši kopš tā laika, kad tā atsvabinājās no kalpošanas lietderībai, bet kad tā, garīgiem apstākļiem mainoties, kļuva brīva, kā proza, tā dzeja atdevās mākslai, kad tā atgriezās pie latvju mūžam neizsīkstošā dievu avota — tautas dzejas un pie kultūrāli padziļinātā tautas gara, radot jaunas patstāvīgas formas.

Kopš Ausekļa mūsu literatūra attīstījusies ārkārtīgi intensīvā steigā. Vai ik ar gadu desmitu to varētu apzīmēt ar jaunu posmu, ja ne vairākiem, jo dažādi idejiski un formāli virzieni, kuŗi viens otram pretēji — kā dzīves prieka pilns romantisms un skeptisks naturālisms, klasiska skaidrība un neveikls simbolisms, impresionisms un pseidomisticisms u. t. t. parādījās gandrīz vai paralēli. Blakus viscaur garīgajam Auseklam — materiālistiskie „Mērnieku laiki“, blakus Poruka dievdvesmai, Raiņa saules lidām, Aspazijas fantazijas krāšņumam — noliedzējs Andrejs Upīts.

Ko senās kultūras tautas radīja gadu simteņos, to latvju dzejniekiem bija pārdzīvot un izpaust 50 gados. Visa pasaules literatūra ar savu formu daudzpusību un ideju bagātību bija atvērta viņiem. Tomēr jāsaka par godu un slavu mūsu lielākiem dzejniekiem, ka tie savos darbos neatdarināja ārzemju lielos meistaros, tikai mācījās formu izpratnē, un palika dziļi un īpatnēji latviski.

Idejiski un nacionālfilozofiski pieejot mūsu literatūrai, jāsaka, tā īstenībā iesākās kopš tā laika, kad Auseklis bij uzminējis „senaizmirstu svētumu“ ar senču dievu pasauli, pilīm un varoņiem, tautas brīvības garu. Viņš, neapzinoties, jau bija sācis celt augšam latvju gaismas pili. Šis brīnišķais dzejnieks, ar lielu ritmu bagātību, mūzikālo un gleznaino valodu, ugunīgo garu, iedvesa latviešiem pašcieņu, mīlestību uz tautu un vēsturi, bet vēl jo vairāk ticību uz nākotni un mūžīgo Latviju. Šis senču dievības apgarotais pravietis runāja uguns mēlēs un iesvieda liesmu lāpas savu laiku biedru un pēcnācēju sirdīs. Kā dievsvētes himnas „Beverīnas dziedonis“ un „Gaismas pils“ tikpat ģeniālā Vītola mūzikas atskaņojumā pacēla latvju garu un dvēseli senču svētcienā un nākotnes

ticībā līdz mūsu dienām. Ausekļa iespaids uz mūsu dzeju un nacionālo enerģiju atraisīšanu ir nesamērojami lielāks, kā mūsu literātūr- vēsturnieki to līdz šim novērtēja.

Tikai pateicoties tik drošsirdīgam priekštečam, A. Pumpurs varēja parādīties ar savu dievu un varoņu pasauli, dzejojot Lāčplēša epu, modināt cīņas garu pret melno bruņinieku. Praviešam sekoja cīnītājs. Patiesi liela vēriena dzejnieks, kuŗu, dažu formālu paviršību dēļ, arī nepietiekoši nenovērtē tā pozitīvos sasniegumus. Rainis šo Lāčplēsi vēl vairāk tuvināja tautai, parādot uz skatuves kā brīvības cīņu iemiesojumu, bet senču varoņgaru izpausme tiešamībā izpaudās Tīreļa purvos, pie Cēsīm, pie dzelzstīla... Ja Auseklis ar Pumpuru nebūtu sabangojis tik augstu nacionālisma vilni, vai mēs tad piedzīvotu „Uguni un nakti“, „Viesturu“, „Nameja gredzenu“?...

Senču pasaule bija tikai rāmis laika garam, ilgām, tautas brīvības gribai. Tā ir leģendāri-vēsturiskā līnija, kas idejiskiem noskaņojumiem mainoties, izpaudās īpatnējā apgaismojumā.

Bet paralēli dievu uguniem un pilskalnu kaŗa taurēm deg mājas pavārds, san lauki un tīrumi darba gaitās un čalā, kūso ikdienas dzīve tūkstots sejās un pārveidībās. Tā arī ir brīnišķa dzeja un nemirstīgu patiesību krātuve. Šo dzīvi un cilvēkus latvju rakstnieki notēlojuši gan tumšās, gan gaišās ainās. Gan bargā morālista traktējumā, gan satiriskā zobgalībā, gan naivā sapņojumā vai jūsmīgā dabas lirikā. Un dziļi šai literātūrā atspoguļojas laiks un tā gars, vai ik pa gadu desmitam.

Bet šīs ikdienas tiešamību dzejas lielmeistars ir Rudolfs Blau-manis. Pacēlies pār naturālismu, noliedzošo kriticismu, pār dabas bērna naivumu un Sapņujanča jūsmošanu, viņš raugās kā īsts mākslinieks, ņem vielu un veido dogmu vai uzspiesta viedokļa neierobežotā radišanas priekā. Un viss viņa spalvai padodas, kļūst dzīvs, priekšstatīgs. Viņš raksta prozu, kas ir brīnišķi skaidra, reljefa, būtiska, viscaur mākslinieciska, varētu teikt klasiska. Blau-manis pazīst savus cilvēkus un tēlo viņus to ikdienas robežās, bet mūsu acu priekšā tie izaug par varoņiem. Tāds apbrīnojams cilvēku un tautas dzīves tēlotājs viņš savās drāmās. Apsauļots pazinēja un piedevēja smaids laistās pār viņa komēdijām. Viņš zin

risināt stāsta fabulu, psiholoģiski sasprindzināt drāmu, kļūmīgās situācijās iestīgušo joku lugu izvest saulainā atrisinājumā. Liels dzejnieks!

Blaumanis ir otrs stūrakmenis mūsu literatūrā, kuŗa prozas mākslai un skatuves darbiem sekojusi gaŗa rakstnieku rinda. Komēdijā viņš vēl nemaz nav pārspēts.

Pēc salkanas mīlas lirikas, didaktiskām dzejām un ainavu glezniņām, Poruks ar savu dvēseles smeldzi un pārpasaulīgu apģarotību, krāšņo un daiļskanīgo valodu radīja īsti latvisku dvēselisku pārdzīvojumu dzeju, kuŗu tad uzņēma citi ar vēl jo lielāku intensitāti, jūtu, domu un formu bagātību. Taisni lirika ir visspožākā mūsu literatūras nozare. Un arī visindividuālākā, kas ir tās uzslava. Lai tik piedomājam par Aspazijas, Brigaderes, Raiņa, Plūdoņa, Skalbes u. c. īpatnībām. Jau pirmā rinda noteic dzejnieku. Uzkrītoši arī latvju literatūrā tas, ka gandrīz vai visi rakstnieki ir arī dzejnieki. Tie ir arī liriķi, kas visvieglāk iemanto latvju lasītāju sirdis. Tik liela raŗība lirikā liecina par tautas jaunumu, par literatūras pirmo posmu, spraigu dvēseles dzīvi, jo, pēc kādas teorijas, tautas lielie kultūras posmi sākoties ar liriku, tad pārejot uz epu un beidzoties ar iznīcinošu drāmu, resp. satīru. Un tiešām varam vērot, ka literatūrā pārejam uz epu, jo, it sevišķi, pēdējais gadu desmits ir bagāts ar episkiem darbiem nevainojamā prozā. Bet ar drāmu vēl negrib tā īstēni veikties.

Lai runātu par mūsu literatūras pagriezi jaunā virzienā, lai ticētu tās renesansei un nākotnei, bija nepieciešami mest skatus pagātnē un vērot tās īstos sākumus un nešķobāmos pamatakmeņus, galvenokārt divos virzienos izveidotos ceļus ar to pozitīvām vērtībām. Ideju un romantiskas iedvesmas pasaule — no vienas puses, un dzīves tiešamības un tagadnes pasaule no otras puses. Pa vidu indivīds-dzejnieks ar savu dvēseli un īpatņa domām.

Mēs neskārām visu to negatīvo, kas izcēlās savstarpējās apkaŗošanas, meklējumu un cīņu laikmetā, kā arī sektantisku dogmu un viendienas elku cildināšana. Tālākā vēsturiskā perspektīvā parādīsies jo skaidrāk visu šo sārņu mazvērtība, neīstums, pagājība.

Tāpat vēsturnieki ir konstatējuši, ka mākslas literatūrai iekšēju cīņu laikos nav auglīgas zemes. Tā nepaceļas lielumā, skaistumā,

skaidrībā. Ne viņā nacionālas vērtības, ne vispārcilvēcīgu mūžvērtību, monumentālisma.

Lielie stili un mākslas, kā arī literatūras ir uzplaukuši, aizsnieguši savu pilnvērtību lielos laikos, idejiski apģarotos, nacionāli vienotos un kultūrāli pacilātos laikmetos. Ārī tad valstsvadība tālredzīgu un drošu politīķu un mākslas sekmētāju rokās. Lai mīnam tikai Italijas renesansi, franču „saules ķēniņa“ Luija XIV. klasisko gadusimtu, angļu Elizabetes laiku ar Šekspīru un citiem, vai Ģētes Veimaras laikus.

Ārī Latvija atrodas tagad lielā laikgriezē ar lieliem uzdevumiem un mērķiem. Vienotie tautas ideāli ienes saskaņu un kopdarbības prieku. Pēc visāda veida cīņām un saskaldīšanās tauta jūtas vienota. Pēc dažādiem svešiem iespaidiem garīgā un mājas dzīvē, ikviens sāk pievērsties latviskām vērtībām, cienīt latvisko kultūru, atradis latvisko Latviju. Tas ir īsts tautas atdzimšanas laikmets.

Šim idejiski apģarotam vienības laikam Latvijā jāatsaucas arī uz literatūru, uz māksliniecisku radišanu, uz estētiskās kultūras pacelšanu. Dzejnieki un rakstnieki uzņem visātrāk jauna laika iespaidus un izpaužas mākslas darbā. Tie praktiskās saimniecības un politiskā dzīvē ienes gara kultūru un dailes kultū. Ja visas tautas enerģijas atraisītas, visa tauta darbojas Latvijas labā, tad arī literatūrā jāizpaužas tautas lielumam, dailei, spēkam un varenībai. Mūsu tauta nav liela skaitā, bet liela garā, savā dvēselē. Latvju lielums ir tās garīgais lielums, un visām mākslām un zinātnēm šī vēstures uzliktā misija jāpiepilda.

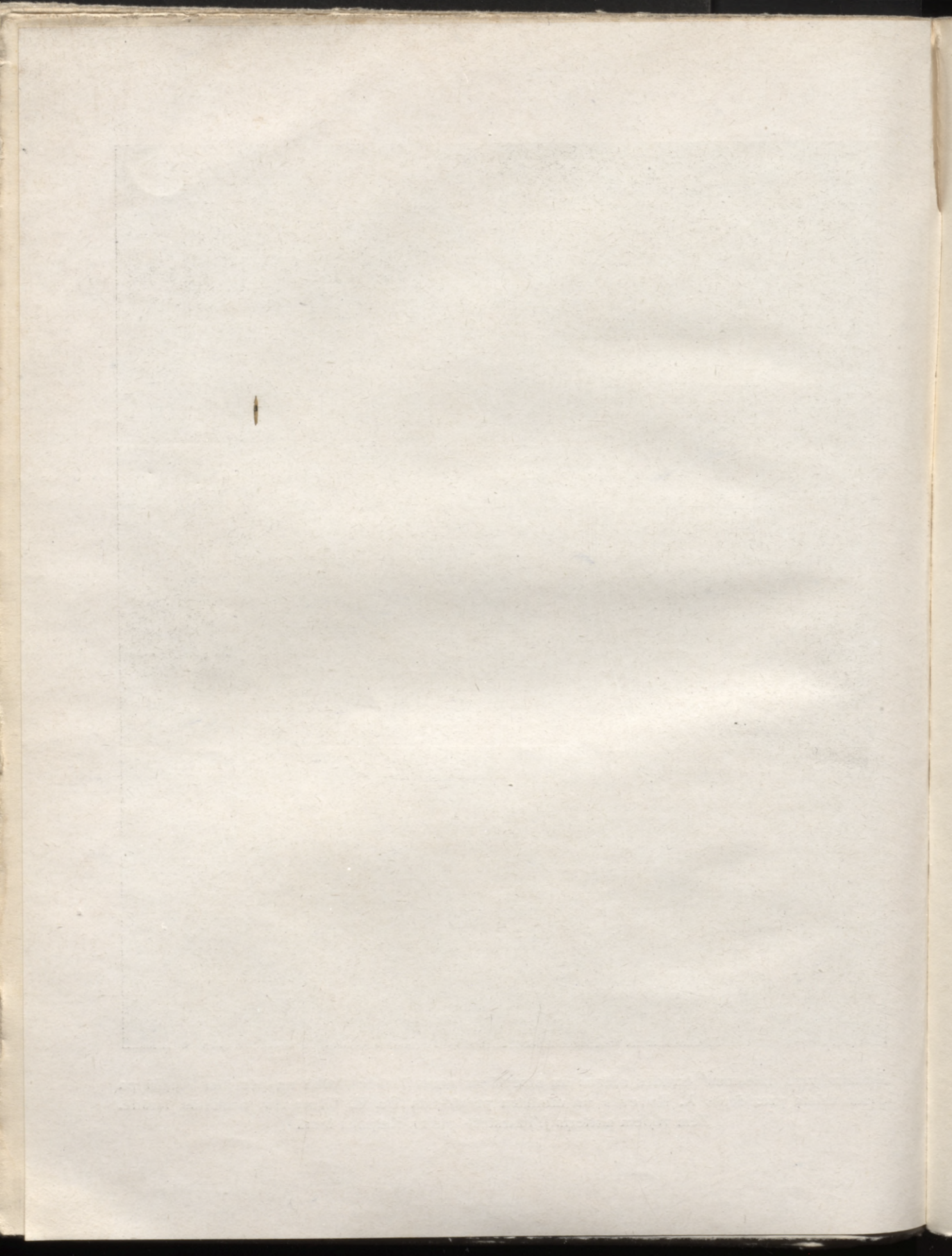
Jaunās Latvijas rakstniekiem un dzejniekiem jo vieglāk radīt mākslinieciski pilnvērtīgus darbus, jo ģeniālo priekšteču darbi tiem palīdz sagatavoties šim augstam uzdevumam.

Kā jau aprādīts, Auseklis mūs ved atpakaļ uz pagātņi, teikām, vēsturi, senču garu. Dzejnieka radišanas prieka iedvesma atkal pacels senču varenību. Bet idejiski apģarotos darbos idejai jāveidojas dabīgi no pašas vielas, ļai tā būtu dzīva un ķermeniska.

Bezgalīgi plaša dzejniekam ir tagadnes pasaule, tagadējais laiks ar visu savu tiešamību, taustāmību un nopietnību. Viņā varena cildenība, darba prieks, ikdienas laime, svēta nākotnes ticība, bet

„Atdzimšanas dziesmas“ izrādes scēnas un atsevišķas ainas izrādes laikā un pēc tās. Augšā pa kreisi valsts prezidents A. Kviesis un ministru prezidents Dr. K. Ulmanis noskatās izrādē. Zem viņiem aktieris J. Marsietis pulkv. Kalpaka lomā

arī visas cilvēciskās vājības, personīgas rūpes un likstas, kā vienmēr cilvēku dzīvē. Dzīve ir tik dažāda, cik dažādi ir cilvēki. Bet kāds dzīvē milzīgs sižetu krājums, kāds neizsmeļams fabulu, dramatisku vai kōmisku norišu, raksturu un ainu pārpilnības rags! Dzejniekam vajaga tikai ņemt šo vielu — izraudzīties vielu ir arī māksla! — un mākslinieciski veidot to. Ir tautas, kā norvēģi, kas pasaules literatūru iekarojušas ar tagadnes sižetiem un laikmetisku stilu. Pēdējos gados mūsu rakstnieki sarakstījuši darbus, kurus varam blakus nolikt cittautu rakstniekiem. Šai ziņā jādara vēl vairāk.

Ikviens mākslas darbs prasa tehnisku gatavību, prasa mākslinieka dzīvo garu un visu sirdi. Jaunākiem rakstniekiem jāatgādina cenzties sasniegt lielāku formas pilnību. Viņi laimīgāki par saviem priekštečiem, jo viņiem jau ir skola un paraugi pašu zemē, turpretim mūsu nacionālās literatūras nodibinātājiem nācās izveidot pat literārisko valodu. Jaunajiem viss gatavs. Tāpēc no tiem jāprasa vairāk, lai tie ieaugtu augstākā formu pilnībā un sižetu gatavībā. Vai radot monumentālu darbu, vai mazāko miniatūras glezniņu, — vienmēr jāparāda meistarība. Tikai tad mūsu literatūra sasniegs kaļgalus.

Mēs dzīvojam starp rītiem un vakariem. Brāzmīgi mākslinieciski vēji nāk no abām pusēm, bet arī no ziemeļiem un dienvidiem. Šie četri vēju krustceļi nostāda mūsu garīgo dzīvi īpatnējā stāvoklī, norūda, pārbauda, padziļina. Mēs varam tikai vērot, mācīties, bet ne atdarināt. Ikviens īsts mākslas darbs jārada patstāvīgi. Liels rakstnieks pazīst vienmēr vislabāk savu tautu, savu apkārtni, pat ņemot svešu sižetu, tas izpaužīs savu uzskatu un ieliks darbā savu individualitāti. Bet kas būs liels nacionāls dzejnieks, tas būs liels arī citām tautām. To pierādījuši katras kultūras zemes lielie rakstnieki ar vispasaules slavu.

Tautas gara un dvēseles attēls mākslā ir ceļi uz cilvēcību.

Latvju gara burtņiekem jāzin, ka latvju tauta gaida jaunus darbus, lielus darbus, kas apgaroti latvietībā. Vienotai Latvijai, kurās mākslinieciskā apoteoze bija „Ātdzimšanas dziesma“, jāpāceļas, jāatdzimst garīgā skatījumā un estētiskā vērtējumā, mākslinieciskā jaunradišanā. Ir iestājies renesanses laikmets, kad senajām gadu tūkstošos aizturētām mūsu tautas enerģijām jāizpaužas

visā pilnībā arī literātūrā un vispirms literātūrā. Gatavība un pilnība
būs tad, ja tās izpaudīsies sintetiski latviskā izjūtā, domā, pasaules
uzskatā, latvisku formu pilnplaukumā, pārliecībā par Latvijas kul-
tūrālo misiju un nešaubāmu ticību par tās dvēseliskām un garīgām
vērtībām.

Ir pienācis Latvijas laiks.

J. Druva

Latvijas preses biedrības priekšnieks

JAUNATNE TAGADĒJĀ LAIKĀ

Ja man jārūnā par jaunatni tagadējā laikā, tad vispirms gribu uzsvērt, ka mūsu laiku jaunatne ir uz mata tāda pat, kā visos laikos. Tā nav ne sliktāka, ne labāka, kā senāk, kā taīs laikos, kad mēs paši, vecie, augām, bet viņa ir tāda, kādu mēs vecie to audzinām. Ja nu ir kādreiz kaut kas, kāpēc par jaunatni jāsūdzas, tad daudzkārt mēs paši un ne viņa tur vainīga. Es gribētu uzsvērt, ka lietas ir jau daudzkārt labojušās un labosies vēl.

Piemēram, cik sen vēl, kad mēs lasījām par biežām pašnāvībām jaunatnes vidū, cik sen vēl mēs dzirdējām jaunatni runājam un spriedelējam par pesimismu, par to, kā pasaules eksistencei nav nekādas jēgas, ka viss pasaulē padots aklai nejaušībai, kad mums bija jāredz, ka jaunatnei zudusi apziņa par absolūtām un mūžīgām vērtībām. Tagad jau ir citādi: mums — vecajiem — radies jauns dzīves prieks, mums radusies kopības apziņa, vienības sajūta; to pašu izjūt un pārdzīvo jaunatne, jo viņa mācas no mums, viņa seko mums. Nu tad būsim mēs viņai allaž un it visur labs piemērs un paraugs.

Ir pagājis laiks, kad glēvu kūtrību un laiskumu zināmās aprindās un politiskos novirzienos slavēja un cildināja kā ideālu, pēc ka jācenšas, par dzīves mērķi, kas jāpanāk.

Paldies Dievam, ir iestājies laiks, kad atkal godā celts darbs, kad mēs dzirdam, ka cilvēka dzīves uzdevums ir strādāt, ciest un izturēt. Kad mācam atkal, ka mums būs ticēt sev un citiem.

Ir taisnība, ka lielais gara apvērsums, ko līdzī nesīs sev lielās politiskās un saimnieciskās dzīves pārvērtības brīdis pagājušā gada 15. maijā, nav paspējis sev vēl līdzī aizraut visu jaunatni, mūsu jaunatni, kuŗas karstās sirdis tā slāpst pēc visa laba, daiļa, cēla un varonības; es uzsveru — varonības.

Mēs paši esam bijuši jauni, vai mēs neatceramies, kā dega mūsu sirdis par katru netaisnību, ko mēs tad redzējām un dzirdējām, ka mēs gribējām būt visa laba cīnītāji un varoņi šai cīņā.

Taisnība, mēs pārdzīvojām toreiz smagus netaisnības laikus, kad mums bija jāiet svešās skolās, kad mums bija jāmacās svešā valodā, kad mūsu tautu un valodu nicināja, kad mūs spieda to noliegt un atteikties no tās. Mēs toreiz bijām noliedzēji, visa pastāvošā apkarotāji, bet kad tagad, būdami vīra gadus, metam skatu atpakaļ, vai nav mums dažbrīd jāsaka, ka arī mēs toreiz vienā otrā gadījumā savu varonību, savu cīņas karstumu neizlietojām tā, kā tas būtu bijis nelietderīgi?

Un ja tagad mēs dzirdam vai lasam laikrakstos, ka viens, otrs jauneklis, diemžēl, nogājis maldu ceļos, nav sapratis, kur likt savai karstai sirdij degt, nav aptvēris, kur pielietot savu varonību, savu vēlēšanos kalpot savai tautai un tēvijai, cīnīties par viņas labāku nākotni, tad sniegsim tiem roku, iesim tiem palīgā, lai tie pie laika var atriezties uz pareizā ceļa.

Ir skaidrs, ka šie nelaimīgie jaunekļi nomaldījušies tāpēc, ka viņi vēl nav aptvēruši tagadni, kad valda tautas vienības un vienprātības gars.

Mūsu brāļi un tēvi brīvību mums izkaŗojuši, mūsu visu uzdevums — mūs veco pa priekšu un jūs, jauno, mums pēdās — ir to valstī, kas mums dota, izveidot, padarīt stipru un varenu saimniecībā, kultūrā un garā.

Bet ja ir vēl jaunekļi, kuŗi negrib nākt mums līdz, kuŗu galvās vēl spokojās sveši „krusti“ vai komunistiskas iluzijas, tad es gribu še teikt un uzsvērt, ka mūsu vidū vēl ir sirmas noziedzīgas galvas, kas noziedzās pret jaunatni, kas kūda, to pašas neapzinādāmās, kādu grēku un noziegumu tās izdara pie skolu jaunatnes.

Jūsu, skolotāju un audzinātāju, uzdevums ir pareizi apgaismot skolu jaunatnei tagadējo laiku un virzīt viņas domas pareizā nacionālo jautājumu izpratnē, bet tās noziedzīgās sirmās galvas, kas jaunatni kūda, ir pelnījušas, ka saņem pienācīgu sabiedrības nosodīšanu.

Bet pie šī paša gadījuma es gribu jautāt, vai mēs visi, kas savās domās kopā esam par latviešu jaunatni, varam vienprātīgi apgalvot, ka mēs nešaubīdamies, bez iebildumiem un pretrunām, kaut arī tādām pavisam klusām, piekrītam tam visam jaunam, ko nesis 15. maijs, vai esam paspējuši pavisam aizmirst vienu otru personīgu ērtību un priekšrocību, ko visas tautas interesēs mums atņēmis 15. maijs, un vai sekojam kaut arī bez klusiem iebildumiem saviem valsts un tautas vadoņiem?! Padomāsim par to!

Un tālāk es gribētu runāt par trim lietām, kas nepieciešamas šai laikā mūsu jaunatnei un ikvienam no mums: par disciplīnu, autoritātes cieņu un tradīcijām. Disciplīna — tā mūsu nesenos laikos bija ļoti grūta lieta. Tagad būs jau viņa vieglāka. Ja panākumus kaujās pret lielām armijām gūst labi disciplinēti mazi kaŗa pulki, kā tas, piemēram, bija mūsu brīvības cīņās, kad mūsu baskāji uzvarēja krievus un vāciešus, tad disciplīna ir tikpat nepieciešama laba īpašība visos mūsu darbos, vai tas būtu skolā vai ārpus tās, vai tas būtu privātā vai sabiedriskā darbā.

Autoritātes cieņā mēs vēl nesen bijām pavisam vāji un tāpēc arī mūsu jaunatne šai dzīves nepieciešamībā vēl visai maz skolota, jo arī pats skolotājs bija nostādīts tā, ka viņš nevarēja, bet tur, kur varēja, negribēja savos skolēnos ieaudzināt autoritātes cieņu. Panākumus, un patiesi atzīstamus panākumus savā darbā var gūt tikai tas, kas ciena citu un sevišķi lielāku vīru darbus un no tiem mācas.

Par paraugu autoritātes cieņā es gribētu nostādīt čechu, sevišķi čechu zemnieku jaunatni. Tā augstu ciena savus valsts un kultūras darbiniekus, ne tikai dzīvos, bet arī mirušos.

Kad latvieši un latviešu jaunatne iemācīsies cienīt savus skolotājus, savus valstsvīrus un tautas darbiniekus, rakstniekus un māksliniekus, tad mēs patiesi varēsīm sevi ierindot īsti kultūrālu tautu vidū, jo kultūras spēks slēpjas autoritātes cieņā.

Tradīcijas. Es pastāstīšu kādu gadījumu no dāņu skolas dzīves, kas liecību dod par skaistām tradīcijām.

Tas bija reiz vasarā, kad iegriezās kādā dāņu lauksaimniecības skolā. Tai pašā brīdī tur bija noticis traģisks gadījums: pusdienas brīvdziedā skolnieki bija aizgājuši tuvējā upē peldēties un bija notikusi nelaime — viens skolnieks bija noslīcis. Kāzēr pārējie darbojās ap nelaimīgā līki, tikmēr viens audzēknis piesteidzās pie karoga kārts un sāka vilkt augšā valsts karogu. Es tam jautāju, kāpēc viņš tā dara, jo pie mums sēru gadījumos karogu nolaiž pusmastā. Uz to jauneklis dedzīgi atbildēja — pie mums, turpretim, ir tā — jo lielākas bēdas, jo lielāka nelaime, jo galvas augstāk, bet karogs visaugstāk. Un es to sapratu, — Dānija, tikpat maza valsts kā mēs, ir varena un liela, jo dānis visos laikos, arī grūtās dienās, arvienu turējis savu galvu augstu, bet savas valsts karogu visaugstāk. To dara viņš arī šodien.

Vēl es gribu aizrādīt uz vienu pasaulē varenu un stipru tautu un valsti — uz Angliju un angļu tautu. Tā ir patiesa tradīciju, gadutūkstošu vecu parašu zeme. Tur dažādas vecas labas parašas vēl šodien ir augstā cieņā, pat šis valsts likumi savā lielā vairumā ir nerakstītas parašas, bet mēs tak visi zinam arī angļu tautas gara diženumu un Anglijas valsts varenību. Vai mums nav vecu parašu, bet mēs tās esam aizmirsuši un novārtā likuši.

Tradīcijas ir tās jaukāš parašas, kas visu mūsu dzīvi padara bagātāku, saturīgāku. Turoties stingri pie tradīcijām, vecām, jaukāš, labām parašām, mēs savā dzīvē stāvēšim uz drošiem pamatiem un nešaubīgi varēšim doties iekšā jaunajā laikā, tai jaunajā laikā, uz kuŗa sliegšņa mēs stāvam.

Šai jaunajā laikmetā, kuŗa atnākšanu mēs jau esam izjutuši un piedzīvojuši un kuŗš, protams, vēl tālāk savā gaitā ies, tur dzīvotāji un darbinieki būs taisni mūsu jaunatne. Tāpēc skaidrs arī tas, ka viņai jābūt visaktīvākai jaunā laikmeta izpratnes meklēšanā un jauno ceļu noskaidrošanā. Tas nebūs viņai grūti, ja skatīsies mūsu pagātnē, mācīsies to pazīt, cienīs to, cienīs mūsu gara, valsts un saimnieciskās autoritātes, būs savā darbā disciplinēta un neveiksmju priekšā nesabruks, bet paceltu galvu ies tām pāri. Jaunatnei vajadzēs uzminēt jaunā laika un jaunā laikmeta prasības un vajadzības. Kad es saku — vajadzēs uzminēt, tad es jūs visus — visjaunākos

mūsu vidū, kā arī viņu skolotājus un vadītājus un visus pārējos, lūdzu saprast, ka tas nozīmē: aktīviem būt; nestāvēt uz vietas un negaidīt, kamēr viss pats no sevis notiks, bet ka mums būs aktīviem būt šī laikmeta ievadīšanā un ceļa nospraušanā.

Jaunais laikmets ir darba un cīņas laikmets, jo mēs labi zinām, ka viss tas, kas patiesi labs, ko patiesi vērts iegūt, iegūstams tikai ar darbu un cīņu, bet cīņa prasa cīnītājus. Un tiem jānāk un tie nāks no mūsu jaunatnes vidus. Neviens vēl šodien nevar pateikt, kurš no tagadējās skolu jaunatnes vidus būs tas, kas turpmāk būs vadītāji un visu lietu kārtotāji mūsu valsts un tautas dzīvē. Tāpēc lai ikviens skolu jauneklis gatavojas šim atbildīgam darbam, bet mēs, vecākā paaudze, ar saviem padomiem, ar labu priekšzīmi lai pašķiram tiem ceļu.

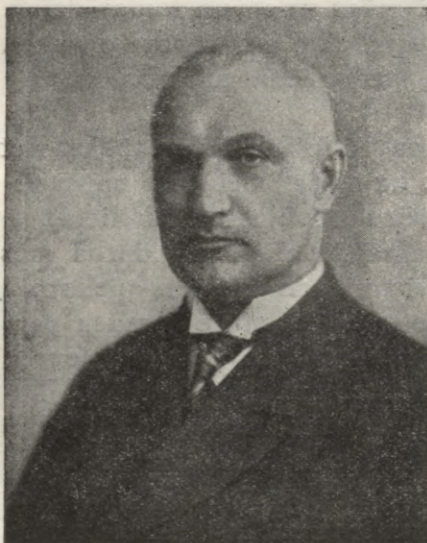
Par pašām cīņām runājot, ir zināms, ka cīņas izšķir spēks. Bet mēs visi varam būt par liecinieku tam, ka visās cīņās, kas mūsu zemei uzvaras devušas, pāri par kailo spēku stāvējušas citas lietas — ticība, sajūsma, griba, ideja. Mūsu agrākās cīņās un darbā mēs esam bijuši disciplinēti, klausījuši saviem vadoņiem un piekopusi savas labās tradīcijas, jo pāri par kailo spēku ir stāvējis mūsu gars un mūsu garīgais spēks. Mūsu pretiniekiem gan bija asi ieroči, bet tiem nebija šo garīgo mantu, viņiem nebija šo garīgo spēku. Jaunais laiks starp daudz citiem ieguvumiem mums jau devis to jauko parādību, kas pastāvēja dažus gadu desmitus atpakaļ, ka skolotājs savā skolā atkal kļuvis audzinātājs. Tas dod mums pārliecību, ka skola un skolotāji turpmāk būs atkal mūsu jaunatnes patiesi audzinātāji. Bet no jums, skolu jaunatnes, mēs vecie nu gaidam un sagaidam, lai jūs savu skolotāju un audzinātāju vadībā izaugtu ne tikai par labiem jauno laiku darba darītājiem un cīnītājiem. No jūsu vidus jānāk arī nākotnes darba un cīņu vadītājiem, kā no jūsu vidus nesenās neatkarības cīņās nākuši labi karotāji par tēvzemes brīvību.

Jums jāaug ticībā un pārliecībā par labāku nākotni, tad mūsu tauta un valsts pastāvēs mūžīgi.

Andrejs Bērziņš

Tirdzniecības un rūpniecības kameras priekšsēdētājs

SAIMNIECISKĀS KOPDARBĪBAS VĒRTĪBA

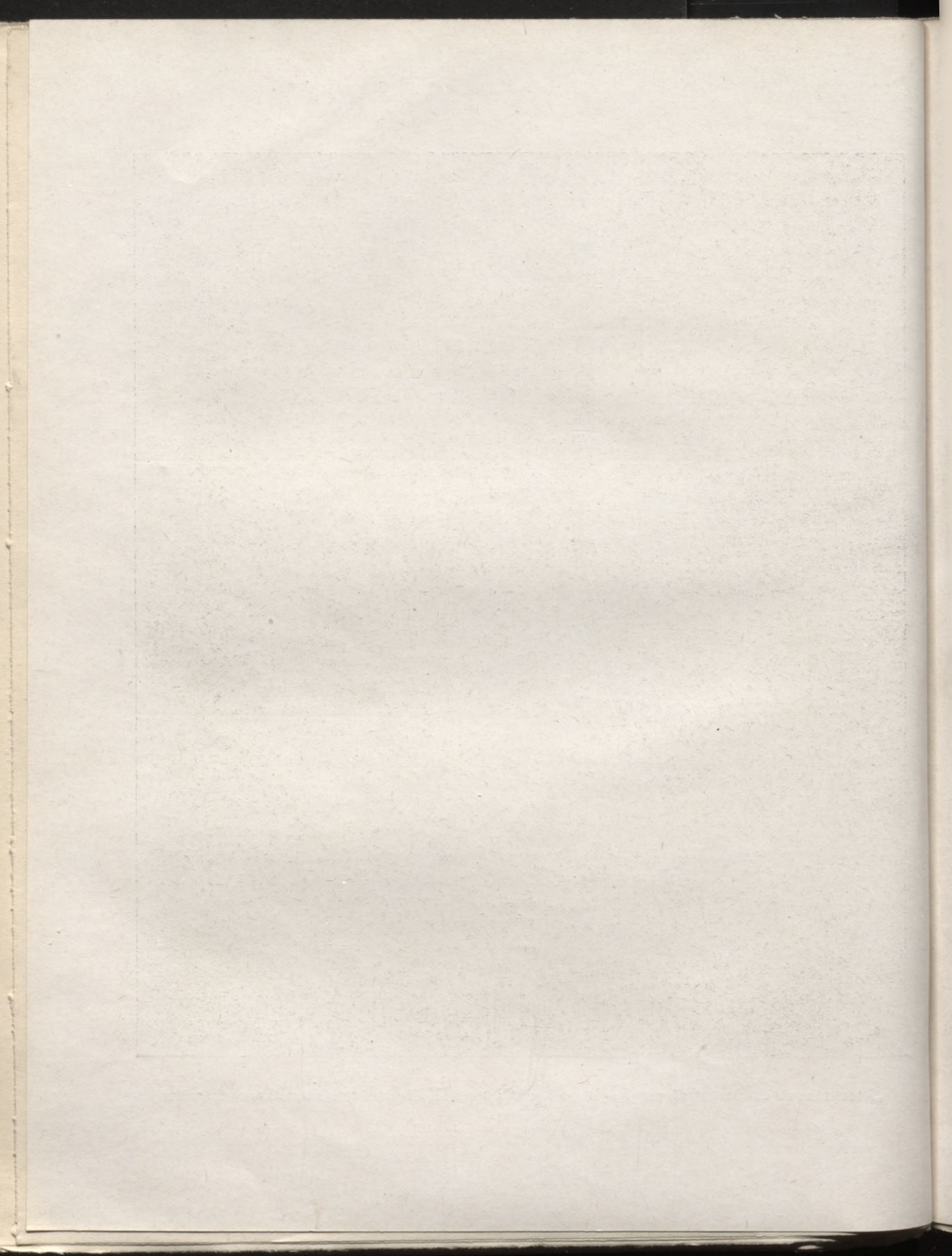
Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera ir saimniecisko aprindu organizācija. Cik savādi būtu licies pirms gada runāt par privātsaimniecisku organizāciju un valsts resoru kopdarbību. Privātā sabiedrība no vienas puses un valsts iestādes no otras puses pirms gada vēl likās divi nesamierināmi pretinieki, divi organismi, kas viens otru izslēdz. Likās, ka nebūtu ceļa uz samierinājumu, ka kopdarbības vārds mums ir svešs un starp šīm divām pasaulēm nereālizējams. Un ja mēs apskatāmies, kas paveikts pagājušā gadā, no 1934. g. 15. maija,

tad viens no lielākiem ieguvumiem ir tā ciešā kopdarbības nepieciešamības sajūta starp valdības iestādēm un privātsaimnieciskām organizācijām, kāda šai laikā sasniegta. Domas par kopdarbību, par to, ka veselas tautas attīstības, veselas vienas saimniecības process var norisināties tikai ciešā organiskā kopsakarībā, šodien mums liekas tik vienkārša, cik vienkāršas pasaulē liekas visas lielas idejas un visi lieli sasniegumi. Šo vienkāršo un lielo kopdarbības ideju kā atjaunotās Latvijas uzvarošu karogu pacēlis mūsu valdības galva, nostādāmie mūsu jaunās dzīves priekšgalā.

Šai rakstā es gribu pieskārties dažām no tām pašām problēm-

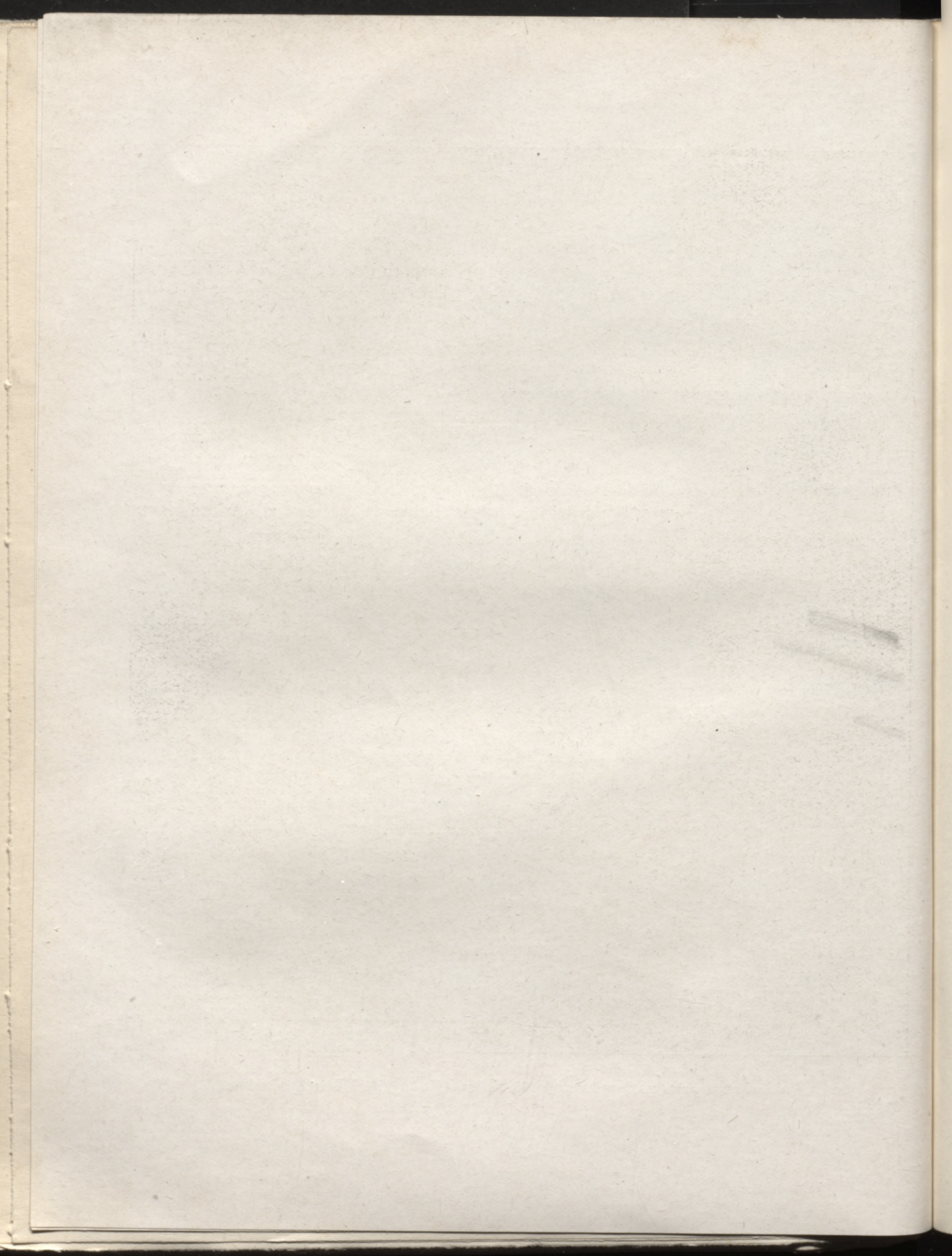

„Atdzimšanas dziesmas“ ainas. Augšā pa kreisi autors R. Kroders teic runu skaņu chronikai

„Atdzimšanas dziesmas” scēnas. Vidū aktieris K. Lagzdīņš Bruņinieka lomā

mām, kuŗas mani nodarbinājuŗas ikdieniŗķā kamas darbā, mani veduŗas pie daŗiem slēdzieniem.

Mūsu saimnieciskai dzīvei vajadzīga stabilitāte. Pagājuŗos gados mūsu saimniecība ir svaidīta kā vaļā palaista laiva, gan pa krizes viļņiem, gan pa apstrīdamas saimniekoŗanas ūdeņiem. Mūsu rūpnieki un tirgotāji un līdz ar to mūsu lauksaimnieki bija daudz cietuŗi no straujām pārgrozībām, kādas raŗojoŗai sabiedrībai radīja katra jauna diena. Őie pagājuŗie krizes gadi mūs bija izmocījuŗi un nogurdinājuŗi. Bet mums vajadzīgs moŗums, mums vajadzīga augŗti pacelta galva, lai mēs varētu veikt visus tos konkrētos darbus, kādi mūs gaida saimnieciskās politikas laukā. Bet to mēs varam iegūt tikai ar lielākas vai mazākas stabilitātes nodibināŗanos saimnieciskā dzīvē.

Es gribu Őe liecināt, ka pēdējā laikā Ői stabilitātes sajūta sākusī atgriezties. Tie saucieni un aicinājumi, kādi atskanējuŗi no mūsu nacionālās valdības mūsu arājiem, rūpniekiem un tirgotājiem — strādāt katram savā darbā — pie arkla, pie maŗinām vai savā veikalā, — Őie saucieni bijuŗi kā sēkla, kas kriŗusi auglīgā zemē. Rimuŗās tās politizēŗanas vētras, kas vēl nesēn paņēma visus mūsu radoŗā gara spēkus. Mēs esam sākuŗi strādāt ikviens savā darbā, apzinādamies, ka Őis darbs ir valŗtij līdzī vērtīgs, un zinādami, ka valŗsts Őo darbu kā vienvērtīgu arī atzīst. Tāda ir Őis atgūtās stabilitātes psiholoģiskā puse.

Bet stabilitātes nodibināŗana saimnieciskā dzīvē nav tikai psiholoģisks process, tā saistās vēl ar visu ekonomiskās dzīves pārveidoŗanās procesu. Mēs varam atgriezties pie stabilitātes mūsu saimniecībā, piepildot daŗādus darbus likumdoŗanas un citādā laukā — sanācijas resp. saimnieciskās dzīves izveseļoŗanas nolūkos. Sanācija ir novecojuŗos, pārdzīvotu iestādījumu, paradumu, uzņēmumu, organizāciju, pasākumu nojauķšana. Saimnieciskās krizes sākumā valŗsts iestādes, ikvienas publiski-tiesiskas organizācijas skati bija vērsti uz tiem, kas nonākuŗi grūtībās, un Őais skatos bija mēģinājumi grūtībās nonākuŗiem sniegt palīdzību, uzdabūt viņus uz kājām, panākt viņu izveseļoŗanos. Őāda rīcība pilnīgi saskan ar cilvēka labākām dziņām un no vispārcīlvēciskā viedokļa pret to arī nav nekas iebilstams. Bet saimnieciskai dzīvei ir sava loģika. Saimnieciskās krizes dīģļi parastī rodas no daŗu nenormāliŗu ie-

sakņošanās saimnieciskā organismā, visā saimnieciskā iekārtā, un tāpēc soļi, kas vēlāk sperti saimnieciskās krīzes apkaņošanas virzienā, lielāko tiesu nav meklējami mēģinājumos uzturēt visu to veco iekārtu, iestādes, organizācijas, kas noveduši pie krīzes, bet gan mēģinājumos nojaukt visu to, kas brīvi augdams izvērties par traucēkli saimnieciskai sabiedrībai. Saimnieciskās dzīves izveidošana — tā varētu nosaukt šo destruktīvo darbību, pie kādas jāķeras katrai valdībai saimniecisku krīžu laikā.

Bet pie šī destruktīvā, šī nojaukšanas, šī sanācijas darba drīkst ķerties tikai tad, ja tas sevī līdzi nes arī jaunu dzīves formu veidošanas pazīmes, ja šī sanācija faktiski pārvēršas par mūsu saimnieciskās iekārtas pārkārtošanu. Katrai, arī nojaukšanas, darbībai saimnieciskā politikā jābūt ar konstruktīvu dabu. Pozitīvā nozīmē krīzes laika saimnieciskās politikas uzdevums ir ekonomiskās dzīves strukturālā pārkārtošana, pieskaņojot to jauniem, krīzes laikā izaugušiem apstākļiem.

Kāda ir tā lielā mācība, ko mums deva pasaules saimnieciskā krīze? Šī krīze sākās ar nepieredzētu cenu sabrukumu lauksaimniecības ražojumiem, sākumā gan mazāk fabrikātiem, bet beigās šis cenu sabrukums skāra visas ražošanas nozares.

Ātstājot pie malas saimnieciskās krīzes veidošanās gaitas aprakstu un tos dažādos paņēmienus, ar kādiem atsevišķās valstīs sāka krīzes apkaņot, mēs vēl šodien varam taisīt slēdzienu, ka mūsu saimnieciskās politikas uzdevums ir pieskaņot ražošanu jaunam samazināto cenu līmenim. Nav noliedzams, ka paši dzīve savā dabīgā attīstības gaitā beigās noved pie šās pieskaņošanās jaunam cenu līmenim. Tā tas ir rūpnieciskā ražošanā: taču rūpniecība no tā profitējusi, ka tā var iegūt jēlvielas par lētākām cenām nekā agrāk, arī strādnieku algās iestājas atslābums, strādnieki kā patērētāji var iegādāties preces par lētākām cenām u. t. t. Bet šis dabīgais pieskaņošanās process var būt ilgs un sāpīgs, ja valsts saimnieciskā politika ar viņas rokās esošiem asiem un stipriem līdzekļiem to nepaātrina.

Mēs zinām tos motīvus, kas valdību noveduši pie radikālas pārkārtošanas kreditsaimniecības laukā. Nenormālie apstākļi mūsu kredītiestāžu laukā, visā mūsu kreditsaimniecībā bija jūtami visus šos

gadus. Samērā labvēlīgie apstākļi augstās konjunktūras laikā deva mums iespēju panest tādu izšķērdību, ka Latvijā pastāvēja 20 akciju bankas, ar tādu pašu akciju kapitālu, kā pirms kara 1 akciju banka. Ja arī pielaižam, ka saimnieciskās dzīves ritms, saimniecisko labumu apgrozība pēc kara ievērojami pieaugusi, tad tomēr šis pieauguma koeficients nav tik liels, lai attaisnotu kreditiestāžu pārprodukciju. Šo kreditiestāžu pārvalde un visi citi ar to darbību saistītie izdevumi dabīgi turējuši augstu aktīvo operāciju renšu likmes, smagi aizkavējot ražojošai saimniecībai nepieciešamo kapitālu pieplūdumu. Tā tad, nerunājot par to, ka mūsu zeme bija kapitāliem nabaža, šis kapitāls bija arī dārgs. Šie īpašie apstākļi kapitāla tirgū pievilka daudz tādu svešu kapitālu, kas nāca vieglas peļņas nolūkos un kuŗa izmantošana mūsu saimniecībai aizvien bijusi bīstama. Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera tādēļ apsvēic tos soļus, ko valdība spērusi mūsu kreditiestāžu reorganizācijai.

Aizdevumu renšu pazemināšana ir viens no tiem faktoriem, kas visās zemēs uzskatīts par vienu no ievērojamākiem apstākļiem ceļā uz pieskaņošanas jaunam cenu līmenim, viens no īpašiem krīzes apkaņošanas līdzekļiem. Pēdējos gados visās valstīs izvestas plašas aizdevumu konversijas. Ir pazeminātas renšu likmes, atvieglotot ražotāju grūto stāvokli. Būtu nepareizi, ja mēs teiktu, ka Latvijā pēdējos gados nekas nebūtu darīts naudas un kapitāla tirgus apstākļu pārkārtošanā. Tas plašais parādu pārjaunošanas darbs, kādu izvedusi Valsts zemes banka un kas līdzī skaŗ tiklab aizdevumu renšu likmju pazemināšanu, kā aizdevumu termiņu pagarinājumu, kapitāla parāda samazināšanu, ierindojams šai pašā jautājumu grupā un novērtējams kā darbs ar ļoti dziļu nozīmi. Bet taisni apstākļi tirdzniecības un rūpniecības kredīta laukā, minēto apstākļu dēļ, bija vislielākē mērā nenormāli, un tādēļ valdības soļi dod mums cerības, ka tirdzniecībā un rūpniecībā kredīta stāvoklis uzlabosies. Valdības soļi kreditsaimniecības laukā liecina par to, ka šī sanācija izvesta ar pozitīvu skatu, ar roku, kas uz nojauktās dzīves drupām cēlusi reizē jaunu un spēcīgu ēku.

Nepieciešama pārkārtošanās arī rūpnieciskās ražošanas laukā. Tā kārtība, kāda izveidojusies starptautiskā saimniecībā pēdējos gados, liek mums ķerties pie rūpnieciskā darba pārkārtošanas. Brī-

vās saimniecības laikmetā starptautiskā preču tirdzniecības konkurence bija tas rēgulējošais ventilis, kas gādāja par samērā līdzsvarotu apstākļu nodibināšanos arī rūpnieciskā ražošanā. Un tomēr jau šai laikmetā rūpniecības attīstības procesā bija slēpti dīgļi, kas vēlāk izauga par slimību un radīja dziļu saimniecisko krīzi. Saimnieciskās krīzes sākumā runāja par preču pārprodukciju. Šo runu loģiskais slēdziens varēja būt tikai viens, un proti, ka ražošana pieskaņojama patēriņam vai arī — kā citi teorētiķi to saka — patēriņš paceļams līdz ražošanas apmēriem. Patiesībā mēs novērojam pavisam pretējo. Visas valstis noslēdza savas robežas, attīstīja spilgti izpaustas autarchijas saimniecību un paplašināja nevien pastāvošās, bet arī pavisam jaunas ražošanas nozares. Autarchistiskās vai norobežošanās saimniecības īpatnība ir tā, ka šie preču tirgus pilnīgi pārskatāms. No vienas puses eksporta apmērus stingri nosaka kontingenti, kādus valstis viena otrai piešķir, un, otrkārt, iekšzemes tirgus apjomu nosaka ilgus gadus gūtie piedzīvojumi. Nekas nav loģiskāks, kā pieskaņot ražošanu šim aritmētiski aprēķinātam tirgus apjomam. Diemžēl, pēdējos gados mēs esam gājuši pavisam pretējā virzienā un izaudzējuši jaunas saimnieciskās dzīves nozares, kas nav un nevar būt dzīves spējīgas un kas neapšaubāmi vistuvākā nākotnē būs atsevišķas, lokālas krīzes cēlonis, ja vien mēs steidzīgi nepārkārtosim apstākļus.

Neilgā darbības laikā Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera paguvusi noskaidrot apstākļus dažās rūpniecības nozarēs un viņas atziņas modina vislielākās bažas. Mums ir rūpniecības nozares, kas strādā ar apm. 40% no savas iespējamās kapacitātes un pat šais sašaurinātā darba apstākļos var žēloties par krājumu pieaugumu. Neraugoties uz sašaurināto ražošanu, uzņēmēji šais rūpniecības nozarēs spiesti ķerties pie ļoti bīstamiem paņēmieniem, t. i. izsniegt strādniekiem kā atalgojumu savās fabrikās ražotās preces. Ar šīm iegūtām precēm tad strādnieki savās brīvās stundās dodas uz tirgu un spiesti tās realizēt, lai iegūtu naudu, par kuru tie var iegādāties produktus un citas lietas. Neizmantojot 60% no viņu ražošanas spējām, saprotams, gulstās uz gatavo produktu cenām un neļauj pieskaņoties jaunam cenu līmenim. Tas ir tikai viens piemērs, kas rāda, ka nepieciešami steidzīgi un radikāli soļi, lai nodibinātu līdzsvaru starp ražošanu un patēriņu. Es domāju, ka ne-

izpaudīšu šai vietā nekādu noslēpumu, ja teikšu, ka kamera jau izstrādājusi konkrētus projektus par to, kas būtu darāms, lai pārkārtotu rūpniecisko ražošanu, lai to padarītu stingrāku. 1) Latvijā drīkst nodibināties un pastāvēt tikai rūpniecības, kas gūst izejvielas šē uz vietas; 2) Latvijā drīkst pastāvēt rūpniecības, kas savos fabrikātos iestrādā ievērojami augstu darba spēka %; 3) Latvijā drīkst pastāvēt rūpniecības, kas nepieciešamas valsts aizsardzības nolūkos. Šie ir ļoti vienkārši un it kā paši par sevi saprotami principi, un tomēr, ja mēs būtu turējušies pie tiem, tad mūsu rūpnieciskā darba struktūra šodien būtu daudz veselīgāka. Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras uzdevums ir sekmēt tirdzniecības un rūpniecības attīstību, nevis stāvēt un krist par katru uzņēmumu, kas dibinās bez noteikta plāna un pretendē uz pastāvēšanu.

Rūpnieciskās ražošanas pārkārtošana ir neatliekams uzdevums arī mūsu ārējās tirdzniecības interešu labā. Pēdējos gados mēs ar bažām vērojam, ka ārējās tirdzniecības apgrozījumi sistematiski samazinājušies. Vēl vairāk, starptautisko apstākļu dēļ mēs esam bijuši spiesti paši apzinīgi ķerties pie importa apmēru samazināšanās, kas dabīgi rada arī eksporta sašaurināšanos. Šī ārējās tirdzniecības apgrozījumu sašaurināšanās nav Latvijas interesēs. Neraugoties uz to, ka mēs esam spiesti uz autarchijas saimniecību, neraugoties uz to, ka mums pat bija dots liels uzdevums izveidot daudzus gadījumos savas dabīgās ražošanas nozares, Latvijas interesēs nevar būt pārspīlēta autarchija, Latvijas interesēs nevar būt nolūks izslēgt sevi no starptautiskās tirdzniecības. Mēs dzīvojam sava ģeografiskā stāvokļa dēļ krustceļos starp rūpniecisko Eiropu un — neraugoties uz pēdējos gados izvesto industriālizāciju — vēl samērā maz rūpnieciskiem austrumiem. Šai ģeografiskā stāvoklī mēs varam gūt labumus no pakalpojumu tirdzniecības un mums jāpieliek arī visi spēki, lai šo tirdzniecību izlietotu savā labā. Mums ir savas noteiktas eksporta intereses. Mums ir savas dabīgās eksporta rūpniecības, kas galvenā kārtā visas lauksaimniecības kvalitātes produktu rūpniecības, kā sviesta, bekona, siera, olu u. t. t., kas acumirkļi lielākā vai mazākā mērā izveidojas, bet kuņģam visām ir tiesības uz pastāvēšanu un tiesības uz starptautisko tirgu. Ar nolūku es lietāju vārdu tie-

sības, jo drīzumā šim vārdam būs jāieiet starptautiskās saimniecības leksikonā. Ciktāl pasaulē pastāvēs, pie pašreizējām plānsaimniecības tendencēm, tieksmes uzturēt arī starptautisko tirdzniecību un starptautisko saimniecību, būs noteikti jārunā par tiesībām uz vienas vai otras preces eksportu, kādas dabīgi atsevišķām valstīm pieder. Bet šīs tiesības mums var piešķirt tikai tad, ja mēs uzņemamies pienākumus iepirkt no citām valstīm preces, kādas paši neražojam, labāk sakot, kādas mums neatmaksājas ražot.

Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera ar pirmo darbības dienu iekārtojusi visu, kas nepieciešams, lai veicinātu eksportu, lai tuvinātu ārzemju pircēju un mūsu pārdevēju, un atkal otrādi: vienu otram. Visai šai eksporta veicināšanas organizēšanai var būt jūtama nozīme tikai tad, ja plānveidīgi izveidos pašus ārējās tirdzniecības pamatus.

Konstatējot tās īpašās grūtības, kādas tagad jāpārvar ārējā tirdzniecībā, kamera nākusi pie slēdziena, ka importa kvantitatīvie ierobežojumi ir tie, kas prasa pēc jaunām formām visas tirdzniecības vadīšanā un veidošanā. Daudzreiz pacelts jautājums, vai importa kvantitatīvo ierobežošanu var uzskatīt par specifisku krīzes laika parādību, tādā gadījumā par pārejošu parādību, jeb vai jārēķinās ar to, ka šis ārējās tirdzniecības režīms var noturēties ilgāku laiku un kļūt par ilgākas vai īsākas nākotnes tirdzniecības režīma permanentu formu. Ļoti daudzas zīmes rāda, ka var piepildīties pēdējais. Pasaules saimnieciskās konferences laikā, 1933. gadā, kad pārrunās nāca kontingentu jautājumi, Londonā ļoti zīmīgi uzstājās vesela rinda runātāju, kas aizrādīja uz to, ka kontingentu sistēma esot nepieciešama, lai sekmētu „ražošanas un patēriņa saskaņošanas plānu“ izpildīšanu. Ļoti simptomātiska ir Lielbritānijas ārējās tirdzniecības politikas novirzīšanās uz kontingentu politikas pusi. Impērijas konference Ottavā, Ottavas nolīgumi un no tiem izrietošie tirdzniecības līgumi ar foreign countries — satur sevī pazīmes, ka kontingentu sistēma var kļūt par permanentu ārējās tirdzniecības režīma sastāvdaļu. Līdzīgi tas ir arī citās valstīs; Francijā, Vācijā, Čehoslovākijā un citur.

Šo jautājumu kārtošana mums būs rūpīgi jāpārbauda tirdzniecības līgumu principi, kādus pazinām līdz šim, kādi likti Latvijas

līdzšinējās līgumu sistēmas pamatos un kas līdz pēdējam laikam Latvijas interesēm arī bija piemēroti. Vai tas tā varēs palikt nākotnē, ir jautājums, kas laužas valsts saimnieciskās politikas darba dienas kārtībā. Šī ir tā jautājuma sfēra, kur atkal nepieciešama tā kopdarbība starp valdības iestādēm un privātsaimnieciskām organizācijām resp. Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameru.

Es nevaru šē pretendēt uz to, ka man būtu iespējams konstatēt visu svarīgo un aktuālo saimnieciskās politikas jautājumu daudzumu, Man tikai bija karsta vēlēšanās piekārties tām problēmām, kas atgādināja man to darbu, kas jāstrādā katru dienu.

Roberts Kroders

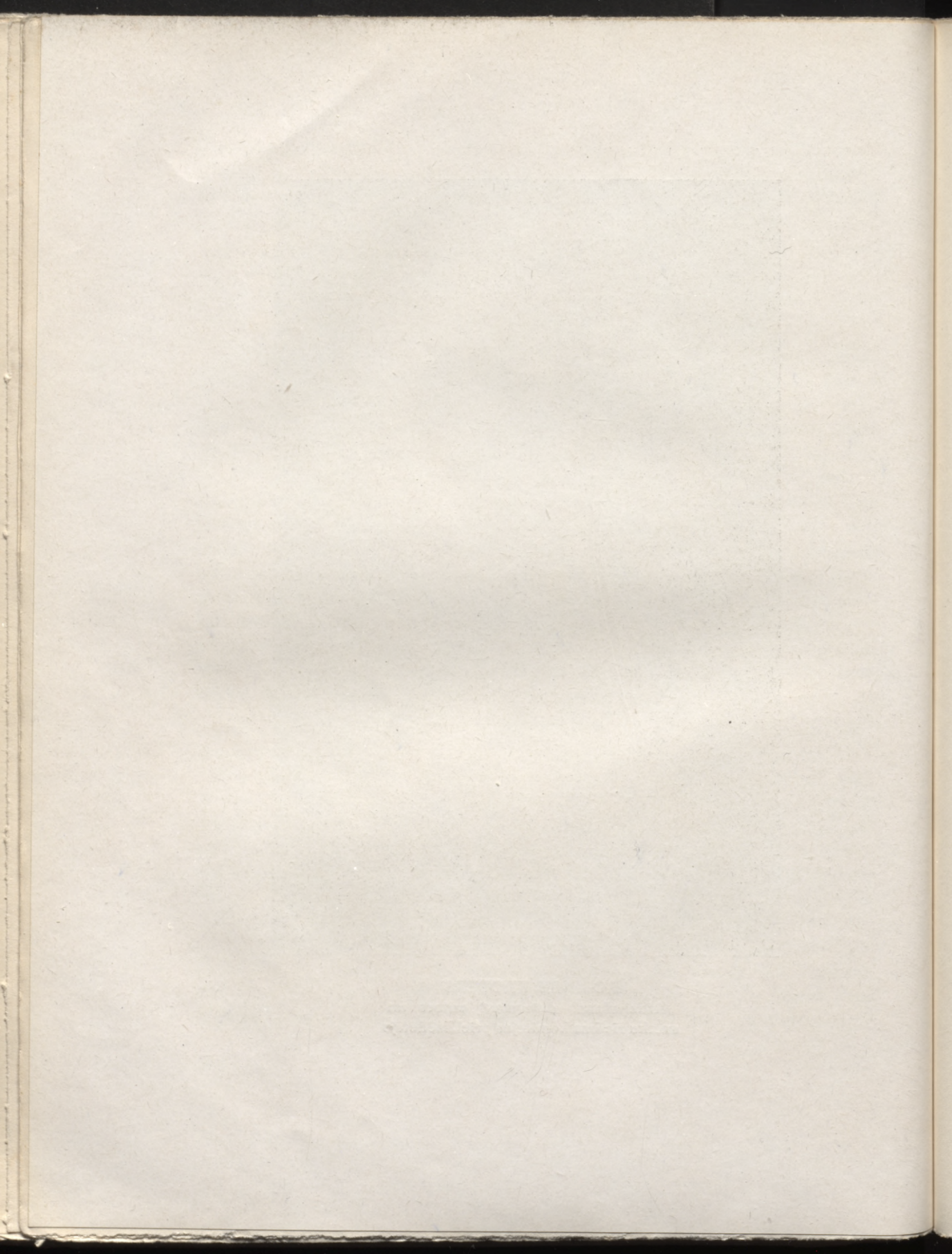
ATDZIMŠANAS DZIESMA

Kad latvju tautai, brīvai un skaidrai savā garā, vairs ilgāk nebija ciešams demokrātijas un parlamentārisma nedabīgās varas slogs, tā sacēlās pret šiem spēkiem, kas tautas garam sveši. Sākumā šī pretestība bija klusi apslēpta, to gudri vadīja tautas gara īstenieki. Bet spēks, tautas dvēseles dzīvais spēks, nav apturams, ja to dzen kāda būtiski un organiski izjusta, apjausta patiesība. Šī patiesības dziņa tautai deva apbrīnojamu paļāvību un apziņu. Tauta zināja, kam jānāk, kam jānotiek. Jo viņa uzticējās vadoņiem, kas bija izauguši no tautas dvēseles, un kas briesmu brīdī bija īstie vīri pie tautas likteņu stūres. Tiem viņa ticēja un mierīgi gaidīja pēdējo saucienu. Kad pretspēku samezglējums sāka žņaugt tautas dvēseli, pulgot viņas dzīvo garu un godu, tad atskanēja šis pēdējais sauciens, un visi bija savās vietās. Visi, kam svēta bija tautas dzīvība, kas ticēja tautas mūžīgam garam.

Tai idejiskā trulumā, kur nirdzīgi dižojās kļūmu vēsturisku sakarību izcelti laika varoņi, tautai bija jāiet bojā. Šie varoņi bija šķirti no tautas likteņiem, tiem nebija svēta tautas dzīvība. Pēc tautas godu zaimojušā nelaika, pēc pagrimuma un chaosa nevairāmi bija jānāk kādam raisošam spēkam. Jo tautas dvēsele bija atplaukusi, atvērusies, lai sevī ietvertu jaunu dzīvību. Šo atdzimšanu, šo tautas mūžīgā gara renesansi, gudri un droši sagatavotu, atnesa latvju varoņu laika īstenieki divu dižcilvēku, divu renesanses vīru vadībā. Un šie vīri: Latvijas pirmais Ministru prezidents K. Ulmanis un brīvības cīņu virspavēlnieks ģenerālis Balodis mums atdeva to, ko šai nelaikā bijām zaudējuši. Viņi atdeva tautas godu, gara brīvību un lepnumu. Viņi atnesa 15. maiju, kas vienā naktī radīja jaunus varoņus. Un atkal satikās tautas vē-

ROBERTS KRODERS
„Atdzīmšanas dziesmas“ autors un
svētku rīcības komitejas priekšsēdētājs

stures kalngalu skaidrie spēki. 15. maijs ir šo kalngalu spēku pēdējais piepildījums. Senās cīņas, tautas atmodas laiks, 1919. gads un 1934. gada 15. maijs ir tie svētie kalngali, kuŗos liesmo tautas gars, mūžīgs un bezgalīgs.

Kad 16. maija rītā tauta atvēra acis un pieri tai glāstīja jauna rīta stari, tauta juta, ka noticis brīnums. Kā slimnieks pēc grūtiem drudža murgiem mostās uz jaunu dzīvību, tā latvju tauta no kratīja murgu ēnas, un visu būtņi atvēra pretim jaunam laikam. Tā bija jauna dzīvība. Šis dzīvības strāvojums, gaišs un priecīgs, iedezināja visas sirdis, ko aizgājušais posta laiks nebija nokāvis.

Tā latvju intelliģences daļa, kas visu laiku bija ideālistiskā opozīcijā tiem dragājošiem spēkiem, kas tautu skaldīja un bendēja viņas garu, tā bija pirmā, kas iedegās kā liesma. Kad šais dzīvās sirdīs ieskanēja 15. maija piepildītāju atpestošie vārdi, kas tautu sauca uz vienību, uz jauniem nākotnes darbiem, tie pacēla un ielīģmoja kā lieldienu zvani. Bija jāmeklē un jāatrod, jāorganizē un jāuzbūvē kāda katedrāle, no kuŗas šie zvani aizskanētu pār visu latvju zemi un šo prieku, šo jauno dzīvības spēku lietu katrā latvieša dvēselē. To atrast bija viegli, jo visas dvēseles bija vaļā atvērtas, piestrāvotas ar jaunu sparū, jaunu ticību, jaunu prieku. Tā jutās katrs savā vietā, savā darbā. Mums, vārda bruņiniekiem, bija jāatrod, jāuzbūvē tāda idejiski piestrāvotu vārdu celtnē, kas tautu ielīģsmotu, aizrautu un vienotu.

Dažas nedēļas pēc 15. maija šo rindiņu rakstītājs un viņa brālis Ārturs satikās ar ģenerāli Balodi. Mūs visus cilāja prieks par jauno atmodu. Un no šī prieka iedegās domas, izstrāvoja idejas, kas ietvērās aizvien konkrētākās formās. Vairākas reizes tikušies, mēs vienmēr atgriezāmies pie temata par lielas un varenas tautas svētku izrādes rīkošanu. Sākumā tā bija tikai trauksme un griba piepildīt ko pārikdienišķu. Atrasisit garīgās enerģijas un aktivitātes maksimumu. Bet šī griba izveidojās aizvien skaidrāka. Un aizvien noteiktāk iztēlojās šādu tautas vienības svētku uzdevums un forma. Un kad mēs jau pilnīgi zinājām, kādos tēlos, kādos notikumos jāpiepildās šai izrādei, mēs atradām arī citas atsaucības. Iekšlietu viceministrs Bērziņa kungs tad bija pirmais, kas izprata šo nodomu un šādu svētku nozīmi. Ar visu savu dedzību viņš no-

devās šīs idejas realizēšanai, gādājot, lai šis nodoms top īstenība. Kad to visu bija sankcionējis Ministru prezidents, tad sākās entuziasma pilns darbs, kas pacēlās tādā eksaltācijas, radīšanas priekā pakāpē, kas bija pelnījis to vārdu, ko tai beidzot deva Ministru prezidents K. Ulmaņa kungs, nosaukdams šo darbu par brīnumu. Jo tiešām tā bija vairāku tūkstošu siržu un gribu degšana, vienota un līgsma, un tikai tādēļ tik īsā laikā varēja izskanēt „Atdzimšanas dziesma“. Tas bija aizgājušam laikam pilnīgi svešs aizrautības un idejiskas degšanas prieks, ar svētu atbildību un ticību bruņots. Šī darba darītāji apzinājās, ka „Atdzimšanas dziesmā“ jāietver kāds augstāks uzdevums, kāda augstāka kalpošana, kāds gara virziens, kāda misija.

„Atdzimšanas dziesmas“ svētku vadītāji jau bija izraudzīti un tiem bija jāatrod autors. Arī nosaukuma vēl nebija šai dziesmai. Bet tas radās pēkšņi, kā pats par sevi saprotams. Kad svētku administratīvais vadītājs P. Ašaks jautāja šo rindiņu rakstītājam, kā šo lielo izrādi sauks, tas atbildēja, ne mirkli nekavējies: „Atdzimšanas dziesma“. Un to arī pieņēma. Grūti bija atrast arī režisoru šim grandiozām inscēnējumam. Sākumā bija domāts idejisko konstrukciju un drāmatiskās uzbūves plānu uzticēt man, šo rindiņu rakstītājam, un teksta daļu dzejniekam Plūdonim. Kad sadarbībā ar režisoru Munci, kas katrai manai scēnai tūdaļ deva skatuves izbūves plānu, es izveidoju „Atdzimšanas dziesmas“ darbības schēmu, mēs aicinājām dzejnieku Plūdoni. Viņš uzrakstīja garāku darbu, kas tomēr šim uzdevumam nebija piemērojams. Bet dienas skrēja, laika nebija. Bija jāizšķirās. Sarunās ar vairākiem dzejniekiem noskaidrojās, ka te pilnīgi jāatsakās no parastām drāmatiskās izteiksmes formām un jārada jauna forma. Praktiskie darbi jau bija sākti, jau bija organizēti armijas, aizsargu un policijas spēki, koši un aktieři, un Vienības laukumā jau veda materiālus grandiozās būves celšanai. Beidzot bija jāizšķirās par autoru. Šo goda pilno, augsto uzdevumu kollēgas un viceministrs Bērziņa kungs uzticēja man. Schēma man bija jau izstrādāta, bet jārada bija visa uzbūve, īstie vārdi. Ar režisoru Munci mēs atstājām Rīgu, un Aizkrauklē, klusā Samēnu līcī, dzīvās debatēs degot, beidzot uzrakstīju „Atdzimšanas dziesmu“. Tad ar steigu abi devāmies uz Rīgu, un darbu iesniedzām viceministram Bērziņa kungam. Man bija liels

prieks, ka to sankcionējis arī Ministru prezidents ar savu autoritāti. Tad ar jo lielāku dedzību sākām kārtot un organizēt gaidāmos tautas svētkus. Darbā pieaicinājām enerģisko diriģentu Duku, komponistu Zālīti, Kalniņu un Vītoļu, dekoratoru Cimmermani, baletmeistaru Ļeščevski, plastisko grupu veidotāju Bulles kundzi, režisora palīgu K. Veicu, apgaismotāju Lepni un Oškalnu un daudzus citus darbiniekus.

Grūti bija izraudzīties laiku, tās dienas, kad svētkiem jānotiek. Ar metereoloģiskās statistikas palīdzību izvēlējamies izdevīgākos apstākļus un izrādes nolikām 21., 22. un 24. jūlijā. Ārkārtīgi dzīvā preses atsaucība mums deva aizvien jaunu darba prieku, un tautas interese par gaidāmiem svētkiem bija nepiedzīvoti liela. Tiklīdz organizācijas darbi bija sākušies, par mūsu rīkotiem svētkiem ieinteresējās amerikāņu filmu sabiedrība, kuŗas nolūks bija „Atdzimšanas dziesmu“ filmēt pasaules filmu chronikai. No šī nodoma beidzot izveidojās mūsu pirmā skaņu lielfilma „Tautas dēls“.

„Atdzimšanas dziesmas“ rīcības komiteja, kuŗu vadīja šo rindīņu rakstītājs, strādāja nepārtraukti, ziedodama visus savus spēkus. Mūsu spārnoto enerģiju centās kavēt dažī negatīvi spēki, kas vēl nirdzīgi glūnēja kā aizgājušo laiku groteskas ēnas. Tie šaubījās par mūsu darba panākumiem un centās savu glēvo neticību viest arī citos. Bet mēs ticējām un traucāmies tam visam pāri, nebīdamies nekā, jo mūs nesa latvju tautas varonības tēli un vienots darba prieks.

„Atdzimšanas dziesma“ bija būvēta kā himnisks suminājums varonībai, ideālismam, vadoņu garam. To veidodams, es apzinājos, ka visa latvju tautas vēsture te jārāda idejisko kalngalu spēka izteiksmē, asos kontrasta lūzumos, darbības spilgtos efektos. Jo šī izrāde man bija jādomā tādai publikai, tādām publikām milzumiem, pret kuŗu nevarīga ir katra novēršanās dialogu rakstā vai drāmaturgiskā ornāmentā, kas nevar sasniegt mērķi tik plaši tvertā izrādē. Tādēļ vēsturi es apzinīgi teātrālizēju, dodams vēstures notikumiem koncentrētu ideoloģisku apgaismojumu.

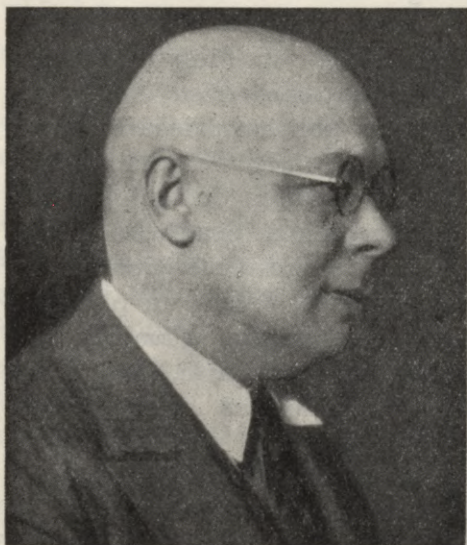
„Atdzimšanas dziesmas“ darbību es ietvēru vadonības idejā un šīs idejas pret darbībā. Vadonim, kā Dieva un Laimas vēlējumam nesējam, bija jāuzvar. Ar „Atdzimšanas dziesmu“ mēs visi, kas

to veidojām, gribējām latvietim dot jaunu ticību un seju, visā tautā iedvest lepnu un varenu gribu: būt savu slaveno senču, tautas mūžīgo vērtību cienīgiem mantiniekiem un tālāk radītājiem. Iedomājoties, ka mūsu veidoto izrādi katru vakaru skatīsies 40.000, varbūt, vēl vairāk, skatītāju, mēs zinājām, cik liela mūsu atbildība. Bet taisni tā mums deva sparus un ticību!

Pirmās dienās jau pļeteicās 46 koŗi ar 1900 dziedātājiem. Vislielākā aktīvitāte bija armijas, aizsargu un policijas daļām un tāpat arī visiem māksliniekiem. Galvenās lomās bija aicināti Nacionālā, Dailes, Jelgavas, Zemnieku drāmas un citu teātru aktieŗi. Tā kā izrādē bija paredzēti daudzi mūzikāli momenti, tad tūdaļ darbu sāka komponisti: J. Zālītis, J. Kalniņš un J. Vītoliņš. Tikpat enerģiski savu darbu sāka izrādes skatuves būves veidotājs inženieris Tifmanis ar saviem darbiniekiem. Vienības laukumā bija paredzētas 23.000 sēdvietas, kas bija jāuzceļ. Milzīgā estrāde skatuvei bija domāta 70 metru garumā un 30 metru dziļumā, un tā arī to izbūvēja. Estrādes vidū cēla milzīgu ekrānu, kuŗā bija paredzēts demonstrēt darbības gaitā iekomponētas filmas. Abās ekrāna pusēs pacēlās senlaiku pilis, modernas rūpniecības celtnes, lauku ainavas, kaŗa tranšejas. Pēc dažām dienām no visām Latvijas malām pļeteicās daudzi koŗi un daudzi svētku apmeklētāji. Tādēļ rīcības komiteja tūdaļ sāka domāt par īpašu vilcienu norīkošanu viesu atvešanai un aizvešanai. Satiksmes resors šo nodomu atbalstīja.

Kad pirmie organizācijas darbi bija paveikti, rīcības komiteja savā paplašinātā sēdē ielūdza viceministri Bērziņa kungu un armijas pārstāvjus, lai tos iepazīstinātu ar savu darbu. Man bija ministra kungam jāapļiecina visu „Ātdzimšanas dziesmas“ darbinieku dedzība un radīšanas prieks, kam katrs varēja atraisīt spārnus un sasniegt vislielāko spriegumu, jo to nekavēja komitejas un balsošanas, bet gluŗi otrādi: visus vadīja viens mērķis, visi bija aktīvi un atbildīgi pret vienkopīgo uzdevumu. Viceministra kungs sirsnīgi pļeteicās darba darītājiem un atzina, ka šī dziesma nebūs dziesma jaunam laikam vien, bet tā dziedās arī par mūsu cīņām pagātnē un radīs nākotnes tēlus. „Ātdzimšanas dziesmai“ jābūt mūsu mākslas gatavības apliecībai. Šai dziesmā līdzdarbosies visas mākslas nozares un ja darbs izdosies, tad tā būs mūsu gatavības zīme. Valdība darīs visu, lai veicinātu autora un visu mākslinieku izdomas pļe-

pildīšanos, visiem ļaujot rīcības brīvību, bet prasot pilnu atbildību. Viceministra kungs beidzot izteica savu apmierinātību ar „Ātdzimšanas dziesmas“ autora izveidojumu, un tādu pašu apmierinājumu viņam bija uzticējies izteikt Ministru prezidenta kungs. Un izteicis savu pārliecību, ka „Ātdzimšanas dziesma“ būs skaistākā dziesma, kāda Latvijā dziedāta, ministra kungs apliecināja savu dzīvo interesi par visiem izrādes piepildīšanās darbiem. Šāds valdības un viņas vadītāju atzinums darbiniekiem bij liels gandarījums, kas viņu enerģiju vēl vairoja. Vēl skaidrāk mēs apzinājamies, ka „Ātdzimšanas dziesmas“ izrādei jābūt lielam notikumam.

J. Muncis
„Ātdzimšanas dziesmas“ inscenētājs

P. Ašaks
„Ātdzimšanas dziesmas“ svētku
administratīvais vadītājs

Kad Rīgas ielās un visās Latvijas malās jau redzami bija mākslinieku Strunkes, Krauzes un Krūmiņa zīmētie spilgtie plakāti, tautas interese iedegās aizvien lielāka. Laiks skrēja katru dienu straujākiem soļiem, darba temps un kāpinājums kļuva fantastisks. Kad savu darbu sāka kori un aktieři, man bija no visiem jālūdž vislielākā gatavība un pienākuma prieks, ko visi deva ar karstāko

dedzību, apzinoties, ka viņi kalpo atdzimušai tēvijai, nākotnes Latvijai. Ja daudzi valsts dzīves gadi bija pretrunā tiem mērķiem, par kuriem savu dzīvību bija atdevuši ļaunu varoņi, tad mums, šo lielo dziesmu veidojot, bija jāatrod gandarījums šiem varoņiem, un, jaunus varoņus radot, pašiem tādiem jātop. Un tādi bija visi „Atdzimšanas dziesmas“ darbinieki, tie bija darba un pienākuma varoņi. Tie nebija lielā pienākuma akli izpildītāji, bet idejiski kalpotāji kādam uzdevumam, kam lemts bija tautā atraisīt dziļāku kustību uz garīgu atdzimšanu.

Valsts konservātorijā, 1. pamatskolā, Izglītības ministrijas sēžu zālē, Vienības laukumā kūsāja nemitīgs darbs. Rīcības komitejas sēdēs, koŗu un aktieŗu mēģinājumos, skatuves celšanā. Ar vislielāko vērību un līdzdalību mēģinājumus apmeklēja viceministrs Bērziņa kungs. Viņš redzēja un izjuta katru, visslepenāko trīsu darbinieku sirdīs un nervos, redzēja katru darbu, katru soli, un priecājās mums visiem līdzī. Bet laiks, laiks skrēja. Tas tomēr nespēja salauzt lielo entuziasmu un iedvesmi, kas aizrāva izrādes dalībnieku tūkstošus. Mums radās aizvien jauni līdzdarbinieki praktiskā darbā. Studentu padomes prezidijs nolēma uzņemties daudzus pienākumus izrādes laikā. Kad visi atsevišķo koŗu, aktieŗu, baleta un plastisko grupu darbi bija nobeigti, tad sākās kopmēģinājumi Vienības laukumā. Veseriem kladzot, lielām sijām ceļoties gaisā, notika šie Rīgā nepiedzīvotie mēģinājumi. Mums, komitejas prezidija locekļiem (man, Muncim un Ašakam), bija jāuztura visaktīvākie sakari ar atsevišķo darbu nozaru un grupu vadītājiem un katru brīdi jādomā par visdažādākām iespējamībām. Viss bija jāparedz un jāgādā. Kad skatuves būve jau tuvojās gatavībai, bija jādomā par viņas apsardzību un par daudziem jautājumiem reizē.

No visām lauku malām, no mūsu kaimiņvalstīm un arī citām tālākām valstīm pieteicās daudzas svētku apmeklētāju ekskursijas. Sevišķi dzīvi pieprasījumi no armijas un aizsargu daļām, kuriem bija nolemts izsniegt vairākus desmittūkstošus brīvbiļešu, tāpat arī strādniekiem rūpniecības uzņēmumos. Pirmā biļešu pārdošanas dienā jau pārdeva 3000 ieejas biļetes, un šis skaits katru dienu vērtās lielāks.

Redzot lielo, gan klusībā cerēto interesi par gaidāmiem svētkiem, darbinieku krūtīs cilāja aizvien varenāka līgsma. Bet līdz ar to jo lielāka vērtās disciplīna, kas saistīja visus izrādes dalībniekus. Mē-

ģinājumus kavēt nedrīkstēja neviens, un neviens to arī nedarīja, jo viņa vietā tūdaļ būtu nācis cits. Gribētāju piedalīties šai svētku izrādē bija daudz vairāk, nekā izrādes plānā bija paredzēts. Un ja gadījās, ka sevišķu apstākļu dēļ kāds nevarēja savu darbu turpināt, tad viņa vietā jau desmit jauni bija klāt. Un Vienības laukumā ar katru stundu aizvien augstāk pacēlās grandiozās dekorācijas. Prieks bija redzēt, ka lielo estrādi ceļot, taisni no ielas, neviena neaicināti, paši pieteicās palīgi darbā un strādāja ar aizrautīgu prieku, nedomādami par algu. Kāds sirmgalvis, ar zāģi, cirvi un veseri rokās, vairāki lāģi piedāvāja savus pakalpojumus. Bet viņš bija pārāk vecs un rīkotāji viņam deva vieglāku darbu. Viņš labprātīgi uzņēmās uzraudzīt Vienības laukumā izkaisītos būvmateriālus un savu pienākumu veica dedzīgi.

Bet laiks skrēja. Mūsu darba temps vērtās aizvien straujāks, disciplīna aizvien asāka, atbildība aizvien augstāka. Biļetes pirka nepiedzīvotā ātrumā. Pieprasījumi no laukiem vairojās katru dienu.

Grūti, bet ārkārtīgi valdzinoši mums ar režisoru Munci bija vadīt izrādes dalībnieku tūkstošus. „Atdzimšanas dziesmas“ izrādē bija paredzēti piedalīties 600 kājnieku kaŗavīri, 100 jātnieki, 400 aizsargi, 100 vecie strēlnieki, 100 policisti, 1800 Rīgas un apkārtnes koŗu dziedātāji, 60 Operas baleta artistī, 100 mūsu lielo teātru izcilākie aktieŗi, 180 pārējo teātru aktieŗi, 100 orķestŗa mūziķi. Tos visus apvienot un sakausēt mākslinieciski darbīgā vienībā bija brīnišķīgākais uzdevums, kāds var lemts būt kādam māksliniekam.

Redzot visas tautas nepiedzīvoto interesi, rīcības komiteja lūdzta satiksmes resoru, „Atdzimšanas dziesmas“ svētku dienās laist apgrozībā papildu vilcienus, viesu pārvadāšanai. Tādus norīkoja uz Rīgas-Krustpils, Valmieras, Jelgavas un Tukuma līnijām. Izrādes krāšņuma pacelšanai komiteja gādāja par to lauku novadu koŗu piedalīšanos, kuŗiem ir spoŗākie kostīmi. Tādi pieteicās no Nīcas, Rucavas, Alsungas, Bārtas, Valmieras, Ogres un citiem novadiem. Kad visi koŗi sanāca Vienības laukumā, tad bija redzams apbrīnojams darbs, jo divu nedēļu laikā tie iestudēja 26 dziesmas, četrdesmit koŗiem strādājot visiem kopā. Tas bija atsevišķo koŗu vadītāja un galvenā diriģenta Āuka nepārspējamās enerģijas augstākais uzliesmojums. Iespējams tas bija tādēļ, ka mēs visi bijām bruņoti ar uzticību un atbildību. Un atbildība rada varoņus!

Mēģinājumu laikā visas ielas ap Vienības laukumu kūsāja nepārtrauktā ļaužu kustībā, līdz beidzot ieeja Vienības laukumā bija jānoslēdz, lai lielā drūzma netraucētu darbu. Tomēr laukums bija vienmēr pilns, to pildīja pašu izrādes dalībnieku skaits. Jo visa Rīga, visa Latvija ar ilgām gaidīja lielāko teātra mākslas notikumu Latvijā. Kopā ar pilsētas komandantu pulkvedi Malcenieku, Rīgas prefektūru, studentu padomes pārstāvjiem, svētku rīcības komiteja izstrādāja plašu reglāmentu izrādes dalībniekiem un publikai, organizējot disciplīnu un kārtību izrādes dienās. Jo tur nedrīkstēja notikt neviena nejaušība. Vienības laukumā nolēma ierīkot 6 biļešu kases, kuŗas bija nepārtraukti ļaužu apsēstas. 23.000 sēdvietas sadalīja 74 sektoros, kuŗus izrāžu dienās apkalpoja policisti, aizsargi un studenti. Tāpat arī šī apvienotā komiteja izstrādāja Valsts prezidenta un valdības, diplomātiskā korpusa un ārzemju viesu sagaidīšanas svinīgu rituālu ar baznīcu zvaniem un prožektoru gaismu.

Tā pakāpeniski „Atdzimšanas dziesma“ Rīgas pilsoņu acu priekā veidojās par disciplinētu izrādi. Estrādē un visā laukumā ierīkoja plašu gaismas un dzirdes signālizāciju, kas darbojās ar lauku telefoniem, elektriskiem zvaniem un prožektoriem. Ģenerālmēģinājumiem sākoties, daudzie izrādes vadītāji, atbildīgs katrs savā vietā, sekoja katram zvanam, katram gaismas momentam. Visgrūtāk veicās ar filmas izveidošanu, kas bija iekomponēta darbībā. Autors un režisors, pārāk ideāli domājot par mūsu filmas tehniskām iespējamībām, pēdējā mēģinājumā piedzīvoja traģisku vilšanos, jo mūsu filmas tehnika nevarēja attaisnot viņu cerības. Atmetot trūcīgi izstrādāto filmu, vēl pēdējā naktī no piektdienas uz sestdienu, kad jau bija jānotiek pirmizrādei, autoram bija jāpārkomponē visa apoteoze, kas sākumā bija būvēta uz skatuves un filmas kameras pretdarbību. Tādēļ vēl pirmizrādes dienas rītā filma bija jāatvieto ar dzīvu aktieŗu ansambli, dodot tam pilnīgi jaunu tekstu un kompozīciju.

Jau mēģinājumos lielu efektu atstāja armijas jātnieku daļas, kuŗām izrādēs bija jāpiedalās kauju scēnās. Te jāapbrīno mūsu kaŗavīru augstā intelliģence, jo dažās dienās tie pilnīgi iejutās šai komplicētā atmosfairā un savus uzdevumus veica spīdoši. Kauju scēnās visu Rīgu līdz vēlai naktij satrauca lielgabalu dārdoņa un citi kauju trokšņi. Estrādes un laukuma apgaismošanai ierīkoja

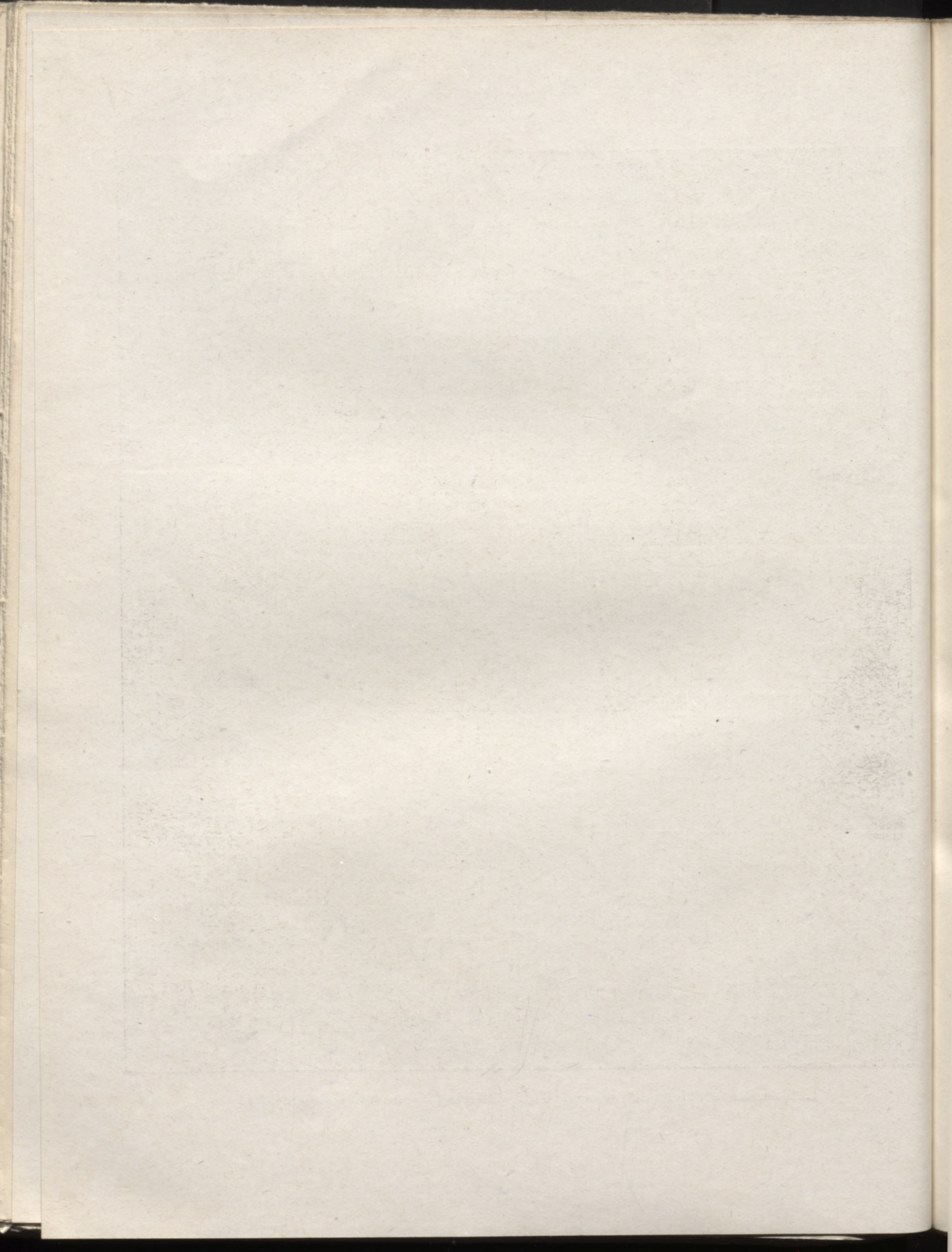

„Atdzimšanas dziesmas“ ainas. Vidū aktieris J. Osis Vadoņa lomā

„Atdzimšanas dziesmas“ scēnas. Vidū aktieris J. Ģērmanis Kanģara lomā

80 gaismas aparātus un 4 lielos armijas prožektorus. Un kad drīz jau bija pārdotas 20.000 ieejas biļetes, tad nevienam vairs nebija šaubu, ka mūsu darbs guvis cerēto atbalsi tautā.

Kad pēdējā ģenerālmēģinājumā jau visi bija kostīmos un precīzi darbojās visi aparāti un lielās masas, izrādes ainas ritēja cita pēc citas, tad dalībnieku sajūsmā vairs nebija robežu. Un sevišķs prieks bija visa šī grandiozā notikuma vadītājam: rīcības ko-

S. Duks

„Atdzimšanas dziesmas“ mūzikālās daļas vadītājs

mitejam. Redzēdami, ka visas grūtības jau uzveiktas, mēs apkampā-
mies kā bērni, un gaidījām lielo pirmizrādes dienu. Daudzi izrādes
dalībnieki no jaunās paaudzes kā apburti lūkojās pēdējā mēģinājumā.
To redzot, autors apzinājās, ka savu nolūku viņš sasniedzis, ka šī
izrāde atmodinās latvieša pašcieņu un lepnuma garu, un dos tautas
vēsturisko likteņu pareizu izpratni, šo likteņu spēka iedvesmi tiem,
kam Latviju lemts vadīt tālāk. Kad pēdējā ģenerālmēģinājumā, pla-
šajā Vienības laukumā, starp dažādām izrādes scēnām aiz skatuves
un laukumā uz soliēm grupās sēdēja un smēķēja seno laiku bruņi-

nieki, sarkanarmieši, pagājušā gadsimta studenti, zvejnieki, kazāki, gubernatora balles viesi, strādnieki un neskaitāmi citi tipi, tad jau visi atguva elpu tai skaidrības mierā, kas vajadzīgs bija lielajai dienai. Tad visi ieņēma mūsu vēstures dzīvā avotā, lai sevi pārbaudītu rītdienai.

Pēdējā dienā pirms izrādes no laukiem bija sabraukuši skatītāju tūkstoši un Rīgu pildīja zemes spēka dzīvā balss. Par latvju tautas lielo svētku notikumu bija ieinteresējusies visa pasaules prese un uz Rīgu komandēja savus žurnālistus. Tie atbrauca no Amerikas, Anglijas, Francijas, Vācijas, Zviedrijas, Čehoslovākijas, Ungārijas, Itālijas un arī no mūsu tuvākām kaimiņvalstīm: Igaunijas, Lietuvas, Polijas un Somijas.

Tā beidzot pienāca „Ātdzimšanas dziesmas“ izrādes diena. Pirmā vakarā izrādē noskatījās 50.000 skatītāju, kuŗi sagaidīja Valsts prezidentu, tautas Vadoni un valdību un ārzemju viesus svinīgā pacilātībā. Visi ārzemnieki apbrīvoja mūsu tautas augsto disciplīnu, kas šai vakarā bija nepiedzīvota. Kad augstie viesi iesēdās krāšņu ziedu dekorētās ložās, tad atskanēja četru senlatviešu ģērbos tērptu fanfāristu pirmās fanfāru skaņos, kas visiem lika būt savās vietās. Siltā jūlija naktī, fantastiskā prožektoru gaismā, ritēja grandiozā izrāde, kuŗas vārdus pārraidīja tālu no Vienības laukuma sadzirdami VEF'a skaļruņi. Pirms izrādes teiktā Vadoņa runa, kas lasāma šai rakstu krājumā, ar savu dziļo saturu svētku viesus pacēla domu cēlumā un pacilātībā. Un visa publika šai jutoņā atvērās neaizmirstamai izrādei. To noklausījās arī visa Latvija, un latvieši ārzemēs, kas izrādi pašu neredzēja. To pārraidīja no Vienības laukuma radio literāriskās nodaļas vadītājs Atis Zālītis.

Lai gūtu pārskatu par „Ātdzimšanas dziesmu“ un viņas izrādi, ļausim runāt mūsu un ārzemju preses spriedumam. „Brīvā Zeme“ sajūsminātā rakstā atzīst, ka „grūti atrast vārdus, kad cilvēku pārņem kāds dziļš, iekšējs savīļņojums, un ja cilvēki un ļaužu pūļi sabangoti līdz pamatiem.“ — „Viss skatītāju pūlis bija tik kluss un svinības pilns, ka atgādināja dievnamā sapulcētus ļaudis. Viss uzvedums uzskatāms par ļoti labi izdevušos, visi skatītāji dzīvoja līdzī katuvei un vadonības ideja visā cēlumā nostājās to priekšā. Pēc izrādes lielā patriotiskā manifestācija negribēja beigties. Divreiz atskan „Dievs svētī Latviju“ un beidzot koris nodzied „Lai līgo lepna

dziesma". Tad sākās suminājumi izrādes sagatavotājiem, vadītājiem un dalībniekiem. Beidzot Ministru prezidents K. Ulmanis sirsnīgi pateicās tēlotājiem un koņiem, kuŗu darbs kalpojis tautai un valstij. Tā ar lielu, varenu un aizraujošu tautas ticības un patriotisma apļiecinājumu nobeidzās šie lielie Atdzimšanas svētki, un ļaužu strau-
mes, sajūsminātas un pacilātas, plūda mājup."

„Latvijas Kareivis“ par „Atdzimšanas dziesmas“ izrādi raksta: „Mēs tur sajūtām ne tikai savu pagātnes lielumu, savas jaunības un savu cīņu romantiku, kas vienmēr bijusi saistīta ar mūsu tautas sirds pukstiem. Mēs tur dzirdējam salutu arī tai jaunai mūsu tautas valstij, par kuŗu esam stāvējuši un stāvam, un kuŗas attīstības pilnvērtīgu iespēju kopš 15. un 16. maija mēs tagad suminām savās sirdīs un arī šai kopējā savilņojumā, ko mums dod „Atdzimšanas dziesmas“ grandiozais uzvedums.“ — „Plašos, meistarīškos vilcienos, ar autoram Robertam Kroderam tik bagātīgi piemītošo skatuves mākslas zināšanu un lietpratību, te veidots darbs, kuŗam līdzīgu mums līdz šim nav bijis. Tam nevar pielikt nevienu parasto skatuves darba mērauklu, tik īpatnējs ir viņa uzbūves principu saskaņojums. Lieki pieminēt bagāto tehnisko paņēmienu dažādību, kas darbā ar asu skatu iekārtota. Te pilnā saskaņā ar autora nodomiem lielo puliņu panākumiem vainagotu rezultātu radījis galvenais režisors J. Muncis ar režisoru Veicu, kopā radot uzvedumu, kāds tādā veidā gan laikam būs vienīgais Eiropā.“ — Piemīnot mūzikālās daļas vadītāja Duka, dekorātorā Cimmermaņa, plastisko grupu kārtotājas Bulles kundzes un baletmeistara Leščevska slavējamo darbu, laikraksts cildina iespaidīgos tēlotājus: Osi (Vadoni), Filipsonu (Ģenerāli), Kraukli (Burtnieku), Ģērmani (Kangaru), Lagzdiņu (Bruņinieku), Švarcu (Krišjāni Valdemāru), Pabriku (dzejnieku Ausekli), R. Kalniņu (Gubernātoru), Mārsieti (pulkvedi Kalpaku), J. Laivu (latvju varoni) un daudzus citus tēlotāju tūkstošus.

„Pēdējā Brīdī“ raksta, ka „Atdzimšanas dziesmai“ līdzīgu uzveduma mums vēl nav bijis. „Varbūt, būs pareizi tas, ko izrādes noslēgumā aizrādīja Ministru prezidents K. Ulmanis, ka tāds darbs, kā šis, nekur vēl nav pieredzēts. Skatuvīskās spēles darināšanā mēs atkal esam paplašinājuši savu vērienu. Varbūt, ka „Atdzimšanas dziesmas“ uzvedums būs mūsu skatuvīsko iespēju jaunradošais ceļstabs, kā tas pirms kaŗa bija ar „Uģuni un Nakti“. Tas ir labs pie-

mērs, kā veidojama liela spēle, kas konstruēta no daudzām īsām un izteiksmīgām ainām un skatiem.“

„Ja unākās Ziņas“, atzīdamas, ka Vienības laukums vēl nekad nav redzējis tādu izrādi, saka: „Nekad vēl skatītāju desmitūkstošos nav valdījusi tāda sasprindzinātība, kā „Atdzimšanas dziesmas“ pirmizrādē. Šie prožektori no visām pusēm un no īpaša torņa Esplanādes vidū, kas no nakts tumsas izcēla mūsu daudz cietušās tautas vēstures spilgtākos mirkļus gadu simteņu gaitā, radīja mums neaizmirstamu, fantastisku iespaidu.“

Dzejnieks K. Strāls, atzīdams izrādi par savu mērķi pilnīgi sasniegušu, saka: „Tautai rādītas viņas likteņu gaitas un ar to gūta savas pašapziņas pieaugšana un ticība savam dzīvības spēkam, kas nav iznīcināms pat vislaunākām pretvarām: sevi par viengabalainu, kopīgu organismu apzinošās tauta nav iznīcināma. Šī apziņa tad jo skaļi izpaudās pēc izrādes nebeidzamās ovācijās mūsu vadoņiem.“ — Dzejnieks J. Ākuraters dod tādu pašu spriedumu, sacīdams: „Tādu uzvedumu ētiski audzinošā nozīme ir ļoti liela; tāda varonības cildināšana būtu izdarāma ik gadus, jo tā atstātu lielu iespaidu, sevišķi uz mūsu jaunatni, rādot tai vienīgo un pareizo ceļu cīņās par savas tautas brīvību. Šis uzvedums lai pamudina mūs atcerēties latvju tautas kāpienu brīvības kalnā. Tagad latvju tauta ir savas brīvības kalngalā. Izrādē mēs redzam cīnītājus, kā parādē — gan atsevišķi, gan pulkos; gan gara, gan ieroču cīnītājus. Tas ir svinīgs gājiens, kas tur iet mums garām. Kas to spēj saskatīt un izprast, tas spēj arī saprast, cik dārgi maksājusi mūsu brīvība. Un lielajā uzvedumā, kas sagatavots visu cīnītāju piemiņai, skan arī tautas gaviles par sasniegto brīvību un jaunas vienības sākumu.“

Tikpat atzinīgus spriedumus izteikusi arī pārējā prese, sevišķi provinces laikraksti:

Arī minoritātu prese šim notikumam veltījusi dzīvāko vērību. „Rigische Rundschau“ atzīst, ka „Atdzimšanas dziesmas“ izrādes diena nozīmē 15. maija garīgu turpinājumu un simbolizējumu. „Scēna seko scēnei. Uzliesmo prožektori, aizvien jaunas ainas tie izrauj no tumsas. Tad atkal laistās visa grandiozā skatuve ar savām būvēm, lai nākamā mirklī atkal izgaistu nebūtībā. Parādās masu gājieni, piepilda vareno telpu un nozūd netverami ātri. Spēle jau

norisinās citā skatuves daļā. Runā atsevišķas personas, atskan runātāju kori, kautkur dibenā spēlē mūzika, dzied kori, un neizgaist neviena skaņa, jo skaņruņu brīnums ir pilnīgs. Tad izdziest gaisma uz skatuves, lai iedegtos pār publiku. Pauze. Bet neviens nekustās no savas vietas. Varbūt, tikai pieceļas, izstaipt locekļus. Atskan fanfāras. Spēle turpinās. Dārd kauju mutuļi. Gašām aizdrāžas kavalērija. Tad atkal seko mierīga darba ainas nemitīgā maiņā līdz lielai apoteozei, kuņā pilnīgi izgaist robeža starp publiku un skatuvi, un visi kopā sumina Vadoni. Tautas likteņu spēle ir galā. Bet neviens neiet prom. Pēc Vadoņa runas, Valsts prezidenta un kara ministra parādīšanās, ļaužu masas sāk kustēties. Tikpat klusi, kā nākušas, tās aiziet. Varenais iespaids vēl noskan visos.“ — „Nav viegli „Ātdzimšanas dziesmu“ ietvert kādā literāriskā katēgorijā. Tā nav ne drāma, ne pantomīma, tā nav ne opera, ne dziesmu spēle, kaut pilna mūzikas un dziesmu; jā, te skaņu pasaule nav absolūta, nav valdoša pati par sevi, bet tā piepilda kādas simbolikas relātīvu uzdevumu. Autors Kroders radījis konstruktīvu, aptveņošu darbu, ko atzīsim un vērtēsim par pilnīgi jaunu mēģinājumu, kas, varbūt, vēl nekad nav izmēģināts un tik drīz atkal neklūs par īstenību. Runājot par šī uzveduma tehnisko aparātu, jāsaka, ka te bez šaubām paveikts liels darbs. Šīs izrādes veidotāji pelnījuši vislielāko cildinājumu, jo tā bija disciplinēta līdz pēdējam.“

Krievu laikraksts „Sevodņa“, spīlgētos vārdos attēlodams tautas lielo prieku, ejot uz saviem svētkiem, sīki apraksta izrādes gaitu, un saka: „Neviena skatuve pasaulē līdz šim nav devusi tik grandiozu artistu armijai kādai izrādei, pat ne lielvalstu galvas pilsētas. Bet to, ko nav varējuši dot pasaules lielākie un bagātākie teātri, to devusi latvju tauta vienkopības iedvesmes un pacilātības brīdī. Visa šī armija, bez atpūtas strādājusi un diezin vai gulējusi dažas stundas dienā, tomēr nepazīst nogurumu. Visi ir priecīgi un visās sejās staro apģarotības skaidrība. Tēvijai mīlestības burvju zizlis, jauna, gaiša laika tuvošanās ticība visus norūdījusi tērauda cietus.“ — „Šo grandiozo izrādi nav radījis autors un izpildītāji vien, tā krāšņi izplauka arī skatītāju dvēselēs. Tauta te ieraudzīja sevi savas vēstures ilgā ceļā. Autors R. Kroders pratis aptvert tiklab vēstures etapus, kā dzīvo tagadni, un atradis visīstākos vārdus, kas tik stipri

izteica visas tautas izjūtas. Vēsturiskās ainas pilnas dzīvības ritma un krāsainības. Teātrālā pilsētiņa zem klajām debesīm (ar pilīm, fabrikām) atdzīvojās, režisora Munča neredzamo roku vadīta. Darbības dinamikai un kāpinājumiem daudz palīdzēja Leščevska veidotās plastiskās fantazijas. Aktiepi un grandiozās masas uz skatuves nespēlē. Tās apgaroti dzīvo uz skatuves. „Atdzimšanas dziesma“ pa daļai radniecīga mistērijai, kas veltīta tautas ciešanām un atdzimšanai. Viņā rādīts ceļš uz vadoņības ideju padziļinājumu, uz nacionālās ideoloģijas tālākiem sasniegumiem. — Tādu dziesmu varēja radīt tikai tauta, kuŗā slēpti bagāti garīgie spēki. Tauta, kas radījusi tādu dziesmu, aicināta uz augstāku brīvību, tai lemts spēlēt lielu lomu visas pasaules kultūrā.“

Tautas sajūsma tiklab pirmās dienas izrādē, kā abās pārējās, bija neapprakstāma. Kad krāšņi kostimētie koŗi, gaisā vīcinot ziedus un baltus laķatiņus, pēc izrādes sumināja tautas vadoņus un „Atdzimšanas dziesmas“ veidotājus, tad Ministru prezidents K. Ulmanis vēl pēdējā vārdā teica: „Tagad mēs visi, kas bijām klausītāji, lai zinām savai sirdsbalsij teikt, ko jūtam: visiem, kas te strādājuši dienu no dienas, lai sagādātu mums šo vakaru, teiksim mīļu paldies. Un lai jums, mājās ejot, paliek prātā viens: kalpot tautai, tēvijai un Latvijai! Tāda izrāde, kā šī, nekad vēl nav Latvijā bijusi un es nezinu arī citu vietu pasaulē, kur kautkas līdzīgs būtu bijis. Paldies!“

Otrā un trešā dienā no visām Latvijas malām saplūda jauni skatītāju tūkstoši. Pēdējā dienā vairs Vienības laukums nespēja visus uzņemt. Bet izrādi atkārtot nevarēja, jo visu dalībnieku gara un nervu enerģija bija sasniegusi savu kulminācijas punktu. Ārzemju žurnālisti „Atdzimšanas dziesmu“ nosauca par tautiskās vienības triumfu Latvijā. Sevišķi sajūsmināti un apburti bija Šveices žurnālisti, jo brīvai Šveices tautai tuva ir katra latvju tautas brīvības trīsa.

Pēdējā dienā „Atdzimšanas dziesmas“ vadītāji vēl ierīkoja 5000 papildvietu, izrādē ielaida 10.000 Rīgas strādniekus par brīvu. Pirmo izrādi noskatījās 54.000 skatītāju, otro 48.000, bet trešo pāri par 60.000. Tā tad „Atdzimšanas dziesmā“ noskatījās 162.000 Latvijas iedzīvotāju! Visi izdevumi, kuŗus gādāja valdība, attaisnojās pilnīgi un deva vēl atlikumu!

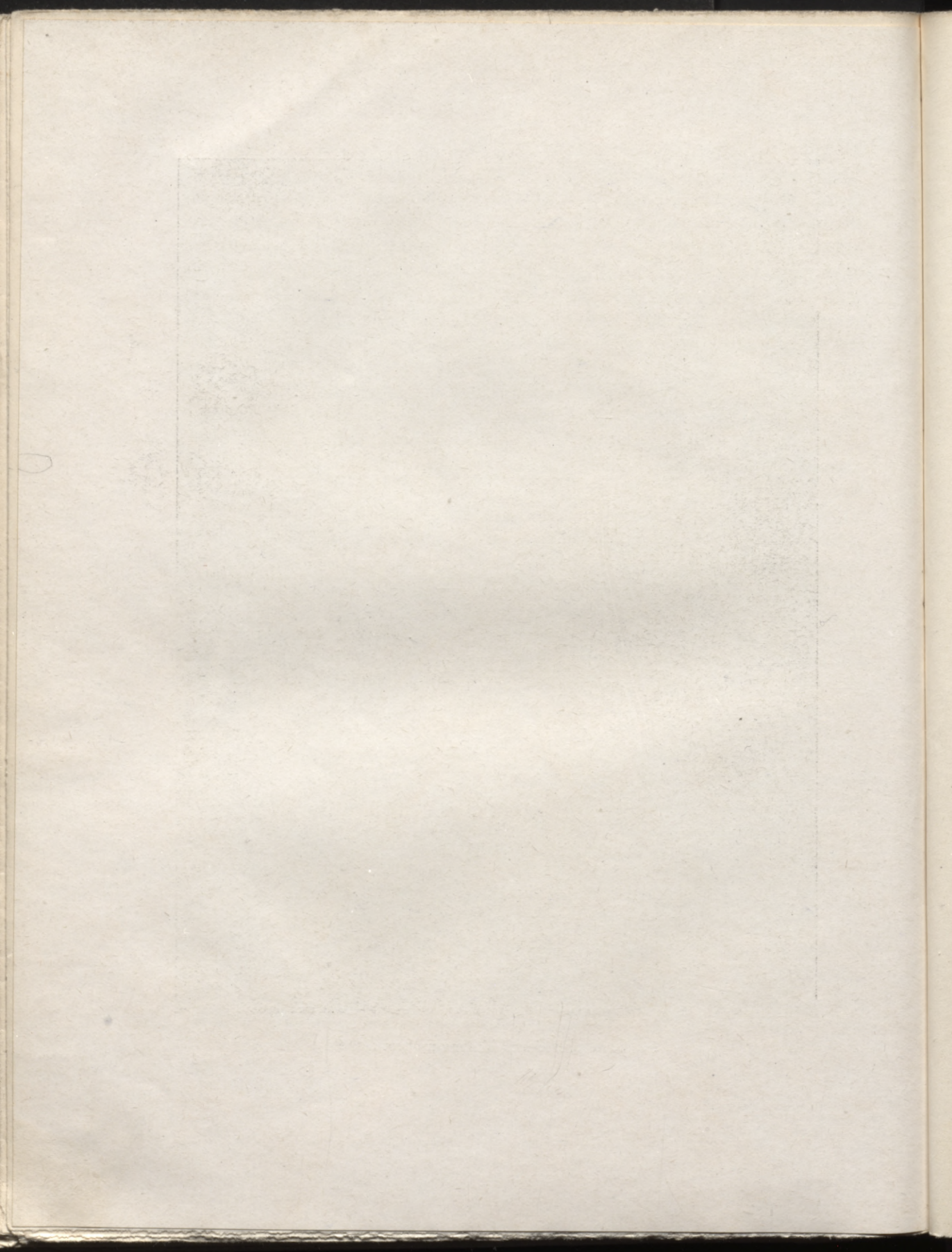
„Ātdzimšanas dziesmas“ darbiniekiem rīkotā azaidā Ministru prezidents K. Ulmanis par šo tautas svētku izrādi teica šādus sajūsminātus vārdus: „Es gribu gluži noteikti sacīt: ir noticis brīnums, kādu mēs visi tagad pieredzam. Šis brīnums ir arī „Ātdzimšanas dziesma“. Jūs, kas visi esat bijuši šī lielā darba radītāji, vadītāji un darītāji, esat veikuši apbrīnošanas cienīgu darbu. Bet ne pati „Ātdzimšanas dziesma“ vien ir brīnums. Ne tas vien ir brīnums, ar kādu visi uzveduma dalībnieki vislielākā centībā un saskaņotībā veica savu darbu katrs savā vietā. Disciplīna un apzinīgums bija pārņēmuši katru uzveduma dalībnieku. Bet beidzot ir brīnums, kā šo svētkus uzņēma, kā uz tiem atsaucās pati tauta, tie daudzie tūkstoši, kas pildīja Vienības laukumu. Un kā šie tūkstoši visas šīs dienas jūsmoja tautas svētkos! Ar tādu neviena nenorādītu, bet iekšēji pārlicinātu, apziņas pilnu disciplīnu, ar tādu sevi valdošu, pašpārlicinātu, cieņas un apziņas pilnu izturēšanos un reizē ar to gaviļējošu sajūsmu, kā to spēj tikai latvju tauta viņas labāko jūtu uzplūdamā. Ne velti tādēļ ārzemnieki apbrīvoja nevien pašu uzvedumu, bet arī pašas tautas gara izteiksmi. Un nu jāsaka, ka taisni mums, kas esam uzņēmušies vadīt mūsu ceļus pretim nākotnei, tas bija vislielākais atbalsts mūsu darbā. Taisni te „Ātdzimšanas dziesma“ vispilnīgāk veikusi savu uzdevumu. Jo daudzi no mums, tikai noskatoties visās šais iespaidīgās ainās, kas visu acu priekšā cēla mūsu pagātnes ciešanu un uzvaru gaītas, jūta sevi mostamies to lepnumu, ar kādu varam raudzīties uz savu pagātni un smelties tur spēkus nākotnei. „Ātdzimšanas dziesma“ tagad atskan arvien tālāk un plašāk. Šai darbā arī jūs, uzveduma dalībnieki, esat veikuši savu pienākumu, esat pat pārspējuši paši sevi! Arī mēs, kas esam uzņēmušies tautas vadību uz nākotni, spēsim veikt nevien savu pienākumu, bet arī pārspēsīm paši sevi, lai katram savu darbu darot, visiem būtu labi mūsu dzimtenē!“

Igaunijas aizsargu priekšnieks ģenerālis Roska, redzējis „Ātdzimšanas dziesmas“ izrādi, izsaka savu prieku par to. „Ja arī es nesapratu tekstu, darbība pati par sevi man ļāva to saprast. Daudzas ainas spilgti runāja uz mani. Arī mums, igauņiem, šīs latvju tautas vēstures ainas ir tuvas. Nevaru atrast īstos vārdus, lai izteiktu šī uzveduma brīnišķos sasniegumus. Tas bija taisni tas, kas tautai tagad vajadzīgs. „Ātdzimšanas dziesma“ uz mani atstāja lielu,

neizdzēšamu iespaidu, kas paliks atmiņā uz visiem laikiem.“ — Visā igauņu presē, atskaitot „Vaba Maa“, par šiem tautas svētkiem sniegtas atzinīgākās un draudzīgākās atsauksmes. Tāpat arī lietuvju, somu, poļu, norvēģu, ungaru, vācu, zviedru un Āustrijas, Holandes, Šveices presē. Sevišķi sajūsminātu rakstu par „Ātdzimšanas dziesmu“ publicējis Latvijas lielais draugs, somu prof. Mikkola laikrakstā „Uusi Suomi“ 22. jūlija numurā. Par visiem ārzemju žurnālistiem sajūsminātāko rakstu itāļu lielākā dienas avīzē „Corriera della Sera“ publicējis no Romas uz „Ātdzimšanas dziesmas“ izrādi komandētais žurnālists Alesandro Pavolini. Viņš raksta: „Šais dienās visas ielas Rīgā greznotas sarkanbaltiem karogiem, kuŗiem jāatgādina šo dienu svinības. Vai tie tautas svētki? Jā un nē. Polītisks teātris! Esplanādē, lielā koku iežogotā laukumā Rīgas centrā, sarīkota izrāde 50.000 skatītājiem. Reiz atrados Itālijas masu izrādes „18-BL“ priekšgalā. Šo eksperimentu nevarēja atzīt par laimīgu. Bet viena neizdošanās nepierāda, ka teātra nākotne nebūtu meklējama šādās masu izrādēs. Arī Musolini autoru biedrībā norādīja, ka šai virzienā jāiet tādi paši ceļi. Notikums Rīgā var noderēt par tipisku piemēru, kā masu teātris, būdams arī pilsoņu teātris, tagad var ieņemt tādu pašu vietu, kāda tam bija viņa spīdošā sākumā. No politiskā viedokļa šis eksperiments izdevies visā pilnībā. „Ātdzimšanas dziesma“ pratusi radīt ciešu kontaktu starp valdību un tautu. Par izrādes tehnisko pusi un aistētiskiem iespaidiem jāsaka, ka mēs šai gadījumā asistējām pie jauna teātra attīstības posma, tāda teātra, kas domāts 20—40 tūkstošu skatītājiem. No tagadējiem eksperimentiem mums jāprot izlobīt viss pozitīvais un negatīvais. Šai plašā izrādē ar lielām aktieŗu masām, daudziem elektriskās apgaismošanas, fonētiskiem un tehniskiem efektiem, visas rīkojumu pavēles ir iespaidīgas, ātras un skaidras. Šai ziņā darbs uzskatāms par izdevušos. No augstas kabines, kas novietota publikas vidū, skaļruņi darbojas un gaisma plūst bez traucējumiem. Visa sarežģītā darbība nokārtota bez komplikācijām. Izrāde pelna uzslavu ar savu noskaņas viengabalainību. Piemēram, ložmetēju uguns un aulekšojošā kavalerija ievesti tikai darbības gaŗtas virziena norādīšanai, nepretendējot uz īstenības attēlošanu. — Beigās atskan tautas himna. Rūnā ministrs Bērziņš. Suminājums Ulmanim, ģenerālim Balodim, lugas autoram Kroderam. Un atkal dziesma iz-

Ministru prezidents Vidzemes braucienā

skan, un 40.000 dodas uz vilcieniem, kas tos aizved atpakaļ uz laukiem vai uz saviem dzīvokļiem pilsētās, kur jau ir dienas gaisma.“

Tā latvju tautas brīvības ilgu un mūžīgā gara augstā dziesma izskanēja ar varenu atbalsi pašu zemē un pāri viņas robežām. „Atdzimšanas dziesma“ nedrīkst būt tikai vienreizīgs notikums, tai jātop par dziļu tradīciju, kas aizvien lielākā pilnībā veidos šādas tautas likteņu mistērijas. Jo šādām izrādēm ir dzīvinošs iespaids spēks, ar kuŗu nevar sacensties nekādas citas spēles. Ko iespēj tūkstoši, iededzināti vienā idejā un ticībā, vienā sajūsmā un grības uzliesmojumā, to nekad nevar spēt atsevišķas, aistētiski nošķirtas teātra izrādes, kuŗu vērtība ir un kuŗai arī jābūt tīri mākslinieciskai. „Atdzimšanas dziesmai“ līdzīgās izrādēs tīri mākslinieciskais vienmēr atkāpsies pret sabiedriskā entuziasma, tautas vienkopības izjūtas reliģisko spēku. Un ar šādu spēku bruņota, tauta būs lielāko varoņdarbu spējīga.

Pirmos valsts atdzimšanas gada svētkos sveicam Valsts prezidentu, Valsts Vadoni — Ministru prezidentu Dr. K. Ulmani un valdības locekļus.

Valsts atdzimšanas pirmais gads rāda pastiprinātu nodokļu ieplūdumu, lielāku spirta apgrozījumu un kā tiešas sekas lielākus spirta pasūtījumus vietējai rūpniecībai.

Ar prieku šādus apstākļus vērojot redzam, ka valsts dzīve ievirzīta pareizās sliedēs un nešaubāmi oeram, ka nākošais gads valsts dzīvē būs ne mazāk sekmīgs un jauniem ieguvumiem vaiņagots.

**N o d o k ļ u
departaments**

Valsts atdzimšanas pirmajos gada svētkos sveicam Valsts prezidentu, Valsts vadoni — Ministru prezidentu Dr. K. Ulmani, valdību un ministrus.

Ar prieku vērojam, ka gada laikā atjaunojusies latviešu tautas dzīve visās radošā darba nozarēs, bet pats latvietis ieguvis to goda mēru, kāds viņam kā karēvisko un dižo latvju cilšu pēcnācējam šai zemē pienākās.

Valsts atdzimšanas pirmais gads raksturīgs arī tai nozīmē, ka pirmo reizi mūsu cukurrūpniecība uzrādījusi tik lielu cukura produkciju, kas pilnīgi apmierina patēriņu iekšzemē un paliek arī vēl pāri. Tāpēc jāvēlas, lai nākošajā valsts atjaunošanas gadā katrs patērētājs ikdienas uzturā lietotu vairāk cukura.

**Valsts cukura
monopola pārvalde**

Vispārējā Apdrošināšanas S-ba nelaimes gadījumos

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 34

Latvijas radiofons

palīdz vienot latvju tautu!

Radiofons — mūsu gadu simteņa lielais izgudrojums — ir neredzama saite, kas vieno ikvienu Latvijas lauku stūrīti ar galvas pilsētu Rīgu. Radiofons ikvienam Latvijas pilsonim dod iespēju dzīvot līdz lielo valsts dzīvi. Izmantojiet arī Jūs iespēju par nepilniem Ls 2.— mēnesī

DZIRDĒT VISU, ZINĀT VISU, BŪT VISUR

Par radiofona abonentu var pieteikties RĪGĀ — radiofona abonentu kantorī (galv. pasta namā), PROVINĒ — visos pasta katoļos.

Visus savus PATĒRĒTĀJUS, kas Rīgā, Liepājā, Daugavpilī un Rēzeknē dienu no dienas Armijas ekonomiskajā veikalā pārliecinājas par Latvijas ražojumu augstvērtīgo labumu, Latvijas ARĀJUS, kas vagu pie vagas dzīdami sniedz mums rudens saules zeltīto ražu, un Latvijas AMATNIEKUS, kas darba ritmā ceļ godā mūsu tēvzemes ražojumus un neļauj apsīkt veikala preču krājumiem, Latvijas atdzimšanas gada dienā sveicina

Armijas ekonomiskais veikals

Lauksaimniecības pārvalde ieteic lasītājiem savus jaunākos izdevumus

- A. Valdmanis.** Ievads piensaimniecībā. 158 lpp. ar 51 zīm. tekstā, ies. Ls 2,20, broš. Ls 1,80.
- K. Pels.** Parastāko stiebrzaļu noteikšana bezziedu stāvoklī. 40 lpp. ar 19 zīm. tekstā, ies. Ls 1,30, broš. Ls 1,00.
- P. Kreišmanis.** Minerāloģija. 93 lpp. ar 48 zīm. tekstā, ies. Ls 1,50, broš. Ls 1,20.
- J. Kaķītis.** Ilustrēts stiebraugu noteicējs 108 lpp. ar 73 zīm. tekstā, ies. Ls 2,50, broš. Ls 1,80.
- J. Baķis.** Zemes mērišana. 89 lpp. ar 88 zīm. tekstā, ies. Ls 2,00, broš. Ls 1,50.
- V. Ducmanis.** Meliorācija. 552 lpp. ar 438 zīm. tekstā, ies. Ls 9,50, broš. Ls 8,50.
- J. Sudrabs.** Dārzkopība. 372 lpp. ar 274 zīm. tekstā, ies. Ls 5,00, broš. Ls 4,00.
- A. Antens.** Aušana. 250 lpp. ar 189 zīm. tekstā, ies. 4,00, broš. Ls 3,00.
- K. Lielgalvis.** Sierniecība. 477 lpp. ar 147 zīm. tekstā, Ls 6,00.
- A. Zapoļskis.** Lauksaimn. ķīmija. 285 lpp. ar 115 zīm. tekstā, ies. Ls 4,00, broš. Ls 3,50.
- M. Viksne.** Mājturība. 254 lpp. ar 93 zīm. tekstā, Ls 3,00.
- Dr. B. Šable.** Higiēna. Ls 1,50.
- A. Valdmanis.** Mājkustoņu anatomija. 270 lpp. ar 127 zīm. tekstā, ies. Ls 3,50, broš. Ls 3,00.
- P. Galenieks.** Botanika III. izd. 319 lpp. ar 170 zīm. tekstā, Ls 3,50.
- K. Dedziņš.** Fizika. 134. lpp. ar 120 zīm. tekstā Ls 1,70.

Iespiešanā atrodas agr. **A. Kupčes** sarakstīta grāmata „Mājlopu ēdināšanas pamati“ un **V. Talces** „Āitkopība“.

Grāmatas dabūjamas pie ģenerālkomisionāra **A/S. VALTERS UN RAPA** un citos grāmatu veikalos.

Lauksaimniecības pārvalde.

VEF

RADIO

Kvēlspuldzes

Kabeļi, vadi

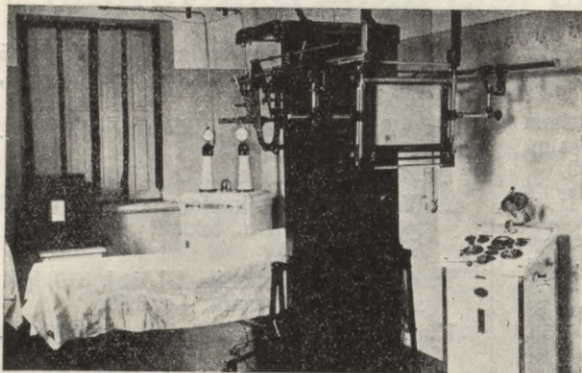
Kab. baterijas

Elementi, akkumulatori

VALSTS ELEKTROTECNISKĀ FABRIKA

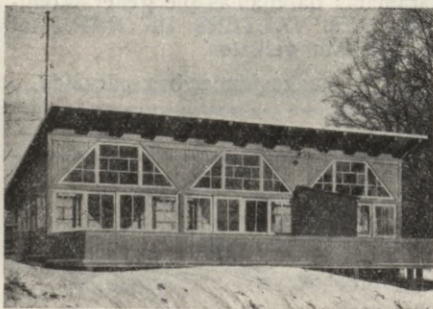
RIGĀ, Vidzemes šosejā Nr. 19

Neviena zeme nav tik skaista, kā dzimtene!

Madonas apriņķa
pašvald. slimnīca
Gulbenē

Rentģena kabinets

Madonas un apkārtnes pašvaldību veselības aizsardzības savienības slimnīcas kaulu tuberkulozes slimnieku apsaulģošanas paviljons, celts 1934. gadā. Slimnīca uzsākusi darbību 1930. g. Slimnīcā ārstējas lauku iedzīvotāji no Madonas, Cēsu, Rēzeknes, Valkas un Jaunlatgales apriņģiem, kā arī apkārtnes valsts darbinieki, slimo kasu dalībnieki un citi slimnieki. 1934. g. slimnīcā ārstējušies 1575 slimm. Pie slimnīcas ierikoti Rentģena un fiziko-terapietiskie kabin. Slimnīcu uztur Sarkanģu, Saikavas, Lazdonas, Praulienas, Ļaudonas, Kusas pag. pašvaldības un Madonas pilsētas pašvaldība. Slimnīcā darbojas ārsti: Dr. A. Meiers un Dr. J. Dzirkalis.

Jēkabpils
apriņģa
slimnīca

»K E M E R I«

1935. g. sezona sākās 27. maijā un ārstēšana turpināsies cauru gadu

Ķemerose ar labiem panākumiem ārstējami: 1) reimatisms; 2) sieviešu slimības: dzemdes, olu vadu un olnīcu iekaisumi, menstruācijas traucējumi un sāpes, neauglība; 3) sirds kaites un paaugstināts asins spiediens, arterioskleroze; 4) nervu iekaisumi, nervu sāpes, sevišķi išias, muguras un galvas smadzeņu iekaisumu sekas, bērnu triekas sekas, nervu pamirumi, vispārējs nervu sistēmas vājums (neirastēnija); 5) kaulu un locītavu tuberkuloze; 6) kaulu sāpes pēc lūzumiem, nenostiprinājušies kaulu lūzumi, locītavu pārstiepumi, stīvumi un iekaisumi; 7) kāju stīlbu vādis, trombozes; 8) kuņģa-zarnu iekaisumi, vēdera sacietējumi un uzpūtni; 9) aknu, žults, pūšļa un žults akmeņu slimības; 10) nieru, pūšļa, prostatas un dzimumorgānu slimības; 11) vielu maiņas slimības: aptaukošanās, glikts, cukura slimība un viņu sekas; 12) priekšlaika novecošanās un vispārējs sagurums; 13) elpošanas orgānu katari, bronchīts, astma; 14) ādas slimības; 15) reimatisks acu slimības. — Ja Jūs esat visas cerības zaudējuši, visu izmēģinājuši, neaizmirstat, ka Ķemerī var vēl atvieglot Jūsu ciešanas, un pat pilnīgi izārstēt, kā tas jau noticis neskaitāmos gadījumos. Dabas mīļotājiem, skolū jaunatnei un ekskursantiem ieteicams apmeklēt Ķemerus, jo lieiskais parks ar plašo celiņu tīklu un skaistiem laukumiem, upēm, ezeriem, kā arī tuvejo jūru sagādās katram patīkamu pārsteigumu un atpūtu. Divreiz dienā pirmklasīga simfoniska orķestra koncerti; dejas vakari, uzjautriņoši-izklaidinoši izrīkojumi un priekšnesumi. Dažāda sporta veidi. Bez maksas bibliotēka un lasītava. Labi iekārtotas panzijas un viesnīcas, kā arī liela skaitā atsevišķas lētas istabas dod iespēju ārstēties Ķemerose arī ar ļoti ierobežotiem līdzekļiem. Istabas dabūjamas no Ls 10 mēnesī un dārgāki. Uzturu slimniekam iespējams sagādāt no Ls 1 dienā. Uz pilnu ārstniecības kursu ar dzīvokli un uzturu iespējams iekārtoties par Ls 110 mēnesī un dārgāki. Lauku iedzīvotāji, uzrādot rajona ārsta slimības zīmi, maksā Ķemeru sēravotu iestādei par ārstniecības līdzekļiem vienu trešo daļu, pusi vai pilnu maksu, atkarībā no viņu mantas vērtības. Mazturīgie, pievienojot vēl mazitības aplieciņu no pagasta valdes, saņem ārstēšanos Ķemerose par brīvu. — Vajadzīgo informāciju mutiski un rakstiski, uz pieprasījumu, katrā laikā sniedz Ķemeru sēravotu direkcija, Ķemerose, tālr. Nr. 7.

Ķemeru sēravotu direkcija.

Valsts autonomais

Juglas elektrības uzņēmums

Rīgā, Mārstaļu iela 19,
tālr. 22212.

*1934. gada 15. maija lielo notikumu atcerei,
kas vienojuši latviešu tautu un radījuši darba
prieku un cieņu pret darbu.*

Jūrniecības departaments

**DAUGAVPILS PILSĒTAS
elektrības iestāde**

izved elektriskas installācijas apgaismošanai un spēkam pēc visām tehniskām prasībām par mērenām cenām, arī uz nomaksu.

Daugavpils pilsētas ūdensvads izpilda visus ūdensvada un kanalizācijas ierīkošanas un izlabošanas darbus. Cenas mērenas, darbs pirmklasīgs, pieļaujama arī nomaksa.

Daugavpils pilsētas grāmatspiestuve ātri un apzinīgi izpilda visus drukas darbus par mērenām cenām.

Daugavpils pilsētas valde.

**Daugavpils apriņķa
lauku pašvaldību vecākais**

Daugavpilī, Rīgas ielā 6.

Rīgas Pilsētas Diskonta Banka

Dibināta 1794. gadā

Rātslaukumā Nr. 17

Bilances kopsumma Ls 10.447.444,84. Izdāra visas bankas operācijas.

Maksā par noguldījumiem līdz 6⁰/₀ gadā

Aprēķina par aizdevumiem 7¹/₂⁰/₀ gadā

Iznomā tērauda seifus un pieņem depozītus uzglabāšanai

Par bankas operācijām atbild Rīgas pilsēta

P. Mantnieka

kartografijas institūts

Rīgā, Dzirnavu ielā 119

Tālr. 26740

veikals Marijas ielā, dzelzceļa stacijas pasāžā

Latvija mūžīgi būs!

Ventspils pilsētas valde

Kuldīgas pilsētas valde

Kuldīgā, Baznīcas ielā 1.   Tālr. 9.

Aizputes pilsētas galva

Sarkanmuižas pagasta valde

Ventspils apriņķī.

Notars

Teodors Kaddike

Liepājā, Rožu laukumā 13.

Notars

Ž. Kaupiņš

Liepājā.

Gotfrīds Stengrevics

Liepājas notārs,

Liepājas filhar. pr-dētājs. Kurzemes kuģu
īpašn. b-bas pr-tājs. Liepājā, Lielā ielā 20.

Kārlis Vittenbergs

notārs,

Aizputes latviešu biedrības priekšnieks,
Aizputes latv. draudzes pr-ks. Aizputē.

Pēteris Cērūzis

Talsu notārs

Talsos, Milenbacha ielā 6/8.

Antons Vilciņš

and. oec.

Talsu apr. nodokļu inspektors
Talsos, Ezera ielā 4.

Fricis Minka

notārs

Kuldīgā, Baznīcas ielā 9.   Tālr. 170.

Notars

P. Ozoļņš

Valmierā, Rīgas ielā 41-a.

Visu par valsti un tēvu zemi!

- VALMIERAS** pilsētas valde, Rīgas ielā 33, tālr. Nr. 32, 340.
VALMIERAS pilsētas elektrības uzņēmums, Aleksandra ielā 1-a, tālr. Nr. 98.
VALMIERAS pilsētas slimnīca, Bastiones ielā 24, tālr. Nr. 74.
VALMIERAS pilsētas aptiekas:, Centrālā — Rīgas ielā 21, tālr. 81. Vecā —
Bruninieku ielā 4.
VALMIERAS pilsētas pirts, Pilskalna ielā 3, tālr. Nr. 206.
VALMIERAS pilsētas bibliotēka, Rīgas ielā Nr. 41-b, tālr. Nr. 233.
VALMIERAS pilsētas lopkautuve, Kauguru ielā 12, tālr. Nr. 139.

Rīgas pilsētas

I. slimnīca

Rūjienas pilsētas valde.

Valsts Rūjienas ģimnazijas
saimniecība.

Valkas valsts arodu skolas

Galdnieku un māchaniskā darbnīcas
Valkā, Tālavas ielā 12. Tālrunis 65.
Kanceleja: Semināra ielā 27, Tālrunis 93.

MADONAS PILSĒTAS VALDE

VALMIERAS apr. lauku
pašvaldību vecākais.

Valmierā,
Gaujas ielā Nr. 15

MADONAS apriņķa lauku
pašvaldību vecākā kanceleja
Madonā, Āvotu ielā Nr. 8;
tālr. 57.

Kas milē tēviju, tas ir īsts cilvēks!

CĒSU pilsētas valde, Rīgas ielā 7, tālr. 13 un 23.

CĒSU pilsētas elektr. uzņēmums, Jaunā ielā 5, tālr. 128.

CĒSU pilsētas slimnīca, Dārza ielā 16/18, tālr. 64.

CĒSU pilsētas aptieka, Rīgas ielā 7, tālr. 65.

CĒSU pilsētas bibliotēka, Raunas ielā 12.

CĒSU pilsētas muzejs, L. Kalēju ielā 4.

V. C. M. P.

Krustpils cukurfabrika

ieteic lauksaimniekiem izmantot lētos fabriķas blakus ražojumus: Melasi un cukurbiešu graizījumus — vērtīgu lopbarības līdzekli; filtrpreskaļķus — labu zemes mēslojumu.

Rēzeknes apriņķa lauku pašvaldību vecākā kanceleja

Rēzeknē, Br. Skrindu ielā Nr. 6.

Cēsu apriņķa lauku pašvaldību vecākā kanceleja

Cēsis, Pils ielā 7. Tālr. 41.

Rēzeknes cietuma uzņēmumu darbnīcas

Rēzeknē, tālr. 38.

Jēkabpils apriņķa lauku pašvaldību vecākā kanceleja

Jēkabpili, Dambja ielā 19, tālr. 9.

RĒZEKNES PILSETAS VALDE.

Rēzeknes apriņķa mērnīeks

Rēzeknē, Br. Skrindu ielā 15. Tālr. 6.

»Jaunākās Ziņas«

Redakcija un kantoris Rīgā, L. Kalēju ielā 29, Āudēju ielas stūrī. Tālruni: galvenam kantorim 22254, sludinājumu nodaļai 22255.

Iznāk ikdienas 6 reiz nedēļā.

Abonēšanas maksa: Ar piesūtīšanu uz 1 mēn. Ls 2.—, uz 3 mēn. Ls 5.70; bez piesūtīšanas uz 1 mēn. Ls 1.70, uz 3 mēn. Ls 4.80; uz ārzemēm uz 1 mēn. Ls 5.—, uz 3 mēn. Ls 14.—. Numurs maksā 6 sant., sestdienās un priekšsvētku dienās 10 sant.

Tekošs rēķins pastā 1212.

Sludinājumi maksā: 1. lap. p. Ls 1,92,5, tekstā Ls 1,65, sludinājumu daļā 39,6 sant. Līdz 10 rindiņām gadījuma sludinājumi 28,6 sant. par vienslejīgu petitrindiņu iesk. nodokli; darbaspēka piedāvājumi 10 sant. par vienslejīgu petitrindiņu. Ārzemju sludinājumi 1. lap. p. 35 am. centi, tekstā 25 am. centi, sludinājumu daļā 8 am. centi par 1 mm rindiņu iesk. nodokli.

Ko pirkt?

Prātīga nama māte, sava budžeta robežās, pērk vispirms
KUZES ražojumus:

**Kuzes kafejas,
Kuzes vafeles,
Kuzes karameles,
Kuzes marmelādi
Kuzes biskvītus
Kuzes šokolādi
Kuzes konfektes
Kuzes piparkūkas**

Jo viss, kas zem KUZES markas, ir savā šķirā un cenā
tas vērtīgākais un garšīgākais

W. Kuzes

Šokolāde · Konfektes · Biskvīti · Vafeles · Kafeja
Fabr. noliktavas: Brihwibas eelā 13 un Raina bulvārī 25.

Visu par tēviju, tautu un valsti!

**NAV TĀDA
LŪZUMA VAI
BOJĀJUMA KO
NEVAR LABOT**

TALR.
94811

H.JAKOBI.

A. Maizāns
METINĀTAVA

MECHANISKĀ DARBNĪCĀ
RIGĀ KARLĪNES IELĀ 36

Tikai darbs ir valsts īstais pamats!

Rīgas cementa fabrikas

„C. Ch. Schmidt“ A/S

Rīgā, m. Svaru ielā 1.

Rīgas savienoto metalurģisko,
lokomotīvu, vagonu un mašīnu
fabriku akciju sabiedrība

»FENIKSS«

Kur vienots darbs, tur tauta zēl!

Akc. sab.

A. S. MAIKAPAR

dib. 1887. g.

Rīgā.

**Rīgas alus darītavu
centralbirojs**

Darbā mēs augsim lieli!

A/s. „A. M. SCHMIDT“

Ogles • Kokss • Kalēju ogles

Kantoris:

Rīgā, Smilšu ielā 12/14.
Tālr.: 22418, 21618.

Noliktavas:

- I. noliktava 11. Nov. bulv., tālr. 32044.
- II. noliktava AB dambī, tālr. 32754.
- II.   "   "   "   "   " . 33073.
- III. noliktava Andrejsalā, tālr. 32701.

Ķīmiska farmaceitiska fabrika

Prov. Z. Fronckevičs
Rīgā, Ķieģeļu ielā 3.

Tēvu zemes mīlestība ir augstākais tikums!

H. A. BRIEGER K/S.

Latvijas lielākā ziepju un
parfimeriju fabrika
Rīgā, Stabu ielā 10.

KOSMET. LABORĀTORIJA „VETTA“

Cik Latvijas debesis un zeme, meži un āres, sētas un pilsētas, garīgā un materiālā pūra pielocījumi ir skaisti, tikpat skaistam jābūt arī visa tā sensenajam mantīniekam — pašam latvim. Istu, neviltotu, dabīgu skaistumu kopj un sargā vienīgi Vetta skaistumkopšanas līdzekļi.

L. Midziņš-Westen, kosmētikas kabineta, kursu un laboratorijas vadītāja, Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 24.

»NAZENDA«

medic. un kosm. preparāti.

D. Kļaviņa ķīm. techn. laboratorija,

Rīgā, Zeļļu ielā 37,

Tālr. 41411.

Darbs un pienākums ceļ tautu un valsti!

„C E L T R A N S“

Valsts dzelzceļu ceļojumu un transporta birojs

Tel. biļ. kasē 22124. Visp. 20339.

Rīgā, Aspāzijas bulv. 4, Romas viesn. namā.

Liepājā, Lielā ielā 19. Tālr. 1191.

Daugavpilī, Rīgas ielā 61. Tālr. 774.

Akciju sabiedrība

Pirmā Latvijas gumijas fabrika

»V A R O N I S«

K/S. Bruno Frobeens

Rīgā, Ģildes laukumā.

Ķīmiska fabrika

»Mārtiņš Kalniņš«

Rīgā, Mūksalas ielā 2; tālr. 32290, 33879.

Nitra ♦ Rik ♦ Ina ♦ Svea krāsas ♦ Zemes krāsas
♦ Būvju aizsardzības līdzekļi ♦ Tīrīšanas līdzekļi

»August Ritterberg« L A K U F A B R I K A

Dib. 1883. g.

Rīgā, Bruņinieku ielā Nr. 57. Tālr. 92360

P I E D Ā V Ā:

Visiem namu remontdarbiem un rūpniecības nozarēm vajadzīgos materiālus: I-a pernicu, eļļas krāsas, emaljas, eļļas-, spirta-, un nitro lakas.

Lidotāju ievērbai: lidotāju aprindās iecienītās, lidmašīnu, audeklu impregnēšanas lakas:

„G A M B I J A D“ (buru lidmašīnām)

„G A M B I J A N“ (motoru lidmašīnām)

**Kabarets-
restorans**

„K A Z I N O“

īpašn. Aleksandrs Losbergs

Rīgā, Lāčplēša ielā 15, tālr. 31018.

Atvērts no plkst. 9 vakarā

Tirdzniecības
Akc. Sab.

N. C H R. H V I I D

Rīgā, Brīvības ielā 31   Telegr. adr.: Nils, Rīgā   Tālr. 96577, 96280

Speciālveikals: caurulēm un cauruļu savienojumu gabāļiem, notekcaurulēm un veidgabāļiem Vannām, krāsnīm, mazgājamiem galdiem, klozetiem, urīnāļiem, blīvējumiem, Senkinga-gāzes plītēm, kurināmiem elementiem, katļiem, ventilēm, armatūrām, „Newalls“ izolācijas masai, gāzes aparātiem „Junkers“.

»ALFA-ASTRA«

Rezervēts

Jankēvičs, Fleišers un b-dri
Rīgā, Ganību dambī Nr. 7-a

Zeme un darbs ir mūžīgi!

Jānis Prikulis Rīgā

Bagātīga mēbeļu izvēle krājumā un uz
pasūtījuma par katrampieejamām cenām

Veikals Aspazijas bulvārī Nr. 8. Tālr. 33382
Fabrika Daugavgrīvas ielā 13. Tālr. 42543

Firmas ražojumi godalgoti ar visaugstākām atzinībām

A.-S. AUGĻU EKSPORTS

Augļu un sakņu pārstrādāšanas fabrika.

Vīnrūpniecība.

Iesala ekstrakta fabrika.

Fabrikas noliktavas-pārdotavas:

Kr. Barona ielā 7/9. — Matīsa ielā 8. — Centrāltirgū,

Rīgas Kreditbanka A.-S.

Rīgā, L. Smilšu ielā Nr. 2

Tālrunis 3-5-1-2

VAIRUMA

Metāltirdzniecības akc. s-ba

MAZUMA

„BRĀĻI POPOVI“

senāk Brāļi Popovi, dib. 1788. g.

Rīgā, Grēcinieku ielā 35.

Noliktava: Popova ielā 6/8, tālr. 27316 un 26980. Nodaļa: Tirdzniecības pa-
galmā (pie jaunā Centrāltirgus), Turģeņeva ielā 19, veikals Nr. 36, tālr. 28947.

Dzelzs un tērauda preču tirgotava

Tālruni: kantorim 22144, 22146; dzelzs tirgotavai 22147; tērauda preču tirgo-
tavai 22145, 22149; saimniecības nodaļai 32043.

Automobiļu un motocikletu riepas „DUNLOP“.

Tautai un tēvu zemei visu savu darbu!

D. GORDONS

Dib. 1881. g.

Rīgā, Āudēju ielā Nr. 13.

Briljantu, zelta, sudraba, pulksteņu, dzintara rotu, alpaka un kristalietu tirgotava.

Tabakas fabrika

A. G. RUHTENBERG A/S.

Rīgā, tālr. 22303, 22233.

VEIKALI: Rīgā, I. Jaunavu ielā 3, tālr. 22810.
Liepājā, Lielā ielā 13, tālr. 664.

I. šķ. restorans „KORSO“

īpašn. Kr. Trēziņš.

Rīgā, Kaļķu ielā 1; tālr. 32680.

Brokastis. Pusdienas.

8 vak. koncertmūzika.

Mūzika no plkst. 1 dienā.

10 vak. deju mūzika.

Kabarē restorans »STABURAGS«

Marijas ielā 55, ieeja no Stabu ielas.

Īpašn. J. Šteins.

Ikvakarus izcila, saistoša kabarē programma.

Sevišķi lētas cenas.

Ātsevišķi kabineti.

Par Latviju dzīvot un mirt!

Solar krēms un **Solar** pūders
aizsargā seju pret vasaras raibumiem un
brūniem plankumiem.

Izgatavo laboratorija

BOSEX

Pharmac. pārvalde, Nr. 15706

Lasiet lielāko krievu laikrakstu Baltijas valstīs

»Сегодня«

un

»Сегодня Вечеромъ«

Lietojiet automobiļiem, motocikletiem, velosipediem

Renold un Coventry ķēdes

TIN PAULS ROMANS

Rīgā, Elizabetes ielā 14; tālr. 33116, 28040.

Modes preču un kungu piederumu tirgotava

D. Džengels

Rīgā, Kaļķu ielā 21.

Par Latviju dzīvot ir prieks

Lielākā vācu valodā iznākošā dienas avīze Latvijā

„Rigasche Rundschau“

dib. 1867. g.

Sniedz jaunākās ziņas par visiem svarīgiem notikumiem iekš- un ārzemēs politiskā un saimnieciskā dzīvē.

Abonējot un sludinot lasītāji bauda vislielākos iespējamus atvieglinājumus. Iznāk ikdienas pulkst. 14.

Kantoris — Rīgā, Doma lauk. 5.

Tālrūņi: 21173, 21174, 21175

RAIMUNDS LIEPKALNS

L. Kalēju ielā Nr. 68.

Tālrūņi: 28740, 27852

Reo

smagie un pasažieru automobiļi

Trowbridge

riepas

Autoeļļas, daļas un piederumi

A/S. Pirmais Privātais Lombards

Rīgā, L. Kalēju ielā 18/20, pašu namā

Aizdod naudu arī lielākās summās pret rokas ķīlām

Parfīmēriju fabrika

Prof. A. TOMBERGS

Rīgā, Karlīnes ielā 20

Modernie smaržūdeņi ★ Skaistuma kopšanas līdzekļi

Fabrikas noliktavas: Aspāzijas bulv. 6. Brīvības ielā 24

Visu savu spēku tautai un tēvijai!

Akc. sab.

Ch. Jürgenson — Otto Schwarz

Latvietes darbs — latvietes skaistumam

Īsti latvisks darbs ir — krietns. Īsti latvisks skaistums — neatdarināms. Pirms pusgada īsti latvisku darbu latvietes skaistumam sāka darīt VILMAS PELVERTS KOSMETISKAIS INSTITŪTS. Institūts skaistumkopšanā ienesa jaunu principu: katrai sejai savus līdzekļus. Tas ir darba princips. Ne „peļņas“. Kopt katru seju vienīgi viņai piemērotiem līdzekļiem nozīmē radīt neatdarināmu skaistumu. Latviete to saprot

VILMAS PELVERTS KOSMETISKAIS INSTITŪTS
Rīgā, Stabu ielā 19 — 1. Tālr. 97252

Institūtu apmeklējot, Jūsu rīcībā 3 labākie ārsti — spec. daž. slim. Pilnīgi bez maksas

---

STUDENTU VIRTUVE

Vērmaņa dārzā

I nodaļa bez apkalpošanas no plkst. 12—17 un 19—22.

II nodaļa ar apkalpošanu no plkst. 12—22.

Studentu virtuves nodaļa Universitātes vecā ēkā,
atvērta no plkst. 10—20.

Five O'Clock Tea Vērmaņa dārza paviljonā
katru svētdienu no plkst. 17—24.

E. Mežīts

kafejas, kakao, šokolādes un
konfekšu fabrika.

Rīgā, Daugavgrīvas ielā 10.

Šokolades fabrika

L. W. Goegginger

akciju sabiedrība

Ar savu senču garu uz nākotni!

A. JANSONS, A/S.

Koku apstrādāšanas fabrika

Rīgā, Marijas ielā 128.

Tālr. 92706 un 92776

Izgatavo:

Būvju nodaļā — lōģus, durvis, trepes u. c.

Mēbeļu nodaļā — vienkāršas, modernas un klasiskās stila mēbeles.

VAIRUMA

Firma dibināta 1913. g.

MAZUMĀ

PĒTERIS ŠULTCS

Koloniālpreču lieltirgotava un makaronu fabrika

Terbatas ielā 24. Tālr. 27613. Savā namā.

Jafas un Mesinas **APELSINI** un **CITRONI**

Rīsi, vaniļa, pipari, virces, zafrāns, lauru lapas, apiņi, kardamons, neļķes, kanēlis, želantīns, mandeles un citas koloniālpreces.

Olu un baltie **MAKARONI**.

Minerālūdeņu iestāde

P. Ozols

Rīgā, Stabu ielā 56,
tālr. 96794.

A./S.

„LATEKSIM“

Rīgā, Mārstaļu ielā 19.

Ed. Krūmiņš

Rīgā, Kr. Barona ielā 59,
tālr. 91302.

Cepuru un filca
rūpniecība.

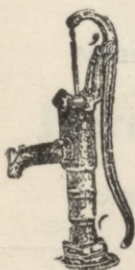
K. Marggrafs

atkl. sab.

Rīgā, Kungu ielā 16.

Higienas un slimnieku kop-
šanas piederumi.

Kur vienots darbs, tur tauta zeļ!

Pumpju būvētava
un urbšana

Jānis Salgals, Rīgā

Dib. 1905. g.

Dzirnavu ielā Nr. 66-a
Tālrūni: 26797, 34646

Sūkņi, dziļakas sūkņi,
„Bodan“ sūkņi
Ierīces sekām kūtim

M. Mellupa
mēbeļu
rūpniecība

Rīgā, Miera ielā 19,
tālr. 92041

A./S. Rīgas konservu fabrika

SKF

Rīgā, Artilerijas ielā 40. Tālr. 91321, 91298

Fabrikas zīme

Konservu un skārda preču fabrikas
Litografija skārdam

Arnold Sørensen

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 75

Tālr.: Direkcija 92492. Fabr. pārv. 93218. Kantoris 92592
Telegr. adr.: Tschaika-Rīgā. Pastkastīte Nr. 325

J. M. Snikers Koloniālpreču lieltirgotava
Rīgā, Kungu ielā Nr. 29-a. Tālrūnis 23342 Valrumā
Siļķes, koloniālpreces, žāvēti un svaigi augļi, milti pašu maluma

A. Jakobsona drāšu un skārdu sietu rūpniecība Rīgā
Fabrika, Švaremuižas ielā Nr. 14. Tālrūnis 41265

Noliktava, M. Monētu ielā Nr. 7. Tālrūnis 21348. ★ Pasta tekošs rēķins Nr. 10527

Cilvēks ir brīvs tikai brīvā tautā!

Komandītsabiedrība „Būv- un kokrūpniecības uzņēmums”

L. Neiburgs & Co.“

Rīgā, Brīvības ielā 4/6. Tālr.: 29239, 34484.

Būvstikliniecība

Spoguļi

(galvanizēti, droši pret mitrumu)

E. Bauman-Fromholds

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 28

Tirdzniecības un rūpniecības
a./s. „**A. Ratfelders**“
Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 11.

S. Švarca dēls a-s.
Vilnas austuve
Rīgā, Ganību dambī 31.

LATVIJAS
KUĢNIECĪBAS SABIEDRĪBA

Voldemārs Majors
Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 2.

Akc. sab.
„**Moritz Feitelberg**“
Rīgā, Brīvības bulv. 3.
Brīvības ielā 62.

Tirdzniecības un rūpniecības
akc. sab. „**LATLINI**“

Latvija ir mūžīga ar savu garu!

Privāta vācu augstskola

Herdera instituts

Rīgā, Elizabetes ielā 29.

AUG. KURAU

Drašu pinumu un audumu un caurumotu
skārdu fabrika

Rīgā, Terbatas ielā 78, tālr. 92227,
noliktava Terbatas ielā 24, tālr. 27629

Velosipеду fabrika

»Latvello«

Rīgā, Elizabetes ielā 18, tālr. 26613

A.-S. „A. LIPPERT“

Rīgā, I. Smilšu ielā 23-25

Rakstāmmašīnas, šujmašīnas, adammašī-
nas. Velosipēdi. Bērnu ratiņi.

S-ba

Krievu drāmas teātris

Rīgā, Merķeļa ielā 13

L. GRANDOVSKIS

Ieroči un municija

Rīgā, Kungu ielā 24, tālr. 23313

O. VIDZER

Rīgā, Kaļķu ielā 9, tālr. 28708

Briljanti. Pulksteņi. Zelta un sudraba
lietas. Kristals.

Edgars Trapans

Auto, rezerves daļu
un piederumu centrale

Rīgā, I. Smilšu ielā Nr. 26,
tālr. 29080

Brockway un Stoewer
ģeneralpārstāvis Latvijā

Pienākums un atbildība lai ir mūsu pirmie vārdi!

E. Gangnusa mēbeles

Fabrikā:

Gertrūdes ielā 1, tālr. 94202

Veikali:

L. Kēniņu ielā 4, tālr. 26002

Valņu ielā 31, tālr. 23994

Gatavu apģērbu tirdzniecība

A. Grobiņš

Rīgā, Marijas ielā 19,
tālr. 29369.

Berlett
platmales
sniedz
labsajūtu
un prieku

ELZA CEIKELIS

Cepuru un plivuru tirgotava.

Rīgā,

Marijas ielā Nr. 4,
tālr. 30852.

Mēbeļu rūpniecība un veikals

J. M. TAICS, Rīgā

Kr. Barona ielā 30, tālr. 27968.

Marijas ielā 21-a, tālr. 27556.

Manufaktūras, veļas un sīku preču
tirdzniecības nams

J. Ch. Mušats

dib. 1875. gadā.

Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 29;
tālr. veik. 28931, kant. 33562.

Akc. sab.

Apģērbu un manufaktūras
nams

M. J. Šumacher

Rīgā, Marijas ielā 21, tālr. 29157.

O. Krūmiņš

Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 82,
tālr. 92078.

Vientīgais bezalkohola iesala dzieriena

Malt-Poter ražotājs.

Minerālūdeņu iestāde.

B. FOGELMANS,

Dāmu roku somiņas, portfeli, veļa,
cimdi, zeķes u. t. t. pašu un ār-
zemju ražojumi.

Rīgā, Aspazijas blv. 2, tālr. 20248.

P. ALPERS

Mēbeļu rūpniecība un veikals.

Rīgā,

Kr. Barona ielā 50, tālr. 31997.

Latvijas vārds ir svēts vārds!

Klūga & Ervalds,

īpašn. K. Klūga,

Rīgā, Tērbatas ielā 14.

Baltijas krāsu fabrika
ED. ROZĪTS A/S
Rīgā, Lāčplēša ielā 52/54.

Būvmateriālu tirgotava

A. Greble

Rīgā, Daugavas krastā, pie Dzelztilta.
Tālr. 31588.

Finieru fabrika

D. M. Michelson

Rīgā, Rūpniecības ielā 42.

Tālr. 31530, 28088.

Dib. 1883. g.

Vilnas drēbju fabrika

„B O S T O N“

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 73.

„TEKSTILIANA“

Simanis Čimermanis un B-dri

Pils. noliktava un kantoris.

Rīgā, Kaļķu ielā 23.

Tālr. 26864.

E. Jakobsons

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 1.

Tālr. 27250.

Tirdzniecības un rūpniecības akc. sab.

Emil Faikenhof

zeķu un trikotāžu fabrika

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 12.

Tālr. 20319, 20325.

Firma „**PAUL BOEHM**“

Rīgā, Āspāzijas bulv. 11.

Tālr. 21780, pastkast. 196.

A. Zariņa — Odens sukņu un veļa rotoru rūpniecība. Rīgā, Indrānu ielā 13, tālr. 93466. Urbj akas, uzstāda modernākās apūdeņošanas ierīces. Caurules par pazeminātām cenām.

A./S. **„ALKALI“**

Rīgā, Ganību dambī 31,

tālr. 93797.

Rīgas kartonažu fabrika

J. H. Kaplan

Rīgā, Stabu ielā 34.

A./S. **Rīgas Tūku fabrika**

Rīgā, Ganību dambī 31.

Tālr. 91772.

Šaur-austuves nodaļa

Tālr. 91287.

Rīgas vilnas vērptuve

„MERINO“

Artilērijas ielā Nr. 47.

Nikolajs Millers

Kungu modes

Brīvības ielā 16.

Tirdzniecības rūpniecības

akc. sab. **„Amermilti“**

Rīgā, Plkv. Brieža ielā Nr. 29.

Tautai ziedoties ir skaisti un cēli!

Aditu preču rūpniecība
un tirgotava

A. SAMENS, Rīgā

Terbatas ielā 59/61.
Tālr. 92756.

Juvelieru un pulksteņu veikals

„REGINA“

ipāšn. J. Dumčins

Rīgā, Brīvības bulv. 2/4. Tālr. 34486.
Pulksteņu montāža.

Modes un rokdarbu piederumi

„C. GOERKE“

Rīgā, Mārstaļu ielā 2/4
Brīvības ielā 31.

Elektrotehniskais veikals

R. Kagans

Rīgā, Skārņu ielā 13.

Brāļi Kalniņi

Lauksaimniecības mašīnas, sēklas, dzelzs
un tērauda preces.

Rīgā, Terbatas ielā 41. Tālr. 96136.

Akc. sab.

A. Volfšmidt

Rīgā, Plkv. Brieža ielā Nr. 25

„Zelta sērijas“ — D'Hortys ražojumi
„Mon Ami“ pūders. Samta pūders. Ode-
kolons. Smaršas. Zobu pasta „Santol“.

fabr. **„AMBROKO“**

Rīgā, Raiņa bulvārī 7.

P. EGLĪTS

Būvuzņēmējs

Rīgā, Matiša ielā 51/53. Tālr. 92859.

Holenders un Frīdlenders

dib. 1903. g.

Rīgā, Kaļķu ielā 1.

Rakstamlietas, kancelejas, zīmēšanas un
gleznošanas piederumi.

Gobovičs un Lībermans

Rīgā, Kaļķu ielā 3/5. Tālr. 21761.

Lielā izvēle dzintars un visādi priekšmeti
dāvanām.

R. EGLĪTS

moderni apavi

Rīgā, Kaļķu ielā 18.

Restorāns un viesnīca

„TEMPO“

Rīgā, Kr. Barona ielā 20/22.

J. BUKSE

Velosipēdu, automobiļu un motocikletu
rūpniecība

Rīgā, Elizabetes ielā 83/85. Tālr. 26294.

Alfrēds Trijetes

Koktirdzniecība u. rūpniecība

Rīgā, Palasta ielā 3, tālr. 29136. Materiālu
nolikt. u. zāģētava Lopkautuves ielā 1,
tālr. 94443. Malkas laukums Nr. 147,
Preču stac., tālr. 29336.

M. Lapiņš

Foto iestāde

Rīgā, Marijas ielā 2. Tālr. 28736.

I. šķ. restorāns un viesnīca

„BALTA“

Rīgā, Palasta ielā 5
atvērta līdz plkst. 2 nakti
ipāšn. J. Krumolds.

Viss ir labs, ko dod pašu zeme!

A./S.

»LAIMA«

Šokolādes fabrika

Rīgā, Karļines ielā Nr. 22/24

Ilģeciema stikla fabrikas A/S.

Rīgā, Jūlija ielā 2 un 3

Rūpniecības-Tirdzniecības S-ba

J. Mikelsons un b-dris

Rīgā, Cēsu ielā 5. Tālr. 92271

Vīnes un moderni ozola krēsli

Mikstu mēbeļu rūpniecība

Ziepju un parilmerijas fabrika

„VENUS“

Markovičs un Plēns

Ip. Š. Plēns

Rīgā, Cēsu ielā 11

Konditoreja un kafejnīca

K. BAUMANS

Rīgā, Kr. Barona ielā 31

Tālr. 29125.

Jūrmalā - Dzintaros

Robežu ielā № 1-a

Tālr. 320

I. Latvijas masāžas, veselības
vīngrošanas un kosmetikas skola

Dib. Dr. med. J. Brensons

Rīgā, Dzirnau ielā Nr. 64

T a b a k a s f a b r i k a

„TRUD“

Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr. 103

Vīnrūpnieku paju sabiedrība

Rīgā, Brīvības ielā 121

Tālr. 92052

A. TORCHIANI

Konditoreja - kafejnīca

Tirgoņu ielā 6 Rīgā,

Tālr. 32269

Marļjas ielā 9

Tālr. 26071

Elektrisko būvju sabiedrība

J. Perl & F. Marienfeldt

Rīgā, m. Ķēniņu ielā Nr. 17

Akc. sab.

„Ph. Gutmann“

Akc. sab.

„Rīgas raugs“
Rauga fabrika

Rīga, Bruņinieku ielā 117

Tālr. 93968

M. Kauliņa viesību deju kursi

Eižena Bodnieka vad.

Rīgā, Mārstaļu ielā Nr. 2/4. Tālr. 20922

A. Kandars

Rīgā, Inženieru ielā 1, tālr. 31316

Ātra apavu izlabošana. Visu ādas priekš-
metu krāsošana garantēti izturīgās
krāsās

Praulienas spirta dedzinātava

ipāšn. B. Rasse

c. Madonu

Visu par valsti un tēvu zemi!

Minerālūdeņu iestāde

E. Arnala dēli

Dib. 1865. g.

Rīgā, Dzirnavu ielā Nr. 16.
Tālr. 23740

I. šķiras dienas restorāns

H. Maksa - Steinbergs

»F. T. D.«

Valdemāra ielā Nr. 27/29.

Ieeja no Dzirnavu ielas.

Tālr. 24118—24119. Kantoris 24117.

Atvērts no pulkst. 9 rītā

Ž. BIRZULIS
stiklu fabrika

Rīgā, Lačpleša ielā 99, tālr. 22039.

E. Strunke

Desu rūpniecība

Rēveles ielā 49, tālr. 92178.

Centrāltirgu, II. pav. 150, tālr. 30510.

J. KALNA, konditoreja - kafejnīca

Rīgā, Valdemāra ielā 25. Tālr. 32894.

LOUIS THAL

Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 12.

Finieru tirgotava, Jāzeps Bērziņš

Rīgā, Ūdensvadu ielā 1. Tālr. 21058

Plywood L. Jofe & Co

Rīgā, Dunttes ielā 36/40. Tālr. 95858.

**Apģērbu izgatavošanas un
tirdzniecības akc. sab.**

»GENTLEMAN«

Kino

A. T.

Rīgā, Kaļķu ielā 10.

Kino »Kazino«

īpašn. A. Kuvalds

Rīgā, Brīvības ielā 80, tālr. 93135.

Ziepju fabrika

»SPODRA«

īpašn. H. Frīdmans

Rīgā, Matisa ielā 23. Tālr. 93927.

Gaļas un desu rūpniecība un
lieltirgotava

J. VIKMANS

Rīgā, Blaumaņu ielā 42/44, tālr. 28730

Biskvītu, šokolades un vafeļu fabrika **»LONDON«**

Aronstam, Skolnik un Ko
Rīgē Kungu ielā 15 Tālr. 22624

Dāmu apģērbu nams

B. FRĪDMANS

Rīgā, Kr. Barona ielā 14.

Finieru fabrika **Zalamans Šēfers**

Rīgā, Dunttes ielā 38, Tālr. 96206.

Aģentūra

H. LAMBERTS

Rīgā, Jāņa ielā 3.

Ārsti

- Dr. med. **Pēteris Ābele**, Rīgā, Elizabetes ielā 8, dz. 5. Tālr. 20011.
- Dr. **Oskars Alks**, Rīgā, Zaubes ielā 2, dz. 1. Tālr. 94204.
- Dr. **J. Allunans**, Rīgā, Blaumaņa ielā 26, dzīv. 16. Tālr. 96108.
- Privātdocents, Dr. med. **Kārlis Apiņš**.
L. U. acu klinikas vec. asistents.
- Zobu ārste **Haja Aronštams**, Rīgā, Jelgavas šos. 13-b, dz. 10.
- Dr. **Jāzeps Aronštams**, Rīgā, Vaļņu ielā 28-b, dz. 16. Tālr. 21061.
- Dr. **R. Avotiņš**, ķirurģiskās slimībās, Rīgā, Avotu ielā 9, dz. 5. Tālr. 34825.
- Ārste zobu slim. **Austra Balodis**, Rīgā, Kalnciema ielā 25-a, dz. 3. Tālr. 41235.
- Zobu ārste **Dina Barkan**, Sarkandaugavā, Patversmes ielā 3, dz. 8.
- Zobu ārste **M. Barkans**, Rīgā, Bruņinieku ielā 38, dz. 2.
- Dr. **F. Bergs**, L. Maskavas ielā 128. Tālr. 33414.
- Dr. **E. Bērziņš**, Rīgā, Laboratorijas ielā 15. Tālr. 91032.
- Dr. **Jānis Bišofs**, Rīgas pilsētas I. slimnīcā.
- Dr. **A. Bļovecs**, Rīgā, m. Nometņu ielā 22/24. Tālr. 41517.
- Dr. med. **Anna Bormans**, Rīgā, Ģertrūdes ielā 55, dz. 5. Tālr. 27861.
- Privātdocents Dr. med. **J. Brants**, Aleksandra augstumu slim. direkt. Rīgā, Brīvības ielā 2. Tālr. 29028.
- Dr. **A. Bruveris**, Rīgā, Ģertrūdes ielā 67, dz. 7. Tālr. 22330.
- Prof. Dr. med. **H. Buduls**, Rīgā, Blaumaņa ielā 12-a. Tālr. 29686.
- Dr. **Kr. Butuls**, Rīgā, Valdemāra ielā 33. Tālr. 32410.
- Mark Čerfass**, ārsts zobu slimībās, Rīgā, L. Maskavas ielā 62—14. Tālr. 24259.
- Zobārste **Emma Dannenbergs**, Rīgā, Baznīcas ielā 25, dz. 1. Tālr. 96175.
- Emma Dārziņš**, ārste zobu slim., Rīgā, v. Jelgavas ielā 54/56—30. Tālr. 42555.
- Dr. **Kārlis Dolietis**, Rīgā, Bāriņu ielā 2, dz. 4. Tālr. 42265.
- Dr. **Arturs Eicens**, I. Rīgas pils. slimn. direktors. Rīgā, Brīvības ielā Nr. 57. Tālr. 91440.
- Zobu ārste **G. Feigin**, Rīgā, Tilta ielā 14.
- Dr. **Aleksandrs Fridenšteins**, Rīgā, Maskavas ielā 141. Tālr. 30924.
- Dr. **Herberts Gerhards**, Rīgas pilsētas I. slimnīcā.
- Ārsts zobu slimībās, ārsts-virsleitnants **Jānis Indriķis Ikše**, Rīgā, Kr. Barona ielā 10, dz. 5. Tālr. 34088.
- Dr. **Aleksandrs Jakobsons**, Rīgā, Skolas ielā 22. Tālr. 95943.
- Dr. **Jānis Valentīns Jaunzems**, Rīgā, Terbatas ielā 20, dz. 2. Tālr. 33133.

Valters Jaunzems, ārsts-pulkvedis, Rīgas
Kaņa slimn. priekšnieks.

Dr. Jānis Jēgermanis, Rīgas pilsētas I.
slimnīcā.

Dr. Nikolajs Jerums, Rīgā, Brīvības ielā
36, dz. 12.

Zobu ārste **Milda Kalniņa-Strauman**, Rī-
gā, Parka ielā 3, dz. 4. Tālr. 20659.

Alina Kalviškis, ārste zobu slim., Rīgā,
Daugavgrīvas ielā 32, dz. 4.

Dr. Mārtiņš Kazerovskis, Rīgā, Tiltā ielā
12. Tālr. 97388.

Dr. Jānis Keggi, Rīgā, Hermaņa ielā
15, dz. 3. Tālr. 41091.

Dr. K. Ķepars, Ventspīli, Kuldīgas ielā
Nr. 15.

Dr. Jēk. Knostenbergs, Rīgā, Dzirnāvu
ielā 113, dz. 34. Tālr. 26811.

Marta Komisars, ārste zobu slim. Rīgā,
Matisa ielā 109, dz. 11. Tālr. 93710.

Ārste zobu slimībās **Hilda Krafts**, Rīgā,
Eltzabetes ielā 57, dz. 22. Tālr. 21737.

Dr. Augusts Krastiņš, Rīgā, Brīvības
ielā 36, dz. 12. Tālr. 93501.

Dr. Fricis Lēmanis, Marijas ielā 35, dz.
3, Tālr. 20526.

Dr. Anna Lielturks, spec. iekšķ. slim.
Rīgā, Tiltā ielā 2/4—14. Tālr. 93567.

Dr. B. Libert, Rīgā, Lielmūižas ielā 2,
dz. 6.

Dr. P. Liepiņš, Liepājas-Aizputes apr.
ārsts, Liepājā, Graudu ielā 40.

Dr. Arturs Liģģers, Rīgā, v. Jelgavas
ielā 54/56. Tālr. 42493.

Austra Mačs, ārste zobu slim., Rīgā,
Blaumaņa ielā 12-a, dz. 3. Tālr. 24045.

Dr. Velta Markus, Rīgā, Cementa ielā
5, dz. 9. Tālr. 39205.

Dr. Minna Mazkalniņa, Rīgā, Brīvības
ielā 13, dz. 4. Tālr. 29403.

Ārsts pulkv.-leitn. **J. Miesiņš**, Rīgā, Kar-
lines ielā 27, dz. 2.

Dr. Aleksandrs Mežciems.

Dr. Aleksandrs Neubergs, Latv. Sark.
Krusta slimnīcas direktors, Rīgā.

Dr. Verners Nolle.

Dr. Arnolds Nuķis, Rīgas pilsētas I.
slimnīcā.

Dr. Alfrēds Pakalns, Rīgā, Avotu ielā
9, dz. 4.

Dr. J. Princis, Rīgā, Brīvības ielā 95/97,
dz. 4.

Dr. Aleksandrs Ploriņš, Rīgā, Ģimnasti-
kas ielā 24. Tālr. 42327.

Dr. Elza Polis, Rīgā, Ziemeļu ielā 17,
dz. 19. Tālr. 37277.

Dr. E. Rode, Rīgā, Ernestīnes ielā 17.

Dr. Oīga Rohde-Dzelskalej, Rīgas pils. I.
slim. ķirurg. ambul. vad. Rīgā, Dzir-
navu ielā 58, dz. 8. Tālr. 26475.

Dr. J. Romans, Rīgā, Bruninieku ielā 5,
Rentgena kabinets.

Dr. P. Rubenis, Rīgā, Stabu ielā 19,
dz. 8. Tālr. 91165.

Zobu ārste **Aleksandra Ruska**, Rīgā, Kaln-
ciema ielā 2-b, dz. 1. Tālr. 42639.

Dr. **Verners Rūtenbergs**, Rīgā, Slokas ielā 31, dz. 3. Tālr. 41627.

Dr. **Kārlis Sentels**, Rīgā, Unijas ielā 5, dz. 1. Tālr. 91902.

Dr. **Kārlis Skuja**, Rīgā, Rēveles ielā 81, dz. 4. Tālr. 93993.

Dr. **Feliks Stāks**, Rīgā, Kandavas ielā 21. Tālr. 42282.

Prof. Dr. med. **P. Stradiņš**, Rīgā, Ventspils ielā 17-d, Tālr. 41358.

Dr. **E. Strazdiņš**, Rīgā, Baznīcas ielā 1/3. Tālr. 33479.

Dr. **Jānis Straumaņis**, Rīgā, Kr. Barona ielā 11, Tālr. 26261.

Dr. **Kārlis Šanbergs**, Rīgā, Kapseļu ielā 6. Tālr. 41712.

Dr. **L. Šifs**, Rīgā, Marijas ielā 10, dz. 4. Tālr. 31613.

Dr. **Rob. Šliņš**, Rīgā, Stabu ielā 52-a, dz. 5. Tālr. 96865.

Dr. **Anastasija Šmits**, Rīgā, Zemītes ielā 48, Tālr. 41020.

Dr. **A. Steinhards**, pens. ārsts-pulkvedis, Rīgā, Baložu ielā 32, dz. 3. Tālr. 42632.

Dr. **Alvīne Tetter**, Rīgā, Daugavgrīvas ielā 19, dz. 1, Tālr. 41006.

Dr. **Edgars Tillers**, Rīgas pils. I. slimn.

Dr. **Eduards Trautiņš**, Rīgā, Bauskas ielā 3-c. Tālr. 42289.

Adolfs Tūters, ārsts Aluksnē.

Dr. **Anna Udris**, I. Rīgas pils. slimn.

Dr. med. **Burchards Ulpe**, Rīgā, Slokas ielā 30. Tālr. 42983.

Dr. **Antons Vanags**, Rīgā, Kr. Barona ielā 25, dz. 4.

Zobu ārste **Amalija Veilands**, Rīgā, Zeļļu ielā 35, dz. 3.

Dr. **Arnolds Vēverbrants**, Rīgā, Brīvības ielā, 12, dz. 3. Tālr. 93423 un 26096.

Dr. **Aleksandrs Vitoliņš**, Rīgā, Kr. Barona ielā 11, dz. 3. Tālr. 26261.

Dr. **Teodors Vitols**, Rīgā, Elizabetes ielā 77, dz. 1. Tālr. 22388.

Zobu ārste **F. Zadeiks**, Rīgā, Stabu ielā 47, dz. 15.

Dr. **V. Zandersons**, Rīgā, Marijas ielā 62, dz. 2. Tālr. 91565.

A. Zeligson, ārste zobu slim., Sarkandaugavā, Patversmes ielā 2. Tālr. 95162.

Dr. **P. Zirnis**, Rīgā, Brīvības ielā 13. Tālr. 26524.

Dr. **Alfonss Zvejnieks**, Rīgā, Tilta ielā 15. Tālr. 93207.

Dr. med. **Kārlis Zuments**, speciālists: ādas un veneriskās slimībās, Rīgā, Marijas ielā 55, dz. 25. Tālr. 96776.

Visu savu spēku tautai un tēvijai!

Vienotie latvji vienprātīgi valkā
latvju audumus

Vilnas audumi

Jūl. Līcis, Valmierā

K.-S. »Brāļi Švercs un biedri«

Kokmuižas alus darītava. — Spirta dedzinātava.
Ķieģeļnīca.

c. Valmieru.

**Valmieras
piensaimnieku sabiedrība**

Valmierā, Rīgas ielā 41-b.
tālr. 48.

**Kokmuižas ūdensdzirnavu
sabiedrība**

c. Valmieru.
Tālr. Valmiera 197.

Manufaktūras un gatavu apģērbu
tirgotava

J. Ustups un A. Bundže

Valmierā, Rīgas ielā 26, tālr. 207.

Visplašākā izvēle: manufaktūras, ga-
lanterijas un modes preces. Dāmu,
kungu un bērnu gatavi apģērbi. —
Dažādas adītas preces, galošas, botes,
diedzīņi.

Kino-Teātris

»SPLENDID«

Valmierā.
Ipašn. P. Puriņš.

Viss ir labs, ko dod pašu zeme!

Rūjienas piensaimnieku sabiedrība

Rūjienā, Upes ielā 5, tālr. 9.

Endzeles spirta dedzinātava

pie Rūjienas

Gulbenes Valsts arodskolas

mēchanikas darbnīcas un
metallu lietuve.

Prov. P. Dolmaņa

Jaunā aptieka Madonā

J. MILLERS

konditoreja un maiznīca

Rūjienā,
Rīgas ielā 2, tālr. 137.

Š. ŠMITS

manuf. un gatavu apģerbu tirgotava
Rūjienā, Raiņa ielā 1, tālr. 57

Nodaļa:

Mazsalacā, Baznīcas ielā 14, tālr. 41

Vecgulbenes patērētāju biedrība

Gulbenē, Kopdarbības laukumā 2

Tālr. Gulbene 27

Pret galvas un zobu sāpēm un sevišķi
pret saaukstēšanos lietojiet

Prov. E. STAMBERGA

OMNALGINU

1 pac. 70 sant.

Prov. E. Melbārda aptieka

Gulbenē, Brīvības ielā 1,
Tālr. Gulbene 53.

A. DANCIS

tirgotājs

Rūjienā, Rīgas ielā 11
Tālr. 32

A/S.

„Naukšēnu alus darītava“

Naukšēnos

Tālr. Naukšēni 2.

V. KIDE

tirgotava

Rūjiena, Valdemāra ielā 2-a, tālr. 22

Latvija ir skaista un varena!

Akc. sab.
Liepājas ādu fabrika
„KORONA“
Liepājā.

Akciju Sabiedrība „PLUTO“
Liepājā, Kuršu ielā 42,
dib. 1899. g.
Ražo amatnieku un lauksaim-
nieku darba rīkus un viņu
daļas.

Vikandera korķu rūpniecības a/s.
Liepājā, Kuršu ielā 9.
Pamata kapitāls: Ls 1.500.000,—

Desu tirdzniecība un rūpniecība
J. Jankovskis
Liepājā, Raiņa ielā 23. Tālr. 894.
Vairumā. Mazumā.

Liepājas namīpašnieku biedrība
Biroji:
Liepājā, Lielā ielā 24 un Kr. Barona ielā 3.

Mašīnu lieltirgotava
„AGRONOMS“ Liepājā,
Brīvības ielā 1.

Drogu preču lieltirgotava
M. Kacs u. B-dris
Liepājā, Graudu ielā 48. Tālr. 237 u. 1705.

Alus darītava „Kurzeme“
E. Strautiņš
Liepājā, Kr. Barona ielā 17. Tālr. 461.

Akciju Sabiedrība
Liepājas eļļas fabrika,
agrāk Kielera.
Augu eļļas, eļļas rauši, lakas
un krāsas.

Decs un Pernau
Liepājā.
Spedīcija. Kuģniecība.

Drogu preču lieltirgotava
S. L. Liebermann.
Liepājā.

Kārlis Grāvers,
Liepājā, Lielā ielā 5.
Siļķu imports.

Piķelis un Spēks
koku zāģētava
Liepājā, Brīvības ielā 12.

Tirdzniecības nams **J. Spektors**
Liepājā, Graudu ielā 46. Tālr. 921.
Manufaktūra un konfekcija.

Tvaiķa dzirnavas
J. Alperovics un B-dri
Liepājā, Brīvības ielā 23. Tālr. 230.

Liepājas konfekšu fabrika
E. Gordons
Liepājā, Stendera ielā 8. Tālr. 133.

Būsim lepmi latvieši!

Āpmeklējiet brīnišķo ziemas sporta paradīzi

C Ē S I S!

Cēsu kūrorta komiteja, Rīgas ielā 7.

A. Pētersona
linu vērptuve
Valmierā

H. Appelloffta mant.
Pļaviņās,
Vidzemes ielā 5, tālr. 32.

Latgales skolotāju, pašvaldību un sabiedrisko iestāžu darbinieku un Rēzeknes apriņķa vecākā

APTIEKA
Rēzeknē, Atbrīvošanas alejā 38, tālr. 113

Ērgļa aptieka
Rēzeknē, 15. maija ielā 43/45,
tālr. 234.

Izaks Falkensteins
Koloniālpreču lieltirgotava.
Rēzeknē, 15. maija ielā Nr. 71

A. KRESLIŅA
krāsotava
Valmierā, Stacijas ielā 7, tālr. 253

A. TAURIŅA
mašīnu darbnīca
Valmierā, Pārgaujas ielā 7, tālr. 131

Jaunā aptieka,
Rēzeknē, 15. maija ielā 61.

Jānis Dinga
Pļaviņās

Tvaika drebju krās. un vilnas vērptuve
Valču dzirnavas Tālr. 24

Lauciņu ķieģeļceplis
Krustpils pagastā
Tālr.: Krustpils 107.
Jēkabpils 13.

Lazdana aptieka
Rēzeknē, Vienības un Kalpaka
ielu stūrī.

L. Bōnderes aptieka
Krustpilī, Rīgas ielā 113,
tālr. 70.

Latgales lauku pašvaldību apdrošināšanas savienība, Rēzeknē, Plkv. Kalpaka ielā 4, tālr. kanc. 66, priekšs. kabinetā 392. Agentūras: Viļānos, tā r. 5. Daugavpilī tālr. 573. Krāslavā, tālr. 63. Ludzē, tālr. 67. Kārsavā tālr. 48. Jauniatgalē, tālr. 41 un Balvos tālr. 66. Apdrošināšanas riski pārāpdrošinājās Finanču ministrijas Apdrošināšanas nodaļa no 25—75% Rezerves kapitāls Ls 1.000.000.—.

A. LOCIŅA
kokrūpniecība
Valmierā, Krasta ielā 20, tālr. 270

Kārlis Lācis
kaļķu rūpniecība Cēsis.

H. PETERSONS, Cēsis, Rīgas ielā 27,
tālr. 263. Manufaktūras, gatavu apģērbu, modes preču tirgotava.

Darbs mūsu balsts!

Latgales lauksaimn. biedrību savienība

Daugavpilī,
Teātra ielā 8.

Jāņa Austrīņa

vilnas kārstuve un vērptuve,
vadmalas veltuve, presētava
un krāsotava.

Daugavpilī,
18. novembra ielā Nr. 180.

Tekstilfabrika

„ITALIJA“

īpašn. Boris Giteļsons.

Daugavpilī, Saules ielā 33, tālr. 520,
Ražo zīda un puszīda audumus ter-
piem, oderēm un kakla saitēm, aiz-
karus, galdautus, lakatus, kaklautos,
mēbeļu drānas.

Fricis Lasenbergs,

Daugavpilī,

Saules ielā 9, tālr. 661.

Autosatiksme:

Daugavpils—Vilkumiests
un Daugavpils—Pogulanka.

Garāžas.

Autobusi ekskursijām.

Daugavpils namīpašnieku biedrība.
Daugavpilī, Kr. Valdemāra ielā 13.
Priekšsēdētājs Jēkabs Vittenbergs,
Priekšsēd. biedrs Jānis Vageļš,
Sekretārs Teodors Butkevičs.

Daugavpils namīpašn. krāj-aid. kase.
Daugavpilī, Kr. Valdemāra ielā 13.
Atvērta no 11—2. Priekšsēdētājs Jā-
nis Vageļš, priekšs. biedrs Jēkabs Vit-
tenbergs, sekretārs Eižens Zinkels, ri-
kotājs Grigorijs Solomonovs, padomes
priekšsēdētājs Stepans Kirilovs.

Daugavpils ēbreju krāj-aizdevu sabiedrība

Daugavpilī,
Saules ielā Nr. 18,
tālr. 142.

Sab. „Daugava“

Tekstilfabrika,

Daugavpilī, Rēzeknes ielā 95,
savā namā. Tālr. 133, 199.

Noliktava:

Rīgā, Āvotu ielā 6-a.
Tālr. 24206.

Ādu fabrika

S-ba G. M. Griliches

Daugavpilī,
18. novembra ielā 193.
Tālr. 194, 179.

Vienota tauta ir mūžīga!

Konditoreja un kafejnīca

„Francis“

īpašn. F. Škļeņņiks,

Daugavpilī, 3. janvāra ielā 43.

A. Mitrofanovs un dēls,

Daugavpilī, Vadona ielā 31.
tālr. 167.

Baranku, veģu un maizes
ceptuve.

Pārtikas preču tirgotava.

A. V. Štorchs

Daugavpilī,
Iebraucamā ielā Nr. 50.

Tālr. 115.

Milti, papīrs, cukurs vairumā.

Daugavpils augļūdeņu un
minerālūdeņu iestāde

„OLD“

Daugavpilī,

Andr. Pumpura ielā 22.

Tālr. 95.

Maizes ceptuve un
konditoreja

K. Bluzman

Daugavpilī, Raiņa ielā 24,
Paša namā. Tālr. 368.

„CELGREB“

S. Briskins

Daugavpilī, Imantas ielā 23,
tālr. 443, 444.

Celluloida un galalita izstrā-
dājumu un zobu suku fabrika

Apvienoto Liepājaszlepju
fabriku s-ba O L M
Daugavpilī, Teātra ielā 20,
tālr. 243

I. šķ. restorans un
konditoreja

„B. Vitorts“

Daugavpilī, Rīgas ielā 66,
tālr. 633.

Par Latviju dzīvot ir prieks!

Latvijas sērkociņu fabriku
akciju sabiedrība

»Vulkan«

Kuldīgā.

Kuldīgas
Latviešu Krāj-Aizdevu
Sabiedrība.

Ventspils biržas komiteja

Koku eksporta K./S.
„PHOENIX“ Ventspilī.

Brāļi Zaks, Ventspilī,
Pils ielā 60.

Elektrība un radio
L. GRUNDMANIS
Ventspils, Pils ielā 17. Tālr. 115.

Vārves piensaimnieku sabiedrība

»ROPA«

Ventspils, Kārļa ielā 10.
Tālr. 275. Pastkaste 31.

Lauvas aptieka
Prov. M. E. Kralbergs,
Ventspilī.

E. Rožana
rakstu darbu birojs
Ventspilī, Lielā ielā 5.

H. GOLDBERGS
Ventspils, Pils ielā 89
Kuģniecības un zvejniecības piederumi

Ādu ģērētava
„MENDEL MAY“, ip. A. May
Kuldīgā, tālr. 39 un 17

Firma Francis Markans
Ventspilī.

Ā. un K. Kesneri, Alūksnē.

Elektriska stacija, vilnas un lina vērptuve, koku zāģētava,
tvaika dzirnavas

R. ŠLOSS

Alūksnē. Tālr. Nr. 4.

Tek. rēķ. Latv. Bankā Nr. 3008. Pasta čeku konts 2857.

J. KREIĻA alus darītava

Kolberģos, pie Alūksnes.

Vienība ir nesalaužams spēks!

**III. Daugavpils krāj-
aizdevu sabiedrība**

Daugavpilī, Cietokšņa ielā 28,
tālr. 209.

Kino „Kolizejs“

Daugavpilī, Saules ielā 14,
īpašn. J. Dimants.

Jānis Drigins

Daugavpilī, Vadoņa ielā 35, tālr. 805.
Valsts elektrotechn. fabr. priekšstāvis.

A. Tilts

Daugavpilī, 3. janvāra ielā 59.
Adītava un galanterijas preču tirgotava.

D. S. Zilberts, īpašn. M. Zilberts

Daugavpilī, Vadoņa ielā 38.
Galanterijas, modes preču un trikotāžu
tirgotava.

**Valkas
piensaimnieku sabiedrība**

Valkā, Raiņa ielā 3.
Tālr. 56.

Cēsu Krāj-Aizdevu Sabiedrība

Cēsis, Rīgas ielā 4, pašas namā. Dibin.
1900. gadā. Garantētais drošības kapitāls
Ls 1.013.568,—. Tekošs reķins Latvijas
bankā Cēsis, Nr. 2147. Tek. reķins pastā
Nr. 3795.

Centrālā viesnīca

Daugavpilī, 3. janvāra ielā 28,
tālr. 134,
īpašn. H. Boleišo.

Kino „EDEN“

Daugavpilī, Rīgas ielā 5,
īpašn. L. Gandels un
S. Frumkins.

Kārlis Dauge

Daugavpilī, Vadoņa ielā 21.
Tālr. 120.
Auto, foto, radio un elektro piederumi.

J. M. Halperins

Daugavpilī, Vecticībnieku ielā 7.
Tālr. 98.
Vilnas vērptuve un austuve.

**Tvaika dzirnavas un
koku zāģētava**

J. Birģers, Aizputē.

**Tukuma
krāj-aizdevu sabiedrība.**

Augļu un minerālūdeņu iestāde

A. Erdman

Tukumā, Lielā ielā 13. Tālr. 97.

Manufaktūras un apģērbu tirgotava

Z. Mandelstams

Jelgavā, Katoļu ielā 8. Tālr. 688.

Z. Lapševska

rūpniecība Talsos.

P. Raudzēns

tirgotava

Valkā, Raiņa ielā 1. Tālr. 35.

P. Kesners un dēli

Madonā,

Rīgas bulv. Tālr. 89.

Motto: Katrs savā darbā, bet visi valsts darbā

Dr. K. Ulmanis

Dundagas Stērķeļu Fabrikas Paju S-ba

Fabrika Dundagā, Ventsp. apr. — Valde Rīgā, Blaumaņa ielā 26—16. Tālr. 28724

Latviešu uzņēmums, dibināts 1928. g.; ražo kartup. miltus, sīrupu, glikozi un kulieri. Savas pastāvēšanas gados fabrika no maza, nenozīmīga uzņēmuma izvērtusies par plašu — ražotspejīgu.

Neskatoties uz sīvo konkurenci uzņēmums, pateicoties savai augstas kvalitātes precei, pratis iekārot starp pārējām sīrupa fabrikām pirmo vietu. It sevišķi pazīstams un iecienīts piparkūku, jeb brūnais sīrups, kurš tiek izlaists tirgū zem nosaukuma

Dundagas Sīrups

Ari firmas ražotais Karameļu sīrups no šokolādes un konfekšu rūpniekiem atzīts par kvalitātes precī un grībetos sacīt, kā gandrīz katrā, Latvijā ražotā konfektē ir daļa no Dundagas karameļu sīrupa.

Eksportēt savus produktus fabrika pašlaik nevar, jo viņas izejviela, kartupeļi, nesaldzināmi dārgāki, nekā ārzemēs. — Tomēr arī šeit valdība atradusi izeju: saziņā ar mūsu rosinājumiem saldumu rūpniekiem radīta iespēja eksportēt **viņu ražojumus** un tā kā viena no saldumu galvenām pamatvielām ir sīrups, tad arī mūsu kartupelis pārstrādāts sīrupā un sīrupiņš pārstrādāts konfektēs lielā vairumā aiziet uz ārzemēm, lai no turienes simpātiskas valūtas veidā atgriestos uz Dievzemīti.

Uzņēmuma ciešā apņemšanās ir: cinieties kā līdz šim arī uz priekšu un iekārot ar savu produktu ārzemes tirgus, tāpat, kā iekārots vietējais, caur ko būsim kaut daļiņu pildījuši no mūsu Vadoņa novēlējuma: Katrs savā darbā, bet visi valsts darbā.

Lapiņš.

DIBINĀTA 1921. G.

KĪMISKA FABRIKA J. A. MEDNIS UN BDRIS RĪGĀ

IPAŠNIEKS J. A. MEDNIS

Apavu krēms
Grīdu vasks
Metalspodre
Mušpapīrs

VICI

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0307027697

2691

Iesp. „P. MANTNIEKA KARTOGRAFIJAS INSTITŪTĀ”
Rīgā, Dzirnavu ielā 119.